

Республикалық оқу–әдістемелік журнал
Республиканский учебно–методический журнал

Редакцияның мекен жайы:
Астана қаласы, Кенесары көшесі, 40
«7 континент» БО, 15 қабат

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің
есебіне қойылған. 2009 жылғы 20 ақпандағы
№ 9909- Жеке есепке қою туралы куәлік.
Жазылу индексі-75289

Қосымша білім және тәрбие

№1(6) 2025 жылғы наурыз

Тел.: 8 (7172) 64-75-88

E-mail: kosymsha20@bk.ru

8(7172) 64-75-88

E-mail: kosymsha20@bk.ru

Математиканы оқытуда әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолдану Аденова Г.Т.	3	Мультимедийные презентации как средство развития познавательной активности дошкольников с особыми образовательными потребностями Самойлюк Н.А.	84
Балаларға домбыра тартуды үйрету Алданазарова Д.Н.	5	Декоративно-прикладное искусство - шаг к развитию детей с ООП Самратова З.Д.	87
Коучинг в начальной школе: путь к личностному развитию Алтай Қ.Т.	7	Качество формативного оценивания групповой работы на уроках английского языка Сейт А.	90
Современное дополнительное образовательное пространство как одно из условий развития одаренности ребенка Баканова И.Н.	11	Стратегии читательской грамотности в начальной школе Серохвостова А.А.	94
Дебат технологиясын білім беру үдерісінде пайдаланудың маңызы және практикалық нәтижелері Биримжанова А.К.	15	Повышение образовательных достижений учащихся посредством решения олимпиадных заданий по информатике Соловьева С.В., Дагалов И.С.	97
Использование цифровых технологий в обучении младших школьников Бондарук А.Н.	18	Развивающее обучение на факультативном курсе по математике в начальных классах Сурай Л.В.	102
Қосымша білім беру педагог-зерде бұзылыстары бар Білім алушылардың жүрегі Иманбаева Г.Е.	22	Учить прекрасному Сучкова Р.М.	106
Абай мұрасын оқытуда Қ.О.Бітібаеваның әдістемесінің тиімділігі Имангалиева М.С.	25	Физиканы оқытуда оқушылардың зерттеушілік дағдыларын дамыту мақсатында интерактивті құралдарды пайдалану Тлеуқабақов А.Б.	108
Акерлік өнерге баулудың негізгі бағыты Каленова А.У.	28	Использование критериев pirls при обучении учащихся начальной школы смысловому чтению Торговкина Т.А.	110
Системная модель оказания ранней помощи семье в условиях кабинета психолого-педагогической коррекции Капсемет Р.М.	32	Развитие критического мышления через задания по русскому языку Тунгенбаева К.Б.	113
Создание единого воспитательного пространства: исследование взаимодействия родителей и педагогов Колова Л.В.	35	Тілдің уақыт кезеңдеріндегі өзгерістері және оны оқытудың әдіс-тәсілдері Унғыбаева А.Ж.	117
Цифровые инструменты развития грамматических умений на уроках английского языка Курманбаева А.Б.	39	Интеграция цифровых технологий в начальное профессиональное музыкальное образование: образовательная программа «цифровая нотация» Федоров О.Н.	119
Социальная готовность педагогов к оказанию неотложной помощи детям Мапитова А.С.	43	Развитие критического мышления через использование цифровых технологий на уроках информатики Харченко А.В.	123
Применение активных методов трудового обучения в специальной школе для детей с особыми образовательными потребностями Мещеряков А.Г.	46	Развитие навыков аудирования на уроках английского языка в начальной школе Шырахметова Д.К.	126
Использование современных технологий в формировании коммуникативной деятельности у детей со сложной структурой дефекта Мещерякова О.А.	51	Формирование языковой личности, как фактор развития языковых способностей детей младшего школьного возраста Яуфман В.А.	129
Қазақстандағы туризм факультативтік курсы Муталипова М.Е.	55	Основные принципы тренерской работы, особенности подготовки к соревнованиям по категории мини сумо 10x10 Суранчиева А.А.	133
Ұлттық музыка өнері Наурызова Г.О.	57	Ұлттық құндылықтың бірі өнердің бала тәрбиесіндегі алатын орны Толуханова А.Е.	135
Военно-патриотическое воспитание молодежи один из основных аспектов концепции Республики Казахстан Нурбаев С.Е.	61	Механизмы управления мотивацией участников образовательного процесса Тодераш О.Е.	137
География пәнінен оқушылардың ғылыми-шығармашылық зерттеушілік дағдыларын қалыптастыру Нурғалиева А.С.	66	Мұғалімдер мен оқушылар арасындағы ынтымақтастық: Білім беру процесінің маңызды аспектісі Қудайбергенов О.Б.	141
Современные приёмы формирования функциональной грамотности школьников на уроках русской литературы Петранова Н.С.	69	Білім негізі - бастауыш мектеп Скакова А.Б.	142
Трогаем, лепим, познаем: глинолечение для особых детей Петрова Т.А.	72	Бастауыш сынып оқушыларының сөздік қорын дамыту жолдары Конусова С.А.	146
Профориентационная работа педагога-психолога с детьми с особыми образовательными потребностями Раевская О.А.	76	Батырлық жырларын оқыту арқылы ұлттық құндылықтарға тәрбиелеу Баймуратова Б.А.	148
Жеке тұлға қалыптастырудағы абай мұрасының маңызы Рахимжанова Ш.Т.	78		
История развития флейты Саденов Ж.Р.	82		

Мектеп менеджментінде сапаны бақылау жүйесі Жолдасбекова О.А.	156	«Как добиться успеха в военно-спортивной спартакиаде «Намыс» среди учащихся общеобразовательных школ?» Кокушев Б.Е.	196
Мектептегі әдістемелік менеджмент және мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттырудағы менеджменттің рөлі Баймуратова Б.А.	160	Национальный музыкальный код: формирование казахской музыкальной идентичности у детей 3-5 лет Есмаханова Г.А.	200
Абайдың қарасөздеріндегі даналық ойлар Жансеитова А.Ә.	165	Развитие творческого потенциала детей в Народной студии танца «Куанамын» Ушакова А.В.	204
Физика сабағында Pisa форматындағы тапсырмалар Мархамед Б.	169		
Школа, где рождаются звезды: Полвека музыкального мастерства Ли В.В.	174		
«Қосымша білім беру саласындағы әдістемелік бөлімнің жұмыстарын жаңа форматта ұйымдастырудың заманауи моделі» Абиров А.Т.	176		
Использование графического органайзера «Фишбоун» для формирования у учащихся навыков критического чтения и анализа текста Шакибаева А.Е.	181		
Ұлттық құндылықтар негізінде білім беру және мектеп басқару жүйесін дамытуда жасанды интеллект технологияларын қолдану Налибаева Г.А.	186		
Оқу сауаттылығында графиктік мәтіннің маңызы мен тиімділігі Жаксылыкова Г.А.	188		
«Алғашқы әскери және технологиялық дайындық» пәнінің «Саптық дайындық» тарауын оқып-үйренуді жетілдіруге арналған әдістемелік нұсқаулар Ақбанов А.К.	190		

Меншік иесі – Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК (Астана қаласы)

Редакциялық кеңес:

Садвакасова Д.Т., редакциялық кеңестің төрағасы, ҚР ОАМ РҚББОӘО директоры м.а.
Гончаров А.С., «Қалалық техникалық шығармашылық орталығы» ММ қосымша білім беру педагогі,
«Радио және робот техникасы» үйірмесінің жетекшісі.
Мажитов М.К., Қарағанды қаласы ЮНЕСКО Клубы №2 Өнер мектебінің директоры.
Ерубасова А.Ж., Павлодар қаласы, М.М. Катаев атындағы Оқушылар сарайының директоры.
Оразова Т.Б., ЮНЕСКО клубы Балалар көркемсурет мектебінің директоры, Шымкент қаласы.
Сенгалиев О.Т., Ақтөбе қаласы Жас натуралистер станциясының директоры.

Шығарумен жұмыс жасағандар:

Бас редактор – Атажанова Л. А.
Жауапты редактор – Сарсекеева Г. С.
Дизайн – Хұрмет К. Х.

Редакцияның мекен-жайы: Астана қаласы, Керей және Жәнібек хандар көшесі 30.

E-mail: kosymsha20@bk.ru

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің есебіне қойылған.

2009 жылғы 20 ақпандағы № 9909-Ж есепке қою туралы куәлік.

Жазылу индексі – 75289.

Редакция материалдардағы ақпарат үшін жауап бермейді. Редакцияның пікірі автордың пікірімен әрдайым сәйкес келмейді. Қолжазбалар рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Редакция мақалаларды, әдістемелік әзірлемелерді қысқартуға, редакциялауға және қажет болса, әдеби түзетулер жасауға құқылы. Респонденттердің материалдары қайтарылмайды және рецензияланбайды. Редакция хат алмаспайды.

МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУДА ӘРТҮРЛІ ДЕҢГЕЙДЕГІ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Аденова Гауһар Темірханқызы,
педагог-сарапшы

«Саға жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік
мекемесі, Ақтөбе облысы, Мұғалжар ауданы

Аңдатпа.

Бұл мақалада математика пәнін оқытуда әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолданудың тиімділігі зерттеледі. Тапсырмалардың күрделілігі оқушылардың деңгейіне сәйкес беріліп, олардың математикалық дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолдану оқушылардың логикалық ойлауын, шығармашылық қабілеттерін және сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын арттыруға мүмкіндік береді. Зерттеу барысында тапсырмаларды кезең-кезеңімен ұсынудың тиімділігі көрсетілді. Сонымен қатар, мақалада тапсырмаларды тәжірибеде қолданудың практикалық аспектілері мен оқу процесінде олардың пайдалану жолдары қарастырылған.

Түйінді сөздер: Математика, оқыту әдістемесі, тапсырмалар, оқушылардың дағдылары, шығармашылық ойлау, сыни тұрғыдан ойлау, оқу процесі

Аннотация.

В данной статье исследуется эффективность применения заданий различной сложности при преподавании математики. Сложность заданий предоставляется в зависимости от уровня учеников, что способствует развитию их математических навыков. Применение заданий различной сложности способствует развитию логического мышления, творческих способностей и навыков критического мышления учащихся. В процессе исследования была показана эффективность поэтапного представления заданий. Кроме того, в статье рассматриваются практические аспекты использования заданий и их применение в учебном процессе.

Ключевые слова: Математика, методика преподавания, задания, навыки учащихся, творческое мышление, критическое мышление, учебный процесс

Математика пәні оқушылардың аналитикалық және логикалық ойлау қабілетін дамыту үшін маңызды рөл атқарады. Оқу процесінде әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолдану – оқушылардың математикалық білімін тереңдетуге, ойлау қабілетін дамытуға және олардың математикалық дағдыларын арттыруға бағытталған тиімді әдіс. Бұл әдістің маңызды аспектісі – тапсырмалардың күрделілігі мен оқушының жеке деңгейіне сәйкес келуі, яғни әрбір оқушы өз деңгейінде білімін жетілдіре алады. Осы мақалада әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды математика сабағында қолданудың тиімділігі мен олардың оқушылардың білімін тереңдетудегі рөлі қарастырылады. Мақаланың мақсаты – әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолданудың оқу процесінде нәтижелілігін зерттеу және оның тәжірибеде қалай қолданылатынын сипаттау.

Зерттеу барысында қолданылған әдістемелер педагогикалық талдау, бақылау, сұхбат жүргізу және математикалық тапсырмаларды жинақтау әдістерін қамтиды. Алдымен, әртүрлі деңгейдегі тапсырмалардың сипаты мен ерекшеліктері зерттелді. Сондай-ақ, әрбір тапсырманың оқушының математикаға деген қызығушылығын арттыру мен танымдық қабілеттерін дамытуға қалай әсер ететіні талданды. Деректерді жинау үшін, мектептерде әртүрлі сыныптарда өткен математика сабақтары бақылауға алынды. Сабақтарда қолданылған тапсырмалар топтастырылып, олардың тиімділігі мен оқушылардың жұмыс нәтижелері бағаланды. Сонымен қатар, әртүрлі деңгейдегі тапсырмалардың оқушылардың математикалық ойлауын дамытуға әсерін анықтау мақсатында статистикалық деректер мен графиктер қолданылды.

Зерттеу барысында әртүрлі деңгейдегі тапсырмалардың қолданылуы бірнеше кезеңнен өтті. Алғашында оқушыларға негізгі деңгейдегі тапсырмалар ұсынылып, олардың орындау деңгейі зерттелді. Кейіннен, орта деңгейдегі тапсырмалар беріліп, оқушылардың жауап беру жылдамдығы мен дұрыстығы бағаланды. Соңғы кезеңде

жоғары деңгейдегі тапсырмалар оқушыларға ұсынылып, олардың логикалық ойлау және шығармашылық дағдыларына әсері зерттелді. Зерттеу нәтижелері бойынша, төмен деңгейдегі тапсырмалар көбінесе тек ақпаратты есте сақтау мен қайталауға бағытталса, орта деңгейдегі тапсырмалар оқушылардың проблеманы шешу қабілетін дамытуға ықпал етті. Ал жоғары деңгейдегі тапсырмалар шығармашылықты талап етіп, сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын қалыптастырды. Зерттеу барысында қолданылған графиктер мен диаграммалар оқушылардың әр деңгейдегі тапсырмаларды орындау тиімділігін көрсетіп, жоғары деңгейдегі тапсырмалардың оқушыларды қиындыққа тап болған жағдайда да ынталандыратынын көрсетті.

Әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолданудың практикалық тиімділігі математиканы оқытуда көрініс тапты. Мысалы, тапсырмалардың біртіндеп күрделенуі оқушылардың өз күшіне сенімділігін арттыруға көмектесті. Төмен деңгейдегі тапсырмалар оқушыларды қызықтырып, оларды жоғары деңгейге көтерілуге ынталандырды. Орта және жоғары деңгейдегі тапсырмалар өз кезегінде, оқушылардың логикалық ойлау дағдыларын дамытуға және проблеманы шешуге мүмкіндік берді. Математика сабақтарында әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды жүйелі түрде қолдану арқылы оқушылардың математикалық білімдерін толықтыруға болады. Әр түрлі деңгейдегі тапсырмаларды топтық және жеке жұмыс түрінде ұйымдастыру оқушыларға өзара пікір алмасуға және бір-бірінің пікірлерін тыңдауға мүмкіндік береді.

Ұсыныстар

1. Әр деңгейдегі тапсырмаларды оқу процесіне енгізу: Оқушылардың қабілеттері мен қажеттіліктеріне сәйкес тапсырмаларды жүйелі түрде енгізу, оқу сапасын арттырады.

2. Тапсырмаларды кезең-кезеңімен құрастыру: Сабақта тапсырмалар біртіндеп күрделеніп, оқушылардың деңгейіне сәйкес ретімен ұсынылуы тиіс. Бұл әдіс оқушылардың өз мүмкіндіктерін толық пайдалануына ықпал етеді.

3. Тапсырмаларды шығармашылық тұрғыдан ұйымдастыру: Оқушыларды жаңа идеялар мен шешімдер іздеуге ынталандыратын тапсырмалар беру маңызды. Бұл олардың сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамытады.

4. Топтық жұмыстар мен пікір алмасуларды ұйымдастыру: Әр деңгейдегі тапсырмаларды топтарда орындау арқылы оқушылардың бір-бірімен тәжірибе алмасуына жағдай жасалуы қажет.

5. Оқушыларға кері байланыс беру: Әрбір тапсырманың соңында оқушыларға кері байланыс беріп, оларды дамытуға бағытталған нақты ұсыныстар айтылуы керек.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, математика сабағында әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолдану оқушылардың математикалық дағдыларын арттыруға үлкен ықпал етеді. Төмен деңгейдегі тапсырмалар негізінен оқушылардың қызығушылығын арттыру мен негізгі дағдыларды қалыптастыруға қызмет етсе, орта және жоғары деңгейдегі тапсырмалар оқушылардың шығармашылық пен сыни ойлау қабілеттерін дамытады. Сондықтан әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды жүйелі түрде қолдану оқушылардың білімін тереңдетуге және олардың математикалық ойлауын дамытуға мүмкіндік береді. Одан әрі зерттеулер мен тәжірибелер математиканы оқытуда тапсырмаларды қолданудың әдістемелік аспектілерін тереңірек зерттеуге мүмкіндік беретінін көрсетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ахметова, Г. Қ., & Ермекова, Н. Б. (2017). Математика оқыту әдістемесі. Алматы: Қазақ университеті.

2. Балаубаева, Р. О. (2015). Оқушылардың математикалық қабілетін дамыту. Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы.

3. Назарбаев, Н. Ә. (2014). Білім беруді жаңғырту мәселелері. Алматы: ҚазМҰУ баспасы.

4. Сауранбаев, Қ. Ж. (2018). Математика пәнін оқытудағы инновациялық әдістер. Шымкент: Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті.

БАЛАЛАРҒА ДОМБЫРА ТАРТУДЫ ҮЙРЕТУ

Алданазарова Даметкен Нургалиевна,
Ақтөбе қаласы, №1 Балалар музыка мектебінің
домбыра класының оқытушысы
Педагог - зерттеуші

Аңдатпа

Бұл мақалада домбыра тартуды үйренудің әдістері, негізгі қадамдары және практикалық қолдану жолдары қарастырылады. Домбыра – қазақ халқының ұлттық музыкалық аспабы, оның меңгеру әдістері дәстүрлі және академиялық тәсілдер арқылы жүзеге асады. Мақалада домбыра үйренушілерге арналған қадамдық нұсқаулықтар, тиімді жаттығулар және кәсіби орындау деңгейіне жетудің жолдары баяндалған. Сондай-ақ, зерттеу нәтижелері негізінде үйрену барысында кездесетін негізгі қиындықтар мен оларды жеңудің тиімді жолдары ұсынылады. Домбыра тарту өнерін меңгеруге қызығушылық танытқан адамдарға бұл мақала пайдалы ақпараттық ресурс бола алады.

Түйінді сөздер: домбыра, күй, ұлттық музыка, музыкалық білім, орындаушылық шеберлік, қағыс техникасы, музыкалық сауаттылық, дәстүрлі өнер, домбыра үйрену әдістері, қазақ мәдениеті.

Домбыра – қазақ халқының ең көне әрі ең танымал музыкалық аспабы. Ол ғасырлар бойы халықтың мәдени мұрасы ретінде сақталып, ұлттық музыка өнерінің дамуына үлкен ықпал етті. Домбыра – тек аспап ғана емес, ол арқылы халықтың тарихы, салт-дәстүрі және рухани құндылықтары ұрпақтан-ұрпаққа беріліп келеді.

Қазіргі таңда домбыра тартуды үйренуге деген қызығушылық артып келеді. Музыкалық мектептер мен жеке ұстаздардың көмегімен көптеген адамдар бұл өнерді меңгеруге тырысады. Бұл мақалада домбыраны үйрену әдістемесі, зерттеу нәтижелері, практикалық қолдану жолдары және тиімді ұсыныстар қарастырылады.

Балаларға домбыра тартуды үйрету – қазақтың дәстүрлі музыкасын сақтап, дамыту үшін маңызды қадам. Домбыра – қазақ халқының музыкалық мәдениетінде ерекше орын алатын аспап. Оны меңгеру арқылы балалар тек музыкалық білімді ғана емес, рухани құндылықтарды да игереді. Домбыра тартуды үйрету процесі балалардың жас ерекшеліктеріне және музыкалық қабілеттеріне сәйкес жүзеге асырылуы керек. Бұл мақалада балаларға домбыра тартуды үйретудің негізгі тәсілдері, әдістемелері және практикалық ұсыныстары қарастырылады.

Домбыраны үйрену белгілі бір жүйелілік пен әдістемелік тәсілдерді талап етеді. Бұл процесте музыкалық сауаттылықты меңгеру, қолдың үйлесімді қозғалысы, қағыс техникасы және күй орындау ерекшеліктері маңызды рөл атқарады.

Домбыра тартуды үйренудің бірнеше әдісі бар:

- Дәстүрлі әдіс – бұл халықтан халыққа ауызша және практикалық түрде берілетін әдіс. Бұл тәсілде нота сауаттылығы екінші орында, ал тәжірибелік жаттығуларға басымдық беріледі.

- Академиялық әдіс – бұл музыкалық білім беру жүйесінде қолданылатын әдіс. Мұнда нота оқу, ритмді сақтау және түрлі техникалық жаттығулар орындау басты назарда болады.

- Аралас әдіс – дәстүрлі және академиялық әдістерді біріктіру арқылы жүргізілетін оқыту тәсілі. Бұл әдіс қазіргі уақытта ең тиімді жолдардың бірі саналады.

Балалардың жас ерекшеліктеріне сай әдістемелер

Домбыра тартуды үйрету барысында балалардың жас ерекшеліктерін ескеру өте маңызды. Әр жас кезеңінде балалардың назарын аудару тәсілдері мен әдістері өзгеріп отырады.

1. 5-7 жас аралығындағы балалар: Бұл кезеңде балалардың қолдары әлі де дамып үлгермегендіктен, домбыраның негізгі элементтері мен дыбыстарын ұғындыру маңызды. Мұндай балаларға:

- Аспаптың бөліктерін таныстыру: Домбыраның құрылысы туралы түсінік беру. Балаларға аспаптың не үшін қолданылатынын, қандай бөліктерден тұратынын айту.
- Қарапайым әуендер мен жаттығулар: Балаларға қарапайым, ұмытылмас әуендер

немесе бір октавадағы ноталарды орындауға үйрету. Мысалы, балаларға тек екі-үш нотадан тұратын қысқа әуендерді орындауды үйрету.

- *Қол жаттығулары:* Домбыраның саусақтарды пайдалану арқылы дағдыларды дамыту үшін арнайы жаттығулар жасау.

2. 8-10 жас аралығындағы балалар: Бұл жаста балалардың саусақтары мен есту қабілеттері жақсы дамыған. Олар күрделірек жаттығуларды орындауға дайын:

- *Қарапайым шығармаларды орындау:* Мысалы, балаларға халық әндерін немесе балаларға арналған дәстүрлі шығармаларды орындау. Балалар үшін арнайы жазылған музыка пьесалары мен күй шығармаларын үйрету.

- *Ритм мен әуенді сәйкестендіру:* Ритм мен әуенді дұрыс орындау үшін оларды бірге үйлестіру. Мұнда балаларға ритм бойынша жұмыстар мен жеңіл ырғақтар үйретіледі.

- *Әуендер мен тәсілдерді үйрену:* Балалар домбырамен орындау үшін белгілі бір әуендер мен түрлі техникаларға назар аударуды үйренеді.

3. 12-14 жас аралығындағы балалар: Бұл жас кезеңінде балалар толыққанды музыкалық білім мен техникалық шеберлікке ие бола бастайды:

- *Күрделі шығармалар мен орындаушылық техника:* Осы кезеңде балалар күрделі күйлер мен музыкалық шығармаларды орындауға дайын болады. Олар күй шертудің түрлі әдістерін меңгереді, мысалы, «көне күй», «жыр» мен «терме» стиліндегі шығармаларды үйрену.

- *Өзіндік интерпретацияны дамыту:* Балаларға жеке стиль қалыптастыруға мүмкіндік беру, орындаушылық шеберлікті жақсарту. Әр балаға музыкалық шығарманы өзіне тән ерекше орындау тәсілдерін көрсету.

- *Топтық орындау:* Ұжыммен бірге домбыра тартуды үйрету, балаларға ансамбльде ойнау тәжірибесін беру.

Негізгі қадамдар

1. Теориялық білім: Домбыраның құрылысын, ноталарды, қағыс түрлерін түсіну.
2. Қол қимылдарын меңгеру: Саусақтардың орналасуы, қағыс техникасы, ішектерді шерту әдістері.

3. Ноталарды оқу және жаттығу: Негізгі гаммалар мен қарапайым әуендерді ойнау.

4. Күйлерді орындау: Алғашқы қарапайым күйлерден бастап күрделі шығармаларға көшу.

5. Шығармашылық қабілетті дамыту: Өз бетінше жаңа әуендер құрастырып, импровизация жасау.

Домбыра үйренушілер арасында зерттеу жүргізу

Домбыраны үйрену процесін түсіну үшін зерттеу жүргізілді. Сауалнамаға әртүрлі деңгейдегі 100-ден астам үйренуші қатысты.

Негізгі сұрақтар:

- Қанша уақыттан бері домбыра тартуды үйренесіз?
- Қандай әдіс тиімді деп есептейсіз?
- Қандай қиындықтарға тап болдыңыз?
- Домбыра тартуды үйренуде қандай ресурстарды қолданасыз?

Нәтижелер:

- 60% қатысушы аралас әдісті тиімді деп санайды.
- 45% ең қиын кезең – бастапқы техникалық машықтарды меңгеру деп көрсеткен.
- 40% онлайн сабақтардың тиімділігін атап өткен.

Бұл зерттеу көрсеткендей, жаңадан үйренушілер үшін алғашқы қадамдар ең қиын кезең болып табылады. Сондықтан дұрыс әдістеме мен тәжірибелі ұстаздың жетекшілігі маңызды.

Практикалық қолдану

Бастапқы деңгейдегі жаттығулар

Домбыраны алғаш үйренушілерге арналған қарапайым жаттығулар:

- Бір ішекте гамма ойнау
- Қарапайым қағыстарды үйрену
- Бірнеше қарапайым күйді жаттау (мысалы, «Жастар биі», «Кеңес»)

Орта деңгейдегі жаттығулар

Бұл кезеңде күрделірек қағыс түрлері мен ритмдер игеріледі. Сондай-ақ орындау

мәнері қалыптаса бастайды. Орта деңгейдегі күй үйрену мысалдары:

- «Балбырауын»
- «Сарыжайлау»
- «Ерке сылқым»

Жоғары деңгейдегі машықтар

Бұл деңгейде жылдамдық пен техникалық орындау шеберлігі артады. Үйренушілер кәсіби домбырашылардың орындау мәнерін зерттей бастайды.

Күрделі күйлер:

- «Адай»
- «Сарыарқа»
- «Терісқақпай»

Ұсыныстар

Домбыра үйрену үшін тиімді кеңестер

- Тұрақты жаттығу: Күн сайын кемінде 30-60 минут ойнау.

• Дұрыс қағыс техникасын меңгеру: Қате әдістерден аулақ болу үшін ұстазбен кеңесу.

- Музыканы тыңдау және талдау. Танымал домбырашылардың орындауын зерттеу.
- Өз бетінше шығармашылыққа талпыну. Жаңа әуендер мен импровизация жасау.

Домбыра үйрену үшін қажетті ресурстар

- Музыкалық мектептер мен жеке ұстаздар
- Онлайн платформалар (YouTube, Udemu, Coursera)
- Домбыраға арналған әдістемелік кітаптар мен нота жинақтары

Қорытынды

Домбыра тартуды үйрену – ұзақ әрі қызықты процесс. Бұл тек музыкалық шеберлікті ғана емес, қазақ мәдениетіне деген құрметті де қалыптастырады. Әртүрлі әдістерді қолдана отырып, жүйелі түрде жаттығу жасау арқылы кез келген адам домбыраны үйрене алады. Ең бастысы – тұрақтылық пен қызығушылықты жоғалтпау.

Домбыра – қазақ халқының рухани қазынасы. Оны меңгеру арқылы біз ұлттық мәдениетімізді сақтап, оны болашақ ұрпаққа жеткіземіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қаршыға Ахмедияров. «Домбыра өнері» – Алматы, 2005
2. Айтқали Жайымов. «Күй және оның орындалу әдістері» – Астана, 2012
3. Нұрғиса Тілендиев. «Қазақтың күйлері мен домбыра тарту өнері» – Алматы, 1998
4. YouTube каналдары: «Dombyra TV», «Күй үйрену»
5. Онлайн курстар: Coursera, Udemu, Қазақ ұлттық өнер университеті материалдары.

КОУЧИНГ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ: ПУТЬ К ЛИЧНОСТНОМУ РАЗВИТИЮ

Алтай Қайырхан Тоқбайқызы,
учитель русского языка и литературы, КГУ «Общеобразовательная школа имени Спандияра Көбеева отдела образования города Костанай» Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация. В статье рассматривается применение элементов коучинга в образовательном процессе начальной школы. Актуальность темы обусловлена необходимостью улучшения качества образования и формирования у учащихся навыков самостоятельного обучения, критического мышления и личной ответственности. Особое внимание уделяется методам коучинга, таким как: «Граффити», «Линия времени», метод «4 угла».

Ключевые слова: коучинг, начальная школа, образовательный процесс, мотивация, критическое мышление, самостоятельное обучение.

Системные изменения в образовательной сфере, направленные на повышение качества обучения и развитие личностных компетенций учащихся, требуют внедрения новых методов и подходов. Коучинг, как метод индивидуального и группового обучения, выдвигает условия для формирования личной ответственности и самостоятельно

принимаемых решений у обучаемых. В начальной школе, где формируются основы учебной деятельности, применение коучинговых элементов может оказать значительное влияние на развитие мотивации и познавательной активности. С введением обновленных стандартов многие педагоги стали использовать новейшие формы и методики организации учебного процесса - групповую и командную работу.

Репродуктивная деятельность заменяется исследовательской, поисковой и групповой деятельностью. Согласно этим стандартам, преподаватели, реализующие основные образовательные программы, должны уметь «создавать условия для успешной деятельности учащихся, их позитивной и добровольной мотивации».

Коучинг - лучший способ реализовать требования этого стандарта. Коучинг широко используется в экономически развитых странах, особенно в сфере управления человеческими ресурсами. Человеческие ресурсы в педагогике - это учащиеся и их родители. Основная суть коучинга в том, чтобы помогать людям учиться, а не учить их. основополагающий принцип коучинга - вера в потенциал человека и ребенка в школе. Ключевым фактором успешности применения коучинга является готовность учителей и родителей к новым формам взаимодействия. Важно, чтобы педагоги были обучены основным методам коучинга, что позволит создать поддерживающую атмосферу в классе. На основании практических наблюдений можно утверждать, что коучинг способствует не только улучшению успеваемости, но и гармоничному развитию личности ребенка. Педагогический коучинг - это неформальная технология и искусство задавать вопросы, искусство мотивации, целью которого является взаимодействовать таким образом, дабы способствовать росту и развитию ученика, основываясь на его потенциале, талантах, силе.[1] Основная задача коучинга в школьном образовании - дать детям возможность понять самих себя, выявить свои потребности, осознать свои проблемы, разрешить сложившуюся ситуацию и мобилизовать все внутренние и внешние ресурсы для дальнейшего личностного развития. Коучинг в начальной школе - это совершенно другой взгляд на жизнь и отношения между учителем и учеником. На уроках коучинга ученики сами рассказывают учителю, что они хотят получить от урока, какими средствами они будут добиваться этого результата и зачем им это нужно. Учащиеся должны найти ответы на ключевые вопросы, такие как: «Достиг ли я своих целей?»; «Какие изменения я внес в свой план и почему?»; «Чему научил меня этот опыт?»; «Что я собираюсь изменить в будущем?». В результате учащиеся начинают воспринимать ошибки и промахи не как поражения, а как ценный опыт, который поможет им более эффективно двигаться вперед. Коучинговый подход позволяет раскрыть и использовать скрытые резервы ребенка, помогая ему находить выход из сложных ситуаций.

Коучинг создает образовательное пространство, которое может обеспечить:

- развитие внутреннего позитивного потенциала учащегося;
- развитие компетенций, необходимых для нестандартной учебной деятельности, обеспечивающей академический успех;
- умение быть автором, создателем, активным творцом своей жизни;
- умение ставить цели и находить пути их достижения. Необходимость свободного выбора и ответственности за последствия этого выбора;
- создание условий для полной реализации учащимися своего потенциала;
- постоянное стимулирование активного проявления способностей.

В современной школе учитель перестает быть специалистом по передаче определенных знаний, и становится специалистом-ассистентом в преподавании. В простом смысле, коучинг не учит, а помогает учиться. Преподаватели сегодня прогрессируют в своем мастерстве, включая коучинг, выступают в качестве кураторов, модераторов и наставников. Коучинг как педагогический стиль - это взаимодействие, основанное на равноправном партнерстве, которое помогает раскрыть скрытый потенциал учащихся, повысить их чувство ответственности и мотивации, а также общую эффективность. Преподаватель/коуч весь период сопровождает учащегося, чтобы он стал независимым, коммуникабельным, желающим учиться, развиваться, целеустремленным и самодостаточным, используя инструменты коучинга. Коучинговый подход способствует развитию ответственности, осознанности и самостоятельности школьников в принятии решений, повышает их мотивацию и личную заинтересованность в процессе обучения. Коучинг способствует развитию у школьников нового типа мышления, основанного на уверенности в себе

и своем будущем, позитивности и готовности взаимодействовать с другими людьми, уважая интересы вовлеченных сторон, тем самым способствуя формированию ключевых компетенций, которые лежат в основе навыков обучения [2].

Актуальность коучинга в системе образования выражается в таких аспектах, как:

- Создание новых результатов
- Потребность в специалистах, отвечающих требованиям рынка
- Поддержание качества образования
- Поддержка преподавателей в их профессиональной деятельности
- Новые и эффективные стили обучения
- Взаимоотношения в команде
- Решение внутренних проблем

Использование коучинга в педагогике обеспечивает развитие стимулирующего интереса к обучению, повышение мотивации и осознанности, развитие новых компетенций, принятие ответственности за результат как преподавателем, так и школьником и т.д. Коучинговый подход помогает повысить чувство ответственности, осознанность, самостоятельность в принятии решений, мотивацию в процессе обучения и личную заинтересованность школьников.

Поскольку коучинг - это новый тип мышления, он прекрасно развивает у учащихся уверенность в себе и будущем, позитивное восприятие и взаимодействие с окружающим миром, уважение интересов сторон, способствует формированию ключевых компетенций, которые лежат в основе способности к обучению.[3] Коучинг в наших школах основан на следующих принципиальных позициях:

- Ученик - это творческая и целостная личность, обладающая соответствующими ресурсами;
- Задача ставится самим учеником;
- Отношения между учителем/коучем и учеником представляют собой целенаправленный союз.

В последние годы все более очевидной становится потребность в новых, недирективных формах развития и воспитания детей в школьном образовании. Идея личностно-ориентированного обучения активно развивается в последние десятилетия и уже официально закреплена во втором поколении образовательных стандартов. Однако разработка практических методов внедрения личностно-ориентированного обучения в образовательных учреждениях и систем подготовки учителей для работы с новым подходом все еще находится в зачаточном состоянии.

Коучинг можно считать завершенным только тогда, когда ученик искренне осознает необходимость учебной деятельности для достижения личных целей. Задача коуча состоит в том чтобы помочь ученику осознать это; как пишут Э. Перслоу и М. Рэй, «Вы не можете никого ничему научить, пока человек этого не захочет; вы можете привести лошадь на водопой, но вы не можете заставить ее пить!»[4]

Модель процесса коучинга состоит из нескольких четко определенных этапов:

1. Постановка и достижение целей.
2. Анализ факторов, необходимых для достижения успеха.
3. Анализ имеющихся возможностей.
4. Определите способы достижения целей и выберите стратегии;
5. Контролируйте достижение целей и анализируйте результаты.

Методики и приемы коучинговых подходов различны, но хотелось бы выделить некоторые из тех, которые активно используются в моей практике преподавания: «Граффити», «Линия времени», метод «4 угла».

Граффити - это техника ускорения мыслительного процесса путем объединения и активации источников энергии группы. Работа проводится в группах. Каждой группе выдается лист бумаги и фломастер. Также каждой группе дается задание (разное для каждой группы), вопрос или проблема, на которые необходимо ответить. В течение некоторого времени каждая группа иллюстрирует свои собственные «граффити» (слова, фразы, рисунки, диаграммы) на заданную тему. Учитель останавливает работу и дает команду передать свое «граффити» по часовой стрелке другой группе. Все повторяется. Это продолжается до тех пор, пока у каждой группы не появится своя работа. Получившиеся «граффити» обсуждаются сначала с группой, а затем со всем классом. Пример для

использования в начальной школе: интегрированный урок по теме «Природа и сезонные изменения». Разделите класс на четыре группы. Каждая группа отвечает на вопрос: «Какие сезонные изменения происходят в природе осенью, зимой, весной и летом?». Дальнейшая работа проводится по плану, описанному выше.

Методика «Тайм-лайн» или «Линия времени». Учит каждого управлять временем урока и личным временем. Именно так вы можете настроить трафик для разных групп детей – готовить задания к фиксированному времени выполнения, организовывать урок или целый модуль как скоординированную работу в офисе. Использование этого приема позволяет учителю на уроке показать детям наглядную картину хронологической последовательности, в которой развивались те или иные исторические события.

Метод «4 угла». Участникам предлагается ответить на вопросы в соответствии с алгоритмом. Учитель/коуч задает вопрос с четырьмя возможными вариантами ответа, пятый вариант – свободный ответ. Каждому варианту ответа соответствует определенный цвет (оранжевый, синий, розовый, красный), который, в свою очередь, соответствует одному из четырех углов комнаты (в каждом из четырех углов находится лист бумаги указанного цвета). Услышав вопрос, участник выбирает один из предложенных вариантов ответа и перемещается в соответствующий угол; если ни один из четырех вариантов ответа не подходит, участник остается в центре комнаты. Таким образом, после прослушивания вопроса участники делятся на группы (от 1 до 5) по своему выбору. Затем каждая группа должна обсудить ответ на вопрос «Почему вы выбрали этот вариант?». Каждый член группы должен ответить на этот вопрос. Этот этап длится несколько минут, в зависимости от динамики обсуждения в группе (вы можете ограничить время в начале). Затем участники возвращаются в центр комнаты, и им задают следующий вопрос. [5]

Внедрение элементов коучинга в начальной школе представляет собой перспективное направление, способствующее улучшению образовательного процесса, формированию ключевых компетенций у детей и развитию их личной ответственности. При помощи занятий коучинга можно повысить уверенность учеников в своих силах и возможностях, а также помочь им развить навыки лидерства. Понимание методологии коучинга позволяет охватить максимально широкий спектр взаимоотношений между учащимися, родителями и преподавателями. Необходимость использования коучингового подхода в современной школе вполне очевидна. Ведь дети должны уметь самостоятельно ставить цели и оценивать их значимость для себя и своей будущей жизни. Цель учителя заключается в том, чтобы помочь ученикам достигать свои цели и мотивировать их к этому, используя собственные методы коучинга.

Список литературы

1. Парслоу Э., Рэй М. Коучинг в обучении: практические методы и техники. – СПб.: Питер, 2003. – 204 с.
2. Баранова, О. И. Коучинг-технология как способ формирования умений самоуправления учением у студентов – будущих учителей начальных классов и младших школьников // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2015. – Т. 9. – С. 6–10.
3. Костяева, Н. А. Коучинг как инновационная технология повышения профессионального мастерства педагогов // Журнал «Педагогическая мастерская». – № 9. – 2015. – С. 19-22.
4. Дауни М. Эффективный коучинг: уроки тренера коучей / Пер. с англ. – М.: ООО «Издательство «Добрая книга», 2005. – 288 с.
5. Голви, У. Тимоти Работа как внутренняя игра: фокус, обучение, удовольствие и мобильность на рабочем месте / пер. с англ. [Текст] / У. Тимоти Голви. — М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. — 252 с.

СОВРЕМЕННОЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО КАК ОДНО ИЗ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ ОДАРЕННОСТИ РЕБЁНКА

Баканова Ирина Николаевна,
директор КГКП «Дворец развития и творчества детей и юношества»
отдела образования города Рудного» управления образования
акимата Костанайской области

Аннотация.

Балалардың өзін-өзі жүзеге асыруына мүмкіндік беретін Рудный қаласындағы Балалар мен жасөспірімдерді дамыту және шығармашылық сарайына негізгі назар аударылады. Ұйым ақысыз негізде 34 үйірме ұсынады және 5 пен 18 жас аралығындағы 956 баланы қамтиды. 2023-2024 оқу жылында 30 модификацияланған білім беру бағдарламасы іске асырылды, оның ішінде 4-і авторлық мәртебеге ие. Мақала сонымен қатар педагогтар мен тәрбиеленушілердің республикалық және халықаралық конкурстардағы жетістіктерін атап өтіп, олардың нәтижелілігін қорытындылайды. Сонымен қатар, балалардың жазғы демалысына назар аударылады, ол мектеп жанындағы лагерьлер арқылы ұйымдастырылады, бұл жаңа оқу жылына күш жинауға және қалпына келтіруге ықпал етеді.

Аннотация.

Основное внимание уделяется Дворцу развития и творчества детей и юношества в городе Рудном, который предоставляет возможности для самореализации детей. Организация предлагает 34 кружка на бесплатной основе и охватывает 956 детей в возрасте от 5 до 18 лет. В 2023-2024 учебном году были реализованы 30 модифицированных образовательных программ, из которых 4 имеют статус авторских. Статья также подводит итоги результативности работы педагогов и воспитанников, отмечая их достижения на республиканских и международных конкурсах. Кроме того, акцентируется внимание на летнем отдыхе детей, который организуется через пришкольные лагеря, что способствует восстановлению и накоплению сил для нового учебного года.

Одной из самых актуальных, значимых и сложных на сегодняшний день проблем остаётся проблема выявления и развития одарённости детей. Воспитывать вдумчивого, творчески мыслящего, заинтересованного в своем труде человека, способного к саморазвитию и самореализации – одна из основных задач, стоящих перед педагогами дополнительного образования.

На развитие способностей ребёнка существенное влияние оказывает семья, социальные группы, в которых он общается, учится, проводит свой досуг. [2, с. 80] Кроме того, в эффективном и в то же время бережном раскрытии талантов и способностей ребёнка немаловажную роль играет то, какой педагог находится рядом с ним. Ведь неслучайно говорят, что только одарённый наставник может заметить и развить таланты своего воспитанника.

На звание современного дополнительного образовательного пространства в городе Рудном претендует КГКП «Дворец развития и творчества детей и юношества». Само название образовательного учреждения говорит о том, что здесь предоставляется всё необходимое для того, чтобы каждый ребенок имел шанс **развиваться и творить**, а значит – имел возможность для самореализации.

Во Дворце занимаются 956 детей в возрасте от 5 до 18 лет. Функционирует 34 кружка на бесплатной основе.

Работа педагогов дополнительного образования Дворца ориентирована на сохранение здоровья воспитанников, на их самообразование и развитие, обеспечение их занятости с учётом их интересов, а также на совершенствование творческого потенциала детей посредством участия их в реализации коллективных и индивидуальных тематических, творческих проектов.

Всесторонние потребности воспитанников в организации обеспечиваются по шести

направлениям образовательной деятельности:

- художественно-эстетическое;
- военно-патриотическое;
- социально-педагогическое;
- спортивное;
- естественно-математическое;
- научно-техническое. [1]

По образовательным направлениям во Дворце работают 29 педагогов, подавляющее большинство, а это 24 человека, что составляет 77,5 % от общего количества – имеют высшее педагогическое профессиональное образование. Также наибольшую долю составляют педагоги, имеющие стаж более двадцати лет. Их девиз: гореть самим, зажечь других, быть впереди и точка.

В 2023-2024 учебном году в условиях Дворца развития творчества детей и юношества успешно реализованы тридцать модифицированных образовательных программ, четыре из которых имеют статус авторских:

- Программа Театра моды «Леди Совершенство» (автор: педагог-исследователь Г.Н. Шах);
- Программа «Дарить людям красоту» (автор: педагог высшей категории Н.Н. Саратовцева);
- Учебно-методический комплекс по хореографии «Территория детства» (автор: педагог-модератор Любовь Владимировна Бандурина);
- Программа «Мир совершенства» (автор: педагог-исследователь О.М. Шах).

В целом, результативность работы педагогов Дворца за 2021-2024 годы следующая: их воспитанники завоевали более 100 дипломов, более 20 кубков, около 30 медалей, посетили 15 городов и 2 страны. Что касается результативности авторских программ, то она подтверждена яркими победами воспитанников:

- Республиканский конкурс рисунков «Зеленый вектор» (по линии «Юнеско») в рамках Национальной Социальной кампании «Green Step», Диплом за 2 место в номинации «Разделяя, сохраняй!» (Зейнешева Эльвира, руководитель - ПДО Н.Н. Саратовцева);
- Чемпионат Республики Казахстан по картингу – Кубок «ROTAХ МАХ», г. Алматы (Грамота за 1 место (в командном зачете), руководитель - ПДО В.Г. Субач);
- Международный многожанровый конкурс «Dance Arena», г. Москва, «Таланты Казахстана», композиция «Ночь перед Рождеством», категория 5-14 лет, Гран-при (Студия танца «Spiegel», ПДО Л.В. Бандурина).

Мониторинг результативности по годам

№ п/п	Учебный год	Чемпионаты, конкурсы, соревнования и др.				
		Гран при	1 место	2 место	3 место	Сертификат
1	2021/2022	18	34	8	8	4
2	2022/2023	43	67	18	12	15
3	2023/2024	13	43	24	19	6

Практически по всем направлениям деятельности педагоги и воспитанники Дворца дают высокую результативность, принимают участие в мероприятиях всех уровней. Активно участвуют в республиканских и международных фестивалях, конкурсах. Именно эти уровни предлагают большой выбор доступных мероприятий.

Лидирующие позиции занимают педагоги и воспитанники кружков художественно-эстетического направления.

Особое место в деятельности Дворца развития и творчества детей и юношества занимает организация летнего отдыха. Лето - время каникул, активного отдыха,

развлечений, время восстановления после учебного года и накопления новых сил для успешной учёбы, творчества, труда.

Ежегодно Дворец развития и творчества детей и юношества организует работу с летними пришкольными лагерями и площадками. С этой целью в мае 2024 года была разработана программа летнего отдыха «Подарим детям незабываемое лето», основанная на методических рекомендациях Министерства Просвещения Республики Казахстан. [3] Для качественной организации детского отдыха были внедрены различные формы работы. Созданы условия для повышения компетентности педагогов, систематизировано методическое обеспечение и внедрены элементы инновационных технологий в воспитательный процесс, использован принцип педагогики сотрудничества, новаторства и коллективных творческих дел. Подход Дворца к организации отдыха в период летних каникул представляет собой систему взглядов и комплекс идей, которые обеспечивают благополучие детей, посещающих пришкольные лагеря и площадки, а также безопасность, комфорт, активный и полезный досуг. Ведь каждый ребёнок является уникальным, а главная задача организаторов летнего отдыха помочь ему раскрыть все задатки, реализовать внутренний потенциал, т.е. определить и развить творческие возможности каждого ребёнка.

Благодаря слаженной работе педагогов Дворца, летним отдыхом было охвачено около 2500 ребят. В течение всего летнего периода работа по организации летнего отдыха и реализации программы «Подарим детям незабываемое лето» отражалась на страницах социальных сетей Инстаграм и Фейсбук. По итогам этой информационной летней кампании Дворец развития и творчества детей и юношества города Рудного занял второе место среди всех организаций дополнительного образования Костанайской области.

Следует отметить, что непрерывный профессиональный рост педагогов обеспечивается во Дворце комплексом условий:

- научно-методических,
- профессионально-педагогических,
- материально-технических,
- финансовых,
- нормативно-правовых,
- мотивационных. [3, с.37]

В то же время, говоря о дополнительном образовании в целом и о данном учреждении в частности, нельзя не отметить и проблемы, с которыми сталкивается коллектив в своей деятельности. А именно, одна из проблем: взаимодействие с родителями.

Имея благие намерения развить способности и таланты собственного ребёнка, стремясь оградить его от пагубного воздействия окружающей среды, родители, зачастую, не согласовав нагрузку с самим ребёнком, отдают его в такое количество кружков, что он уже к середине первого полугодия чувствует усталость и неудовлетворённость и перестаёт посещать учреждение дополнительного образования вовсе. Решение этой проблемы видится в организации психолого-педагогических лекториев, семинаров, мастер-классов для родителей, по возможности, перед началом учебного года. А ещё лучше – сделать их регулярными и проводить совместно с детьми. Это поможет решить не только проблемы дополнительного образования, но и помочь в налаживании и укреплении детско-родительских отношений, что крайне важно для поддержки одарённого ребёнка, полной его самореализации.

Современные способы и приёмы развития одарённости у детей в системе дополнительного образования играют ключевую роль в раскрытии потенциала каждого ребенка. Одарённость — это врождённая или раннеразвившаяся способность личности к высокой результативности в какой-либо области, такой как интеллект, творчество, музыка, искусство или спорт. Одарённые дети демонстрируют выдающиеся достижения в своей сфере, благодаря необычайным способностям, которые превышают средний уровень их возрастной группы. Одарённость может проявляться как в общем, так и в специализированном виде деятельности и требует поддерживающей среды для полноценного развития и реализации потенциала. Важно, чтобы развивались не только интеллектуальные способности, но и творческие, социальные и эмоциональные

качества. Система дополнительного образования предлагает множество методов, направленных на выявление и поддержку одарённых детей. Необходимо помнить, что одарённые дети обладают рядом психологических особенностей, которые могут как способствовать их развитию, так и создавать трудности. Они часто демонстрируют высокий уровень интеллекта, креативности и любознательности. Однако, эти дети могут быть более чувствительными, что иногда приводит к проблемам в социальной адаптации и взаимодействии с ровесниками. Часто они ощущают себя «не такими, как все», что может вызвать чувство одиночества или непонимания. Важно, чтобы такие дети получали поддержку не только в учебе, но и в эмоциональном развитии. Правильный подход педагогов и родителей помогает им развивать свои способности, сохраняя психологическое здоровье.

Одним из наиболее эффективных методов является индивидуализация обучения. Преподаватели разрабатывают персонализированные программы, учитывающие интересы и способности ребёнка. Это позволяет глубже погружаться в предмет и развивать навыки в нужном направлении. Современные образовательные технологии, такие как онлайн-курсы, интерактивные платформы и мобильные приложения, открывают дополнительные возможности для саморазвития и обмена опытом.

Также активно используются проектные и исследовательские методики. Дети учатся работать в команде, решать нестандартные задачи, развивают критическое мышление. Для более интенсивного развития творческих способностей применяются художественные мастерские, активити площадки.

Ключевым элементом является поддержка одарённых детей в междисциплинарной области. Это систематическое участие в конкурсах, олимпиадах, научных конференциях. Таким образом, организации дополнительного образования становятся площадками для всестороннего развития и самоопределения детей.

Таким образом, хотелось бы ещё раз подчеркнуть, что только одарённый наставник может заметить и развить таланты своего воспитанника. Как сказал о педагогах учитель-новатор Кумаш Нургалиевич Нургалиев: «Он **артист**, но его слушатели и зрители не аплодируют ему. Он – **скульптор**, но его труда никто не видит. Он – **врач**, но пациенты редко благодарят его за лечение и далеко не всегда хотят лечиться. Где же ему взять силы для каждодневного вдохновения? Только в самом себе, только в сознании величия своего дела». Несомненно, быть педагогом – это предназначение, которое даётся свыше, и вместе с этой особой миссией человеку «отпускается» полная порция особого склада души и ума, творчества, вдохновения. Именно такие педагоги работают в рудненском учреждении дополнительного образования. Через труд, заботу и неустанное стремление к совершенству наши педагоги не только воспитывают, но и формируют полноценные, гармоничные личности, готовые к вызовам современного мира.

Список использованной литературы

1. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.01.2024 г.)
2. Комаров Р.В. Роль системы дополнительного образования в развитии одарённости учащихся // Системная психология и социология, 2013, №8 (11), с. 79-88.
3. Особенности дополнительного образования детей в республике Казахстан как особой многоуровневой педагогической системы. URL: <https://standard.kz/ru/post/osobennosti-dopolnitelnogo-obrazovaniya-detei-v-respublike-kazakhstan-kak-osoboi-mnogourovnevoi-pedagogiceskoi-sistemy> (дата обращения: 06.01.2024)
4. Мамбеталина А. С. Дополнительное образование как важнейшая подсистема непрерывного образования // Педагогика: история, перспективы, 2018, №2, с. 35-38.

ДЕБАТ ТЕХНОЛОГИЯСЫН БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ, МАҢЫЗЫ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ НӘТИЖЕЛЕРІ

Биримжанова Айгуль Каримовна

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай қаласы білім бөлімінің Спандияр Көбеев атындағы жалпы білім беретін мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі

Директордың оқу-әдістемелік ісінің орынбасары,
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші

Кистаубаева Сауле Каримовна
География пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші

Аңдатпа.

Бұл мақала педагогикалық зерттеулердің маңызын және қазақ әдебиеті, география сабақтарында дебат технологиясын қолданудың практикалық нәтижелерін талдайды. Сабақта дебат әдісін енгізу оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамытуға, олардың пікір алмасу және талқылау дағдыларын жақсартуға мүмкіндік береді. Бұл зерттеу дебаттың қазақ әдебиеті, тарих география сабақтарында білім беру процесіне енгізілуінің маңыздылығын, оның әдістемелік ерекшеліктерін және тәжірибеде қолданылуын қарастырады. Зерттеу нәтижелері тарих пәнінің оқыту сапасын арттырып, оқушылардың оқу мотивациясын жоғарылатады.

Аннотация

Эта статья анализирует важность педагогических исследований и практические результаты применения дебатов на уроках. Введение дебатов на уроках истории способствует развитию критического мышления учащихся, улучшению их навыков общения и обсуждения. Исследование рассматривает важность внедрения дебатов в образовательный процесс на уроках, их методологические особенности и применение на практике. Результаты исследования показывают, что использование дебатов повышает качество преподавания истории и способствует увеличению мотивации учащихся к учебе.

Abstract

This article analyzes the importance of pedagogical research and the practical outcomes of applying debate technology in history lessons. The introduction of the debate method in history classes allows students to develop critical thinking skills and improve their abilities to exchange ideas and engage in discussions. The study examines the significance of incorporating debates into the teaching process in history, its methodological features, and its practical implementation. The research findings indicate that the use of debates enhances the quality of history education and increases students' motivation to learn.

Тірек сөздер: педагогикалық зерттеу, дебат технологиясы, сыни ойлау, оқыту технологиялары, пікірталас.

Бүгінгі күнде білім беру саласында жаңа әдіс-тәсілдер мен технологиялар кеңінен қолданылуда. Бұл өзгерістер, әсіресе ойлау қабілетін дамытуды талап ететін пәндер үшін маңызды. Қазақ әдебиеті сабағында оқушылар тек фактілер мен оқиғаларды жаттап қана қоймай, сонымен қатар оларды түсініп, сыни тұрғыдан бағалауы қажет. Осы орайда, сабақтарда дебат технологиясын қолдану маңызды әдіс ретінде қарастырылады.

Дебат технологиясы — бұл пікірталас форматындағы оқыту әдісі, ол оқушыларға өз пікірін дәлелдеуге, басқа көзқарастарды тыңдауға, логикалық ойлауды дамытуға мүмкіндік береді. Бұл әдіс білім алушылардың тек теориялық білімін емес, сонымен қатар практикалық дағдыларын да жетілдіруге бағытталған. Дебаттар қазақ әдебиеті пәнінде өткен тарихи оқиғалар мен тұлғаларды талқылауға, оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға және олардың сыни ойлау қабілетін дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, дебаттар оқушылардың өз көзқарастарын дәлелді түрде білдіру, әлеуметтік және мәдени тұрғыдан саналы болуға, пікір алуандығына төзімділік көрсету дағдыларын қалыптастырады.

Мақалада дебат технологиясының қолданылуы арқылы педагогикалық зерттеулердің маңызы мен практикалық нәтижелері талданады. Әр түрлі ғылыми деректер мен зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып, дебаттардың тарих сабақтарындағы орны мен тиімділігі қарастырылады. Осы технологияның тиімділігі мен педагогикалық үдерісті жетілдірудегі рөлі жан-жақты зерттеліп, оның білім сапасына ықпалы талқыланады.

Зерттеу барысында қазақ әдебиеті сабағында дебат технологиясын қолданудың нәтижелерін талдау үшін біздің мектептің мұғалімдері мен оқушыларымен жүргізілген бақылау мен сұхбаттар қолданылды. Зерттеу әдістері ретінде сауалнамалар, сұхбаттасу, сабақтарға қатысу және оқушылардың дебат барысында көрсеткен қабілеттері бойынша бағалау қолданылды. Дебат сабақтарында қолданысы оқушылардың оқу нәтижелеріне қалай әсер ететіні және оқу мотивациясын қалай арттыратыны туралы қорытындылар жасалды.

Дебат технологиясын тарих сабақтарында қолданудың маңызы

Дебат технологиясы қазақ әдебиеті пәнінде оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып, тарихи оқиғалар мен тұлғаларды талқылауға мүмкіндік береді. Бұл әдіс арқылы оқушылар өз пікірлерін дәлелдей алады, қарсы тараптың көзқарастарын тыңдайды және оларды сын көзбен бағалауға үйренеді. Мұндай оқыту форматы сыни ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған. Оқушылар өз білімдерін тек қабылдап қана қоймай, өздері белсенді түрде пікірталасқа қатысып, тарихи мәселелерді шешуге ұмтылады.

Дебат технологиясының тағы бір маңызды ерекшелігі — ол оқушыларды командалық жұмысқа үйретеді. Оқушылар өз пікірлерін қорғау үшін бірлесе отырып дайындалады, бұл олардың команда ішінде пікір алмасу және ортақ шешім қабылдау дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, дебаттар оқушылардың қоғамдық пікір алмасу мәдениетін қалыптастырады және демократиялық құндылықтарды, соның ішінде өз пікірін айту және басқалардың пікіріне құрметпен қарауды үйретеді. Дебаттар оқушылардың коммуникация және өзін-өзі басқару дағдыларын дамытуға ықпал етеді, себебі олар көбінесе ашық микрофон немесе әртүрлі пікірталас форматтарында өз пікірлерін қорғауға міндетті болады[1]. Бұл әдіс жастардың әлеуметтік өмірге деген көзқарасын кеңейтеді және олардың қоғамдық-саяси мәселелерге қатысуға ынталандырады.

Одан бөлек, дебаттар қазақ әдебиеті сабақтарында оқушыларды өз пікірін дұрыс, нақты және сенімді түрде жеткізуге үйретеді. Осылайша, оқушылар өздерінің зерттеу дағдыларын жақсартады, оқыту үрдісіне белсенді қатысады және өз ойларын дәйекті түрде қорғай алады.

1. *Тарихи оқиғаларды талқылау:* Тарих сабақтарында дебаттарды қолданудың негізгі бағыттарының бірі — тарихи оқиғаларды талқылау болып табылады. Тарихи тақырыптарды жан-жақты, көпқырлы талқылау оқушылардың білімдерін тереңдетіп, олардың көзқарастарын кеңейтеді. Бұл тәсіл олардың ой-өрісін дамытумен қатар, тақырыпқа деген қызығушылықтарын арттырады. Дебаттар барысында оқушылар белгілі бір тарихи оқиғаға немесе тұлғаға қатысты әртүрлі көзқарастарды қорғауға тырысады. Бұл олардың тарихи білімдерін нақтылауына, оқиғалардың өзара байланысын түсінуіне, және сол дәуірдің әлеуметтік, мәдени, саяси жағдайларын сыни тұрғыдан бағалауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, олар тарихи деректерді талдап, сол кезеңнің өзекті мәселелерін зерттей отырып, әртүрлі көзқарастарды талқылап, өз пікірлерін дәлелдейді.

2. *Сыни ойлау қабілетін дамыту:* Дебаттар тарих сабақтарында оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Сыни ойлау – бұл ақпаратты талдап, бағалап, оны жаңа контексте қолдану қабілеті. Дебат барысында оқушыларға тарихи оқиғалар мен тұлғалардың маңызын терең түсінуге бағытталған сұрақтар қойылады. Оқушылар өз пікірлерін қорғау кезінде деректер мен фактілерді жан-жақты зерттеп, оларды нақты дәлелдер арқылы негіздейді. Бұл дағды оларды зерттеу дағдыларын жақсартып, ақпаратты талдау және бағалау қабілеттерін арттырады.

Мысалы, «Абайдың шығармашылық мұрасы Қазақстандағы ұлттық сәйкестікті қалыптастыруда қандай рөл атқарады?» деген сұраққа жауап беру үшін оқушылар Абайдың өмір сүрген уақытын, оның қоғамға тигізген әсерін зерттеп, өз пікірлерін дәлелдеуі қажет. Бұл оқушыларға тарихи тұлғалардың мәдени, әлеуметтік және саяси ықпалын бағалауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, олар өткен оқиғаларды қазіргі заманмен байланыстырып, сол уақытта қабылданған шешімдердің бүгінгі күнге қандай әсер еткенін түсінуге тырысады.

3. *Коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру:* Дебаттың қазақ әдебиеті сабағында қолданылуы оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамытудың маңызды құралы болып табылады. Дебат арқылы оқушылар өз пікірлерін тыңдаушыларға түсінікті

әрі айқын жеткізуге, пікірталас барысында сауатты сөйлеуге үйренеді. Тек өз пікірін қорғау ғана емес, қарсы пікірді тыңдау және оған жауап беру қабілеттері де дамиды. Оқушылар қарсылыққа жауап беру барысында қарсы тараптың пікірін дұрыс тыңдап, тыңдаушыларды өз көзқарасына сендіру үшін нақты әрі ықтимал дәлелдер келтіреді. Дебаттар, әсіресе көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын дамытуда ерекше маңызды. Тарихи дебаттар арқылы оқушылар өз пікірлерін ашық, сенімді түрде білдіре отырып, қоғамда сөз сөйлеу мәдениетін меңгереді. Оқушылар түрлі пікірлерді ескеріп, көпшілік алдында сөйлеу мен тыңдау қабілеттерін жетілдіреді. Бұл дағдылар болашақта оқушылардың кәсіби өмірінде де өзекті болады. Қазақ әдебиеті сабағында дебаттар арқылы оқушылар өз ойларын сауатты, нақты әрі түсінікті түрде жеткізе отырып, сөйлеу мәдениетін меңгереді.

4. *Топтық жұмыс және ынтымақтастық*: Дебаттарда оқушылар топтарға бөлініп, әртүрлі пікірлер мен көзқарастарды қорғайды. Бұл олардың топтық жұмыс дағдыларын дамытуға және өзара ынтымақтастық орнатуға мүмкіндік береді. Топтық жұмыс барысында оқушылар бір-бірінің пікірлерін тыңдайды, әртүрлі көзқарастарды ескереді, өзара қарым-қатынас мәдениетін қалыптастырады. Бұл дағдылар болашақта ұжымдық жұмыс пен әлеуметтік ортада маңызды рөл атқарады.

Топтық жұмыстар оқушыларды ынтымақтастыққа, өзара сыйластыққа және ортақ мақсатқа ұмтылуға баулиды. Топ ішінде пікір алмасу, түрлі көзқарастарды ескере отырып, ортақ шешімдер қабылдау дағдылары дамиды.

Бұл әдіс оқушыларды топтық жұмысқа, өзара ынтымақтастыққа, тыңдауға және өз пікірін қорғауға үйретеді[3]. Сонымен қатар, дебат технологиясы оқушылардың болашақта өз көзқарастарын дәлелдей алатын, сыниойлайтын, әрі коммуникативті қабілеттері жоғары тұлға ретінде қалыптасуына көмектеседі.

Ұсыныстар мен тұжырымдар:

Дебат технологиясын тиімді қолдану үшін бірқатар ұсыныстарды жүзеге асыру қажет.

Тақырыптарды мұқият таңдау: Дебаттардың тақырыптары оқушылардың жас ерекшеліктері мен білім деңгейіне сәйкес болуы тиіс. Оқушыларға қызықты әрі өзекті тақырыптарды ұсыну олардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Тақырыптар тарихи фактілер мен оқушылардың өмірлік тәжірибесімен байланыстырылуы керек.

Әдістемені жетілдіру: Дебаттарды тиімді жүргізу үшін мұғалімдер арнайы әдістемелік құралдармен қамтамасыз етіліп, тренингтер ұйымдастыру қажет. Бұл мұғалімдерге дебаттарда қолданылатын түрлі әдіс-тәсілдер мен стратегиялық қадамдарды үйретуге мүмкіндік береді.

Бағалау жүйесін енгізу: Дебаттарда оқушылардың белсенділігі, дәлелді сөйлеуі, қарсы пікірді тыңдай білуі мен сөйлеу мәдениеті бойынша жүйелі бағалау жүргізу қажет. Мұндай бағалау оқушыларды жетістіктеріне талдау жасауға, өз жетістіктерін бағалауға және кемшіліктерін түзетуге ынталандырады.

Технологияларды пайдалану: Дебаттар кезінде мультимедиялық құралдарды қолдану оқушылардың қызығушылығын арттырады. Мысалы, тарихи карталар, бейнемазмұндар мен инфографикалар сабақтың тиімділігін арттырып, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын оятады.

Дебат технологиясы тарих сабағында оқушыларды өз ойларын жүйелі түрде білдіруге, тарихи оқиғаларға жаңа көзқараспен қарауға және оларды сын тұрғысынан бағалауға үйретеді. Сонымен қатар, бұл әдіс оқушыларды болашақта тиімді шешімдер қабылдайтын, өзара қарым-қатынас орнататын және коммуникативтік дағдыларын жетілдіретін азаматтар ретінде тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

Қорыта келе айтарым, сабақта дебат технологиясын қолдану – білім беру процесін тиімді ету, оқушылардың сыни ойлау, коммуникативтік және топтық жұмыс дағдыларын дамытуға бағытталған маңызды әдіс болып табылады. Педагогикалық зерттеулердің нәтижесі бойынша, дебаттар оқушылардың тек тарихи білімін арттырып қана қоймай, олардың жеке тұлғалық және әлеуметтік қабілеттерін де жетілдіреді. Бұл әдіс оқушыларға өз пікірін қорғауға, қарсы пікірлерді тыңдауға және әртүрлі тарихи мәселелерді терең, жан-жақты түсінуге мүмкіндік береді. Мұндай дағдылар оқушылардың болашақта кез келген жағдайды сыни тұрғыдан бағалап, өз ойларын жүйелі әрі негізді түрде жеткізуіне ықпал етеді.

Дебат технологиясының қазақ әдебиеті, тарих сабақтарында қолданылуы оқушылардың танымдық белсенділігін арттырады, пәнге деген қызығушылықты күшейтеді, әрі олардың оқу мотивациясын нығайтады. Оқушылар тарихи деректерді терең зерттеп, оларды бір-бірімен байланыстырып, өз көзқарастарын дәлелдеуде өзіндік дағдыларды қалыптастырады. Мұғалімдерге тиімді әдістемелер мен құралдарды қолдану арқылы дебаттарды ұйымдастыруды үйрету маңызды, себебі бұл әдіс оқушылардың білім сапасын айтарлықтай арттыруға ықпал етеді.

Осылайша, қазақ әдебиеті, тарих сабағында дебат технологиясын қолдану білім беру процесін жаңартудың және оның тиімділігін арттырудың маңызды құралы ретінде қарастырылады. Дебаттар оқушыларды тек тарихи біліммен емес, оларды сыни ойлайтын, коммуникативті дағдыларын меңгерген, бір-бірімен тиімді жұмыс істей алатын тұлға ретінде тәрбиелейді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Айтқазина, Д. Ж. (2020). Дебат технологиясы және білім беру. – Алматы: Білім.
2. Мұқанова, Р. Ж. (2019). Тарих сабағында пікірталас әдісін қолдану. – Астана: ҚазМұнайГаз.
3. Алдажарова, Г. С. (2022). Оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамыту. – Алматы: Ғылым.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

**Александра Николаевна Бондарук,
учитель начальных классов КГУ «Физико-математический лицей
отдела образования города Костаная» Управления образования
акимата Костанайской области**

Аннотация

В статье рассматривается роль цифровых технологий в обучении младших школьников. Описаны их преимущества, такие как повышение мотивации, индивидуальный подход и развитие самостоятельности у детей. Представлены лучшие цифровые инструменты, включая интерактивные доски, образовательные платформы, мобильные приложения, AR/VR технологии и инструменты для творчества. Также затронут вопрос цифровой безопасности и важность осознанного использования технологий в образовании.

Annotation

The article explores the role of digital technologies in elementary school education. It highlights their benefits, such as increased motivation, personalized learning, and fostering independence in children. The article presents the best digital tools, including interactive whiteboards, educational platforms, mobile applications, AR/VR technologies, and creative tools. It also addresses digital safety and the importance of mindful technology use in education.

Аннотация

Мақалада бастауыш сынып оқушыларының білім алуындағы цифрлық технологиялардың рөлі қарастырылады. Олардың мотивацияны арттыру, жеке тәсіл қолдану және балалардың дербестігін дамыту сияқты артықшылықтары сипатталады. Үздік цифрлық құралдар – интерактивті тақталар, білім беру платформалары, мобильді қосымшалар, AR/VR технологиялары және шығармашылық құралдар ұсынылады. Сондай-ақ, цифрлық қауіпсіздік мәселесі және білім беруде технологияларды саналы түрде пайдаланудың маңыздылығы қозғалады.

Ключевые слова:

Цифровые технологии, начальная школа, интерактивное обучение, образовательные платформы, мобильные приложения, AR/VR в образовании, цифровая безопасность, современные методы обучения.

Keywords:

Digital technologies, elementary school, interactive learning, educational platforms, mobile applications, AR/VR in education, digital safety, modern teaching methods.

Түйінді сөздер:

Цифрлық технологиялар, бастауыш мектеп, интерактивті оқыту, білім беру платформалары, мобильді қосымшалар, AR/VR білім беруде, цифрлық қауіпсіздік, заманауи оқыту әдістері.

Современные дети растут в цифровом мире, где гаджеты, интернет и интерактивные технологии стали неотъемлемой частью жизни. В связи с этим школьное образование также претерпевает изменения, включая цифровые инструменты в учебный процесс. Использование технологий в начальной школе не только повышает интерес детей к обучению, но и помогает им развивать ключевые навыки XXI века.

Преимущества цифровых технологий в обучении:

1. Повышение мотивации-интерактивные задания, образовательные игры и мультимедийные материалы делают обучение более увлекательным. Дети лучше воспринимают информацию, когда она представлена в виде красочных иллюстраций, анимаций или видеороликов.

2. Индивидуальный подход-цифровые технологии позволяют адаптировать процесс обучения под каждого ученика. Например, онлайн-тренажеры и платформы могут предлагать задания разного уровня сложности в зависимости от успехов ребенка.

3. Развитие самостоятельности-образовательные приложения и онлайн-ресурсы помогают детям самостоятельно искать информацию, выполнять задания и проверять свои знания. Это способствует развитию навыков самоорганизации и ответственности.

4. Подготовка к будущему-в современном мире цифровая грамотность становится таким же важным навыком, как умение писать и читать. С раннего возраста дети учатся пользоваться компьютерами, планшетами и другими устройствами для поиска информации и решения задач.

Лучшие цифровые инструменты для начальной школы:

1. **Интерактивные доски и презентации** - интерактивные доски позволяют учителю делать уроки более наглядными, проводить опросы, игры и тесты.

№	Лучшие программы	
1	SMART Notebook	программа для создания интерактивных уроков
2	Prowise Presenter	инструмент для совместной работы учеников и учителей
3	ActivInspire	позволяет создавать интерактивные упражнения и анимации

2. **Онлайн-платформы для обучения**- эти сервисы помогают детям изучать школьные предметы в удобной форме.

4	Учи.ру	интерактивные задания по математике, русскому языку и окружающему миру
5	ЯКласс	электронные проверочные работы и контроль знаний
6	LearningApps	конструктор интерактивных упражнений

3. Образовательные мобильные приложения

7	Duolingo	изучение иностранных языков в игровой форме
8	Kahoot!	создание викторин и тестов для проверки знаний
9	Scratch Junior	начальное программирование для детей
10	Грамотейка	приложение для тренировки правописания и грамотности
11	РебусЛенд	помогает развивать логическое мышление у младших школьников

4. Дополненная и виртуальная реальность (AR/VR) в обучении

Новые технологии позволяют детям буквально «погружаться» в изучаемый материал.

12	Google Expeditions	приложение для виртуальных экскурсий
13	Quiver	интерактивные 3D-раскраски с элементами дополненной реальности
14	Merge Cube	голографический куб для изучения науки через AR

5. Инструменты для творчества и презентаций

15	Canva	создание красочных презентаций и плакатов
16	Piktochart	инструмент для создания инфографики
17	Tinkercad	онлайн-сервис для 3D-моделирования

Как использовать технологии безопасно?

Несмотря на все преимущества, важно помнить о цифровой безопасности:

- **Ограничивать время** работы за гаджетами, чтобы избежать перегрузки.
- **Обучать детей правилам поведения в интернете** (не разглашать личную информацию, не общаться с незнакомцами).

- **Использовать только проверенные образовательные ресурсы.**

Цифровые технологии способны значительно улучшить образовательный процесс, но их использование должно быть продуманным и сбалансированным. Важно не только применять современные инструменты, но и обучать детей грамотному и безопасному взаимодействию с цифровой средой.

Рекомендации для учителей и родителей

Цифровые технологии способны значительно улучшить образовательный процесс, но их использование должно быть продуманным и сбалансированным. Важно не только применять современные инструменты, но и обучать детей грамотному и безопасному взаимодействию с цифровой средой.

Рекомендации для учителей:

1	Сочетание традиционных и цифровых методов	Использование технологий не должно полностью заменять классические методы преподавания. Лучше интегрировать цифровые инструменты в структуру урока, комбинируя их с живым объяснением, работой с учебниками и письменными заданиями.
2	Персонализация обучения	Онлайн-платформы позволяют адаптировать материалы под уровень знаний каждого ученика, помогая отстающим и предлагая дополнительные задания сильным ученикам.
3	Развитие цифровой грамотности у детей	Важно обучать школьников базовым принципам работы с цифровыми ресурсами: • Различие достоверных и ложных источников информации. • Навыки поиска информации в интернете. • Основы безопасного поведения в сети.

4	Отбор качественного цифрового контента	Не все онлайн-ресурсы одинаково полезны. Учителю необходимо тщательно отбирать платформы и приложения, ориентируясь на возрастные особенности детей и образовательные цели.
5	Контроль времени, проведенного за экраном	Использование гаджетов в учебном процессе должно быть строго дозированным. Оптимально чередовать цифровые активности с классическими заданиями и физической активностью
6	Безопасность в цифровой среде	• Обучать детей основам кибербезопасности: не делиться личными данными, не заходить на подозрительные сайты, не вступать в контакт с незнакомцами в сети. • Использовать надежные образовательные платформы, защищенные от нежелательного контента.

Рекомендации для родителей:

1	Формирование здоровых цифровых привычек	Ограничивать время, проведенное за экраном (для младших школьников – не более 1,5-2 часов в день). Чередовать цифровые занятия с активными играми, чтением книг, общением в семье.
2	Совместное использование технологий	Родителям важно не просто выдавать ребенку гаджет, а вовлекаться в его образовательный процесс: • Вместе проходить интерактивные задания. • Обсуждать просмотренные видеуроки. Помогать анализировать найденную информацию.
3	Обучение безопасному поведению в интернете	• Разговаривать с ребенком о том, какие сайты он посещает, с кем общается в сети, какие данные нельзя публиковать. • Установить родительский контроль на устройства, ограничивая доступ к нежелательному контенту.
4	Пример осознанного использования гаджетов	Дети учатся на примере взрослых, поэтому родители должны сами демонстрировать грамотное использование технологий: • Не зависать в телефоне во время семейных обедов. Использовать гаджеты для саморазвития, а не бессмысленного скроллинга.
5	Поощрение творческого и познавательного использования цифровых технологий	Вместо пассивного потребления контента предлагать ребенку: • Создавать презентации и проекты. • Осваивать начальное программирование (Scratch, Tynker). • Работать с интерактивными приложениями для обучения языкам, математике, логике.

6	Контроль физического и эмоционального состояния ребенка	Если ребенок стал раздражительным, быстро утомляется или жалуется на головную боль – это может быть сигналом о чрезмерном использовании цифровых устройств. Важно вовремя корректировать баланс между онлайн- и офлайн-активностями.
---	--	--

Заключение

Цифровые технологии – мощный инструмент для повышения качества образования в начальной школе. Однако их необходимо применять разумно, сочетая с традиционными методами обучения. Главное – не просто давать детям гаджеты, а учить их использовать технологии осознанно и с пользой.

Список используемой литературы:

1. Еремина Е.А., Грибцова В.А. (2023). Цифровые образовательные технологии в начальной школе. В сборнике: Цифровая гуманитаристика и технологии в образовании (DHTE 2023): сборник статей IV Международной научно-практической конференции. С. 67–76.
2. Гордеева Е.В., Мурадян Ш.Г., Жажоян А.С. (2021). Цифровизация в образовании. Экономика и бизнес: теория и практика, (4-1), 112-115.
3. Северьянов Е.В. (2023). Интеграция цифровых технологий в образовательный процесс и его влияние на личностное развитие учащихся. Актуальные исследования, (49), декабрь 2023.
4. Кенжебаева З., Садырова М., Мухтар Е., Момынкулова Ш. (2021). Использование цифровых технологий в системе дистанционного образования: зарубежный опыт и Казахстан. Вестник КазНУ. Серия педагогическая, 67(2), 40–50.
5. Катаев Н., Еркинқызы А. (2021). Эффективность цифровых образовательных технологий в организации процесса обучения. Вестник КазНУ. Серия педагогическая, 67(2), 71–80.
6. Сейдуллаева Г., Жалелова Г., Сапар Г. (2022). Проектирование цифровых образовательных ресурсов средствами цифровых технологий. Вестник НАН РК, (5), 138–149.
7. Балмагамбетова Ф.Т., Сейлова Р.Д., Кубиева В.А. (2023). Использование онлайн-платформ и цифровых технологий в системе высшего образования РК. 3i: intellect, idea, innovation - интеллект, идея, инновация, (3).

Эти источники предоставят вам актуальную информацию о внедрении и использовании цифровых технологий в начальном образовании, включая опыт Республики Казахстан.

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ ПЕДАГОГ-ЗЕРДЕ БҰЗЫЛЫСТАРЫ БАР БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ЖҮРЕГІ

**Иманбаева Гульмира Еркиновна,
Астана қаласы әкімдігінің «№2 арнайы мектеп»
КММ директордың «Бірінші санатты» тәрбие орынбасары,
қазақ тілі және әдебиеті пәні мұғалімі,
«Педагог шебер», дефектолог «Модератор»**

Аннотация

Бұл мақалада арнайы мектептегі қосымша білім беру педагог- зерде бұзылыстары бар білім алушыларға (ары қарай-ЗББ) оң нәтиже беретіні туралы жазылған. Қосымша білім беру педагогтарының жұмыстарын зерттеу кезінде үйірме жұмысы ЗББ білім алушылардың әрекеттерін, мінез-құлқын және өзара әрекеттесуіне байланысты әртүрлі аспектілерге негізделді.

Қосымша білім беру педагогтарының жұмысын зерттеу келесі кезеңдерден тұрды:

- Сауалнама мен сұхбат:білім алушылар мен ана-аналардан, әріптестерден алынған мәліметтер;
- Бақылау: үйірме жұмысының үдеріс қатысы арқылы тәжірибені зерттеу;

• Кейс-кезең: ЗББ білім алушылар үйірме жұмысына қатысып қандай нәтижеге жететінін анықтау;

Зерттеу барысында ерекше білім алушының жеке ерекшеліктері ескеріліп үйірме жұмысының қаншалықты маңызды екені анықталды.

Аннотация

В данной статье описано то, как педагог может добиться положительного результата при обучении и воспитании учащихся в специальной школе при помощи дополнительного образования.

При изучении работы педагогов дополнительного образования выявлено, что кружковая работа основывалась на различных аспектах, связанных с действиями, поведением и взаимодействием обучающихся.

Исследование работы педагогов дополнительного образования состояло из следующих этапов:

- Анкетирование и интервью: представлены данные от обучающихся и родителей, коллег;
- Контроль: изучение опыта работы кружка в процессе;
- Кейс-этап: определение полученных результатов обучающиеся, участвующих в работе кружка.

В ходе исследования было установлено, насколько важна работа кружка с учетом индивидуальных особенностей конкретного обучающегося.

Қазіргі ЗББ білім алушылардың дамуы мен әлеуметтенуіне қосымша білім беру педагогтарының рөлі маңызды. Олар тек білім алушылармен ғана шектелмей, ата-аналармен және қоғаммен тығыз байланыста жұмыс істейді. Үйірме жұмысының тиімділігі ерекше балалардың әлеуметтік бейімделуіне, олардың қабілеттерін дамытуға және ата-аналардың психологиялық қолдай алуына ықпал етеді. Білім алушылардың мүмкіндіктері мен мүдделеріне сәйкес келетін тапсырмалар мен іс-әрекеттерді таңдайды.

ЗББ білім алушылармен төмендегі кестеде берілген үйірме жұмыстары жүзеге асырылады:

Шығармашылық үйірмелер: «Әсем әуен» «Алтын домбыра», «Томирис». Бұл үйірмеде білім алушылар қарым-қатынас пен дағдыларын дамытып, әлеуметтік бейімделеді. Білім алушылардың тіліне оңай қабылдайтын қарапайым музыкалық шығармалар қолданылады.

Спорттық үйірмелер: «Шағын футбол», «Волейбол», «Баскетбол», «Үстел теннисі», «Жүзу», «Асық ату». Доптарды нысанаға лақтыру сияқты спорттық ойындар физикалық дағдыларды дамытуға көмектесіп білім алушылардың көңілін көтереді.

Көркем –шығармашылық: «Илеу», «Арт студия». Бұл үйірмеде қарапайым бояулармен, қарындаштармен сурет салу, пластилиннен мүсіндеу, қағаздан аппликациялар жасаудан басталады.

Логикалық: «Шахмат». Үйірмеде тактильді сезімдер мен тану қабілетін жақсарту үшін текстуралық элементтері бар арнайы шахмат тақталарын қолданады.

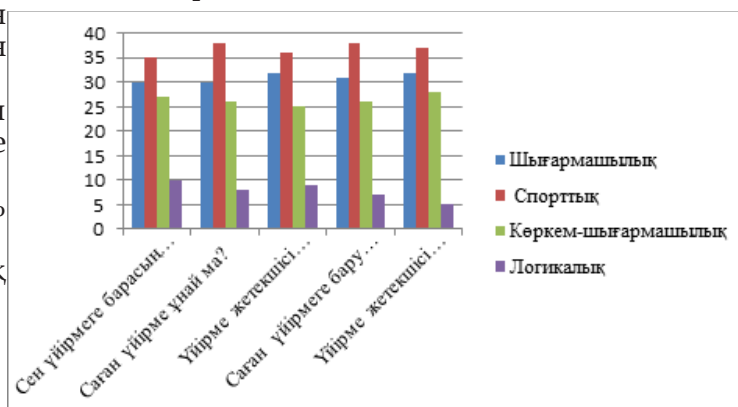
Үйірме жұмысын бақылау арқылы тәжірибені зерттеуге тоқталайық. Кестеде көрсетілген үйірме жұмысы бойынша білім алушылардан сауалнама алынды. Сауалнама әр білім алушының жас ерекшелігіне қарай құрастырылды. Ол жерде балалар өз ойларын ашық, анық айтып жазды.

ЗББ алушыдан алынған сауалнама нәтижелері.

Сауалнама 5 сұрақтан құрастырылып, 102 білім алушыдан ашық түрінде алынды.

Сауалнама нәтижесінде, білім алушылардың әр түрлі үйірмелерге қатысу пайызы төмендегідей болды:

- Шығармашылық үйірмелер: 30%
- Спорттық үйірмелер: 35%
- Көркем-шығармашылық үйірмелер: 25%
- Логикалық үйірмелер: 10%.

ЗББ білім алушылар барлық сұраққа қызығушылықпен жауап бергенін көруге болады. Бақылау кезінде үйірменің ұйымдастырылуы, үйірме жетекшінің рөлі, оқушылардың белсенділігі, оқушылардың өзара іс-әрекеттері бақыланды.

Бұл диаграммадан келесі талдамалы мазмұнын көруге болады:

- **Спорттық үйірмелердің танымалдылығы:** Спорттық үйірмелерге қатысушылардың көп болуы, зерде бұзылыстары бар балалардың физикалық белсенділікке және спортқа қызығушылығы жоғары екенін көрсетеді. Бұл үйірмеге қатысатын білім алушылардың жалпы дамуына және денсаулығына пайдасы зор.

- **Шығармашылық үйірмелерге деген қызығушылық:** Шығармашылық үйірмелерге деген қызығушылықтары жоғары деңгейде. Бұл ЗББ білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға және өз ойларын білдіруге ұмтылатынын көрсетеді.

- **Көркем-шығармашылық үйірмелер:** Көркем-шығармашылық үйірмелерге деген қызығушылық та жақсы көрсеткішті құрайды. Бұл үйірмелер ЗББ балалардың қолөнер дағдыларын дамытуға және өздерін шығармашылықпен көрсетуге мүмкіндік береді.

- **Логикалық үйірмелердің төмен көрсеткіші:** Логикалық үйірмелерге қатысушылардың пайыздық көрсеткіші ең төмен. Бұл жерде, не логикалық үйірмелерге балалардың қызығушылығы аз болуы мүмкін, немесе бұл үйірмелердің ұйымдастырылуына назар аудару қажет болуы мүмкін. шахмат үйірмесіне тізім бойынша 10 білім алушы қатысады.

Кейс-кезеңде қосымша білім педагогтары мен ЗББ білім алушылар үйірме жұмысы кезінде төменде берілген факторлардан көруге болады.

Сүйіспеншілік пен түсіністік: Қосымша білім беру педагогтары әр балаға ерекше мейіріммен қарайды. Олар балалардың мүмкіндіктері мен шектеулерін ескере отырып, әрқайсысына жеке тәсілмен жақындайды.

Даму мен өсу: Педагогтар білім алушылардың әлеуетін ашуға көмектеседі. Олардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, жаңа дағдыларды меңгеру және өзін-өзі көрсету мүмкіндіктерін ұсынады.

Қолдау және мотивация: Педагогтар балаларға қиындықтарды жеңуге, өз-өзіне сенімді болуға және жаңа жетістіктерге жетуге ынталандырады. Олар әр баланың жетістігін мадақтап, оның өзіндік құндылығын сезінуге көмектеседі.

Әлеуметтік интеграциялау: Зерде бұзылыстары бар балалардың қоғамда өз орнын табуы үшін педагогтар топтық жұмыстар ұйымдастырып, балалардың бір-бірімен қарым-қатынасын нығайтады. Бұл олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Инновациялық әдістер: Қосымша білім беру педагогтары заманауи білім беру технологияларын пайдалана отырып, балалардың қызығушылығын арттыруда шығармашылықпен жұмыс істейді.

Осы факторлардың барлығы ЗББ білім алушылардың үйірме жұмысына қатысуының нәтижесінде қарастырылды. Әрине, әр бала жеке, сондықтан олардың жетістіктері мен даму деңгейлері әр түрлі болуы мүмкін. Осыдан қосымша білім беру педагогтары ЗББ білім алушылардың эмоционалдық және психологиялық жағдайына қаншалықты әсер ететінін, олардың сезімдеріне қаншалықты мән беретінін көруге болады.

Қосымша білім беру педагогының рөлі – ЗББ білім алушыларға оларды жан-жақты дамыту, қолдау көрсету және қоғамға интеграциялауға көмектеседі. Ол тек білім беруші ғана емес, сонымен қатар, балалардың жүрегіне жол табатын, олардың армандары мен мақсаттарына жетуіне көмектесетін мейірімді серіктес.

Қосымша білім беру педагог ЗББ білім алушыларға сүйіспеншілік пен қамқорлықты береді. Әр ерекше білім алушылардың әрқайсысын жеке тұлға ретінде қабылдап, олардың сезімдерін бағалайды. Үйірме жұмысында білім алушылармен сенімділік орнатып, өз ойларын ашық айтуына, өздерін қауіпсіз сезінуіне мүмкіндік береді. Жұмыс барысында ЗББ білім алушыларды эмоционалдық қолдап, оларды басқаруға көмектеседі. Білім алушылардың қызығушылықтарына қарай үйірмеде білмегендерін үйретіп, ынталандырып мотивация береді. Әрбір баланың ерекшелігін ескеріп олардың қажеттіліктеріне сай әдістер мен заманауи технологияларды тиімді қолданады. Үйірме сабағында жылы, жағымды және қызықты атмосфера қалыптастырады. Олардың сүйіспеншілігі, қамқорлығы және қолдауы балаларға өздерін бағалы және қабілетті сезінуге көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

1. Қ.Қ.Өмірбекова «Логопедия негіздері», 2014ж.
2. Гончарова Е.Л., Кукушкина О.И. Нарушения в психофизическом развитии детей. Коррекционной педагогики РАО. – 2002. – Вып. № 5.
3. Л.В.Артемова әдістемелік нұсқау «Коррекционная работа в системе дополнительного образования детей».
4. Лубовский В.И. «Социальная адаптация детей с умственной отсталостью», 2016ж.
5. Е.М.Мастюкова «Развитие творческих способностей детей с нарушением интеллекта».
6. С.В.Киселева «Методика организации творческой деятельности для детей с особыми образовательными потребностями».
7. В.М.Астапов, О.И. Лебединская «Мүмкіндігі шектеулі балалар проблемасының қазіргі жағдайы» Балалар практикалық психологы, 2005ж.

АБАЙ МҰРАСЫН ОҚЫТУДА Қ.О.БІТІБАЕВАНЫҢ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ТҮІМДІЛІГІ

Имангалиева Меруерт Сайлауовна,
Жарма ауданы «Абай атындағы көпсалалы мектеп-гимназиясы»
КММ қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, педагог- зерттеуші

Аннотация. Мақалада әлемдік әдебиеттің алыбы Абай поэзиясын оқыту туралы сөз етіледі. Абай мұрасы – ұлтымыздың ұрпақ тәрбиесіндегі темірқазық. Осы ұлттық мұраны жаңаша насихаттау, оқытуда әдіскер-ұстаз Қ.Бітібаеваның «Ой тастау, ойланту, ойлау» технологиясы мен әдістемесі ұсынылады. Тұлғаның шығармашылық қабілетін, функционалды сауаттылығын арттырудағы конструкциялық жобалау технологиясының маңызы тәжірибемен ұштастырылған.

Түйін сөздер: поэзия, жобалау технологиясы, шығармашылық ойлау, тіл мәдениеті, танымдық қабілет.

Аннотация. В статье речь пойдет о преподавании поэзии Абая, гиганта мировой литературы. Наследие Абая-это наследие нашей нации. Предлагается технология и методика «бросай, думай, думай» методиста-учителя К. Битибаевой. Значение технологии конструктивного проектирования в повышении творческих способностей, функциональной грамотности личности сопряжено с опытом.

Ключевые слова: поэзия, технология проектирования, творческое мышление, языковая культура, познавательные способности.

Кіріспе

Ұрпақ тағдыры – әр ұлттың болашағы, ұлттың тағдыры. Бүкіл әлемде қандай ұлт болмасын, жас ұрпақты оқытып, тәрбиелеуге аса зер салады. Қазір әлемдік білім кеңістігінде келешек ұрпаққа білім мен тәрбие беру мәселесі қайтадан қаралуда. Еліміздегі білім саласындағы жаңғыру, жаңалыққа бетбұру – осының дәлелі.

Қай кезеңде болмасын оқу-тәрбие саласында ұлттық педагогика мен рухани құндылықтарымызды насихаттап оқыту бүгінгі заманның өзекті мәселесіне айналады. Осы орайда, ұлттық педагогиканың тұлғасы, ұлт ұстазы, әлемдік поэзияның алыбына айналған Абай Құнанбаевтың қазіргі білім берудегі шығармашылық мұрасының маңызы зор. Ұлы ақын А.Құнанбаевтың ағартушылық идеялары, педагогикалық тағылымы күні бүгінге дейін құндылығын жойған емес. Қазіргі таңда жаңартылған оқыту бағдарламасының идеясы А.Құнанбаевтың педагогика саласында көтерген мәселелермен сабақтасып жатқандығы өміршеңдігін танытып отыр.

Осы орайда Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаев: «Абай – біздің бар болмысымыз. Оның мұрасы – ұлттық сананың бойтұмары. Сондықтан да ел дамуының барлық кезеңінде Абай әлеміне терең бойлауымыз қажет», - дегендей [Қасым-Жомарт Тоқаев, 2021, 42 б], Абай поэзиясының қайнар көзіне жас ұрпақты жұмылдыруымыз қажет. Себебі, Абай – әлемдік тұлға, әлемдік поэзияның алабы. Ұлтымызды әлемге танытқан Абай үнін сезініп, ақынның ақыл-ой парасына ұрпақты бойлатып өсіру – әрбіріміздің міндетіміз.

«Абай сөздері дүниеда қалғаны – қазаққа зор бақ», -деп алаш көшбасшысы Ахмет Байтұрсынұлы айтқандай, Абайдың артынан қалған мұрасы сан ұрпаққа рухани қазына болып қалды. Ақынның даналық сөздері – халқымыздың рухани қазынасы. Бұл қазынаны ақтарған сайын, адам болудың, азамат болудың, адамгершілік пен ізгілік жолын табасың. Абайдың шарқ ұрып іздегені, арман еткені рухани жағынан жан-жақты жетілген – Толық адам. Абайдың армандаған, аңсаған мұрат-мақсаттарының ең биік қол жетпес асқар шыңы [Картаева, 2020, 46].

Әлемдік поэзияға танымал болған Абай мұрасының құндылығы өз халқының даналығы, сөз өнері, ақыл-парасаты екендігін әр уақытта да насихаттауымыз керек.

Әдістемесі.

«Әлемдік деңгейдегі ақындардың бірі, мәдениет, пәлсапа, музыка, ой дүниесінің алыбы, эстет, гуманист, моралист, ағартушы-демократ, шешен, заңгер, әділ би, аудармашы, қоғам қайраткері, тәрбиеші-ұстаз Абай тек бір ұлттың көлемінде ғана емес, адамзат әлемінде ірі құбылыс болды», -дейді әдіскер-ұстаз Қ.Бітібаева [Бітібаева, 2003, 3 б]. Алайда әр заманның өз ұрпағы болады, әр ұрпақтың өз Абайын өзіндік қабылдауы болатындығы белгілі. Сондықтан да ұлы ақынның шығармаларын әр буынға оқытудың күрделілігі бар. Осы мақсатта ақын поэзиясын оқытудың жаңа әдістемесі, технологиясы қажет. Біз, ұстаздар қауымы, Абай, М.Әуезов туындыларын оқытуда әдіскер-ұстаз Қ.Бітібаеваның еңбектеріне, технологиясына жүгінеріміз анық.

Ұлы Абайды оқытуда ұстаздық еңбек жолын, ғұмырын арнаған әдіскер-ұстаз Қ.Бітібаеваның Абай шығармаларын мектепте оқытудағы іргелі еңбектері – республикамыздың түкпір-түкпіріндегі ұстаздар қауымының бағдаршамы.

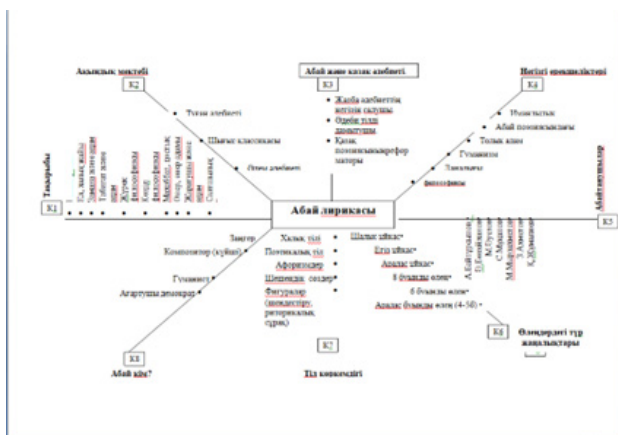
Әдіскер Қ.Бітібаева: «Абай поэзиясы – сұлу поэзия. Абай поэзиясы – махаббатты сүю, сүйіспеншілікке толы поэзия. Ақынның қай туындысын болмасын, оның арқауы болып Адам тұрады, адамға деген махаббаты тұрады. Ұлы ақын нағыз Адам, «Толық адам» қандай болу керек деген мәңгілік сұраққа жауап іздейді әрі оған жауап береді» [Бітібаева, 2003, 4 б]. Әдіскер-ұстаз еңбектерін зерделей келе, «Әлемдік Абайды таныту үшін, алдымен ұлттық Абайды танытуды ойластырған дұрыс» деген қағиданы сезінеміз. Ақын мұрасы ұстаз бен шәкірттің оны түсінуі, қабылдауына тікелей тәуелді болатындығына баса назар аудартады. Оның үстіне, ақын поэзиясының бүкіл бітім-болмысы, берер ойы, әсері мен оқырман әсері, қабылдауы түйісіп, қабысып жатқанда ғана бұл процесс жүзеге асатындығын әдіскер-ұстаз ұстаным етеді. Міне, Абай шығармаларын оқытудың күрделілігі осында жатыр десек те болады.

Негізгі бөлім. Қ.Бітібаеваның «Ой тастау, ойланту ойлау» технологиясы – тұлғаны дамытудың көзі.

Қанипа Омарғалиқызының «Ой тастау, ойланту, ойлау» технологиясын өз тәжірибемізде тиімді қолданып келеміз. Әдіскер-ұстаздың педагогикалық еңбектері мен әдістемесі, құзырлылыққа бағытталған тапсырмалар жүйесінің тұлғаны жетілдіруде маңызы зор.

Мақалада Қ.Бітібаеваның «Ой тастау, ойланту, ойлау» технологиясы арқылы Абай шығармашылығын оқытудағы оқушылардың танымдық-шығармашылық қабілеттерін дамытудағы іс-тәжірибемізді ортаға салып отырмыз. Оқушыны Абай мұрасына, сөз өнеріне терең бойлатуда, өзіндік ойлау, ғылыми ізденіске жетелеуде Қ.Бітібаеваның технологиясында жиі қолданылатын КЖТ /конструкторлық жобалау технологиясыны/, жобалаудың, модельдің тиімділігі зор.

Мысалы, Қ.Бітібаеваның Абай мұрасын оқытудағы КЖТ төмендегіше берілген. Осы жоба негізінде әр бағыттың өз тапсырмалары ұсынылған, сол бағыттар бойынша оқушылар іздену, зерттеу жұмыстарына жол ашады. Қанипа Омарғалиқызы КЖТ-ға (конструкциялық жобалау технологиясына) төмендегіше түсініктеме береді: «Әдебиет-сөз сабағы, көбінде сөздік әдістер арқылы білім берілетін пән. Ал айтылатын сөздің бәрі есте қала ма, жоқ па, ол – әрине, зерттеуді қажет ететін мәселе. Ал бұл модель – мұғалімнің оқытуда конструкциялық жобалау технологиясына арқа сүйенетінін көрсетеді. Өйткені оның өнімді нәтиже берері сөзсіз...» -дейді [Бітібаева, 2002, 125]. Яғни, әдебиет сөз сабағы болғандықтан, жобалаудың, КЖТ-ның тиімділігіне көз жеткіздік. Бұл модель өтіліп отырған тақырыпты толық қамтып, әр баланың алдында жатады. Әр оқушыға әрі көмек-нұсқау, әрі дидактикалық материал бола отырып, әр баланың шығармашылық, зерттеушілік қабілетін ашуға негіз болады.

(Сурет 1. Абай лирикасы)

Сабақта КЖТ (конструкциялық жобалау технологиясы) бойынша топтық тапсырма беру, зерттеу жұмысына жұмылдыру нәтижелі болды. Модель әр оқушының алдында жатты. Онда берілетін білімнің ең негізгі түйіні ұсынылды. Бұл ұстаз атап көрсеткендей әрі көрнекілік әрі көмек құралы болғандығына өз тәжірибемізде көз жеткіздік.

Қ.Бітібаеваның әдістемесінде «Абай, Әбіш және Толық Адам» мәселесі бойынша төмендегіше тапсырмалар ұсынылады:

Алдын ала үйге берілетін тапсырма.

1- тапсырма үлгісі

Мына үлгіні басшылыққа ала отырып, Әбіш, Дәрмен, Шұбарлардың ой-өрісі, өмір, қоғам жайындағы, өз орталары туралы көзқарастарын

бағдарлаңдар.

	Әбіш	Дәрмен	Шұбар
1. Өмірлік мақсаттары Жалпы кедейлер туралы көзқарастары 3. Өнер, білім, болашақ туралы ойлары 4. Абайға деген көзқарастары			

2- тапсырма үлгісі

Қ.Б.Омарғалиева кез келген кейіпкер бейнесін ашуда сол замандағы кейіпкер бейнесін жан-жақты ашумен қатар, бүгінгі күнмен байланыс жасатады. Сол әдіс-тәсілдің тиімділігі өте зор. Бұл тапсырманы орындау арқылы оқушы салыстыру жұмысын жасаумен қатар, өзіндік пікірін, көзқарасын білдіреді.

Абай өлеңдеріндегі Әбіш	Бүгінгі Әбіштер

Сабақта шығармашылық, танымдық тапсырмалар арқылы жеке тұлғаның тілдік дағдыларын дамыту, креативті ойлауға жетелеу – шығармашылыққа жетелейтін бірден-бір жол. Сондықтан да білімді жеке тұлғаға бағыттай беру мақсаты оқушының дербес ізденісіне, ішкі мүмкіндігінің оянуына әсер ететіні анық. Ал алған білімін өмірде қолдана алатын тұлғаны тәрбиелеп шығару үшін терең ізденіс, шығармашылық қажет. Сондықтан да жоғарыдағы әдіскер-ұстаз Қ.Бітібаеваның Абай мұрасын оқытып, талдатуда жобалап беру тәсілі әрі танымдық тапсырмаларын оқушының жетік меңгертуде мұғалімнің де шеберлігі қажет.

Қорытынды.

Қорыта айтқанда, Қ.Бітібаева – инноватор, педагогтің шығармашылығы,

жан-жақтылығы, білімі терең болса, құзыреттілігі де қазіргі оқытуда басым болмақ. Қазіргі жаңартылған білім мазмұнындағы еңгізіліп отырған технологияларды, интерактивті оқыту жүйесін отандық әдіскерлердің ізденісімен үндестікте пайдалану мұғалімнің де кәсіби жағынан шыңдалып, заманауи білім беруге бетбұруына көмектесіп отыр.

«Ой тастау, ойланту» технологиясын сабақта тиімді қолдану барысында төмендегі нәтижелерге қол жеткіздік:

- оқушылардың қызығушылығын туғызатын іскерлік ойындары күрделі де маңызды тапсырманы орындаудың жеңіл, оңтайлы жолын қарастырады;

- Оқушыларды шығармашылық жұмыстарға, ғылыми ізденістерге жетелейді;

- сауаттылыққа баули отырып, тіл дамыту үрдісі жүзеге асады;

- Алған теориялық білімін тәжірибеде өз беттерімен қолдана білуге түрткі жасайды;

- Ең бастысы, оқушылардың өз-өзін оқытуы, ойлауы, ізденуі, табуы, пайдалануы сияқты іс-әрекеттерге дағдыландырады.

Қолданылған әдебиеттер.

1. Қасым-Жомарт Тоқаев. Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі. II том, Нұр-Сұлтан, -2021, 376б.

2. Картаева А.М. Абайдың «Толық Адам» ілімін оқыту. Оқу құралы.-Өскемен: С.Аманжолов атындағы ШҚМУ «Берел» баспасы, 2020.-150 б.

3. Бітібаева Қ.О. Абай шығармашылығын оқыту.-Алматы: Мектеп.-2003.-232б.

4. Бітібаева Қ.О. Әдебиетті оқыту әдістемесі. Алматы: Рауан,-1997, 288б.

5. Бітібаева Қ, Құдайбергенова К, Мұқашева М. Әдебиетті оқытудың инновациялық технологиясы. 2002, Өскемен.

АКТЕРЛІК ӨНЕРГЕ БАУЛУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТЫ

Каленова Асылзат Уржановна
«Қазақ ұлттық өнер университеті» РММ колледжі
«Актёр өнері» ІІЦК- сының оқытушысы

КІРІСПЕ

Мақаланың өзектілігі.

Қазақ театр тарихында актерлік өнердің алатын орны ерекше. Актер өнерінсіз сахналық тіршілік тоқтары кәдік. Актер – әрекет әлемінің алтын қазығы. Ол – театр өндірісінің тынымсыз қозғаушы күші.

Актерлік өнер мен оның мың сан мәселелерінің қазақ театр тарихында алатын үлкен орны бар. Кеңес үкіметінің бұрмаланған солақай саясатына байланысты жан-жақты зерттелмей, актер қауымының құлашын кеңге жая алмай келген жағдайлардың болғанын білеміз. Қазақ кәсіби актерлік өнерінің пайда болуы, дамуы, бүгінгі ахуалы жұмыстың негізгі өзектілігі болып табылды.

Мақсаты мен міндеттері.

Актер – театрдың айнасы десек, сол қызығы мен қиындығы мол өнердің бағыт-бағдарын, тарихын, қоғамдағы маңыздылығын саралап ашу, талдау ғылыми жұмыстың басты мақсаты.

Ғылыми жұмыстың міндеттіре төмендегідей:

- Қазақ кәсіби актерлік өнерінің тууы мен қалыптасуы,

- Қазақ кәсіби актерлік өнерінің даму кезеңдері,

- Актерлік өнердің шыңдалуы мен Тәуелсіздік жылдарындағы актерлік өнердің бағыты және Актерлік өнердің басты көмекші пәні – сахна тілі пәнінің маңыздылығын ашу қарастырылады.

Жұмыстың пәні.

Қазақ театрының тарихы. Қазақ жеріне қазақ орындаушылық өнерінің пайда болуы, шығу тегінен бастап, оның қалыптасуы мен дамуы және тәуелсіздік кезеңіндегі актерлік шеберліктің үдерістері мен сахна тілі пәнінің тарихы.

Әдістемесі

Мақаланың әдістемелік негіздері ретінде белгілі ғалымдар өнертану ғылымының

докторлары Б.Құндақбайұлы, Л.Богатенкова, С. Күзембай, Б.Нұрпейіс, профессорлар А.Қадыров, Ә.Сығай, өнертану ғылымдарының кандидаттары С.Қабдиева, Е.Жуасбек, А.Мұқан, театртанушылар Қ.Қуандықов, Қ.Мұхамеджанов, С.Мусина, К.Нұрпейісов, Х.Сағатова сынды белгілі зерттеушілердің және актерлік өнер, сахна тілі мамандығының майталмандары А.Тоқпанов, Д.Тұранқұловалардың еңбектеріндегі құнды ой-пікірлерді ғылыми зерттеу жұмысының әдістемелік негізінде қарастырдық.

Зерттеу бөлімі.

Бұл зерттеу жұмысының негізі – театр өнері, әдебиет пен сахна өнерінің үндестігі, актерлік өнер, режиссерлік шешім, көзқарас туралы болғандықтан, болашақта театрда қызмет ететін өнерпаздар мен режиссерлердің жұмысын негізге алады.

Зерттеудің тәжірибелік қолданысы.

Ғылыми жұмыстың тәжірибелік құндылығы бүгінгі қоғамның басты капиталы адам болса, сол еліміздің әрбір тұрғынына мәдени, психологиялық ойдың жан-жақтылығын ашу, ойлау өрісін дамыту, тіл тазалығын сақтау, әдемі сөйлеу сынды адами құндылықты тәжірибе жүзінде дамытуымен ерекшеленеді.

Ұсыныстар. Аталмыш мақала арқылы театр саласындағы негізгі мәселелерді әлі де ғылыми деңгейде жан-жақты талдау маңызды мәселенің бірі екенін айтып өткім келді.

Қорытынды.

«Актерлік өнерге баулудың негізгі бағыты» атты тақырыпты таңдай отырып қазақ театрындағы актерлік өнердің дүниге келуі мен қалыптасуы және актерлік өнердің басты көмекші пәні – сахна тілі пәнінің маңыздылығын зерттеу жұмысының басты деңгейі деп санадық. Мақала өз деңгейінде тақырыпқа түрлі талдаулар жасалды.

АКТЕРЛІК ӨНЕРГЕ БАУЛУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТЫ

Актер болу – кез келген бойжеткен мен бозбаланың асқақ арманы. Алайда осы арманға жетер жолдың қандай қиындықтарға толы екенін, тек өнер жолында жүрген адамдар ғана терең түсінеді. Актер болу үшін, ең алдымен, өнерді сүйе білу керек, оған табыну керек. Ұлы сахна реформаторы, көрнекті актер және режиссер К.С. Станиславскийдің айтуынша, «өнердегі өзінді емес, өзіндегі өнерді сүю керек». Бұл сөздер актерлік өнердің мәнін терең көрсетеді, себебі бұл жолда тек еңбек пен өз өнеріне деген сүйіспеншілік басты құндылықтар болып табылады.

Актерлік кәсіптің негізі – бұл үздіксіз еңбек пен өз мүмкіндіктерін жетілдіру. Өнер жолында үлкен рөлдерді сомдап, халықтың жүрек жарды ықыласына бөлену әрбір актердің асқақ арманы. Түрлі қиындықтарды бастан өткеру, сахнадағы шеберлігімен көрерменнің ықыласына бөлену, тек осы жұмыстар арқылы ғана актёр өзінің өнерін шыңдай алады. Халықтың қол шапалақтауы мен ықыласы – кез келген өнер адамы үшін ең үлкен бақыт. Сондықтан да бұл салада еңбек етуге тұрарлық.

Актерлік кәсіп тек дарынмен шектелмейді. Ол, ең алдымен, өз дауысын мен денеңді басқару қабілетін талап етеді. Адам баласы өз тәнінің де, жанының да инженері болуы тиіс. Өзін-өзі басқару мен дайындау актердің басты қасиеттерінің бірі. Ол үшін актер тек шығармашылықпен шектеліп қалмай, физикалық дайындығын да арттыруы керек. Сахнаға шыққан кезде, ең бірінші кезекте актердің түр-тұлғасы мен дене бітімі көрінеді. Сол себепті, актерлік өнерге баулу, оның тұлғасын қалыптастыру және оның физиологиясын терең түсіну маңызды.

Мен осыған орай өз ғылыми еңбегімді сымбаттан бастамақшымын, себебі актер ең алғаш сахнаға шыққанда, оның түр-тұлғасы көрерменнің назарын өзіне аударуы тиіс. Бұл – актерлік өнердің алғашқы және маңызды кезеңдерінің бірі. Сондықтан да актер өз тұлғалық бітімімен жұмыс істегені жөн. Өйткені актердің сыртқы келбеті, дене қимылдары мен мінез-құлқы оның сахнадағы рөлін сомдауда басты рөл атқарады.

Бұл жұмысты бастамас бұрын, актер өз анатомиясын, яғни дене мүшелерінің құрылымын жақсы білуі тиіс. Себебі кейде жастардың арасында өз денесінің құрылымы мен мүшелерінің орналасу тәртібін, сондай-ақ олардың жұмыс істеу қызметін дұрыс түсінбейтіндер кездесіп жатады. Мұндай олқылықтардың алдын алу мақсатында, мен осы мәселені ашып көрсетуді, жалпы түсінік беруді ұйғардым.

Адам анатомиясы – гректің «anatema» (кесемін) деген сөзінен шыққан. ол адам денесін жан-жақты зерттеуге қарай бірнешеге бөлінеді:

- **Топографиялық** – адам денесіндегі мүшелердің өзара орналасу тәртібін медициналық мақсатқа орай зерттейді.

- Жүйелік – организмнің тірек-қимыл аппаратын, ішкі мүшелерді, жүрек тамырлар, нерв және сезім мүшелерін зерттейді.

- Мүсіндік – адам денесінің сыртқы құрылым мен оның мүшелерінің аралық қатынастарын үйретеді.

Ал қаңқа сүйектері, байламдар, буындар және бұлшық ет мүшелері – тірек қимыл аппаратын құрайды. Адам қаңқасының өзі - тұлға сүйектері, бас сүйегі, иық белдеуінен тұрады. Ал олардың жеке біреуінің өзін құрайтын бірнеше мүшелер бар. Тұлға сүйектеріне омыртқа бағанасы, 12 жұп қабырғалар, төс сүйегі жатады. Ішкі мүшелер туралы ілім болса, ол адам денесінің кеуде және құрсақ қуысындағы мүшелерді ішкі мүшелер деп, ал олардың белгілі бір жұмыс атқаратын тізбегін – ішкі мүшелер жүйесі дейміз. Олар: ас қорыту жүйесі, тыныс алу жүйесі, несеп-жыныс жүйелері жатады. Барлығын бір жүйелікпен топтасақ, онда ең бірінші мидан бастаймыз.

- **Ми жүйесі** – нерв жүйесінің орталық ең жоғарғы жүйесі, біздің организмміздегі тканьдермен және барлық органдармен, түрлі функцияларды атқаратын және құрылысы күрделі көптеген нервтер арқылы байланысады.

- **Ауыз қуысы** – ас қорыту жүйесінің алдыңғы бөлімі. Оның қабырғалары сүцекті негізден, ал басқа бөлігі бұлшық еттерден тұрады. Ауыз қуысы жоғарғы жағынан таңдаймен, төменгі жағынан тіл және тіл асты, жақ бұлшық еттермен, екі бүйірінен ұрт бұлшық етімен, алдынан – ауыз, ал артынан – жұтқыншақ қуысына жалғасып тұратын көмекей тесігімен шектелген. Актер тұлғасын баптап, күтіп ұстауға арналған «Станиславский жүйесінде» гимнастика, пластика, этюд, акробатика, тренинг, би ұғымдары бар. Бұлардың барлығы бір жүйеге қызмет етеді, яғни ол актердің сымбаттылығы. Ал сымбаттылықтың өзі әрбір адамның жеке өзіне тән тұлғасы немесе сымбаты, яғни денесінің отырғанда, тұрғанда, жүргенде белгілі бір күйі болады. Сымбаттылық негізінде омыртқа бағанасының, кеуде қуысы пішінінің аяқ қол сүйектерінің және жалпы бұлшық еттер қызметінің жетілуіне байланысты қалыптасады. Демек, сымбаттылық денедегі бастың, иық белдеуінің, қол, тұлға, жамбас және аяқтың бір-біріне қатынастарының қолайлы қалыптасқанын көрсетеді. Сымбаттылықтың өзін дұрыс, орташа және нашар деп бөлуге болады. Мен мысалға өте дұрыс сымбатты алып отырмын. Өте дұрыс сымбат – сымбатты дененің омыртқа бағанасының төрт физиологиялық иімдері біркелкі толқын тәрізді болады. Басты тік не аздап артқа шалқақтау етіп, ұстап жүреді. Көкірек құрсақтан шығыңқы, иығы кең, иық белдеуі төмен түсіп тұрады. Дене тік тұрғанда қол артқа не алға кетпестен, еркін қозғалатын қалыпта тұруы керек. Міне бұл төменде айтылғандардың барлығы актердің сырт пішіні, яғни тұлға-бітімі, сымбаттылығы жайлы болды.

Әлемдік театр өнерінің тарихымен салыстырғанда қазақ кәсіби актерлік өнерінің дүниеге келгеніне көп болған жоқ. Дегенмен осы қысқа ғана уақыттың ішінде қазақ сахналық өнері қалыптасу және даму сатыларын артқа тастап, зерттеу нысанасы болуға лайықты мол мағұлматтар мен өзекті мәселелерін қалдырып отыр. Халықтың көз алдында дүниеге келіп, өмір кешетін жасампаз да дара өнер – театр. Театрда драматургтың қиялынан туғандары қайта жанданып, сөзбен жазылған көркем бейнелер өз бетінше әрекет етіп, тіршілік иесі – сахналық бейнеге айналады. Сахналық бейне актерлік өнер арқылы жаңа өмірге аяқ басып, өзіне тән нақтылық пен жеке басына сай ерекшеліктерге ие болады. Суреткер сахнада ойнап жүріп, «бейненің бейнесін» жасайды, яғни сөзбен сомдалған автор қиялындағы бейнеге сүйене отырып, көзбен көріп, сезінуге болатындай етіп, бейнеге жан бітіреді. Сондықтан белгілі театр маманы Б.Захава айтқандай: «актер – театр ерекшелігін анықтайтын басты құрал» болып табылады. [1, 11 б.].

Қазақ театр тарихында алғашқы актерлік өнер деңгейі әуесқойлықтың айналасында ғана болған алғашқы қойылымдардағы негізгі кемшіліктерінің бірі – мәтіннің (яғни, сөздің) мән-мағынасы ойланбастан судыратып айтып шығу жағының басымдылығы. Бұл кемшіліктің көп туындауының бірнеше себебі бар. Біріншіден, ол кездері қойылымдар өте қысқа мерзімде қойылғаны белгілі. Актерлер мәтінді жаттап үлгермейтін. Сондықтан сыбыршының (суфлердің) көмегіне сүйенді. Сөзден жаңылмау немесе естімей қалмау үшін актерлер көп қимыл-қозғалыстардан тартынды. Сол себепті де қойылымдар бір сарында кезекпе-кезек айтылған диалогтарды ғана елестетті. Бертін келе актерлік өнер сахна талаптарына сай кезең-кезеңмен кәсіби деңгейке көтеріліп, өз деңгейін бағындырды.

Қазақ театр тарихындағы негізгі деректерге сүйенсек, қазақ театрындағы актерлік өнер 1917 жылы маусым айында Ойқұдық жайлауында (қазіргі Абай ауданында) М.Әуезовтың «Еңлік-Кебек» трагедиясы алғаш рет қойылып, оған автордың өзі жетекшілік етті. Революциядан бұрын арғы арнасы сауық кештерден басталған Семей үйірмесі 1920 жылы драмалық труппа болып құрылады. Бұл труппа «Ес аймақ» деп аталады. Труппаны негізінен мұғалімдер, педтехникумның жоғарғы курсына оқитын студент жастар ұйымдастырған.

«Ес аймаққа» Республикалық саяси-ағарту бас комитетіндегі театр бөлімшесі басшылық еткен. Труппа мүшелеріне берілген куәлікте: «РСФСР Киргизский (Казахский) культурно-просветительный кружок» деген жазу болған. Труппаға ресми түрде осылайша ат қойып, шығармашылық ұйымдық мәртебе беру – жеке адамдардың ісі болмаса керек. Демек, труппа мемлекеттік мекеме болған. Оны статистикалық шолу кітаптарында келтірілген мәліметтерден де көруге болады.

1925 жылы Қазақ АССР-і құрылып, Қызылорда қаласында кәсіби қазақ театрын ашу қолға алынды. Тұңғыш театрдың артистері әртүрлі шығармашыл үйірмелерден, әуесқой труппалардан, көркемөнер топтарынан шақыртылған. Сондай-ақ, халық арасында кеңінен танылған әншілер мен өнерпаздар, қулар мен шаншарлар да назардан тыс қалмады. Ешқандай кәсіби білім алмаған, кәсіби сахнаның не екенін білмейтін ауыл өнерпаздары мен халық таланттарының басын біріктіріп, тақырға там тұрғызуды ұйымдастырған Дінше Әділов еді. Қазақ өнерінің қара шаңырағы, қазақтың тұңғыш кәсіби театры М.Әуезов атындағы академиялық драма театрының шымылдығы 1926 жылы 13 қаңтарда Қызылорда қаласында ашылды. Алғашқы қойылымдары Қ.Кемеңгерұлының «Алтын сақина» пьесасы мен М.Әуезовтің «Еңлік-Кебек» пьесасынан үзінді болды. Театр шаңырағын көтеруге С.Қожамқұлов, Қ.Қуанышбаев, Е.Өмірзақов, Қ.Бадыров, Қ.Жандарбеков, тағы да басқа «самородок сары алтын» актерлер ат салысты. Төкпе ақын И.Байзақов, атақты әнші Ә.Қашаубаев, палуан Қ. Мұңайтпасовтар да осы қатардан табылды. Сондай-ақ театр өміріне З.Атабаева, М.Шамова, А.Абдуллина, Ш.Байзақова, О.Қашаубаева, Ж.Шанина, Д.Оңғарбаевалар белсене араласты. Театрдың ең алғашқы режиссерлері С.Қожамқұлов, Ж.Шанин, Қ.Қуанышбаев еді. Қоғамдық құрылым өзгеріп, жаңа өмірге біртіндеп бейімделе бастаған бұқараны тәрбиелеуде өнердің ролі үлкен болды. Өткен ғасырдың 20-30-жылдарында үлкен нәубетке ұшыраған қазақ халқы үшін білім мен мәдениет, өнердің аса зор маңызын қазақ зиялылары да қатты түсінді, сондықтан да қазақ театрының ашылып, еңсе тіктеуіне Ж.Аймауытов, М.Әуезов, Ж.Шанин, Қ.Сәтбаев, О.Беков, т.б. көптеген қайраткер ат салысты. Олардың қатарында сол кездегі Қазақстан Халық ағарту комиссариатының бастығы С. Садуақасов, ал, театрдағы шығармашылық-шаруашылық ұйымдастыру жұмыстарында ерекше көзге түскен алғашқы директоры Д. Әділов, тағы басқалар болды.

1926 жылдың 5 қазанынан театр директоры әрі көркемдік жетекшісі болған Ж.Шанин театрдың шығармашылық қалыптасуында ролі өте үлкен. Алғашқы кәсіби режиссер, драматург, сыншы, шебер ұйымдастырушы Ж. Шанин 1927 жылы Мәскеуде өткен Этнографиялық концертке арасында театр актерлері де бар бір топ өнер шеберлерін бастап барып, өте табысты оралды. 1932 жылы Қырғыз драма театрының бас режиссерлігіне ауысқанға дейін онжылдықтарға парапар еңбек жасады. 1928 жылы театр республиканың жаңа астанасы Алматыға қоныс аударып, 1930-жылдар белесінде ұжымға жаңа шығармашылық күш қосылды. Бұл қатарда Қ.Байсейітов, К. Байсейітова, Қ.Бейісов, Ш.Жиенқұлова, М.Ержанов, Ж.Елебеков, Қ.Қармысов, С.Телғараев, Ә. Хасенов, Қ.Әділшінов, Ж.Өгізбаев, А.Жолымбетов, Р.Есімжанова, Р.Қойшыбаева, Ш.Айманов, С.Майқанова, Г.Сыздықова, т.б. атауға болады. Ұлттық драматургия қалыптасып, дами бастады. М.Әуезов, Қ.Кемеңгеров, Ж.Шаниндермен қатар І.Жансүгіров, С.Сейфуллин, Б.Майлин, Ғ.Мүсірепов, С.Мұқанов, Ш.Хұсайынов, Ә.Тәжібаев, Ә.Әбішев, т.б. пьесалары ең алдымен осы театрда сахналанды. Әлем драматургиясынан Шекспир, Мольер, К.Гольдони, А.Островский, Гоголь, М.Горький пьесалары қойылды.

Осылайша қазақ театр тарихы өңірлер мен қалаларда өз бағытын айқындау мақсатында жаңа театрлар ашыла бастады.

Актерлік өнердің басты көмекші пәні – сахна тілі пәні. Сахна тілі (орыс. сценическая

речь) - театрда қоюға арналған көркем драмалық шығармаларды актерлердің сахнада айту, орындау формасы. Сахна тілінің қалыптасуы екі тұрғыда қарастырылады.

- Бірінші, актердің сөзді айту техникасын жетілдіруі: оған қажетіне қарай дауысты көтеріп не баяулатып айту, дауысты құбылатып (қорқу, қуану, ренжу т.б. күйлерге байланысты), оған бояу қосып айту, дауысты кідірту, жылдамдату сияқты сахнада айтылар сөз үдесінен шығатын шеберлік дейді.

- Екінші, сахнада айтылатын сөз мәдениетін жетілдіру: оған сөздің дұрыс, айқын айтылуын, құлаққа жағымды, әсерлі естілуін талап ететін шеберлік түрлері жатады. Сахна тілінің сәтті шығуы актермен қатар шығарма авторына, режиссер мен шығарманы сахнада коюшыға да байланысты» деп жазады түсіндірме сөздікте.

Тіл мәдениетінің қайнар көзі – сахна тілі. Сахна тілі – бұл халықпен тікелей байланыс орнататын, мәдениет, әдебиет, өнер, саясат және басқа да маңызды мәселелерді уағыздайтын тіл. Ол көрерменнің санасына терең сіңіп, ұрпақты тәрбиелей отырып, халықтың жүрегіне жол табады. Сахна тілінің басты ерекшелігі – оның әрбір тыңдаушының жүрегіне ұялап, жан дүниесін шымырлатып, көкірегіне сәуле түсіретін күшке ие болуы. Бұл – сахна тілінің ғажап қасиеті.

Тілді әдемі жаза білу – бір бөлек, ал дұрыс сауатты сөйлеу, оны халыққа жеткізе білу – басқа бір деңгей. Халыққа тілдің әдемі мәнерлі, сазды жеткізілуі үшін сахна тілі аса қажет. Өйткені драмалық шығармалардағы ең басты элемент – тіл. Сахнада сөйлеу – үлкен өнер. Бір адамның ойы, жан дүниесі, жүрек толғанысы – оны дәл, әрі әсерлі жеткізу үшін актердің сөзін мәнерлі түрде айтуы шарт. Драматургтың ой-тебіренісін, сезімдерін көрерменге жеткізу, сөйлеу нормаларын бұзбай, ойша қатесіз орындау – бұл өте қиын, бірақ актердің басты шеберлігі.

Тіл мәдениеті – бұл тек сауатты жазу мен дұрыс сөйлеу ғана емес, оны халыққа жоғары деңгейде жеткізе білу қабілеті. Салауатты мәдениетті адамдар үшін сөздің дұрыстығы мен мәнерлігі аса маңызды. Сол себепті, актерлер үшін сөздерді дұрыс айту – олардың өнеріндегі басты дағдылардың бірі. Сахна тілін меңгеру – актердің кәсіби шеберлігінің ажырамас бөлігі, оны халыққа жеткізу – оның ең маңызды міндеті.

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Захава Б.Е. Мастерство актера и режиссера. Учеб. пособие для институтов культуры, театральных, и культ.-просвет. училищ. – М., Просвещение, 1978. – с. 320.
2. Аристотель. Поэтика. Риторика. – М.: Азбука, 2000. – с. 352.
3. Қазақ мәдениеті, Алматы, «Аруна», 2005 жыл.
4. Сығай.Ә. «Актер әлемі» Алматы, «Ан -Арыс» баспасы, 2008 жыл.
5. Қазақ мәдениеті, Алматы, «Аруна», 2005 жыл.
6. Станиславский К.С. «Работа актера над собой» Москва, «Искусство» 1931 г, том 1, 301 стр.
7. Қожамқұлов С. «Шеберлік мектебі» Алматы, «Өнер» 1993 ж

СИСТЕМНАЯ МОДЕЛЬ ОКАЗАНИЯ РАННЕЙ ПОМОЩИ СЕМЬЕ В УСЛОВИЯХ КАБИНЕТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОРРЕКЦИИ

Капсемет Рита Мидехатовна,
социальный педагог КГУ «Кабинет психолого - педагогической коррекции города Аркалыка»
управления образования акимата Костанайской области

Аннотация

Статья посвящена разработке и анализу системной модели оказания ранней помощи семье в условиях кабинета психолого-педагогической коррекции. В рамках работы рассматриваются ключевые аспекты методики, включая диагностику потребностей семьи, индивидуальную работу с детьми, семейную терапию и педагогическую поддержку родителей. Основное внимание уделяется важности междисциплинарного подхода и сотрудничества различных специалистов, таких как психологи, педагоги, социальные работники и медики. Оценка эффективности

данной модели проводится через анализ текущей практики, экспериментальное внедрение и измерение результатов. В статье также представлены рекомендации по улучшению системы ранней помощи, а также возможные пути её применения в реальных условиях. Основным выводом заключается в том, что комплексный подход к работе с семьями способствует более успешному развитию детей и улучшению семейных отношений.

Мақала

Психолог-педагогикалық түзету кабинетіне отбасына ерте көмек көрсетудің жүйелік моделін әзірлеуге және талдауға арналған. Жұмыс аясында әдістеменің негізгі аспектілері қарастырылады, оның ішінде отбасылық қажеттіліктер диагнозы, балалармен жеке жұмыс, отбасылық терапия және ата-аналарға арналған педагогикалық қолдау. Негізгі назар психологтар, оқытушылар, әлеуметтік қызметкерлер және дәрігерлер сияқты түрлі мамандардың пәнаралық тәсілдері мен ынтымақтастығының маңыздылығына және ынтымақтастығына басты назар аударылады. Бұл модельдің тиімділігін бағалау ағымдағы тәжірибені талдау, тәжірибелік іске асыру және нәтижелерді өлшеу арқылы жүзеге асырылады. Мақала сонымен қатар ерте жәрдем жүйесін жетілдіру бойынша ұсыныстар ұсынады, сонымен қатар оны нақты жағдайларда пайдаланудың мүмкін жолдары көрсетілген. Басты қорытынды: отбасылармен жұмыс істеуге кешенді көзқарас балалардың сәтті дамуына және отбасылық қатынастарды жақсартуға ықпал етеді.

Ключевые слова: ранняя помощь, психологическая коррекция, педагогическая коррекция, системная модель, междисциплинарный подход, семейная терапия, диагностика потребностей, поддержка родителей.

Түйінді сөздер: психологиялық түзету, психологиялық түзету, педагогикалық түзету, жүйелік модель, пәнаралық көзқарас, отбасылық терапия, қажеттіліктерді диагностикалау, ата-аналармен қолдау.

Ранняя помощь семье — это комплекс мероприятий, направленных на поддержку родителей и детей, нуждающихся в психологической и педагогической помощи на самых ранних стадиях их развития. Важнейшей задачей является создание эффективной системы помощи, ориентированной на нужды семьи, особенно в условиях кабинета психолога-педагогической коррекции. В условиях изменяющейся социальной среды, стрессовых факторов и проблем, с которыми сталкиваются многие семьи, работа в рамках системной модели оказывает значительное влияние на успешное развитие детей и улучшение их взаимодействия с окружающим миром.

Системный подход в этом контексте предполагает объединение различных элементов в единую структуру, в которой каждый компонент — будь то педагог, психолог или социальный работник — играет свою роль в достижении общей цели. В данной статье рассматривается системная модель оказания ранней помощи семье, включая ключевые аспекты методики и практическое применение в условиях кабинета психолога-педагогической коррекции.

Для разработки и внедрения системной модели оказания ранней помощи семье необходимо учитывать ряд аспектов, которые помогут наиболее эффективно организовать работу. Основные компоненты методики:

1. **Диагностика потребностей семьи** — это первичный этап, на котором определяется, какие проблемы требуют вмешательства. Важно провести не только психологическое обследование ребенка, но и оценку семейной ситуации в целом. Это включает в себя наблюдения за динамикой отношений между членами семьи, а также анализ стресса и возможных травм.

2. **Индивидуальная работа с детьми** — на этом этапе производится диагностика развития ребенка, выявляются его особенности и проблемы, которые могут повлиять на обучение и социальную адаптацию. Работа с детьми может включать как коррекционные занятия, так и занятия, направленные на развитие личностных и социальных навыков.

3. **Семейная терапия** — для эффективного разрешения конфликтов и преодоления трудностей в семье, важно вовлечь родителей в процесс. Семейная терапия помогает улучшить коммуникацию между родителями и детьми, развить навыки решения конфликтных ситуаций и улучшить эмоциональное состояние всех членов семьи.

4. **Психологическая и педагогическая поддержка родителей** — это один из важнейших аспектов системы ранней помощи. Психологи и педагоги должны обучать

родителей стратегиям поддержания гармоничного семейного климата, а также давать им конкретные рекомендации по воспитанию и развитию ребенка.

5. Междисциплинарное сотрудничество — важным аспектом работы является взаимодействие между специалистами разных областей, таких как психология, педагогика, социология, медицина и другие. Это обеспечивает более широкий и комплексный подход к решению проблем.

Для того чтобы оценить эффективность системы ранней помощи семье в условиях кабинета психолога-педагогической коррекции, необходимо провести исследование, которое бы включало несколько ключевых этапов:

1. Анализ текущей ситуации: необходимо провести анализ существующих практик оказания ранней помощи семье, а также исследовать роль психолога и педагога в поддержке семьи. Важно понять, какие методы применяются в практике, насколько они эффективны, а также выявить пробелы в существующих подходах.

2. Разработка модели: на основе анализа текущей ситуации разрабатывается новая модель. Она должна быть комплексной и включать все важные компоненты: диагностику, коррекцию, поддержку родителей и детей, а также междисциплинарное сотрудничество.

3. Экспериментальное внедрение: на следующем этапе можно провести эксперименты в реальных условиях — например, в кабинете психолога-педагогической коррекции. Здесь важно наблюдать за результатами работы с семьями, анализировать изменения в их отношениях и развитии детей, а также выявить, какие аспекты модели требуют доработки.

4. Оценка эффективности: для оценки эффективности модели важно учитывать как количественные, так и качественные показатели. Это могут быть статистические данные (например, количество семей, которые прошли программу помощи), а также отзывы участников (родителей и специалистов).

Ранняя помощь семье в условиях кабинета психолога-педагогической коррекции имеет несколько направлений, которые могут быть полезны на практике:

1. Коррекционные занятия для детей: через индивидуальные и групповые занятия можно существенно повысить уровень социальной и психологической адаптации детей, а также помочь им справляться с трудностями обучения.

2. Психологическая поддержка для родителей: родителям предоставляется возможность получить консультации по воспитанию, а также советы по улучшению семейных отношений. Психологи помогают родителям преодолеть стресс, связанные с проблемами детей, а также научиться эффективным методам общения.

3. Педагогическая помощь: специалисты по педагогике обучают родителей, как помогать детям с обучением и социализацией, с учетом индивидуальных особенностей ребенка.

4. Междисциплинарное сотрудничество: в работе с семьями важным является взаимодействие разных специалистов, например, психологов, педагогов, социальных работников, а также врачей. Это позволяет более комплексно подходить к решению проблем, связанных с развитием ребенка и семейной динамикой.

Рекомендации

1. Развивать междисциплинарные связи: для более эффективного оказания ранней помощи важно укрепить сотрудничество между различными специалистами — психологами, педагогами, социальными работниками и медиками.

2. Обучение родителей: необходимо разработать специальные программы обучения для родителей, которые будут включать в себя методы профилактики семейных конфликтов, а также способы оказания помощи своим детям в различных ситуациях.

3. Регулярное обновление методик: для того чтобы модель была эффективной, важно регулярно обновлять методы работы с семьями, учитывать новые исследования в области психологии и педагогики, а также вносить изменения, основанные на реальных результатах практики.

4. Раннее вмешательство: необходимо активно развивать практики раннего вмешательства, что позволит вовремя выявить проблемы в развитии ребенка и семейных отношениях, а также предупредить более серьезные последствия в будущем.

Системная модель оказания ранней помощи семье в условиях кабинета психолога-педагогической коррекции является эффективным инструментом для улучшения качества жизни семей и развития детей. Применение комплексного подхода позволяет более полно учитывать потребности каждой семьи и способствовать гармоничному развитию детей. Однако для достижения максимальных результатов необходимо постоянно совершенствовать методики, повышать квалификацию специалистов и расширять междисциплинарное взаимодействие.

Список использованных источников

1. Иванова Е. В. Психологическая помощь в семейной ситуации. — М.: Психологический центр, 2018.
2. Тулегенова Г. М. Психологическая помощь в раннем детстве: теория и практика. — Алматы: Қазақ университеті, 2018.
3. Абдуллина С. Т. Современные методы работы с семьей: психология и педагогика. — Алматы: Издательство «Ғылым», 2020.
4. Сидорова Н. А. Педагогическая поддержка семьи: теоретические основы и практическое применение. — СПб.: Педагогика, 2017.
5. Васильева О. А. Семейная терапия: принципы и практики. — М.: Наука, 2020.
6. Шевченко И. В. Модели психологической помощи семье: опыт и перспективы. — Харьков: Психолог, 2019.
7. Громова Л. С. Теория и практика ранней помощи: методические аспекты. — Екатеринбург: Редакция «Просвещение», 2021.

СОЗДАНИЕ ЕДИНОГО ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА: ИССЛЕДОВАНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ РОДИТЕЛЕЙ И ПЕДАГОГОВ

Колова Лина Васильевна,
КГУ «Школа-гимназия №10 отдела образования города Рудного»
Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация

«Бірыңғай тәрбие кеңістігін құру: ата-аналар мен педагогтарды зерттеу» мақаласында «Тамшы бер - мұхит бол» бағдарламасын әзірлеу мақсатында мектеп-гимназияда жүргізілген адамгершілік-рухани тәрбиені зерттеу қарастырылады.... Педагогтардың, ата-аналардың және оқушылардың сауалнамасын талдау негізінде адамгершілік тәрбиенің маңыздылығын, ата-аналар мен мектеп арасындағы өзара іс-қимылдың жеткіліксіздігін, сондай-ақ әдістемелік қолдаудың жетіспеушілігін анықтады. Алынған деректер негізінде ата-аналардың оқу-тәрбие процесіне белсенді қатысуға бағытталған мұғалімдерге арналған тренингтер бағдарламасы әзірленді. Ұсынымдар бірыңғай тәрбие кеңістігін құру үшін тренингтерді мақсатты, жүйелі түрде өткізуді қамтиды.

Түйінді сөздер: «Тамшы бер - мұхит бол»... ОӘК, адамгершілік-рухани тәрбие, құндылықтар, тәрбие мәселесі, тренингтер.

В статье «Создание единого воспитательного пространства: исследование родителей и педагогов» рассматривается исследование нравственно-духовного воспитания в школе-гимназии, проведенное с целью разработки программы «Отдай каплю - стань океаном...». Анализ анкетирования педагогов, родителей и учащихся выявил важность нравственного воспитания, недостаток взаимодействия между родителями и школой, а также нехватку методической поддержки. На основе полученных данных была разработана программа тренингов для учителей, направленная на активное участие в учебно-воспитательном процессе родителей. Рекомендации включают целенаправленное, систематическое проведение тренингов для создания единого воспитательного пространства.

Ключевые слова: УМК «Отдай каплю - стань океаном...», нравственно-духовное воспитание, ценности, проблемы воспитания, тренинги.

В современном обществе, достигнувшем значительного материального благосостояния, наблюдается парадокс: несмотря на высокие уровни жизни, многие страны сталкиваются с серьезными социальными проблемами. Потребительское отношение к природе, дефицит духовности, безнравственность и разобщенность людей становятся все более актуальными.

В таких условиях образование должно взять на себя важнейшую задачу — вернуть людям веру в высшие идеалы и гуманные ценности. В данной статье мы рассмотрим исследование, которое стало основой для разработки программы «Отдай каплю - стань океаном...», направленной на нравственно-духовное воспитание через взаимодействие с родителями.

Цель: оказание действенной помощи педагогам в рамках реализации «Единой программы воспитания», одного из механизмов «совместные занятия с родителями»¹, как основу качественного образования, которая ведёт поколение к высоким идеалам, через Программу «Отдай каплю - стань океаном...», являющуюся действенным инструментом для учителя в работе по формированию новой личности ученика через родителей.

Исследование проводилось в несколько этапов. На первом этапе была проведена диагностика состояния нравственно-духовного воспитания в школе-гимназии. Для этого использовались анкетирование педагогов, родителей и учащихся, а также анализ существующих методических материалов.

Результаты анкетирования показали следующие ключевые аспекты.

Оценка важности нравственного воспитания: 85% педагогов отметили, что нравственно-духовное воспитание является важным компонентом образовательного процесса; 78% родителей согласны с тем, что необходимо уделять больше внимания нравственному воспитанию, однако 63% из них не знают, как это делать; 70% учащихся высказали мнение, что в школе недостаточно внимания уделяется вопросам нравственности и духовности, человеческие ценности рассматриваются эпизодически.

Уровень взаимодействия между родителями и школой: 60% педагогов отметили, что взаимодействие с родителями происходит пассивно, на уровне стандартных родительских собраний, на которые приходит малая часть родителей, и это затрудняет процесс воспитания; 82% родителей выразили желание более активно участвовать в процессах воспитания, однако 58% из них сообщили о том, что не имеют информации о том, как можно помочь.

Общие проблемы воспитания: 59% педагогов указали на нехватку методической поддержки в вопросах нравственного воспитания и подготовка родительских встреч занимает много времени; 74% родителей сообщают о том, что им сложно объяснить детям важность нравственных ценностей, в то время как 68% учащихся знают о некоторых нравственных принципах, но не могут их применить на практике.

Были выявлены основные проблемы, с которыми сталкиваются школа в процессе воспитания: недостаток взаимодействия между родителями и педагогами, отсутствие единого воспитательного пространства и нехватка методической поддержки для учителей.

На втором этапе исследования была разработана концепция программы, которая включала в себя тренинги для учителей по нравственно-духовному образованию родителей, направленные на формирование у них навыков воспитания, основанная на принципах активного сотрудничества всех участников образовательного процесса между собой.

В ходе исследования было проведено несколько фокус-встреч с участием родителей, педагогов и психологов. Участники обсуждали важность нравственно-духовного воспитания и делились своими взглядами на проблемы, с которыми они сталкиваются. В результате обсуждений были выделены ключевые темы, которые стали основой для тренингов: уважение к родителям и взрослым, ценность семейных отношений, ответственность за воспитание детей и развитие нравственных качеств, общечеловеческих ценностей. На основе полученных данных была разработана программа тренингов, которая включает в себя следующие компоненты:

- Тематический план программы: программа охватывает ключевые аспекты нравственно-духовного воспитания, включая уважение, ответственность, заботу и

справедливость. Каждый тренинг направлен на развитие конкретных навыков и качеств у родителей, которые в свою очередь будут прививать своим детям.

Тематика отразила разные стороны воспитания: «Всё начинается с любви...», «Красота детской души», «Воспитывать – значит возвышать ум и характер, значит вести к вершинам», «Мир да лад – большой клад», «Родительский дом – источник тепла», «Добро и зло», «Стараясь о счастье других, мы находим своё собственное», «Будущее начинается сегодня».

- Методическое пособие и приложение к методическому пособию: в пособии представлены подробные разработки тренингов с использованием активных методов и приемов, идей самопознания, практические задания, обсуждения и ролевые игры, которые помогут педагогам эффективно проводить встречи. Нравственность выступает показателем общей культуры человека, его достоинств, приверженности, помогает личности осознать смысл жизни, свое предназначение. Нравственно-духовное образование ориентируется на максимальное раскрытие личностного потенциала, воспитание в процессе самопознания хорошего человека: жить в гармонии с самим собой и окружающим миром. Идеи уроков самопознания интегрировались в весь учебно-образовательный процесс и стали неотъемлемой частью уроков и внеурочной деятельности. Они дают возможность раскрывать и развивать способности личности любить бескорыстно, верить в себя и в свои силы, творить добро, больше познавать и самосовершенствоваться, достигать гармонии в физическом, психическом, духовном, культурном, социальном и творческом развитии.

- Буклет для родителей: буклет содержит материалы, которые подскажут родителям, как лучше понять себя и своих детей, а также получить знания о воспитании в семье.

- Электронное сопровождение: презентации и другие электронные материалы, которые могут быть использованы в ходе тренингов, обеспечат дополнительную поддержку для педагогов.

Для апробации программы была создана инициативная творческая группа педагогов, из параллели 1х, 4х, 5х классов, готовая к совместной работе над новым проектом. На коучинге коллеги познакомились с программой тренингов, подробно изучили методические рекомендации, приложение к методическому пособию, материалы буклета для родителей и электронного сопровождения тренингов. Также получили действенный инструментарий методов и приёмов.

Реализация программы проходила планомерно, в течение года. В каждой параллели были проведены 8 тренингов по предложенным темам, в которых шла проработка актуальных вопросов воспитания и обучения детей. Регулярно отслеживались ход реализации программы, фиксируя важные моменты и изменения. Проводились опросы и интервью с родителями, педагогами для получения их мнений о программе. Также было проведено сравнительное исследование, в котором анализировались результаты воспитательной работы в школе, применяющих традиционные методы, и в тех, которые использовали программу нравственно-духовного воспитания «Отдай каплю – стань океаном». Результаты показали, что педагоги, активно вовлекающие родителей в процесс воспитания, демонстрируют более высокие показатели в развитии учащихся как личностей.

По итогам проведенных тренингов были получены положительные отзывы от участников. Родители отметили: увеличение интереса к вопросам воспитания; улучшение коммуникации с педагогами; повышение уверенности в своих родительских навыках. Это позволило родителям чувствовать себя услышанными и вовлеченными в процесс принятия решений. Повысился уровень удовлетворенности родителей качеством образовательного процесса (по результатам опроса – 95% положительных отзывов).

Педагогами было отмечено, что тематика программы актуальна и востребована в родительской среде. УМК удобно использовать при подготовке, так как подробно разработаны тренинги с объяснением активных методов и приёмов работы на основе самопознания, имеется дополнительный список литературы для чтения и рекомендации для родителей. Также педагоги отметили рост вовлечённости родителей по взаимодействию со школой. Родители активно посещали родительские тренинги (100%), где обсуждались важные вопросы, касающиеся учебного процесса, воспитания и развития детей. Они могли

задавать вопросы, делиться своим опытом и предлагать идеи по воспитанию своих детей и улучшению образовательного процесса. Также увеличилась активность родителей в школьных мероприятиях на 30%. Стали организаторами совместных мероприятий, таких как спортивные соревнования, культурные праздники и мастер-классы, где родители участвовали вместе с детьми. Родители выступили в волонтерских проектах, помогая в организации школьных мероприятий, таких как ярмарки, выставки, экскурсии и другие активности.

Данная программа выполняет свои функции: просветительскую, обучить родителя видеть и понимать изменения, происходящие с ребёнком; консультативную функцию – совместно найти методы эффективного взаимодействия с ребёнком на разных этапах его развития; коммуникативную функцию – обогатить опытом культуры взаимодействия родителей и детей. Педагог имеет возможность предоставить семье квалифицированную помощь не в виде единичных случаев, а в рамках системного подхода. Для того чтобы максимально эффективно использовать семейный воспитательный потенциал, который поможет успешно решать задачи по развитию личности школьника.

На следующем этапе исследования по данной теме была апробация в школах Костанайской и Восточно-Казахстанской областях. Был получен ожидаемый результат:

1. Развитие новых форм и методов в воспитательной системе школы, предусматривающих взаимодействие триады (ребёнок, родитель, педагог) для вовлечения родителей в процесс сотворчества, соавторства с педагогом и детьми в осуществлении образовательного и воспитательных процессов.

2. Активное включение родителей в процесс воспитания на основе полученных знаний о духовных ценностях и потребностях человека как личности, которые помогут взрослым лучше разобраться в самих себе, своих детях для налаживания и сохранения добрых и доверительных отношений с близкими людьми.

На основе проведенного исследования и практического применения программы были выработаны следующие рекомендации:

Создание единого воспитательного пространства: необходимо развивать сотрудничество между школами, родителями и местными сообществами для создания атмосферы взаимопонимания и доверия.

Методическая поддержка для педагогов: важно обеспечить учителей необходимыми ресурсами и материалами для проведения тренингов, а также на основе запросов далее расширить тематику тренингов.

Активное вовлечение родителей: родители должны быть активно вовлечены в процесс воспитания, что поможет им лучше понять потребности своих детей и наладить с ними доверительные отношения.

Оценка эффективности программы: продолжить работу по оценке результатов программы, чтобы выявлять ее сильные и слабые стороны и вносить соответствующие коррективы.

В рамках проведенного исследования была разработана и введена в учебно-воспитательный процесс школы-гимназии программа «Отдай каплю - стань океаном...», которая оказала действенную помощь педагогам в работе с родителями по формированию новой личности ученика в рамках реализации целостного воспитания как основы качественного образования, способствующего формированию гармоничной нравственной личности. Вовлечение родителей в процесс воспитания и создание единого воспитательного пространства помогут решить многие социальные проблемы, с которыми сталкивается современное общество. Содержание, выбранные средства и методы отражают поставленные цели и задачи, и соответствуют требованиям современного учебно-воспитательного процесса. Учебно-методический комплекс помогает реализовать базовые ценности (национальный интерес, совесть, стремление) «Единой программы воспитания», в которой один из механизмов обозначен «совместные занятия с родителями»¹.

Опыт работы был представлен на Международной конференции «Инновационные подходы к развитию креативного мышления и интеллектуальных способностей детей в дошкольном и начальном образовании: международный обзор», организованный ОФ «Международный фонд по продвижению образования в СНГ, г. Щучинск 2024.

Список литературы

1. Единая программа воспитания в организациях образования РК-2023. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 19.09.2023 №294. Астана, 2023.
2. Методические рекомендации по проведению родительских собраний в новом формате в организациях среднего образования. Методические рекомендации. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2022. <https://krguo.finistcom.kz/files/blogs/1676874625287.pdf>

ЦИФРОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ РАЗВИТИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ УМЕНИЙ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Курманбаева Ажар Балтабаевна
учитель английского языка КГУ «Гимназия имени
И.Алтынсарина отдела образования г.Аркалыка»
Управления образования акимата Костанайской
области

Аңдатпа

Мақалада оқушылардың грамматикалық дағдыларын дамытуға ықпал ететін цифрлы құралдарды қолдану мүмкіндігі қарастырылады және олар оқушылардың оқу материалын қызығушылықпен меңгеруіне көмектеседі.

Түйінді сөздер: Цифрлық құралдар, құзыреттілік, компьютерлік сауаттылық, ресурстар.

Аннотация

В данной статье рассматривается возможность применения цифровых инструментов, которые могут быть полезны для развития грамматических навыков учащихся, также они помогают ученикам с большим интересом усваивать учебный материал.

Ключевые слова: Цифровые инструменты, компетенция, компьютерная грамотность, ресурсы

Abstract

This article explores the possibility of using digital tools that can be useful for developing students' grammatical skills. They also help students absorb learning materials with greater interest.

Keywords: Digital tools, competence, computer literacy, resources.

Современное образование стало невозможно без использования цифровых инструментов, которые не только облегчают процесс обучения, но и расширяют возможности преподавателей и учеников. В рамках изучения иностранного языка, такого как английский, эффективное освоение грамматики играет ключевую роль, поскольку она является основой для формирования навыков общения на иностранном языке.

Цель работы: теоретическое обоснование, практическая разработка и экспериментальная проверка методики использования современных цифровых инструментов для развития грамматических умений на уроках английского языка. Актуальность исследования заключается в том, что современная система образования меняется под воздействием научно-технического прогресса. Внедрение цифровых образовательных инструментов для модернизации образования становится приоритетом. Поэтому важно развивать методику использования компьютерных информационных технологий при обучении английскому языку. Взаимодействие с компьютерными обучающими программами на уроках английского языка включает такие формы работы, как исследование лексики, отработка произношения, обучение диалогической и монологической речи, изучение письменности и грамматических навыков. Современные цифровые инструменты могут значительно облегчить процесс обучения грамматике. В обучении грамматике цифровые инструменты могут и должны использоваться на всех

этапах оперирования грамматическим материалом.

Представленная мною модель (табл.1) включает пять блоков. Представим краткое описание каждого из них.

Целевой блок определяет как конечную цель прилагаемых усилий – гармоничное

Целевой блок:	Перспективная цель: гармоничное развитие готовности обучающихся к функционированию в глобальном мире информации, повышение конкурентоспособности обучающихся на мировом рынке труда		
	Ближайшая цель: эффективное формирования устойчивых и корректных грамматических навыков оформления англоязычной речи в опоре на применение цифровых инструментов		
Методологический блок			
Подходы к формированию грамматических навыков в опоре на применение цифровых инструментов	Коммуникативный подход	Принципы формирования грамматических навыков в опоре на применение цифровых ресурсов	Принцип креативности
	Компетентностный подход		Принцип проективности
	Конструктивный подход		Принцип партисипативности
Содержательный блок			
Языковая компетенция		Цифровая компетенция	Социальная компетенция
Инструментальный блок			
Действия учителя с цифровыми инструментами		Действия обучающихся с цифровыми инструментами	
Использование готовых цифровых ресурсов	Разработка цифровых ресурсов в инструментальных средах	Ознакомление и тренинг с использованием готовых цифровых ресурсов	Разработка собственных цифровых ресурсов в инструментальных средах
Инструменты и среды совместных действий учителя и обучающихся			
Оценочно-результативный блок			
Критерии оценивания		Соотнесение с целью и корректирующие действия	

Таблица 1. Модель формирования грамматических навыков

развитие готовности обучающихся к функционированию в глобальном мире информации, повышение конкурентоспособности обучающихся на мировом рынке труда, так и собственно цель всей модели, достижимую и измеряемую оценочным инструментарием в рамках самой модели: эффективное формирования устойчивых и корректных грамматических навыков оформления англоязычной речи в опоре на применение цифровых инструментов.

Компетентностный подход связан, прежде всего, с необходимостью интегрировать в процессе обучения грамматике с опорой на цифровые инструменты языковой компетенции (знания грамматики, владение грамматическими явлениями, умение и опыт их использования в устной и письменной речи), информационной компетенции (владения инструментальными средами не только со стороны учителя, но и со стороны обучающихся) и социальной компетенции (так как создание цифрового продукта предполагает понимание социальной значимости продуцируемого речевого произведения, учет социальной характеристик целевой аудитории – потребителя данного контента и пр.).

Конструктивный, или конструктивистский подход опирается на идеи конструктивизма о стремлении человеческого мозга к организации имеющихся знаний, конструированию на их основе чего-то нового, целостного, что включает, в частности, постоянный поиск элементов для комплектации этого целостного (Е.С. Полат). В рамках моего исследования в методологическом блоке применение конструктивистского подхода влияет на выбор принципов проективности, направленного на создание проекта будущего цифрового речевого продукта, и креативности, стремления к творчеству, самостоятельности выполнения языкового проекта; в оценочном блоке это найдет отражение в критерии самостоятельности / креативности.

Однако на этапе формирования грамматического навыка в рамках любой грамматической темы невозможно самостоятельное, креативное действия в самом начале. Логика овладения неродным языком такова, что сначала приходится проходить этап овладения предлагаемыми формами (имитативная, подстановочная, отчасти трансформационная фазы), а собственно речетворчество осуществляется только на этапе практики. Это означает, что на первых этапах становления навыка неизбежно участие учителя – консультанта, информатора, эксперта, оказывающего поддержку, организующего познание. Таким образом, сама логика усвоения грамматического материала диктует выбор принципа партисипативности. Партисипативность предполагает взаимодействие (а не воздействие) преподавателя и учеников для выработки и реализации совместного решения различных ситуаций, которое является субъект–субъектным. Таким образом, процесс обучения грамматике с опорой на цифровые инструменты постепенно переводит обучаемого из разряда пользователя в отношении готовых цифровых ресурсов, предлагаемых учителем, в разряд их создателя.

Следующий блок – содержательный – описывает формируемые в процессе обучения английской грамматике компетенции: языковую, цифровую и социальную. Языковая компетенция подразумевает овладение в ходе обучения языковыми явлениями, речевыми образцами, приобретение определенного опыта применения в речи изучаемого грамматического явления. Цифровая компетенция предполагает развитие следующих компонентов опыта:

- Усвоение базовых знаний о цифровой среде, ее возможностях для обучения и коммуникации;
- Формирование у обучающихся навыков применения цифровых технологий в решении учебных задач;
- Формирование у обучающихся навыков оценки цифровых технологий при их внедрении и использовании в учебной деятельности;
- Использование обучающимися цифровых технологий в решении учебных задач, в том числе задач речетворчества.

Социальная компетенция, как было сказано выше, подразумевает формируемую у обучающихся ориентированность на потребителя его речевого продукта, его будущего / виртуального «читателя / слушателя», в том числе среди носителей языка, и в связи с этим необходимость специального внимания при обучении на особенности речестроения того или иного типа текста, обычаев, этикета, стереотипов. При обучении грамматике это

находит выражение, в частности, в усилении составляющей грамматической подготовки, которую часто игнорируют, а именно: усилении внимания на функциональность, уместность / неуместность применения того или иного грамматического явления в различных речевых ситуациях (это особенно касается применения глагольных форм: когда использовать времена Continuous и Perfect, и т.д.).

Инструментальный блок – собственно цифровые среды и цифровые инструменты, он предполагает учет действий учителя с цифровыми инструментами (отбор и использование готовых цифровых ресурсов и разработка цифровых ресурсов в инструментальных средах), действий обучаемых с цифровыми инструментами (ознакомление и тренинг с использованием готовых цифровых ресурсов, разработка собственных цифровых ресурсов в инструментальных средах), а также учет цифровых инструментов и сред совместных действий учителя и обучаемых.

Оценочно-результативный блок включает установление критериев и уровней развития грамматических умений в опоре на цифровые инструменты (табл. 2).

Наиболее популярными из цифровых инструментов являются Padlet, Wordwall,

№	Критерий	Показатель	Методы выявления
1	<u>Продуктивность грамматических умений</u>	<u>Наличие речевого цифрового продукта, отвечающего требованиям, заявляемым в от- ношении каждого отдельного задания</u>	<u>Содержательность продукта (наличие собственной информации), учет потребителя продукта</u>
2	<u>Самостоятельность речи</u>	<u>Степень креативности в рече- построении с использованием цифровых инструментов. Зави- симость учащегося от речевых образцов, отрабатываемых в процессе тренировки</u>	<u>Сопоставление цифрового речевого продукта с уже суще- ствующими образцами; само- и взаимооценка</u>
3	<u>Языковая и речевая корректность</u>	<u>Корректное применение грам- матического материала в рече- вом произведении</u>	<u>Выполнение тестовой части. Экс- пертные оценки</u>

Google Form, Plickers, Kahoot, Quizizz, Learning Apps, StoryJumper.

Учениками были созданы электронные учебники с использованием платформы Story Jumper. Эта платформа для создания и публикации собственных книг, которую можно использовать не только для развития навыков чтения и письма, но и для изучения грамматики английского языка.

Работы учеников

В практической части моего исследования мною была изложена экспериментальная

https://www.storyjumper.com/book/read/143980411/637543b3e83d0
https://www.storyjumper.com/book/read/143843671/6373cdd72f270
https://www.storyjumper.com/book/read/143828541/6373ddfe20547
https://www.storyjumper.com/book/read/143811951/6373ce9d549c6

проверка модели использования цифровых инструментов в процессе обучения грамматике английского языка. В ходе исследования определила комплекс организационно-педагогических условий, который включает условия такие как доступ к соответствующему оборудованию и программному обеспечению, обучение педагогов современным методам

использования цифровых инструментов, адаптацию учебных материалов под цифровые форматы и создание интерактивных образовательных сред для учащихся. Затем проверила эффективность модели в ходе эксперимента. На основании полученных данных можно сделать вывод о том, что в экспериментальной группе, где был реализован комплекс выявленных организационно-педагогических условий, достигнут статистически значимый эффект в уровнях сформированности развития умений грамматически корректной речи в продуцируемом учащимся цифровом ресурсе.

Без помощи цифровых инструментов становится все труднее привлечь внимание обучающихся, выросших в цифровую эпоху. Цифровые инструменты не только обеспечивают удобство для учителей, но и предоставляют услуги самим обучающимся. Они внедряют изменения в деятельность на занятиях, и подача информации становится более интересной, наглядной и красочной.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Alderson J. Reading in a Foreign Language / J. Alderson. — London: Longman, 1984. — 180 p.
2. Boymurodova F. Contemporary approaches and methods in teaching English language / F. Boymurodova// International scientific review of the problems of philosophy, psychology and pedagogy collection of scientific articles: XII International correspondence scientific specialized conference. — Boston : — 2019. — № 2. — P. 55—59.
3. Brown H. Principles of Language Learning and Teaching / H., Brown, M. Jule. — London: Prentice Hall Regents, 1987. — 165p.
4. Dudeney G. The Internet and the Language Classroom / A practical guide for teachers / G. Dudeney . — Cambridge: Cambridge University Press, 2000. — 181 p.
5. Sysoyev P.V. Integrative L2 Grammar Teaching: Exploration, Explanation and Expression / P. V. Sysoyev//The Internet TESL Journal. — 1999. — №6. — 13–16 p.

СОЦИАЛЬНАЯ ГОТОВНОСТЬ ПЕДАГОГОВ К ОКАЗАНИЮ НЕОТЛОЖНОЙ ПОМОЩИ ДЕТЯМ

А.С. Мапитова,
преподаватель специальных дисциплин КГП на ПХВ «Павлодарский
медицинский высший колледж»

Аннотация.

В статье произведена оценка готовности педагогов г. Павлодар к проведению реанимационных мероприятий при внегоспитальной остановке кровообращения во время учебного процесса; изучены факторы, определяющие мотивацию педагогов к оказанию помощи. Своевременность и эффективность оказания первой помощи очевидцем происшествия до прибытия бригады скорой помощи – залог благоприятного исхода экстренной ситуации. В этой связи необходимо уделять особое внимание повышению грамотности населения по владению навыками первой помощи при внезапной остановке сердца и других распространенных неотложных состояниях.

Ключевые слова: Неотложная помощь, остановка сердца, реанимация, педагоги, социальная готовность.

Аңдатпа. Мақалада Павлодар қаласы педагогтарының оқу процесі кезінде ауруханадан тыс қан айналымы тоқтаған кезде реанимациялық іс-шараларды жүргізуге дайындығына баға берілген; педагогтардың көмек көрсетуге ынтыласын айқындайтын факторлар зерделенген. Оқига куәгерінің жедел жәрдем бригадасы келгенге дейін алғашқы көмек көрсетуінің уақтылығы мен тиімділігі - шұғыл жағдайдың қолайлы нәтижесінің кепілі. Осыған байланысты халықтың жүректің кенеттен тоқтап қалуы және басқа да кең таралған шұғыл жағдайлар кезінде алғашқы көмек көрсету дағдыларын меңгеру бойынша сауаттылығын арттыруға ерекше назар аудару қажет.

Кілт сөздер: Шұғыл көмек, жүректі тоқтату, реанимация, педагогтар, әлеуметтік дайындық.

Немедленное начало сердечно-легочной реанимации при внегоспитальной

остановке кровообращения в несколько раз увеличивает вероятность благоприятного исхода, однако частота выполнения сердечно-легочной реанимации свидетелями остановки сердца остается низкой.

Статья 48 «Охрана здоровья обучающихся, воспитанников» Закона Республики Казахстан «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 07.07.2020 г.) накладывает определенные требования на деятельность педагогов в нашей стране. Подразумевается, что во время учебного процесса обучающиеся имеют право на получение неотложной помощи в случае возникновения экстренной ситуации. Как правило значительная ответственность возлагается на преподавателей, которые обязаны обеспечить безопасность учебного процесса. Зачастую на местах нет четкого понимания по правилам оказания неотложной помощи, что порождает, в свою очередь, достаточно формальный подход к обучению педагогов навыкам первой помощи. При этом совершенно упускаются из программ обучения вопросы повышения готовности педагогов к оказанию первой помощи. Эта проблема и обуславливает актуальность исследования.

Определение социальной готовности педагогов к оказанию неотложной помощи

Социальная готовность к оказанию неотложной помощи представляет собой готовность индивида к новым формам деятельности, новому восприятию ситуации и реагированию на нее определенным образом [1].

Для определения готовности к оказанию неотложной помощи необходимо было выбрать основной определяющий компонент. В этом ключе было принято решение исследовать навыки проведения базовых реанимационных мероприятий и субъективную оценку умений среди педагогов школ г. Павлодар.

Исследование было проведено на добровольной основе с сохранением анонимности респондентов. В качестве платформы для проведения анкетирования была использована программа SURVIO, являющаяся наиболее популярной и удобной в использовании.

Количество респондентов, согласившихся принять участие в исследовании, составило 116 человек. В данном исследовании не учитывались такие критерии как половая принадлежность респондентов, возраст, семейное положение и сфера преподаваемой деятельности. Т.е. определение социальной готовности включало общие показатели, отражающие в целом картину данной проблемы.

Компоненты социальной готовности оценивались по субъективной и объективной оценке знаний и умений по оказанию первой помощи. Первая часть анкеты подразумевает субъективную оценку готовности к оказанию первой помощи. Вторая часть анкеты содержит вопросы, позволяющие объективно оценить минимальные базовые знания в области оказания неотложной помощи.

Дальнейшая непрерывная работа над данным исследованием позволит более полно оценить картину и даст возможность проводить оценку умений и навыков с применением симуляционных технологий.

Субъективная оценка позволила продемонстрировать как сами респонденты оценивают собственные умения в проведении непрямого массажа сердца.

Большинство участников исследования, а именно 55%, отмечают, что они владеют некоторым количеством информации о правилах проведения массажа сердца, но при этом они не уверены, что умеют его делать. Иными словами, они обладают определенным количеством информации, но сомневаются в своей способности применить эти знания на практике.

20% опрошенных указали, что умеют делать не прямой массаж сердца и знают все правила его проведения. Еще 15% утверждают, что знают совсем мало информации о правилах проведения непрямого массажа сердца и не умеют его делать. Также 10% респондентов и вовсе не имеют понятия о необходимых действиях во время проведения непрямого массажа сердца.

Искусственную вентиляцию легких умеют проводить и знают все правила уже 15% опрошенных; 40% не уверены, что смогут произвести необходимые действия на практике, но при этом обладают некоторой информацией. И 15% опрошенных понятия не имеют о том, что нужно делать и каковы правила.

Также участникам исследования было предложено оценить собственные знания по проведению сердечно-легочной реанимации используя шкалу из 5 баллов: на «отлично» оценили свои знания 15% исследуемых; на оценку 4 оценивают свои знания 25% участников анкетирования. Больше всего респондентов, а именно 30%, считают, что уровень их знаний в проведении базовой сердечно-легочной реанимации соответствует оценке «удовлетворительно».

Неудовлетворительными посчитали собственные знания в вопросах оказания неотложной помощи суммарно 30% исследуемых, причем 10% из них оценили себя минимальным баллом.

Говоря об объективных показателях касательно знаний правил проведения базовой сердечно-легочной реанимации результаты показали следующее:

50% опрошенных показали знания относительно диагностики внезапной остановки сердца: диагностировать остановку сердца можно по отсутствию жизненно важных показателей, таких как отсутствие пульса, дыхания, реакции зрачков на свет и сознания. Поровну расположились показатели среди тех, кто считает, что критерием остановки сердца помимо потери сознания являются судороги и пятна на теле (по 15% каждая категория), а также нашлись и те, кому достаточно потери сознания (15%) чтобы заподозрить остановку сердца.

Оценивая знания респондентов в вопросах проведения базовой сердечно-легочной реанимации были заданы вопросы о количестве компрессий грудной клетки и искусственной вентиляции легких: правильное соотношение этих параметров, а именно 30:2, знает лишь треть исследуемых.

Немаловажную роль в оказании неотложной помощи играет скорость реакции на обстановку [2]. В одном из вопросов анкетирования нас интересовало какими будут самые первые действия респондентов при обнаружении пострадавшего от электрического тока: 45% участников исследования отметили, что попытаются прекратить контакт пострадавшего с электрическим проводом при помощи подручных средств, которые не способны проводить электрический ток; 35% респондентов указали, что будут звать на помощь и звонить по номеру 103, что приведет к потере драгоценного времени; еще 20% считают, что помочь пострадавшему можно только путем отключения подачи электричества, что тоже затрачивает достаточно много времени.

Данные показатели отражают картину низкой реакции на критические ситуации и позволяют сделать выводы о том, что участники исследования не обладают скоростью реакции на потенциально опасную обстановку и медлят с оказанием неотложной помощи, теряя время.

Важным в оказании неотложной помощи является умение распознать опасное для жизни пострадавшего состояние. Обморок имеет яркие отличия от внезапной остановки сердца [3]. 55% респондентов данные отличия указали верно – пульс и дыхание сохраняется при обмороке. Еще 20% выбрали вариант ответа, согласно которому человек после обморока самостоятельно придет в сознание. Фактически вариант ответа тоже подходит под правильный, но с единственной оговоркой – во время оказания помощи недопустимо надеяться на самостоятельное восстановление сознания и человек, оказывающий помощь, должен четко различать два этих состояния по более точным показателям.

15% исследуемых считают, что при обмороке будет пониженное давление. И этот вариант отчасти верен, если исключить тот факт, что измерять давление в этот момент нецелесообразно.

Несмотря на результаты двух предыдущих показателей абсолютное большинство исследуемых считают, что остановка сердца влечет за собой моментальную смерть пострадавшего. Такой вариант ответа выбрали 60% респондентов.

Основными источниками информации о правилах оказания неотложной помощи для участников исследования являются, в большинстве своем, социальные сети – этот вариант выбрали 47% респондентов, телевизионные программы и передачи – 38% респондентов и информация от знакомых – 33%.

Среди источников также отмечены специализированные сайты (5%), специализированная литература (12%) и даже интуитивное познание (16%).

При этом достоверную и актуальную информацию можно получить зачастую лишь на обучающих курсах по оказанию неотложной помощи под руководством опытного инструктора. Такой вариант ответа оказался подходящим лишь для 2% участников исследования.

Результаты проведенного исследования позволяют сделать выводы, что отсутствие системы подготовки педагогов по направлениям оказания неотложной помощи, существенно снижает безопасность образовательного процесса в случае возникновения угроз жизни и здоровью обучающихся. Это требует дополнения существующей системы подготовки педагогических кадров вопросами оказания первой помощи и в частности сердечно-легочной реанимации. Формирование знаний по первой помощи на основе ежегодного краткого инструктажа и периодического (один раз в пять лет) обучения навыкам не позволяет сформировать готовность педагогов вузов к реальному применению полученных знаний. Тем более данная система не может сформировать необходимые навыки, что, и показано в проведенном исследовании на примере сердечно-легочной реанимации. Необходимо поставить под сомнение и тот факт, что ввиду низкой заинтересованности данным вопросом, обучение может не соответствовать всем предъявляемым требованиям. Качество подобного обучения, если оно проходит, находится под сомнением.

Обучение педагогов образовательных учреждений разных уровней должно происходить под контролем квалифицированных инструкторов, имеющих опыт оказания неотложной помощи [4]. Учитывая кадровый дефицит и нехватку человеческих ресурсов можно воспользоваться альтернативным вариантом.

При этом следует учесть, что обучению должны подлежать не только педагоги высших учебных заведений, но и других уровней образовательных ступеней: воспитатель в детских садах, учителя в школах, преподаватели в колледжах и др.

Список литературы

1. Дежурный Л. И. Первая помощь – ее роль и место в системе скорой медицинской помощи // Скорая медицинская помощь: Национальное руководство / Под ред. С. Ф. Багненко, М. Ш. Хубутя, А. Г. Мирошниченко, И. П. Миннулина. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2019. – С. 130–135.
2. Карпенко А.М. США в системе глобального здравоохранения // Казанский социально-гуманитарный вестник. – 2016. – №6. – С. 71-75.
3. Manifesto for a new approach for better medicine in Europe Establishing Treatment Optimization as part of personalized medicine development (version 18th March 2019). Electronic resource. [Cited 20 March 2019]. Available from URL: <https://www.eortc.org/>.
4. Monsieurs K.G., Handley A.J., Bossaert L.L., European Resuscitation Council Guidelines 2000 for Automated External Defibrillation. A statement from the Basic Life Support and Automated External Defibrillation WorkingGroup. Resuscitation. – 2021. – V. 48. – P. 207–209.

ПРИМЕНЕНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ В СПЕЦИАЛЬНОЙ ШКОЛЕ ДЛЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

**Мещеряков Александр Геннадьевич,
КГУ «Аркалыкская специальная школа-интернат для детей с
особыми образовательными потребностями» учитель технологии,
педагог-исследователь**

Аннотация

Мақала ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕБҚ) бар балаларға арналған арнайы мектепте еңбекті оқыту мен тәрбиелеудің белсенді нысандарын зерттеуге арналған. Автор өз педагогикалық тәжірибесін бөлісе отырып, ЕБҚ бар оқушылардың кәсіби дағдыларын, әлеуметтік бейімделуін және өздігінен жұмыс істеу қабілетін дамытуға бағытталған еңбекті оқытудың заманауи тәсілдерін қарастырады. Мақалада оқу үдерісін ұйымдастырудың жобалық қызмет сияқты белсенді нысандары талданады. Әр баланың ерекшеліктерін ескере отырып, оқытуды жекелендіруге ерекше назар ауда-рылған. Автор еңбек тәрбиесін жалпы білім беру үдерісіне біріктірудің маңыздылығын атап өтеді, бұл ЕБҚ бар оқушылардың әлеуметтік бейімделуі

мен кәсіби жетістіктері үшін қажетті дағдыларды қалыптастыруға ықпал етеді. Мақала инклюзивті білім беру саласында жұмыс істейтін педагогтарға, психологтарға және мамандарға пайдалы бо-луы мүмкін.

Негізгі сөздер: жоба, қолөнер, тәрбие, дәстүрлер, патриотизм.

Аннотация

Статья посвящена исследованию активных форм организации трудового обучения и воспитания в специальной школе для детей с особыми образовательными потребностями (ООП). Автор делится своим педагогическим опытом и рассматривает современные подходы к трудовому обучению, направленные на развитие профессиональных навыков, социальной адаптации и самостоятельности у обучающихся с ООП. В статье анализируются такие активные формы организации учебного процесса, как проектная деятельность. Особое внимание уделяется индивидуализации обучения, учитывающей особенности каждого ребенка. Автор подчеркивает важность интеграции трудового воспитания в общий образовательный процесс, что способствует формированию у обучающихся с ООП навыков, необходимых для успешной социализации и профессиональной реализации. Статья может быть полезна педагогам, психологам и специалистам, работающим в сфере инклюзивного образования.

Ключевые слова: проект, ремесло, воспитание, традиции, патриотизм

«Научить трудиться – научить жить!»

Педагог-исследователь — это не просто профессия, это призвание, образ жизни и постоянный поиск истины. Быть педагогом-исследователем означает не только передавать знания, но и самому находиться в процессе непрерывного обучения, анализа и открытий. Это путь, который требует от человека не только глубоких знаний в своей области, но и умения критически мыслить, задавать вопросы и искать на них ответы.

Свою педагогическую деятельность я начал в Аркалыкской специальной школе - интернат в 1990 году, с самой первой ступени, в должности воспитателя, затем продолжил работу в должности учителя трудового обучения. Тогда я и не думал связать свою жизнь с обучением особых деток. И поначалу мой подход в обучении основывался на общеобразовательных принципах средней школы, на развитии творческого начала обучающихся: включал в программу элементы ремесла, такие, как геометрическая резьба. Но этот подход не был системным.

Однако со временем, наряду с использованием известных общепринятых методик, пришло личное осознание необходимости специального подхода в обучении детей с интеллектуальными нарушениями. Я для себя обозначил проблему социальной адаптации в обществе и в дальнейшей жизни наших воспитанников. А это в первую очередь, трудовая адаптация, меня беспокоила дальнейшая судьба моих учеников. Формула обучения профессии наших выпускников не имеет определённого конечного решения:

Школа - Профессиональное училище (специальная группа) - (производственная сфера).

Главная цель трудовой адаптации – подготовка учащихся к самостоятельной жизни и труду на предприятиях различных форм собственности, в современных социально-экономических условиях. Здесь на первый план выходит профессионально-трудовое обучение. По сути, для многих наших воспитанников, школа является единственным учебным заведением, которое может заложить базу для формирования профессиональных умений и навыков.

Исходя из этого перед специальной (коррекционной) школой встаёт ряд требований, которые вызывают необходимость в подготовке профессионального, квалифицированного выпускника, который не только обладает определёнными профессиональными знаниями и умениями, но и умением быть конкурентно способным на рынке труда, мобильным, умеющим обеспечить себя ресурсами жизнедеятельности.

Для повышения эффективности учебно-воспитательного процесса необходимо было пересмотреть подход к организации, к выбору инновационных технологий, методов обучения.

Тогда, в начале двухтысячных, у нас в Казахстане не было своих типовых учебных программ по профессионально-трудовому обучению. Необходимо было создавать свои

рабочие программы.

Для этой цели я разработал новую рабочую программу. Взяв за основу типовую программу «Столярное дело», сократил количество часов на некоторые разделы, а разделы, которые в условиях мастерской практически неосуществимы, вообще удалил. Вместо этого ввел до 40% художественную обработку древесины, резьбу по дереву, выпиливание лобзиком, обработку древесины ручными электрофицированными инструментами.

В процессе обучения в специальной школе у большинства учащихся благодаря направленной индивидуальной работе формируются прочные умения и навыки, предусмотренные учебной программой по трудовому обучению.

Выпиливание лобзиком и резьба по дереву ножом как один из видов труда имеет, прежде всего, коррекционно-развивающую цель, т. к. эта кропотливая работа корректирует мелкую моторику, нарушение которой имеют многие учащиеся нашей школы. Такая деятельность способствует формированию более устойчивого внимания и воздействуют на эмоционально-волевую сферу в направлении коррекции самооценки, воспитания осознанной целеустремленности и настойчивости в сочетании с терпеливостью, усидчивостью и более критическим отношением к своему труду и его результатам.

Разработанный мной элективный курс обучения учащихся по обработке материалов из древесины современными ручными электрическими инструментами, расширяет возможности учащихся по приобретению трудовых технических навыков и умений, технологических знаний, необходимых для участия в общественно полезном, производительном труде. Предполагает восполнить пробелы в знаниях и углублению в профессиональной трудовой подготовке.

Работая в этом направлении, я не ставил и не ставлю цели подготовки столяров и резчиков по дереву. Основная моя задача научить учащихся выполнять любую работу качественно, дать более глубокое представление о профессиях деревообрабочников, развить художественные способности, научить ценить свой и чужой труд.

Хочется заметить, что учебные методики, которые я использую, опираются на научное обоснование, психологические наблюдения за деятельностью обучающихся. Постоянно занимаюсь самообразованием, прохожу курсы повышения квалификации на постоянной основе в учебных центрах г. Костаная, Караганды, Алматы. Долгое время сотрудничаю с республиканским центром коррекционной педагогики г. Алматы. Это дало мне возможность также делиться и своим опытом работы по внедрению новых требований обновленного содержания образования.

Именно обмен опытом по применению этих материалов на курсах повышения квалификации в г. Алматы стал основанием для приглашения меня «Национальным научно-практическим центром коррекционной педагогики», в качестве члена рабочей группы по разработке типовых учебных программ 7-10 классов по профилю «столярное дело» для специальных организаций образования. Эти программы были утверждены приказом № 469 МОН РК в сентябре 2018 года.

Однако, типовые программы дают общее целеполагание предмета. Но специфика обучения наших воспитанников требует адаптированных рабочих реальных программ, ориентированных на конкретного ученика, необходим поиск новых методик обучения.

Одним из первых в нашей области я стал использовать метод проектов, как один из методов обучения, обеспечивающим выработку у учащихся четкого механизма понимания профессионально – трудовой проблемы, умения ставить близкие и далекие цели, самостоятельно планировать, применять необходимые знания и умения в новых условиях.

Сейчас метод проектирования на уроках технологии стал для меня в приоритете. Работа с учащимися в этом направлении вышла на новый уровень. Ребята стали проявлять самостоятельность не только на практическом этапе, но и участвовать в оформлении документации, поддерживаем связь с учителем информатики. Проекты стали более сложными. Это стало возможным благодаря преемственности этого метода. Например, мой выпускник, Утбаев Нагышибек, обучаясь ещё в пятом классе, выполнял несложные проектные задания, а в девятом выполнил сложное много-детальное изделие, с применением токарных работ, с использованием ручных электроинструментов.

Разработки проектов бывших выпускников помогают ученикам в настоящее время.

Проект «Напольная вешалка» стал неким брендом нашей мастерской. Такое изделие стало востребованным на рынке, мы организовали изготовление таких изделий на заказ. Таким образом решаем проблему экономического воспитания наших учеников, формируются навыки производственного труда, дети чувствуют востребованность результатов своего труда, двигаются вперёд, проявляют творчество, например используя но-вые виды отделки.

Метод проектов позволяет решать и проблемы трудового воспитания де-тей. Один из важнейших вопросов, который стоит сегодня перед школой, – возрождение духовных традиций Казахстана с очень чёткой фиксацией в сознании ребёнка таких понятий, как Родина, Отечество, родной край, гражданин, патриот.

В нашу специальную школу-интернат приходят разные дети: каждый имеет свои особенности развития, состояние здоровья, жизненный опыт и каждому необходимо найти оптимальный вариант обучения и воспитания, передать наследие нравственных и эстетических ценностей родной культуры. Это совсем не просто, приходится преодолевать ряд трудностей и проблем: недостаточный уровень культурологических знаний и познавательной активности, заинтересованности.

Ситуация переходного периода развития общества привела к необходимости гуманизации образования и усилению ценности обучения и воспитания подрастающего поколения на этнопедагогическом опыте, историческом и национально-культурном наследии. В данных условиях возникает проблема введения народных традиций в трудовом воспитании наших обучающихся.

Конечно, предлагая своим воспитанникам будущие поделки, я всегда стремился использовать народные казахские мотивы в обучении столярному делу: элементы орнаментов, виды традиционных национальных изделий, однако в приоритете была техническая сторона, отработка кон-кретных практических приёмов и умений (например, резьба по дереву). Изделия имели красивый эстетический вид, вызвали положительные эмоции учащихся, чувство удовлетворения от конечного результата, мотивацию к занятиям по труду на будущее.

Всё-таки, социализация наших воспитанников в обществе – это не только обучить их профессиональным навыкам, но и стремиться воспитать гражданина страны, насколько это возможно, учитывая их возможности интеллектуального и физического характера. Цель государственного проекта «Туған жер» – уважение к традициям, истории и культуре родного края, стала одной из главной составляющей на моих уроках. Практика применения мною твор-ческих проектов позволяет приблизиться к этой цели в трудовом воспитании.

Один из таких проектов «Казахская национальная юрта».

Была запланирована системная поэтапная работа на протяжении 1-2 чет-верти, а презентация проекта посвящена Дню Независимости нашей республики. Как руководитель школьного методического объединения учите-лей трудового обучения, я предложил и учителям швейного дела принять в нём участие, мною было разработано планирование всей совместной деятельности столярной и швейной мастерских, конечной целью должна бы-ла стать тематическая выставка – экспозиция. В ней были представлены националь-ные предметы быта, элементы устройства и внутреннего убранства юрты. Мы не просто изготавливали отдельные изделия на уроках труда, но и провели целенаправленную

воспитательную работу.

Прототипами этих изделий являются действительные экспонаты Торгай-ского краеведческого музея. На первом этапе проводились экскурсии в музей отдельными группами учащихся. Со своими учениками мы несколько раз посещали экспозиции казахской традиционной культуры, декоративного народного творчества. Проводились пояснительные беседы, рассматривали образцы, делали зарисовки, фото.

Остов юрты составляют основные элементы: раздвижная решетчатая основа – кереге, купольные жердиуық, полусферическое навершие – шанырақ. Эту работу выполнили

учащиеся 7 класса. Предварительно, мы провели по-знавательное занятие – в школьной библиотеке, изучая конструкцию традиционного казахского жилища, познакомились с историей возникновения его, прикладным искусством старинных мастеров по изготовлению юрты. Учащиеся осознали значимость каждой детали конструкции юрты, их сакральный смысл.

В процессе изготовления, мы старались максимально приблизиться к той старинной технологии. Рейки, конечно, подготовлены мною, но учащиеся отпиливали их нужной длины, шлифовали, потом мы их замочили в ванной школьной прачечной, в мастерской (применяя подвесной груз из под-ручных средств) - придали им выгнутую форму. Учащиеся по шаблонам намечали места

сверления, сверлили отверстия, скручивали рейки обрез-ками кожи, применяя специальные приёмы плетения узелков.

В интерьере нашей юрты, благодаря работам девочек под руководством учителей швейного дела, появились предметы ткачества. Работы выполнялись в рамках общего творческого проекта, соблюдая все этапы воспита-тельной направленности (посещение музея, библиотеки, составление рефератов).

Центральной частью нашей экспозиции стали работы также моих учеников 8 – 9 Б классов. Конечный результат нашего плодотворного труда очень

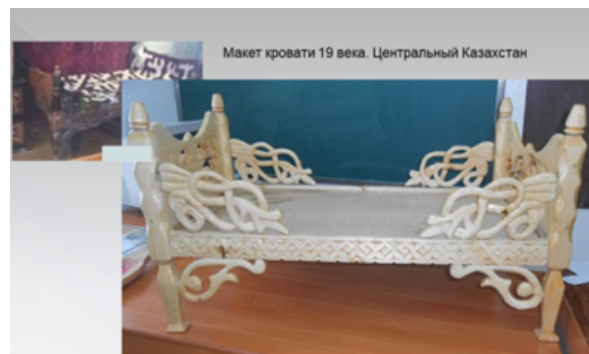

уди-вил и порадовал моих ребят. Видом наши изделия были очень схожи с музейными экспонатами. Мальчики почувствовали связь с предками, принадлежность к истории своего края. У меня появилась уверенность, что принцип интегративности при реализации этого творческого проекта получилось применить в сотрудничестве с библиотекой, музеем, в есте-ственном включе-нии краеведческого материала в базовую программу школьного образования, дать понятие преемственности поколений при-надлежности себя к прошлому и уверенности в своём будущем.

У детей, с интеллектуальными нарушениями, можно и возможно воспитывать чувство уважения и осознания наследства традиций предков.

При изготовлении изделий применялось пооперационное разделение труда, каждый ученик группы выполнял отдельную деталь, применялась техника прорезной резьбы с предварительным сверлением и выпиливанием ручным лобзиком.

Все эти творческие проекты моих учеников были представлены на областных фестивалях в разные годы в рамках фестиваля «Детство без границ» в г. Костанай и заняли призовые места. Проект «Казахская национальная юрта» занял первое место, что было впервые в истории нашей

школы.

Ведя работу по гражданско – патриотическому воспитанию на своих уроках, я решаю задачу воспитания ребенка с проблемами в развитии как личности, умеющей ориентироваться в обществе, общаться с окружающими людьми, уважать себя, людей, любить свой народ, свою Родину, чувствовать и оберегать природу, видеть ее красоту, желание оберегать все, что окружает человека в жизни. Наши дети должны свободно общаться за пределами школы, иметь элементарные морально-этические нормы поведения и восприятия окружающей действительности. О высоком уровне обученности по профилю «Столярное дело» свидетельствуют результаты участия моих воспитанников в различных конкурсах. В школе организована постоянно действующая выставка изделий учащихся. Лучшие работы моих учеников ежегодно демонстрируются на школьных, областных и республиканских выставках декоративно – прикладного искусства, где

занимают призовые места.

Конечно, выпускники коррекционной школы не станут владельцами предприятий и при организации такой работы встречаются много трудностей, но положительные стороны такой работы очевидны. Я не собираюсь останавливаться на достигнутом, совершенствуя свои знания, ищу новые пути и методы обучения и воспитания детей, продолжаю искать новые подходы по реализации методической темы: «Создание оптимальных условий для коррекции и развития учащихся на уроках трудового обучения как способ дальнейшей социализации их в обществе». Необходимо четко понимать необходимость использовать в своей работе не только хорошо известные методики преподавания, но и новые инновационные технологии личностно-коммуникативного обучения, работающие на развитие личности ученика, активно внедрять ИКТ технологии.

Обучая наших воспитанников, мы всегда должны помнить о принципе равных возможностей в образовании для всех в нашей Республике Казахстан.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ КОММУНИКАТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ У ДЕТЕЙ СО СЛОЖНОЙ СТРУКТУРОЙ ДЕФЕКТА

Мещерякова Ольга Александровна
учитель и логопед специальной школы

КГУ «Арқалықская специальная школа - интернат для детей с особыми образовательными потребностями»

Аннотация

Статья посвящена применению современных технологий в коррекции и развитии коммуникативной деятельности у детей с сложной структурой дефекта, включающей различные нарушения речи, слуха, зрения и когнитивной сферы. Рассматриваются методы и средства, такие как логопедические приложения, жестовые технологии, адаптивные

мультимедийные устройства и виртуальная реальность, которые способствуют улучшению речевых и соци-альных навыков детей. Подчеркивается значимость индивидуализированного подхода и профессиональной подготовки педагогов. В статье также обсуждаются преимущества и вызовы применения технологий в коррекционной педагогике, включая доступность, мотивацию и возможные риски чрезмерной зависимости от цифровых средств.

Мақала ақаулардың, оның ішінде әртүрлі сөйлеу, есту, көру, көру және танымдық саласы бар балалардағы коммуникативті қызметті түзетуде және дамытуда заманауи технологияларды қолдануға арналған. Сөйлеу терапиясы, қатыгез технологиялар, бейімделгіштік технологиялар, бейімделгіш мульти-медиялық құрылғылар және виртуалды шындық және виртуалды шындық сияқты құралдар қарастырылады, бұл балалардың сөйлеуі мен әлеуметтік дағдыларын арттыруға ықпал етеді. Жеке тәсілдің және мұғалімдердің кәсіби дайындық маңыздылығы атап өтілді. Мақалада сонымен қатар, түзету педагогикасында технологияларды қолданудың артықшылықтары мен мәселелері, оның ішінде қол жетімділігі, ынталандыру және цифрлық құралдарға аса тәуелділіктің ықтимал қауіптері қарастырылған.

Ключевые слова: современные технологии, коммуникативная деятельность, дети, нарушения, коррекция, речь.

Түйінді сөздер: заманауи технологиялар, коммуникативті қызмет, балалар, бұзушылықтар, түзету, сөйлеу.

Современные технологии активно внедряются в различные сферы жизни, включая образование и коррекционную педагогику. Одной из важнейших задач в работе с детьми с особыми образовательными потребностями является развитие их коммуникативных навыков. Для детей с сложной структурой дефекта, которые могут иметь сочетание нарушений речи, слуха, зрения, а также когнитивных и эмоциональных нарушений, эффективные методы коррекции и развития общения становятся особенно актуальными. В этом контексте современные технологии могут сыграть значительную роль в формировании и улучшении коммуникативной деятельности таких детей. В данной статье рассматриваются возможности применения технологий для решения проблемы развития коммуникации у детей с нарушениями, обладающих сложной структурой дефекта.

Под сложной структурой дефекта понимается сочетание нескольких видов нарушений, таких как речевые, слуховые, зрительные, двигательные или когнитивные. Эти нарушения могут проявляться одновременно или в различных комбинациях, что существенно усложняет процесс коррекции и обучения.

Дети с такой структурой дефекта часто испытывают сложности не только в усвоении учебного материала, но и в коммуникации с окружающими. Из-за дефицита одного или нескольких каналов восприятия и выражения (слух, зрение, моторика) они сталкиваются с трудностями в установлении эффективных связей с окружающими. Это требует особого подхода в работе с ними, включая применение специализированных технологий, направленных на улучшение их коммуникативных навыков.

Современные информационно-коммуникационные технологии (ИКТ) предоставляют широкие возможности для коррекции и развития различных аспектов психофизического состояния детей с нарушениями. Применение цифровых устройств и программного обеспечения в педагогической практике позволяет использовать индивидуализированные подходы к обучению и реабилитации, а также создать благоприятные условия для развития коммуникативной активности.

Одним из ключевых аспектов формирования коммуникативной деятельности у детей с нарушениями является развитие речи. В настоящее время существует множество программ и приложений, направленных на улучшение речевых навыков. Это могут быть как специализированные программы для коррекции дефектов речи, так и игры, использующие элементы геймификации, которые стимулируют детей к активному использованию языка.

Учителя-логопеды имеют достаточно преимуществ по применению технических технологий, приложений, по сравнению с другими учителями в школе.

Логопедические приложения (например, «Говорун», «Логопед 2.0» «Дельфа», «Логомер2», «Видимая речь», «Игры для Тигры») помогают детям с различными нарушениями речи улучшать произношение, развивать словарный запас, а также формировать грамматические и синтаксические структуры, развивать коммуникативные

навыки. Развитие коммуни-кации у детей с нарушениями речи — это важная задача, которая требует использования специальных технических средств, они помогают детям развивать понимание речи, формируют когнитивно- перцептивные функ-ции, социализируют ребёнка, помогают детям даже если они не могут говорить. Конечно необходима интеграция визуальных материалов и ин-терактивных методов обучения через реальные предметы, модели.

AR-приложения с виртуальными персонажами: с помощью этих при-ложений дети посещают различные виртуальные объекты для развития социализации (магазин, поликлиника, ателье) в зависимости от тематики занятия, выполняют задания с виртуальными героями мультфильмов, ра-ботают с оживающей раскраской. Используются приложения с аудиосо-проводением, ребёнку предлагаются наушники, в том числе и детям с незначительным снижением слуха, наушники улучшат впечатления. Наиболее чаще детьми используются телефоны, предварительно учитель просит родителей для урока скачать то или иное приложение. Сегодня ис-пользование телефона, QR кода, интерактивной доски на уроке становит-ся неотъемлемой частью обучения.

Интерактивные игрушки с голосовым управлением: игрушки, кото-рые реагируют на голос или прикосновения, стимулируя ребенка к взаи-модействию. Технические средства помогают детям выражать эмоции и лучше понимать эмоции других.

Технологии синтеза речи — устройства и приложения с функциями пре-образования текста в речь могут быть полезными для детей, испытываю-щих трудности в устном выражении своих мыслей. Они предоставляют возможность слушать правильное произношение слов и фраз, что способ-ствует развитию речевого восприятия.

Для детей с нарушениями слуха и речи современные технологии предла-гают решения, которые позволяют интегрировать жестовые и вербальные формы общения. Это могут быть специализированные приложения и устройства, которые поддерживают жестовый язык, а также дают возмоз-ность транскрибировать жесты в текст или аудиоформат. Система автома-тического перевода жестового языка помогает детям с тугоухостью или глухотой общаться более эффективно.

Примеры технологий: программы для перевода жестового языка в текст или речь, такие как «SignAll», использующие технологии машинного обу-чения и компьютерного зрения для распознавания жестов.

Гибридные устройства — такие как планшеты или носимые устройства, которые могут трансформировать жесты в цифровое сообщение, обеспе-чивая более широкий доступ к информации для детей с нарушениями слу-ха. Используются сенсорные игры, где нужно двигать элементы пальцами. Это помогает детям развивать ловкость рук. К сожалению такими устрой-ствами владеют не все школы, в основном их приносят дети, либо поль-зуются ими дома.

Для детей с комплексными нарушениями, включая нарушения зрения и моторики, создаются адаптивные технологии, которые могут использо-ваться для разработки навыков взаимодействия с окружающим миром. Эти технологии могут быть интерактивными и включать элементы мультимедиа — звук, видео, анимацию, тактильные ощущения.

Сенсорные экраны и планшеты, на которых ребенок может взаимодей-ствовать с программами, направленными на развитие моторных навыков и речи. Например, программы для детей с детским церебральным парали-чом могут помочь развивать координацию движений и взаимодействовать с окружающими через мультимедийные стимулы. Не многие учреждения имеют возможность пользоваться специализированными клавиатурами и мышами. Для детей с ограниченной моторикой существуют адаптирован-ные устройства ввода, клавиатуры с крупными кнопками, а вместо мыши предлагается использовать джойстики. У учащихся, которые имеют тех-нические средства для коммуникации и обучения, как отмечают большин-ство опрошенных педагогов и родителей имеется положительная динами-ка в успеваемости, отмечается улучшение коммуникативных навыков, повышение социальной адаптации.

Преимущества:

1. **Индивидуализация подхода** — современные технологии позволяют подбирать образовательные материалы и коррекционные програм-мы в зависимости от конкретных потребностей ребенка, учитывая особенности его дефекта.
2. **Мотивация и вовлеченность** — игровые элементы и мультимедий-ные стимулы,

используемые в технологиях, делают процесс обучения и коррекции более увлекательным, что способствует повышению мотивации у детей.

3. Доступность и гибкость — использование технологий позволяет организовать обучение и коррекцию не только в специализированных учреждениях, но и в домашних условиях, что создает более гибкие условия для ребенка.

Вызовы:

1. Проблемы с доступом — несмотря на широкое распространение технологий, не все дети имеют возможность использовать их в полной мере из-за материальных или технических ограничений.

2. Необходимость квалифицированных специалистов — успешное использование технологий требует профессиональной подготовки педагогов и психологов, что может быть проблемой в некоторых учреждениях.

3. Риски чрезмерной зависимости от технологий — важно сбалансировать использование технологий с живым общением и другими методами коррекции, чтобы избежать излишней зависимости от цифровых устройств.

В настоящее время классы наполняются детьми со сложной структурой развития, кроме того наша школа на протяжении многих лет занимается обучением детей в малокомплектных классах, т.е. имеет разновозрастной контингент в классе, а это две и более программы обучения, различен и тип обучения (1 и 2). Приоритетное место в обучении конечно же отводится и таким методам, которые осуществляются на основе двигательной активности, уроки которые включают смену обстановки. Эти приемы могут значительно разнообразить учебный процесс и сделать его более интересным и эффективным, сделать материал наиболее запоминающимся.

Обучение в движении - отличный способ вовлечь учеников в процесс игры с учебной задачей в сочетании с использованием ИКТ, это позволяет сделать уроки более интерактивными и эффективными. Менять детям обстановку, использовать знания и отрабатывать приобретенные навыки в иной обстановке. Нестандартные виды уроков предполагают сменить детям статичную позу, позволяют чередовать смену деятельности, особенно это крайне важно детям с неусидчивостью, с расстройствами поведения, детям с аутизмом. Такого рода задания позволяют детям перемещаться в пространстве кабинета, организовывая взаимодействия друг с другом, принимать условия игры. Этот вид работы провоцирует ребенка на вербальное общение, обратную связь, на коммуникацию. Каждый ребенок участвует и чувствует себя включенным в процесс и получает удовольствие от процесса обучения.

Современные технологии представляют собой мощный инструмент для формирования коммуникативной деятельности у детей с нарушениями, обладающих сложной структурой дефекта. С помощью адаптивных программ и устройств можно развивать речевые, социальные и моторные навыки, что способствует более успешной социализации и интеграции таких детей в общество. Однако для достижения оптимальных результатов необходимо учитывать индивидуальные особенности ребенка и сочетать технологические методы с традиционными подходами в коррекционной педагогике.

Список литературы:

1. Бенашвили И. В. (2017). Современные технологии в образовательном процессе детей с нарушениями слуха. Санкт-Петербург: Питер.
2. Кондратьева Н. М. (2016). Психология и педагогика детей с нарушениями речи: современные подходы. Москва: Академический проект.
3. Б. М. Жанпейісова, М. М. Сейітқұлова. Особенности обучения детей с ограниченными возможностями здоровья.
4. К. Н. Баянов, Ж. К. Нуртаев. Проблемы и пути развития коррекционного образования.
5. А. Т. Құсайынова. Психолого-педагогическое сопровождение детей с нарушениями речи в условиях инклюзивного образования.
6. Григорьева Т. П. (2019). Методы и средства коррекции речи у детей с нарушениями развития. Екатеринбург: УрФУ.
7. Ермакова И. С. (2020). Применение мультимедийных технологий в обучении детей с нарушениями развития. Москва: Институт коррекционной педагогики.
8. М. О. Байқұтова. Теоретические и практические аспекты логопедического воспитания детей с нарушениями речи.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТУРИЗМ ФАКУЛЬТАТИВТІК КУРСЫ

Муталипова Мейрамгуль Ергалиевна
Алматы қаласының «Шаңырақ» шағын ауданындағы «Олимпиада
резервінің республикалық мамандандырылған мектеп интернат
колледжінің география пәні мұғалімі

Қазақстанның туризм саласы - елдің әлеуметтік экономикалық дамуының маңызды бағыттарының бірі. Географиялық орналасуы табиғи байлығы тарихи және мәдени мұралары Қазақстанды халықаралық туристік нарықта тартымды елдердің қатарына қосады. Алайда елдің туризм әлеуеті толық пайдаланылмай келеді. Сондықтан Қазақстандағы туризм саласының әлеуетін ашуға, оны дамытуға және оқу процесіне енгізуге бағытталған. Бүгінгі күні оқу үдерісіне қойылып отырған талаптарының бірі – оқушылардың тек білім алып қана қоймай, сол алған білімдерін терең білім алуда шығармашылықпен пайдалана білулеріне үйрету.

Қазақстанның туристік мүмкіндіктері халықаралық қатынастардың жақсарып, елдер арасындағы достықты күшейтуге ұмтылыс күшейген кезде, туризмді дамытудың қазіргі кезеңі мен болашақтағы даму бағытымен ұштастыра жүргізіледі. Туризм әлемнің көптеген елдерінің өте көңіл қоярлық шаруашылық салаларының бірі болып отыр. Мамандарының болжауы бойынша, ХХІ ғасыр туризм ғасыры болмақ. Елбасы жолдауында көрініс тапқан еліміздегі туризмнің дамуын, оның жеке индустриялы болып қалыптасуын, өңірлеріміздің экономикалық әлеуметтік дамудың ырғақтылығын көрсететін, қаржылық түсімнің көбеюін, туризм нарығындағы зерттеу жолдарының жаңа бағыттарын, ұстанымдарын ашып көрсететін бағдарлама. «Қазақстандағы туризм» факультатив курсы туризмді біртұтас жүйе ретінде бейнелеп, зерттеп отырады. Рекреациялық географиямен қатар туризм географиясының мәселелерін шешіп, туризмологияның теориялық негіздерін құрайды. Оқушылар пән арқылы туризмдерді басқару, ұйымдастыру, оның құрылымын, тарихын, дайындық кезеңін саяхаттарда, сабақтарда ұйымдастырып өткізе білуге талпынып, өз беттерінше іздену іс әрекеттерін қалыптастыра отырып шыңдайды.

Бағдарламаның өзектілігі: «Қазақстандағы туризм» бағдарламасының өзектілігі қазіргі қоғамдағы туризмнің экономикалық, әлеуметтік және мәдени тұрғыдан алатын орнымен байланысты. Бүгінде туризм әлемдегі ең ірі индустриялардың бірі болып табылады. Ол елдер арасындағы мәдени қарым қатынасты дамытуға, экономикалық өсуді ынталандыруға және жаңа жұмыс орындарын құруға ықпал етеді. Қазақстанда туризм саласы үлкен мүмкіндіктерге ие болғанымен, қазіргі таңда бұл сала жеткілікті деңгейде дамымаған.

Елдің кең байтақ аумағында орналасқан табиғи және тарихи- мәдени объектілер, экологиялық туризмнің әлеуеті, шипажайлық ресурстар мен этнографиялық мұралар Қазақстанды туризмнің әртүрлі түрлерін дамытуға қолайлы етеді. Алайда бұл әлеуетті іске асыру үшін туризм саласында білім беру мен кадр даярлау мәселелерін шешу қажет. Теориялық маңыздылығы: Бағдарламаның теориялық маңыздылығы туризм саласының ғылыми негіздерін зерттеуде жатыр. Бағдарлама аясында оқушыларды туризмнің экономикалық, әлеуметтік және экологиялық аспектілері туралы кешенді білім алады. Қазақстандағы туризмді дамыту үшін қажет болатын теориялық модельдер мен концепциялар ұсынылады. «Қазақстандағы туризм» еліміздің туризм саласын дамытуға, оны білім беру жүйесіне енгізуге және жастардың кәсіби дағдыларын қалыптастыруға бағытталған маңызды бастама. Бағдарлама өзектілігі, ғылыми – әдістемелік деңгейі, жағашылдығы, педагогикалық орындылығы, теориялық және практикалық маңыздылығы арқылы Қазақстандағы туризмді жаңа деңгейге көтеруге ықпал етеді.

Мақсаттары мен міндеттері

Бағдарламаның мақсаты – Қазақстандағы туризм саласын дамытуға қажетті жоғары білікті, шығармашылық қабілеті жоғары мамандарды даярлау және оқушылардың туризм саласы туралы кешенді білім алуына жағдай жасау.

Міндеттері:

Қазақстандағы туризмнің әлеуетін зерттеу:

- о Елдің табиғи, тарихи-мәдени және әлеуметтік ресурстарын талдау.
- о Қазақстанның аймақтық ерекшеліктеріне сәйкес туристік бағыттарды анықтау.

Теориялық білім беру:

о Туризм саласының экономикалық, әлеуметтік және мәдени аспектілері туралы кешенді білім беру.

о Туристік нарық пен оның даму заңдылықтарын түсіндіру.

Практикалық дағдыларды қалыптастыру:

- о Туристік өнімдерді әзірлеу және ілгерілету әдістерін үйрету.
- о Экскурсиялық бағдарламаларды ұйымдастыру дағдыларын дамыту.
- о Экологиялық және этнотуризм бағыттарында жобалар жасау.

Инновациялық технологияларды қолдану:

- о Туризм саласында IT технологияларды пайдалану мүмкіндіктерін зерттеу.
- о Цифрлық платформалар арқылы туристік қызмет көрсетуді ұйымдастыру.

Бағдарламаның мазмұндық құрылымы

Бағдарлама келесі негізгі тақырыптарды қамтиды:

1. Қазақстандағы туризмнің теориялық негіздері:

Туризмнің экономикадағы рөлі.

Туризмнің әлеуметтік-мәдени аспектілері.

Қазақстанның туристік әлеуеті.

1. Туризмнің негізгі түрлері:

- о Экологиялық туризм.
- о Этнотуризм.
- о Мәдени және тарихи туризм.
- о Шипажайлық-сауықтыру туризмі.

2. Қазақстанның аймақтық ерекшеліктері:

- о Орталық Қазақстан (Баянауыл, Қарқаралы ұлттық саябақтары).
- о Оңтүстік Қазақстан (Түркістан, Қазығұрт аймағы).
- о Солтүстік Қазақстан (Бурабай).
- о Батыс Қазақстан (Каспий жағалауы).
- о Шығыс Қазақстан (Алтай және Зайсан аймақтары).

3. Туризмдегі заманауи технологиялар:

- о Цифрлық туризм және IT құралдары.
- о Әлеуметтік желілердегі туристік маркетинг.
- о Smart туризм концепциясы.

4. Туризм саласын басқару және дамыту:

- о Туристік қызмет көрсетуді ұйымдастыру.
- о Туристік компанияларды басқару негіздері.
- о Туризмнің құқықтық аспектілері.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Абылайхан, Б. Е. Қазақстандағы туризмді дамытудың қазіргі жағдайы және болашағы. // Монография, «Ғылым» баспасы, 2019. – 180 б.
2. Мұқашев, Т. А., Әлиева, Ж. Қ. Экологиялық туризм негіздері. // Оқу құралы, «Атамұра» баспасы, 2021. – 200 б.
3. Сағымбаев, Б. Ж. Қазақстанның табиғи рекреациялық ресурстары. // Оқу құралы, «Фолиант» баспасы, 2018. – 256 б.
4. Байжұманов, Қ. М., Өмірбекова, С. Ш. Мәдени-тарихи туризм: теориясы мен практикасы. // Оқу құралы, «Абай» баспасы, 2020. – 210 б.
5. Сейтқазиев, Н. Е. Қазақстанның туризм географиясы. // Оқу құралы, «Келешек» баспасы, 2022. – 230 б.

ҰЛТТЫҚ МУЗЫКА ӨНЕРІ

Наурызова Гүлжан Ондасыновна
Ақтөбе қаласы, №1 Балалар музыка мектебінің
домбыра класының оқытушысы

Аңдатпа

Бұл мақалада ұлттық музыка өнерінің тарихи дамуы, негізгі жанрлары, қазіргі жағдайы және болашағы қарастырылады. Ұлттық музыка – халықтың рухани және мәдени мұрасының ажырамас бөлігі. Оның қалыптасуы, музыкалық білім беру жүйесіндегі рөлі, заманауи музыкамен байланысы және халық арасында кеңінен таралу жолдары зерттеледі. Сонымен қатар, ұлттық музыканы дамытуға бағытталған ұсыныстар мен оны сақтау шаралары ұсынылады. Бұл зерттеу ұлттық өнерге қызығушылық танытатын мамандарға, музыканттарға және тыңдаушыларға пайдалы ақпарат береді.

Түйінді сөздер: ұлттық музыка, дәстүрлі өнер, қазақ музыкасы, күй, жыр, айтыс, терме, музыкалық мұра, мәдениет, музыкалық білім, заманауи музыка, этномузыка.

Ұлттық музыка өнері – халықтың рухани болмысы мен мәдени мұрасының ажырамас бөлігі. Ол ғасырлар бойы ұрпақтан-ұрпаққа беріліп, елдің тарихи дамуымен бірге жетіліп келеді. Әрбір халықтың музыкалық өнері оның дәстүрі мен салт-санасымен тығыз байланысты. Қазақ халқының музыкалық мұрасы терең мазмұнға ие, оның негізінде күй, жыр, айтыс, терме сияқты жанрлар жатыр.

Қазіргі заманда ұлттық музыка өнері тек дәстүрлі ортада ғана емес, сонымен бірге заманауи музыкамен ұштасып, жаңа бағытта дамып келеді. Технологиялардың дамуы мен ғаламдану үрдісінің күшеюі ұлттық музыканың таралуына әрі оның жаңа форматта дамуына ықпал етуде. Осы мақалада ұлттық музыка өнерінің маңызы, оның үйрету әдістері, қазіргі жағдайы мен болашағы қарастырылады.

Ұлттық музыка өнерін зерттеу үшін бірнеше әдіс қолданылды. Бұл әдістер ұлттық музыканың қалыптасуы мен дамуын жан-жақты қарастыруға мүмкіндік береді.

Теориялық талдау әдісі

Бұл әдіс арқылы қазақ ұлттық музыкасының тарихы, негізгі бағыттары және жанрлары қарастырылады. Теориялық талдау әдісі ұлттық музыка өнерін зерттеуде маңызды рөл атқарады. Бұл әдіс музыкалық мұраны жан-жақты қарастырып, оның тарихи даму кезеңдерін, негізгі бағыттары мен ерекшеліктерін ғылыми тұрғыдан талдауға мүмкіндік береді.

Теориялық талдаудың негізгі бағыттары:

1. *Тарихи аспектілерін зерттеу* – ұлттық музыканың қалыптасуы, оның дәстүрлі орындаушылық мектептері және даму кезеңдері қарастырылады. Қазақ музыкасының түп-тамыры ежелгі түркі мәдениетінен бастау алып, кейінгі ғасырларда кәсіби деңгейге дейін жетілді.

2. *Музыкалық жанрларды саралау* – ұлттық музыка түрлерінің (күй, жыр, терме, айтыс, халық әндері) құрылымдық және стильдік ерекшеліктерін анықтау.

3. *Музыкалық аспаптарды зерттеу* – домбыра, қобыз, жетіген, сазсырнай секілді қазақтың дәстүрлі аспаптарының дыбыстық ерекшеліктері мен қолдану тәсілдерін талдау.

4. *Ноталық жазба мен әуендік құрылымды талдау* – дәстүрлі музыканың мелодиялық, ритмдік және ладтық ерекшеліктерін анықтау. Бұл талдау арқылы ұлттық музыканың өзіндік айырмашылықтары мен жалпы музыка мәдениетіндегі орны айқындалады.

5. *Заманауи ұлттық музыканың даму бағыттарын зерттеу* – қазіргі таңда ұлттық музыка өнері қалай өзгеріп жатқанын, оның жаңа музыкалық бағыттармен қалай ұштасатынын және жаңа орындаушылардың қандай стильдік ерекшеліктерді енгізіп жатқанын қарастыру.

Салыстырмалы зерттеу әдісі

Әртүрлі халықтардың музыка өнерін салыстыра отырып, қазақ музыкасының ерекшеліктерін анықтау. Салыстырмалы зерттеу әдісі – ұлттық музыка өнерін басқа халықтардың музыкалық дәстүрлерімен салыстыра отырып, оның өзіндік ерекшеліктерін

анықтау үшін қолданылатын тәсіл. Бұл әдіс қазақ музыкасының тарихи қалыптасуын, жанрлық құрылымын, орындаушылық дәстүрін және музыкалық аспаптарын әлемдік музыка мәдениетімен салыстыра отырып зерттеуге мүмкіндік береді.

Салыстыру бағыттары:

1. *Музыкалық жанрларды салыстыру*

о Қазақтың күйлері мен Батыс классикалық музыкасының аспаптық шығармаларының айырмашылығы.

о Қазақ жыр-термелері мен басқа халықтардың эпостық жыр дәстүрлерінің (мысалы, қырғыздың манасшылары, башқұрт эпосы) ұқсастықтары мен айырмашылықтары.

о Айтыс өнерін басқа халықтардың суырыпсалма дәстүрімен (мысалы, татарлардың бәдәуи жырлары, африкалық импровизациялық рәп мәдениеті) салыстыру.

2. *Музыкалық аспаптарды салыстыру*

о Домбыра мен басқа халықтардың шертпелі аспаптарының (мысалы, өзбек дутары, татар қобызы, орыс балалайкасы) құрылысы мен орындау техникасын салыстыру.

о Қобыз бен скрипканың дыбыстық ерекшеліктерін, қолдану әдістерін салыстыру.

о Қазақтың үрмелі аспаптарын (сазсырнай, сыбызғы) басқа халықтардың үрмелі аспаптарымен салыстырып, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау.

3. *Музыкалық лад және ритмикалық ерекшеліктерді салыстыру*

о Қазақ халық музыкасының пентатоникалық лад жүйесі мен қытай, моңғол, түркі халықтарының музыка жүйесіндегі ортақ элементтер.

о Қазақ күйлерінің ырғақтық құрылымын Еуропа және Шығыс музыкасының ритмдік құрылымымен салыстыру.

4. *Орындаушылық дәстүрлерді салыстыру*

о Қазақтың дәстүрлі орындаушылық шеберлігі мен басқа халықтардың орындау мәнерінің (мысалы, түркінің бақсылық дәстүрі, славян халықтарының фольклорлық ән айту стилі) ұқсастықтары мен айырмашылықтары.

о Дәстүрлі орындаушылар мен қазіргі заманғы музыканттардың орындау әдістерін салыстыру.

5. *Ұлттық музыканың заманауи бағыттарын салыстыру*

о Қазақ этномызыкасының әлемдік этникалық музыкамен байланысы (мысалы, этно-джаз, этно-фьюжн бағытындағы шығармалар).

о Ұлттық музыканың эстрадаға бейімделуі мен әлемдік музыкалық индустрияға ықпалы.

Зерттеу әдістері мен қолданылатын дереккөздер:

- Музыкатанушылардың зерттеулері, ғылыми еңбектер
- Халықаралық музыкалық фестивальдер мен концерттердегі орындау тәжірибесі
- Әртүрлі халықтардың музыкалық дәстүрлерін сипаттайтын дереккөздер
- Музыкалық аспаптардың құрылымы мен дыбыстық ерекшеліктері туралы ғылыми мақалалар

• Заманауи музыка зерттеулері мен музыкалық антропология еңбектері

Салыстырмалы зерттеу әдісі қазақ ұлттық музыкасының әлемдік музыкалық кеңістіктегі орнын анықтауға, оның ерекшеліктерін айқындауға және болашақта оны одан әрі дамыту жолдарын қарастыруға көмектеседі.

Сауалнама және сұхбат әдісі

Музыка мамандары мен қарапайым тыңдаушылар арасында сауалнама жүргізу арқылы ұлттық музыкаға деген көзқарасты зерттеу. Сұхбат – ұлттық музыкаға тікелей қатысы бар адамдармен жүргізілетін зерттеу әдісі. Бұл әдіс музыкалық өнердің даму ерекшеліктерін, оның проблемалары мен шешу жолдарын тереңірек түсінуге көмектеседі.

Сұхбат алу мақсаттары:

- Музыкалық өнер мамандарының тәжірибесі мен пікірлерін зерттеу.
- Ұлттық музыка дамуының негізгі мәселелерін анықтау.
- Музыка үйренудің тиімді әдістері туралы ақпарат жинау.
- Заманауи технологиялардың ұлттық музыкаға ықпалы туралы көзқарастарды білу.

Сұхбат жүргізуге болатын адамдар:

- Дәстүрлі музыка мамандары (әншілер, күйшілер, жыраулар)

- Қазақ музыкасын зерттеуші ғалымдар мен музыкатанушылар
- Композиторлар мен дирижерлер
- Музыка оқытушылары мен ұстаздар
- Ұлттық музыка фестивальдерінің ұйымдастырушылары

Мүмкін болатын сұхбат сұрақтары:

1. Ұлттық музыка өнерінің қазіргі жағдайын қалай бағалайсыз?
2. Қазақтың дәстүрлі музыкасы мен заманауи музыка бағыттарының үйлесімділігі туралы не ойлайсыз?
3. Ұлттық музыканы жастар арасында кеңінен насихаттау үшін қандай қадамдар жасау керек?
4. Ұлттық музыканың әлемдік деңгейде мойындалуы үшін қандай жұмыстар атқарылуы тиіс?
5. Домбыра немесе басқа да ұлттық аспаптарды меңгерудің негізгі қиындықтары қандай?

Сұхбат нәтижелері ұлттық музыканы насихаттаудың, дамытудың және оны кеңірек таныстырудың тиімді жолдарын анықтауға көмектеседі.

Практикалық бақылау әдісі

Музыка мектептерінде, өнер орталықтарында және ұлттық музыкалық фестивальдерде өткізілетін іс-шараларды талдау. Практикалық бақылау әдісі – ұлттық музыка өнерін зерттеуде, оның орындаушылық шеберлігі мен өнер саласындағы нақты жағдайларды талдауға арналған тиімді тәсіл. Бұл әдіс арқылы музыкалық шығармаларды орындау үдерісін, әртүрлі музыкалық шаралардың ұйымдастырылуын және өнер туындыларын тыңдаушы аудиторияның қабылдауын зерттеуге болады.

Практикалық бақылаудың мақсаты:

- Ұлттық музыканың орындаушылық ерекшеліктерін зерттеу.
- Музыканттардың орындаушылық шеберлігін және техникасын бағалау.
- Ұлттық музыкалық шығармалардың сахнада орындалуының ерекшеліктерін анықтау.
- Музыкалық іс-шаралардың ұйымдастырылу деңгейін және олардың тыңдаушыларға әсерін зерттеу.
- Ұлттық музыкамен байланысты тәжірибелік мәселелерді талдау, мысалы, орындаушы мен тыңдаушы арасындағы қарым-қатынас, шығарманың орындау барысында туындайтын қиындықтар және оларды шешу жолдары.

Практикалық бақылаудың әдістері мен түрлері:

1. Кейбір музыкалық шығармаларды орындау барысын бақылау
 - о Ұлттық аспаптарда (домбыра, қобыз, жетіген және т.б.) орындалатын шығармаларды тыңдау.
 - о Орындаушылық шеберліктің деңгейін, техникалық мүмкіндіктерді, дыбысты жеткізу сапасын бағалау.
 - о Әрбір шығарманың орындалу ерекшеліктерін зерттеу, оның музыкалық интерпретациясын талдау.
2. Музыкалық фестивальдар мен конкурстарды бақылау
 - о Ұлттық музыканың кеңінен танылуына ықпал ететін түрлі мәдени шараларды (фестивальдер, конкурстар, концерттер) бақылау.
 - о Ұйымдастыру деңгейі, қатысушылардың кәсіби деңгейі мен аудиторияның қабылдауын талдау.
 - о Фестивальдер мен конкурстардың ұлттық музыка өнерін дамытуға ықпалын зерттеу.
3. Ұлттық музыка сабағын немесе мастер-классын бақылау
 - о Музыка мектептеріндегі немесе университеттердегі ұлттық музыканы үйрету процесін бақылау.
 - о Ұстаздар мен оқушылардың арақатынасын, үйрету әдістерін, музыкалық білім берудегі ерекшеліктерді зерттеу.
 - о Оқушылардың орындаушылық деңгейін, музыкалық сауаттылықтарын бағалау.
4. Жастар арасында ұлттық музыканы үйрену барысын бақылау
 - о Жастардың ұлттық музыканы үйренудегі қиындықтары мен қызығушылықтарын

бақылау.

о Оқушылардың немесе тыңдаушылардың ұлттық музыканы қабылдауы, оны меңгеру тәсілдері мен стильдері туралы ақпарат жинау.

Ұлттық музыканың тарихи негіздері

Қазақтың ұлттық музыкасы көшпелі өмір салтымен тығыз байланысты. Ежелгі түркі дәуірінен бастау алатын бұл өнер музыкалық аспаптардың (домбыра, қобыз, сазсырнай, жетіген) дамуына әсер етті. Ұлттық музыка тек көңіл көтеру құралы емес, сонымен бірге халықтың тұрмыс-тіршілігін, өмірлік философиясын бейнелейтін маңызды мәдени элемент болды.

Қазақ музыкасының негізгі жанрлары

- Күй – аспаптық музыка, көбіне домбыра мен қобызда орындалады.
- Жыр – эпостық шығармалар, дәстүрлі жыраулық өнердің негізі.
- Айтыс – ақындар арасындағы суырыпсалмалық өнер.
- Терме – тәрбиелік мәні бар әндер мен поэтикалық шығармалар.
- Халық әндері – халық арасында кең таралған, тұрмыс-салтқа негізделген әндер.

Ұлттық музыканың қазіргі жағдайы

Қазіргі кезде ұлттық музыка жаңа бағыттармен бірігіп, заманауи форматта дамуда. Традициялық және эстрадалық музыканы біріктіретін жобалар, ұлттық аспаптарды заманауи өңдеуде қолдану үрдісі байқалады. Сонымен қатар, жас орындаушылар ұлттық музыкаға жаңаша реңк беріп, оны әлемдік аренаға шығаруда.

Музыкалық білім беру жүйесіндегі ұлттық музыка

Қазіргі таңда музыка мектептері мен колледждерде ұлттық музыкаға ерекше көңіл бөлінеді. Дәстүрлі орындаушылардың тәжірибесін жаңа буынға жеткізу мақсатында арнайы бағдарламалар жасақталып, түрлі конкурстар ұйымдастырылады.

Ұлттық музыканы насихаттау

Ұлттық музыканың кең таралуы үшін келесі тәсілдер қолданылады:

- Медиа және интернет платформалары – ұлттық музыка YouTube, Spotify, Apple Music секілді платформаларда танымал болуда.
- Фестивальдер мен концерттер – халықаралық және республикалық деңгейдегі музыкалық шаралар.
- Білім беру бағдарламалары – мектептер мен ЖОО-ларда ұлттық музыкаға арналған арнайы курстар енгізу.

Заманауи музыкадағы ұлттық элементтер

Бүгінгі таңда этно-джаз, этно-рок, фолк-поп секілді жанрлар ұлттық музыканың элементтерін жаңа форматта ұсынуда. Заманауи орындаушылар ұлттық аспаптарды заманауи аранжировкалармен үйлестіріп, қазақ музыкасын әлемге танытуда.

Ұлттық музыканы дамыту жолдары

- Білім беру жүйесінде ұлттық музыкаға басымдық беру
- Музыкалық мұраны зерттеу және жаңа технологияларды қолдану
- Ұлттық музыканы шетелде насихаттау
- Жас орындаушыларды қолдау

Ұлттық музыканың болашағы

Ұлттық музыка уақыт өткен сайын жаңаша түрленіп, жаңа бағытта дами береді. Оның болашағы музыкалық білім беру жүйесінің сапасына, кәсіби музыканттардың еңбегіне және халықтың ұлттық өнерге деген құрметіне байланысты.

Ұлттық музыка – халықтың рухани құндылығы, мәдени мұрасы және ұлттық бірегейлігінің ажырамас бөлігі. Ол тек өткеннің естелігі ғана емес, сонымен бірге қазіргі заманғы мәдениеттің маңызды элементі.

Қазақтың дәстүрлі музыка өнері өзінің қайталанбас ерекшеліктерімен халықтың ұлттық санасын қалыптастыруда ерекше орын алады. Ұлттық музыкаға деген қызығушылықтың артуы оны әрі қарай дамытуға және әлемдік деңгейге көтеруге мүмкіндік береді.

Ұлттық музыка өнерін сақтап, насихаттау – әрбір азаматтың парызы. Бұл мақала ұлттық музыканың маңыздылығын түсіндіре отырып, оның болашақ ұрпақ үшін құндылығын арттыруға ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ахмет Жұбанов. «Қазақ музыкасының тарихы» – Алматы, 1960
2. Болат Сарыбаев. «Қазақтың музыкалық аспаптары» – Алматы, 1978
3. Айгүл Қосанова. «Дәстүрлі ән өнері және оның даму кезеңдері» – Астана, 2015
4. YouTube каналдары: «Dombura TV», «Традиционная музыка Казахстана»
5. Қазақ ұлттық өнер университетінің оқу құралдары

Бұл мақала ұлттық музыка өнерінің ерекшеліктері мен қазіргі даму үрдістерін жан-жақты талдайды. Ұлттық музыка – мәдениетіміздің мәйегі, оны сақтау мен дамыту – біздің міндетіміз.

ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ ОДИН ИЗ ОСНОВНЫХ АСПЕКТОВ КОНЦЕПЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

**Нурбаев С.Е.,
преподаватель-организатор НВТП
Павлодарская область, Щербактинский район, Жана-аульская СОШ**

Современный мир характеризуется ростом напряженности в международных отношениях. Угрозы глобальной и региональной безопасности, конфликты в соседних регионах, а также транснациональные вызовы (терроризм, киберугрозы, миграционные кризисы) актуализируют вопросы военно-патриотического воспитания молодежи и подрастающего поколения в Казахстане. Географическое и геополитическое положение Казахстана, расположенного на перекрестке Евразии, между двумя мировыми державами – Российской Федерацией и Китайской Народной Республикой, дружественные и партнерские отношения с ними, со странами Центральной Азии определяют стратегические задачи Казахстана по сохранению мира и стабильности как внутри страны, так и за ее пределами.

В условиях геополитической нестабильности и напряженности важно сохранять независимость и суверенитет Казахстана, что, в свою очередь, требует сильной национальной идеологии и патриотизма. Именно поэтому важная роль в государственной политике отводится военно-патриотическому воспитанию молодежи и подрастающего поколения. Военно-патриотическое воспитание призвано способствовать укреплению единства народа, формированию чувства гордости за историческое наследие своей страны. Одним из важных документов, призванных реализовать обозначенные выше задачи, является Концепция военно-патриотического воспитания молодежи до 2030 года (утверждена Постановлением Правительства Республики Казахстан от 24 ноября 2023 года № 1039). Основными разработчиками Концепции военно-патриотического воспитания молодежи выступили Министерство обороны Республики Казахстан совместно с Министерством просвещения Республики Казахстан. Данный документ представил концептуальное видение развития военно-патриотического воспитания молодежи в республике, базирующееся на анализе современного состояния развития воспитания подрастающего поколения [1].

Для достижения заявленной цели исследования применялся анализ и синтез нормативно-правовой базы, включающей нормативно-правовые документы, стратегии, программы, стандарты по вопросам военно-патриотического воспитания, их обобщение; педагогический анализ для изучения опыта военно-патриотического воспитания в Казахстане в разные периоды.

Материалами для исследования послужили такие нормативно-правовые документы в области военно-патриотического воспитания, как Государственная программа патриотического воспитания граждан Республики Казахстан на 2006 – 2008 годы, Правила военно-патриотического воспитания граждан (утверждены Постановлением Правительства Республики Казахстан от 24 августа 2022 года № 597), Концепция военно-патриотического

воспитания молодежи до 2030 года.

Анализ нормативно-правовых документов позволил выделить два основных периода развития военно-патриотического воспитания молодежи в независимом Казахстане:

1. Ранние годы независимости (1990-е - начало 2000-х годов)

Данный период отмечен разработкой первой Государственной программы патриотического воспитания граждан Республики Казахстан на 2006 – 2008 годы (утверждена Указом Президента Республики Казахстан от 10 октября 2006 года, №200). Программа содержала теоретические и методологические основы военно-патриотического воспитания жителей республики. Ее главная цель заключалась в формировании у граждан «высокого патриотического сознания, чувства гордости за свою страну, воспитания готовности к выполнению гражданского долга и конституционных обязанностей по защите интересов Родины посредством планомерного развития системы патриотического воспитания» [2].

Разработка данной Программы, по сути, явилась первой попыткой урегулирования системы патриотического воспитания молодежи в стране. Она была разработана во исполнение закона Республики Казахстан от 7 июля 2004 года «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан».

Государственная программа патриотического воспитания граждан Республики Казахстан на 2006 – 2008 годы была призвана решить ряд проблем, накопившихся к тому времени в стране. Это ограниченное понимание патриотизма молодежью, которая связывала патриотизм преимущественного с воинской службой; слабая поддержка СМИ продвижения патриотических ценностей; низкая вовлеченность молодежных организаций в управленческие процессы; слабое применение казахского языка в государственных и образовательных структурах; пропаганда чуждых идеалов и ценностей, не связанных с казахстанским менталитетом.

В этой связи, основными направлениями реализации Программы были обозначены: национальное единство; гражданин и государство: взаимная ответственность; семейные, общественные отношения: человек, семья, система образования, трудовой коллектив, армия, общество в целом; портрет современного казахстанца-патриота, добившегося общественного признания.

В результате реализации Государственной программы должен был повыситься уровень гражданской идентификации жителей Казахстана со своей страной - Республикой Казахстан; участия граждан в патриотическом движении; информационно-патриотической работы СМИ по повышению патриотического сознания граждан, популяризации государственных символов страны, государственной и воинской службы и т.п.

2. Развитие системы военно-патриотического воспитания молодежи (середина 2010-х - настоящее время)

Развитию системы военно-патриотического воспитания молодежи в Казахстане способствовало принятие в 2015 году Советом Безопасности ООН резолюции №2250, подчёркивающей «важность разработки молодежной политики национальными правительствами» [1, с.3].

В то же время, в Казахстане за два года до принятия данной резолюции была утверждена первая Концепция государственной молодежной политики в Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее» (Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 февраля 2013 года № 191). В данной Концепции были провозглашены главные ценности, на которых должен строиться процесс социализации казахстанской молодежи, ее вовлечения в общественно-политическую жизнь страны. В качестве первой ценности отмечен патриотизм. Задачей Концепции является формирование у молодежи понимания патриотизма как «великой ответственности за себя, свою семью и Родину» [3].

В качестве основных направлений реализации молодежной политики в Концепции закреплены: обеспечение доступного и качественного образования, формирование здорового образа жизни, повышение правовой культуры и формирование уважения у молодежи к основополагающим ценностям государственности, стимулирование гражданской и патриотической самореализации молодежи, обеспечение преемственности морально- нравственных ориентиров в молодежной среде и др.

Однако одним из основных документов системы военно-патриотического воспитания молодежи в Казахстане, на наш взгляд, являются Правила военно-патриотического воспитания граждан, утвержденные постановлением Правительства Республики Казахстан от 24 августа 2022 года № 597. Отличительной чертой данного документа выступает наличие понятийного аппарата, включающего дефиниции таких основных понятий, как военно-патриотическое воспитание, морально-нравственное воспитание, воинский долг и др. Правила военно-патриотического воспитания граждан регулируют порядок организации и осуществления военно-патриотического воспитания [4].

Вопрос военно-патриотического воспитания молодежи рассматривается также в утверждённой в 2023 году Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы (утверждена Постановлением Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 247). Данному вопросу посвящено направление «Современные ценности и патриотическое воспитание». Так, в разделе «Анализ текущей ситуации» в этом направлении отмечается умеренная трансформация ценностных ориентаций казахстанской молодежи, потенциально негативное влияние социальных сетей на молодежь в части пропаганды идеологий деструктивного толка, а также преобладание у молодежи ценностей выживания по сравнению с ценностями самовыражения. Последние два аспекта рассматриваются в качестве потенциальных угроз современного казахстанского общества [5]. Концепция провозглашает патриотическое воспитание молодежи частью государственной молодежной политики страны и рассматривает процессы воспитания и педагогики в качестве средства формирования личности. Воспитание патриотизма должно стать важнейшим направлением педагогики и образования, в целом. Этому будут способствовать современные интеллектуальные командные игры на государственном языке, военно-патриотические игры, как, например, «Айбын», «Сарбаз»; военно-патриотические выставки [5, с. 24].

Следует отметить, что в Концепции представлен качественный обзор международного опыта на основе анализа региональных и национальных программ развития молодежной политики согласно оценке Совета Европы по принципу «Правило пяти «С» (coverage; capacity; competence; co-operation, co-ordination and coherence; cost) [5, с. 15]. Содержательный обзор представлен такими странами как Узбекистан, Финляндия, Австралия, Катар, Германия, Япония, Эстония. География обзора очень обширна, она охватывает как страны ближнего зарубежья, страны Европы и Азии, так и страны арабского мира и Океании. Изучение опыта и текущих тенденций развития молодежной политики различных стран на разных континентах способствовали глубокой проработке данного вопроса.

Согласно Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы по направлению «Современные ценности и патриотическое воспитание» к 2029 году ожидается достичь увеличения количества молодежи, охваченной военно-патриотическим воспитанием, до 880 тысяч человек [5, с. 39].

Последним документом, регулирующим вопросы военно-патриотического воспитания, стала Концепция военно-патриотического воспитания молодежи до 2030 года (утверждена Постановлением Правительства Республики Казахстан от 24 ноября 2023 года № 1039.).

Согласно данной Концепции, процесс военно-патриотического воспитания является зоной ответственности министерства обороны, министерства просвещения, местных исполнительных органов, а также основанного в 2018 году республиканского общественного объединения «Детско-юношеское военно-патриотическое движение «Жас сарбаз».

Концепция военно-патриотического воспитания молодежи до 2030 года предлагает целостное видение развития системы военно-патриотического воспитания в современном Казахстане в среднесрочной перспективе. Такое содержание данной концепции обусловлено определением понятия «концепция», произошедшего от латинского слова *conceptio* — понимание, система, единый замысел, ведущая мысль. Согласно социологическому словарю, под концепцией понимается «система взглядов, способ понимания каких-либо явлений, процессов; основополагающая идея какой-либо теории» [6]. Такое определение понятия концепции обусловило важность и актуальность

принятого в 2023 году документа, который может выступить основой для разработки нормативных документов в области военно- патриотического воспитания.

Концепция военно-патриотического воспитания молодежи до 2030 года построена на основе изучения международного передового опыта по организации и реализации мероприятий по военно-патриотическому воспитанию, направленных на «воспитание патриотически настроенного молодого человека, готового к защите Отечества» [1, с. 6]. В частности, в концепции рассмотрен опыт следующих зарубежных стран: Узбекистана, Кыргызстана, Турции, Беларуси, России, Китая. Несомненно, опыт стран ближнего зарубежья важен, так как предпосылки развития военно-патриотического воспитания молодежи в них исторически обусловлены и имеют определенные сходства.

В Концепции военно-патриотического воспитания молодежи до 2030 года определены ключевые направления ее реализации, включающие совершенствование структуры органов военно-патриотической работы; повышение уровня профессиональной подготовки организаторов и специалистов военно-патриотического воспитания, совершенствование форм и методов работы по военно-патриотическому воспитанию молодежи; развитие материальной базы для военно-патриотического воспитания молодежи и т.д.

Такое видение, несомненно, обусловлено геополитической повесткой дня, которая определяет необходимость противостоять глобальным вызовам. Поэтому первоочередными задачами государства на современном этапе являются национальная безопасность, укрепление идентичности молодежи, развитие военно-патриотического воспитания. Ее привлечение к патриотическим ценностям имеет целью формирование будущих лидеров и патриотов, способных действовать в чрезвычайных ситуациях, защищать интересы страны. Важным аспектом выступает при этом социальная мобилизация молодежи, ее способность внести вклад в сплоченность народа вокруг общих целей.

Увеличение напряженности между государствами и локальные конфликты требуют от страны повышенной готовности к обороне, что делает необходимым укрепление внутренней безопасности, а также укрепление патриотических настроений, в первую очередь, в молодежной среде. В этой связи особая роль отводится интеграции вооруженных сил страны с образовательными организациями: включение патриотической тематики в школьное и организация учебно-тренировочных сборов и экскурсий на объекты военной инфраструктуры, организация и проведение военно-спортивных игр, военно- исторических реконструкций, введение курсов начальной военной подготовки. Укрепление национальной, гражданской идентичности также должно строиться на основе патриотизма, исторической памяти, способствующей связи поколений, передаче ценностей [7].

Целесообразным, на мой взгляд, является рассмотрение развития системы военно-патриотического воспитания в рамках военно-идеологического, военно-исторического, военно-спортивного направлений. Так, например, военно-идеологическое направление предполагает формирование у подрастающего поколения готовности служить стране; военно-историческое направление развивает историческую память; а военно-спортивное направление воспитывает физическую силу и выносливость, морально-психологические качества личности. Например, в 2024 году в Алматы проведен X-Международный военно-патриотический сбор молодежи «Айбын-2024», в этом учебном тренировочном сборе участвовала и наша Павлодарский область. По военно-историческому направлению каждый год ведет работу Павлодарский поисковый исследовательский отряд «Майдан жолы». Существует многолетняя добрая традиция совместной деятельности школы, командования и коллективов воинских частей, дислоцирующихся на территориях в приграничном населенном пункте. И здесь в школе создаются клубы ЮДП /Юный друг пограничника/. Во-первых, это один из элементов военно-патриотического воспитания. Во-вторых, практика показывает, что многие выпускники школ именно из отрядов ЮДП выбирают службу в пограничных войсках страны или своем родном селе, где дислоцируется пограничная застава или поступают в пограничную академию, чтобы получить военные профессии и встать на охрану Государственной границы. На постоянной основе проводятся

профориентационная работа, смотры строевой песни и военно-спортивные мероприятия.

В целом, Концепция военно-патриотического воспитания молодежи до 2030 года призвана решить вопросы отсутствия единой идеологии воспитания подрастающего поколения; воспитания гражданственности, патриотизма, духовности и нравственности у современной молодежи. Решение данных вопросов возможно при условии тесного взаимодействия целого ряда государственных и социальных институтов, вооруженных сил страны, организаций образования всех уровней, неправительственных объединений.

Анализ нормативно-правовых документов и специальной литературы в области военно-патриотического воспитания позволяет констатировать, что в Казахстане с момента получения независимости произошло значительное развитие системы военно-патриотического воспитания молодёжи, в основе которого лежит государственная поддержка, а также активное участие общественных организаций.

Новые формы и методы военно-патриотического воспитания, озвученные в Концепции военно-патриотического воспитания молодежи до 2030 года, призваны способствовать развитию личностно-значимых качеств у подрастающего поколения: дисциплины, ответственности, командной работы, лидерства, а в совокупности – всестороннему развитию личности.

Военно-патриотическое воспитание молодежи является важным направлением государственной политики Казахстана в контексте геополитической обстановки в мире, является неотъемлемой частью национальной стратегии развития. Развиваемая государством система военно-патриотического воспитания молодежи помогает мобилизовать молодежь, формируя у нее патриотическое сознание; обеспечивает преемственность поколений, укрепляет национальную безопасность страны, и, таким образом, формирует основу для сохранения суверенитета страны.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1 Об утверждении Концепции военно-патриотического воспитания молодежи до 2030 года. Постановление Правительства Республики Казахстан от 24 ноября 2023 года № 1039. (Электронный ресурс). – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300001039>

2 Государственная программа патриотического воспитания граждан Республики Казахстан на 2006-2008 годы. Указ Президента Республики Казахстан от 10 октября 2006 года № 200. (Электронный ресурс). – <https://clck.ru/3FDSVY>

О Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее». Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 февраля 2013 года № 191. (Электронный ресурс). – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1300000191>.

3 Об утверждении Правил военно-патриотического воспитания граждан. Постановление Правительства Республики Казахстан от 24 августа 2022 года № 597. (Электронный ресурс). – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000597>

4 Об утверждении Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан на 2023 - 2029 годы. Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 247. (Электронный ресурс). – : <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000247>

5 Социологический словарь. (Электронный ресурс). – : <https://clck.ru/3FGYva>

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ, ЗЕРТТЕУШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Нургалиева Айгерим Серикбосыновна
ЖШС «INNOVERSE TALDYQORGAN» жеке меншік мектебінің
география пәнінің мұғалімі

Аңдатпа

Мақалада оқушылардың зерттеушілік, ізденушілік дағдыларын дамыту арқылы пәнге деген қызығушылығын арттыру жолдары ұсынылған. Зерттеу тақырыбын дұрыс таңдау, жұмыстарға қойылатын негізгі талаптарды қарастырады.

Әлемдік бірлестікте жаңа тенденциялардың дамуына байланысты білім беру жүйесі маңызды ресурс болып келеді. Бұл таңда оқушылардың өз бетінше білімдерін толықтыру, жаңа білімдерді алу тәсілдерін үйрету міндетіне көп мән беріп тұр. Мұндай жағдайда өзекті мәселенің бірі — өзгермелі әлеуметтік және экономикалық жағдайда өмір сүруге дайын ғана емес, қоршаған ортадағы белсенді қатынасын байқатып, оны жақсартуға ықпал ете алатын, бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру болып табылады. Осыған байланысты жеке тұлғаның алдына мындай талаптар қойылып тұр: креативтілік, белсенділік, ой-өрісінің кеңдігі, шығармашылық әрекетке қызығушылығының басымдылығы.

Мұның өзі баланың жеке қабілеті мен әлеуметтік белсенділігінің дамуына жол ашу, дарын иелерін жастарынан таңдай білу, оларды ерекше жетілдіруді талап етеді. Педагогикалық-психологиялық әдебиеттерге жасалған теориялық талдаулар дарындылық пен шығармашылықтың табиғаты шексіз екенін, сондай-ақ оған ықпал ететін факторлардың да сан қырлы болатынын көрсетеді. Бірақ, дарындылық пен шығармашылықты дамытудың түрлі жолдарының ішінде баланың өзіндік зерттеу тәжірибесі әлдеқайда тиімді болып табылады.

Баланы ізденушілікке баулу, оған ғылыми зерттеу дағдысы мен білігін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды мәселесі болып саналады. Ғылыми зерттеу дегеніміз ғылыми әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, белгілі бір объект жөнінде жаңа білім қалыптастырумен аяқталатын жүйелі және арнайы мақсатқа көзделген объектілермен танысу. Балаларды оқытуда зерттеу әдісін қолдану қажеттілігі олардың табиғи қызығушылығы қоршаған ортасына деген құштарлығының басымдылығымен түсіндіріледі. Оқушының өзіндік зерттеу әрекеті оның өзіндік талабын қанағаттандыруға ықпал етеді.

Балаға өз бетімен зерттеуге мүмкіндік туғызған сайын одан әрі жақсы оқи түседі. Дарындылықтың табиғаты шексіз. Осы дарындылық пен шығармашылықты дамытудың түрлі жолдарының ішінде баланың өзіндік зерттеу тәжірибесі ең тиімді болып есептеледі. Зерттеушілік, ізденушілік – бала табиғатына тән құбылыс. Білуге деген құштарлық, бақылауға тырысушылық тәжірибеден өткізуге дайын тұру, әлем туралы жаңа мәлімет жинауға талпынушылық қасиеттер балаға тән дәстүрлі мінез.

Психологтар «зерттеу тәртібін» тұлғаның дамуы мен өзін - өзі дамытуда маңызды деп көрсетеді. Шынында да ізденушілік белсенділігі төмендеген сайын адам қолынан еш нәрсе келмейтін сияқты үрей туғызатын жағдайға тап болуы мүмкін. Сөйтіп, білімге деген ынтасы басылып, нәтижесінде өзінің қабілетін, мүмкіндігін әлдеқайда төмендетіп алуы ғажап емес. Зерттеу ісі қазіргі кезде ғылыми қызметкерлердің белгілі топтарына ғана тән емес, сондай - ақ бүгінгі заман адамының өмір сүру тәсіліне енген, кәсіби шеберлігін танытуда өзіндік көзқарасына сәйкес қызмет болып табылады.

Бұл пікірді Абайдың жетінші қара сөзіндегі « Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады. Біріншісі – ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады. Екіншісі – көрсем, білсем деп, ер жетіңкірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, «ол неге өйтеді?», « бұл неге бүйтеді?» деп көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді», - деген ой - тұжырымы растайды. Биік танымдық қабілет, тұрмыс - тіршіліктің сырын ұғуға талпыныс баланың ерте жасынан туындайды екен. Сондықтан оқушыны ізденушілікке баулу бастауыш сыныптан басталуы тиіс.

Баланы ізденушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен білігін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды міндеті болып саналады. Дарынды бала қойылған проблеманы тұтастай көре біліп, оған байланысты болмыс сырларын көптеп шешуге, белгісіз нәрселерге зер салып, қызығады, түсініксіз нәрсені білуге ынтазарлық, түрлі сұрақтарға жауап іздеп, ой әрекетімен шұғылдануға бейім келеді.

Оқушыларды ғылыми жоба жарыстарына дайындауда мынадай мәселелерге ерекше көңіл бөлу қажет:

- Тақырыптың ғылыми құндылығы;
- Таңдаған тақырыпты ашудағы оқушы еңбегінің сипаты, қосқан үлесі;
- Көрнекілігі мен ұсынылған материалдың сапалылығы;
- Ойын ұтымды, жағымды жеткізе алуы, сөйлеу мәнері, өзін ұстауы, аудиторияны тартуы;

- Жұмыстың көркем безендірілуі.

Оқушылардың бойында дарындылық қасиеттерін, ізденімпаздығын қалыптастыруда сыныптан тыс, жеке, ұжымдық жұмыстар ұйымдастыруда шығармашылық ой, пәндік апталықтар мен үйірмелер, факультативтік сабақтардың маңызы зор. Барлық жұмыстарда оқушылардың қалауы, таңдауы мен ұсыныстарын ескеру қажет. Мектептегі пәндік сайыстар, түрлі шығармашылық кештер оқушылардың ізденіс қабілетін ұштап, оң нәтижеге жетуге ықпал етеді.

Іздену жұмыстары оқушылардың зерттеу мәдениетін қалыптастырады. Себебі, біріншіден, зерттеу барысында оқушылардың коммуникативтік мүмкіндіктерін дамытады: категориялық ұғымдарды қабылдау үшін базистік, арнайы терминдердің мәнін ұғыну керек. Мағлұматтарды түсініп қабылдамайынша, оқушы басты мәселелер бойынша қандай да бір шешім қабылдай алмайды. Екіншіден, зерттеу әрекеті ақпараттық қызмет атқарады: тақырыбына байланысты белгілі жүйелер және олардың құрамдас бөліктерін, құрылымдары, заттар мен құбылыстардың арасындағы өзара байланыстарды ашып көрсетеді. Сонымен қатар, адам мен қоршаған ортамен байланыс жасаудың дағдысын игеру мүмкіндігіне ие болады. Біртіндеп ғылыми көзқарасы қалыптасады. Үшіншіден, зерттеу оқушының жеке тұлғасын қалыптастыруға ең басты, ой-өрісін, жауапкершілігін, еңбекқорлық, шыншылдық, өзара қамқорлық, әдептілік пен сыпайлықты дамытуға үлес қосады.

География пәнінің мазмұны өте ауқымды болғандықтан, алғашқы зерттеу жұмыстарын өлкетанумен байланыстыруға болады. Мысалы, өз өлкесінің топырақ жамылғысын жақсарту жолдары, өлкедегі ерекше қорғалатын табиғи аумақтар және олардың мүмкіндіктері, климаттық өзгерістері немесе экологиялық жағдайын қарастыруға болады. Сонымен қатар, соңғы уақытта маңызды тақырыптардың бірі жер-су атауларының шығу тарихында қарастыруға болады.

Тақырыпты таңдау барысында оқушының қызығушылығын, тақырыпқа сай әдебиет көздерінің болуын, қосымша ақпаратқа қол жетімділікті ескеру қажет. Ғылыми-зерттеушілік жұмыстарымен айналысатын оқушыларды 6-7 сыныптан бастап дайындап, 11-сыныпқа дейін сол тақырыпты жан-жақты ізденіп, мағлұматтарды жинастырып, толықтырып, түрлі зерттеу әдістерін қолдана отырып, қарастырамыз. География пәнінен алған білімдерімен шектеліп қана қоймай, сонымен қатар түрлі әдебиет көздеріне шолу жасап, басқа пәндермен байланыс орнатады.

Зерттеу жұмыстарын қорытындалау кезінде оқушылар түрлі ақпарттық технологияларды қолданып жобалар, макеттер жасайды. Сонымен қатар, дүниетанымдық көзқарастарын кеңейтеді, сөйлеу мәдениеттерін жақсартады және өз ойларын еркін жеткізуге бейімделеді.

«Бұлақ көрсең, көзін аш» деген ұлағатты сөзге сүйеніп, бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілетін, дарынын ашу және әрбір оқушының өз мүмкіндіктерін, қабілет және икемділігін таныта білуіне жағдай жасау – мұғалімнің басты міндеттерінің бірі. Ендеше мектепте оқушыны ізденушілікке баули отырып ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға, ғылымға жетелеу арқылы өздерінің қабілеттерін ашуларына көмектесуіміз қажет.

Төменде география және өлкетану пәндерінен зерттеушілік жұмыстармен айналысатын оқушылардың тақырыптарына сай жұмыстарды жүргізулерінен көріністер

келтірілген. Олардың таңдаған тақырыптары жан-жақты, қызықты және қазіргі кездегі өзекті тақырыптарды қамтиды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

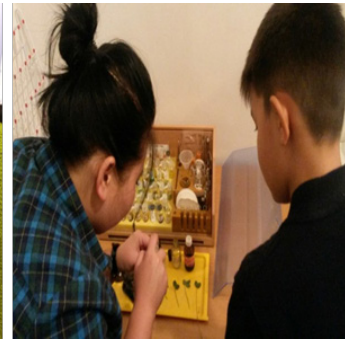
1. Ким Е.П. Исследовательские естественно-научные проекты как фактор формирования творческих способностей учащихся//Успехи современного естествознания. -2004.-№ 5.-С. 52-54.3.

2. Мартынова Г.А. Из опыта работы по подготовке обучающихся кучастию вконкурсах научно-исследовательских ипроектных работ//Литературное творчество школьников. -2018. -№ 3-С. 64-66.4.

3. Братчикова Е.И. Организация научно-исследовательской деятельности обучающихся и подготовка к участию в конкурсах разного уровня.<https://infourok.ru/organizaciya-nauchnoissledovatel'skoy-deyatelnosti-obuchayuschih-sya-i-podgotovka-k-uchastiyu-v-konkursah-raznogo-urovnya-701058.html>

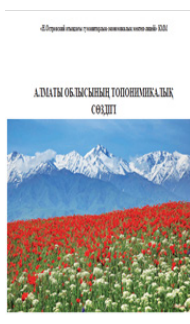
1-сурет. Метеорологиялық бақылау құралдарымен жұмыс
(Зерттеген оқушы: Бөхонұлы Ергөбек. Тақырыбы: Қаланың климаттық өзгерістерін зерттеу (1970-2024 жылдар))

2-сурет. Сыныптағы зертханалық-тәжірибелік жұмыстар
(пәнаралық байланыс)
(Зерттеген оқушы: Болатбек Бейіл. Тақырыбы: Ауаның автокөліктерден шығатын улы газдармен ластануы)

3-сурет. Жонағар-Алатауы МҰТП ғылыми қызметкерлерімен кездесулер және саябақ аумағына ұйымдастырылған әскурсия
(Зерттеген оқушы: Тұрсынғали Роза. Тақырыбы: Жонғар Алатауы МҰТП туристік-рекреациялық әлеуеті және туризмді дамыту жолдары)

4-сурет. Алматы облысының жер-су атауларының топонимикалық сөздік жинағы
(Зерттеген оқушы: Құсайын Айгерім. Тақырыбы: Алматы облысының топонимикасы)

СОВРЕМЕННЫЕ ПРИЁМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Петранова Наталья Сергеевна, учитель русского языка и литературы

КГУ «Жамбылская общеобразовательная школа отдела образования Костанайского района»

Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация. Мақала орыс әдебиеті сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылығын тәжірибеге бағытталған міндеттер мен арт-технологиялар арқылы дамытуға арналған. Оқытуды даралау және мотивацияны арттыру үшін скрайбингті қолдану әдістері қарастырылған. Сауалнама мен үлгерімді талдау негізінде әдістемелердің тиімділігі бағаланды. Заманауи технологияларды қолдану білімді тереңдетуге, қателіктерді азайтуға және әдебиет сабақтарына қызығушылықты қалыптастыруға ықпал ететіні анықталды. Түйінді сөздер: функционалдық сауаттылық, мәтінді талдау, скрайбинг.

Аннотация. Статья посвящена развитию функциональной грамотности школьников на уроках русской литературы через практико-ориентированные задачи и арт-технологии. Рассмотрены методики использования скрайбинга для индивидуализации обучения и повышения мотивации. Оценена эффективность методик на основе анкетирования и анализа успеваемости. Установлено, что использование современных технологий способствует углублению знаний, снижению ошибок и формированию интереса к урокам литературы.

Ключевые слова: функциональная грамотность, анализ текста, скрайбинг.

Государственная программа развития образования Республики Казахстан определяет общие направления развития функциональной грамотности, основной целью которой является формирование интеллектуально-образованного, духовно и физически развитого гражданина Республики Казахстан.

Национальный план действий по развитию функциональной грамотности учащихся направлен на создание условий для развития функциональной грамотности учащихся, познавательных способностей, творческого использования полученных знаний в образовательных и жизненных ситуациях, готовности к самоуправлению и саморазвитию посредством формирования ключевых и предметных компетенций.

Функциональная грамотность (лат. направление) - это степень готовности человека выполнять возложенные на него функции или функции добровольно взятые на себя. Функциональная грамотность состоит из элементов лексической грамотности; способности человека понимать и выполнять различные государственные акты, соблюдения человеком норм общественной жизни и правил безопасности; информационных и компьютерных навыков; культуры общения; личностной и профессиональной ориентации. [1, с. 11]

Программа тематического цикла «Язык и литература» в разделе «Языковая и литературная компетентность» содержит навыки и умения, без которых сегодня невозможно справиться с решением жизненно важных задач:

1. Грамотно читать и слушать, а также создавать тексты различного рода (информационно-прикладные, художественные тексты)
2. Возможность извлекать информацию из различных источников
3. Учиться находить и критически оценивать информацию из СМИ и Интернета
4. Уметь использовать источники и ссылаться на них
5. Уметь читать таблицы, диаграммы, графики, символы и применять их при создании собственных текстов
6. Применять различные стратегии чтения при работе с текстом. [1, с. 23]

Школа должна научить своих учеников применять полученные знания в повседневной жизни. Работая над повышением функциональной грамотности учащихся, я использую как традиционные методы обучения, так и новые технологии.

Текстовый анализ - один из наиболее эффективных инструментов для развития функциональной грамотности. Это позволяет:

- Развивать критическое мышление: ученики учатся анализировать информацию, выделять то, что важно, сравнивать и делать выводы.

- Повышение навыков чтения: учащиеся учатся понимать значение прочитанного, соотносить текст со своим собственным опытом и интерпретировать информацию.

- Развитие коммуникативных навыков: учащиеся учатся выражать свои мысли, отстаивать свою точку зрения и слушать других.

- Развитие творческого потенциала: учащиеся учатся создавать свои собственные тексты и интерпретировать произведения искусства.

Современные подходы к текстовому анализу

- Чтение с погружением: учащиеся читают текст не только для того, чтобы отвечать на вопросы, но и для того, чтобы погрузиться в мир произведения, почувствовать эмоции персонажей и сопереживать им.

- Групповая работа: обсуждение текста в группах позволяет учащимся выражать свои мысли, выслушивать мнения других и аргументировать свою точку зрения.

- Использование различных средств массовой информации: видео, аудио, презентаций делает анализ текста более интересным и наглядным.

- Проектная деятельность: создание проектов, связанных с прочитанной работой, позволяет студентам применять полученные знания на практике.

- Критическое мышление: когда вы задаете вопросы, требующие глубокого анализа текста, вы можете развить способность мыслить критически.

Анализ текстов на уроках литературы - мощный инструмент для развития функциональной грамотности у школьников. Современные подходы делают этот процесс более интересным и эффективным, прививая учащимся такие важные качества, как критическое мышление, креативность и коммуникативные навыки.

Скрайбинг на уроке литературы: визуализация для глубокого погружения в текст.

Скрайбинг (от англ. чертить) - это процесс создания визуального конспекта, который передает сложный смысл в виде простых изображений. Это уникальный метод визуализации информации, который сочетает в себе рисование, письмо и повествование. На уроках литературы письмо становится мощным инструментом для:

- Глубокого погружения в текст: визуализация ключевых моментов, персонажей и идей помогает учащимся лучше понять и запомнить произведение.

- Развития творческого мышления: создание собственных визуальных образов стимулирует воображение и творческий потенциал.

- Критического мышления: анализ текста и выбор наиболее важных моментов для визуализации развивают способности анализировать и синтезировать информацию.

- Улучшения памяти: визуальная информация запоминается лучше, чем текстовая.

- Командной работы: работа в группе способствует развитию коммуникативных навыков.

Использование скрайбинга на уроках литературы

1. Выбор темы: определите ключевые моменты работы, которую вы хотите визуализировать. Это могут быть персонажи, события, темы или идеи.

2. Подготовка: подготовьте необходимые материалы: бумагу, маркеры иллюстрации.

3. Создание скрайба: начните с основной идеи и постепенно добавляйте детали, используя различные цвета, формы и символы.

4. Презентация: представьте свой скрайб классу, объяснив свой творческий выбор.

Примеры использования скрайбинга.

- * Составление визуального плана работы: учащиеся рисуют важные события, персонажей и места, это помогает им лучше понять структуру текста.

- * Визуализация метафор и сравнений: учащиеся создают визуальные образы для сложных литературных приемов, чтобы способствовать лучшему пониманию текста.

- * Создание комикса по мотивам произведения: учащиеся превращают фрагмент текста в комикс, чтобы развить навыки визуального повествования.

- * Создание инфографики: учащиеся визуализируют информацию о работе (например, хронологию событий, характеристики персонажей) в виде диаграмм, графиков и схем.

Преимущества создания скрайбингов:

- Универсальность: подходит для всех возрастов и уровней подготовки.
- Развитие различных навыков: критического мышления, творчества, общения.
- Повышение мотивации: делает процесс обучения более интересным и увлекательным.
- Индивидуализация обучения: каждый ученик может создать свой собственный уникальный сценарий.

Скрайбинг - это не просто еще один метод обучения, это способ сделать процесс изучения литературы более глубоким, интересным и запоминающимся.

Техника письма предполагает структурирование и организацию информации с помощью «визуальных метафор» [3, с. 209] и позволяет «визуальному и вербальному мышлению активно взаимодействовать» [4, с. 115]. При этом процесс визуализации идентичен процессу обсуждения.

Доказано, что скрайбинг обычно используется на популярных психологических и профессиональных тренингах, а также на практических занятиях и семинарах, заменяя, таким образом, обычные презентации. Оригинальность скрайбинга заключается в совместном творчестве, в создании визуального конспекта в режиме реального времени, в отличие от презентации в PowerPoint. Ученикам понадобится лист бумаги формата А4, который они затем могут вклеить в тетрадь по литературе, маркер для рисования, текст художественного произведения. Учителю также понадобятся маркеры, флипчарт или чертежная доска, а также готовые собственные заметки, которые будут выполняться во время урока. В результате эксперимента были выявлены преимущества скрайбинга как методического приема в преподавании литературы в современных школах.

Прежде всего, учащимся не нужно уметь рисовать, чтобы составить свой собственный визуальный конспект. Согласно результатам опроса, все ученики 8-го класса назвали умение рисовать необязательным для выполнения такого рода работ. Важно отметить, что учителю также не требуется умение рисовать. Простые формы и минимум цветов подходят для создания визуального конспекта. Цвет также будет нести определённую смысловую нагрузку. Например, если вы создаете визуальный конспект на тему «Система образов в произведении А.С.Пушкина «Капитанская дочка» отрицательные персонажи выделены черным цветом, положительные – синим, оранжевым те персонажи, характеристики которых требовали дополнительного понимания. Емельян Пугачев получился черно-белым. Таким образом, учащиеся получили представление о неоднозначности характера литературного произведения.

Важна и структура, в которой фиксируется информация: например, персонажи, оказавшие положительное влияние на Ассоль в романе А. Грина «Алые паруса», заключены в ячейки в форме сердца, что сразу указывает на их доброе отношение к девушке. Во-вторых, визуальный конспект предполагает продуманную композицию элементов - все заметки и рисунки расположены в определенном месте на листе, что указывает на сравнение или взаимное воздействие изображений, что позволяет выявить особенности композиции произведения. При этом каждая работа получается индивидуальной, она ориентирована не только на логические, но и на эмоциональные, ассоциативные связи - ученик создает их так, как считает нужным, ориентируясь на конспект учителя, т.е. «визуальные средства обеспечивают контекст» [2, с. 164], который понятен ученику.

В-третьих, при составлении наглядного конспекта по литературе необходимо включать цитаты, которые предполагают индивидуальную или групповую работу с текстом, чтение фрагментов произведения на уроке и возвращают нас к основной цели литературного образования в школе. Посредством скрайбинга учитель создает иллюзию импровизации, но их записи нуждаются в проверке — он инструктирует учеников делать свои собственные заметки во время урока.

Если учащиеся уже знакомы со скрайбингом, можно попросить их самостоятельно решить, какие контейнеры и значки использовать, какой цвет выбрать. Конечно, это обсуждается коллективно. При таком подходе процесс совместного творчества вызывает интерес у учащихся, развивает их воображение, логическое и ассоциативное мышление.

Наконец, скрайбинг способствует лучшему усвоению информации. Например, у школьников формируется не только сравнительная характеристика — такой вид работы традиционен для уроков литературы — они выбирают ассоциации, узнаваемые символы,

выстраивают их в определенном порядке, запоминают, потому что они не только записывают информацию, но и зарисовывают ее, и у них это получается осознанно.

Формирование функциональной грамотности - сложный процесс, требующий системного подхода. Анализ текста на уроках литературы - один из наиболее эффективных инструментов для достижения этой цели. При правильной организации учебного процесса, анализ текста может стать не только увлекательным занятием, но и важным шагом в развитии личности каждого учащегося.

Список используемой литературы

1. Развитие функциональной грамотности обучающихся основной школы: методическое пособие для педагогов / Под общей редакцией Л.Ю. Панариной, И.В. Сорокиной, О.А. Смагиной, Е.А. Зайцевой. – Самара: СИПКРО, 2019. – 68 с.

2. Дирксен Д. Искусство обучать, или Как сделать любое обучение нескудным и эффективным. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. 276 с.

3. Лефевр Л. Искусство объяснять, или Как сделать так, чтобы вас понимали с полуслова. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. 241 с.

4. Роэм Д. Бла-бла-бла, или Что делать, когда слова не работают. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. 331 с.

ТРОГАЕМ, ЛЕПИМ, ПОЗНАЕМ: ГЛИНОТЕРАПИЯ ДЛЯ ОСОБЫХ ДЕТЕЙ

Петрова Татьяна Анатольевна,
дефектолог, учитель технологии
КГУ «Специальная школа № 2» акимата г.Астаны

Аннотация

Мақала ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен (ЕББ) жұмыс жасау кезінде сазды қолдануға арналған. Балалардың сенсорлық дамуын, эмоционалды разряд және әлеуметтік бейімделуі үшін саз терапиясының маңыздылығы қарастырылады. Мақалада ақыл-ойы бұзылған оқушылардың шығармашылық қабілеттерін, қозғалыстарын үйлестіруді, ұсақ моторикасын және кеңістіктік ойлауын дамытуға арналған бейімделген «Сазбен жұмыс» бағдарламасы ұсынылған. Балаларды тәрбиелеу мен оқытуда халықтық қолөнер мен этнопедагогика дәстүрлерінің рөлі атап өтіледі.

Аннотация

Статья посвящена использованию глины в работе с детьми с особыми образовательными потребностями (ООП). Рассматривается значение глинотерпии для сенсорного развития, эмоциональной разрядки и социальной адаптации детей. В статье представлена адаптированная программа «Работа с глиной» для развития творческих способностей, координации движений, мелкой моторики и пространственного мышления у учащихся с нарушениями интеллекта. Подчеркивается роль народных ремёсел и традиций этнопедагогики в воспитании и обучении детей.

Түйінді сөздер: саз терапиясы, ЕББ бар балалар, моториканы дамыту, сенсорлық интеграция, эмоционалды бейімделу, халықтық қолөнер, ермексаз өнері.

Ключевые слова: глинотерапия, дети с ООП, развитие моторики, сенсорная интеграция, эмоциональная адаптация, народные ремёсла, гончарное дело.

Лепка из глины – это путешествие в мир собственных ощущений и эмоций. В последние десятилетия гончарное дело и глинотерпия нашли широкое применение, особенно в работе с детьми с особенностями развития [6]. Глинотерапия – это метод арт-терапии, который использует лепку из глины для развития различных навыков, улучшения эмоционального состояния и социальной адаптации детей [9]. Работа с глиной способствует раскрытию потребностей детей творить и осознавать свои возможности [3].

Адаптированная программа «Работа с глиной» — это общеразвивающая программа

художественно - эстетического направления. Необходимым условием построения системы эстетического воспитания и развития эстетической культуры учащихся с ООП является использование народного творчества в педагогической работе с детьми [10].

Актуальность данной программы состоит в обращении к народным истокам, попытке через прикосновение к народным ремеслам, традициям, создать микроклимат добра и взаимопонимания, воспитывать бережное отношение к труду и творчеству. В наше время технологического прогресса особенно необходимо приводить детей к традиционной культуре. Заинтересовывать старинными праздниками, обычаями, обрядами, прикладными ремёслами. Одной небольшой частью такого культурного наследия казахского народа является гончарное дело.

Лепка из глины является одним из наиболее полифункциональным для детей занятием, особенно для детей с ООП. Программа «Работа с глиной» позволяет развивать учащихся через погружение в процесс лепки и росписи глиняных изделий. Во время лепки тактильное взаимодействие с глиной через кончики пальцев способствует интеллектуальному и психическому развитию ребёнка.

Глина обладает рядом уникальных свойств, которые делают ее незаменимым инструментом в работе с детьми с ООП:

- Тактильные ощущения: работа с глиной развивает мелкую моторику, тактильную чувствительность, координацию движений [7].
- Визуальная обратная связь: ребенок сразу видит результат своей работы, что повышает мотивацию и самооценку.
- Эмоциональная разрядка: лепка позволяет выразить свои чувства, снять напряжение и тревожность [7].
- Развитие творческого мышления: глина дает возможность экспериментировать, создавать уникальные формы и выражать свою индивидуальность [9].
- Социальная адаптация: групповые занятия лепкой способствуют развитию коммуникативных навыков, умению сотрудничать и взаимодействовать с другими детьми.

Целью программы «Работа с глиной» является создание условий для развития художественно-творческих способностей учащихся с ООП, овладение знаниями и представлениями о гончарном ремесле.

Задачи, реализуемые программой многообразны, и исходят из возможностей и свойств природной глины.

- Развитие сенсорной интеграции: улучшение координации движений, развитие тактильной чувствительности.
- Развитие мелкой моторики: укрепление мышц кисти и пальцев, подготовка руки к письму.
- Развитие пространственного мышления: формирование представлений о форме, размере, объеме.
- Развитие творческого мышления: стимуляция воображения, фантазии, оригинальности.
- Развитие эмоциональной сферы: снятие эмоционального напряжения, выражение чувств, повышение самооценки.
- Социальная адаптация: развитие коммуникативных навыков, умения работать в группе.

Занимаясь лепкой из глины, учащиеся знакомятся с обработкой глины, изучают ее свойства, как ведет себя при сушке и обжиге. У них формируется умения и навыки работы с пластическим материалом - «глиной». Учащиеся приобретают технологические знания и практические умения по обработке глины, знакомятся с основами гончарного мастерства.

Примерная тематика занятий.

- Знакомство с глиной: рассматривание, ощупывание, создание простых форм (шарик, колбаска).
- Лепка плоскостных изделий: рельефы, сувениры – подвески и пр.
- Лепка объемных предметов окружающего мира: фрукты, овощи, животные, игрушки.
- Лепка по образцу: копирование готовых изделий.

- Лепка по представлению: создание собственных композиций.
- Ролевая игра: лепка персонажей сказок, мультфильмов.
- Декорирование изделий: роспись, декорирование по сырому и пр.
- Работа на гончарном круте

В основе педагогических принципов подачи учебного материала программы лежит принцип «мастер-класса», когда преподаватель активно включается в учебный процесс, демонстрируя свой творческий потенциал, тем самым влияя на раскрытие творческих способностей учащихся.

Вот несколько советов начинающим скульпторам и гончарам.

1. Подготовка материалов. Для занятий необходимо подготовить качественную глину, стеки, доски для лепки, влажные салфетки, фартуки. При подготовке глины к работе убедитесь, что она хорошо промешана, не содержит уплотнений, вкраплений твердых частиц, посторонних материалов. Все это может помешать работе с глиной, либо разрушить готовое изделие при сушке.

2. Организация рабочего места. Рабочее место должно быть хорошо освещено, все материалы должны быть расположены в доступном для ребенка месте.

3. Индивидуальный подход. Учитывайте возраст, уровень развития и индивидуальные особенности каждого ребенка.

4. Поэтапное обучение. Разбивайте задания на небольшие этапы, демонстрируйте приемы лепки, давайте четкие инструкции.

5. Позитивное подкрепление. Хвалите ребенка за любые успехи, даже самые маленькие.

6. Создание атмосферы творчества. Создайте в группе дружелюбную и поддерживающую атмосферу.

7. Использование различных техник. Постепенно усложняйте задания, предлагайте новые техники лепки (скатывание, раскатывание, лепка отпечатками).

8. Сотрудничество с родителями. Информировуйте родителей о пользе глинолечения, привлекайте их к совместному творческому процессу.

9. Если вы не закончили работу над изделием - накройте его влажной хлопковой салфеткой. Это предохранит глину от высыхания, и вы сможете продолжить работу позднее.

10. Глину для работы желательно хранить, завернув ее влажной хлопковой салфеткой, в пакете, в прохладном месте.

11. После работы с глиной тщательно вымойте руки и смажьте их кремом. Долгое пребывание во влажной среде может негативно сказаться на коже, поэтому ее стоит защитить.

Что мы ожидаем, используя глину, на занятиях с учащимися с ООП:

- Улучшение мелкой моторики и координации движений,
- Развитие творческого мышления и воображения,
- Повышение самооценки и уверенности в себе,
- Снятие эмоционального напряжения и тревожности,
- Улучшение коммуникативных навыков,
- Развитие социальных навыков.

Для проверки эффективности программы «Работа с глиной» применялись наблюдение, практические задания и диагностические карты усвоения навыков лепки, учитывающие качество выполнения заданий и самостоятельность учеников. Мониторинг результативности программы за три года апробации (входящий, промежуточный, итоговый) показал значительный рост социальных и трудовых навыков.

Положительная динамика говорит об эффективности применяемых методик обучения. Для достижения хороших результатов важно помнить, что работа с глиной – это не просто лепка из глины. Это процесс, который требует терпения, внимания и индивидуального подхода к ребенку. Необходимо учитывать индивидуальные особенности каждого ученика и предоставлять дополнительную поддержку тем, кто отстает. Задания должны соответствовать уровню развития ребенка и постепенно усложняться.

При работе с глиной необходимо создавать положительную эмоциональную атмосферу. Занятия должны проходить в игровой форме, с использованием поощрений. Важно информировать родителей о ходе занятий и привлекать их к совместной деятельности.

Результаты программы применимы не только в школьной среде, но и в

дополнительном образовании, и для профессиональной подготовки.

Лепка из глины – это эффективный метод коррекционной работы с детьми с ООП. Занятия лепкой способствуют всестороннему развитию ребенка, улучшают его качество жизни и помогают ему адаптироваться в обществе.

Список литературы.

Рисунок 1

Глина в руках — развитие в душе

Рисунок 2

Руками творим, сердцем чувствуем

Рисунок 3

Творчество в руках: занятие по лепке в классе

Рисунок 4

Лепка как инструмент развития детей

1. Абдрахманова А.Б., Ермуханова Ж.К. Арт-терапия как эффективный метод развития детей с особыми образовательными потребностями // Педагогика и психология. – 2018. – №1. – С. 65–72.
2. Алдабергенова Г.Б., Муканова Ж.А. Роль декоративно-прикладного искусства в системе трудового обучения детей с особыми потребностями // Вестник КазНПУ. – 2019. – №4. – С. 102–108.
3. Выготский, Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Выготский. — СПб.: Питер, 2017. — 256 с.
4. Зинченко, В. П. Психология художественного творчества / В. П. Зинченко. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 2001. — 278 с.
5. Иванов А.И. Арт-терапия как средство коррекции эмоциональных нарушений у детей с ОВЗ. – М.: Академия, 2015.
6. Кулешова, И. А. Арт-терапия в работе с детьми с особенностями развития / И. А. Кулешова. — Екатеринбург: Уральский университет, 2015. — 320 с.
7. Сарыбекова, Г. Ж. Арт-терапия как средство психокоррекции в образовательных учреждениях Казахстана / Г. Ж. Сарыбекова. — Алматы: КазНПУ, 2018. — 254 с.
8. Фридман Л.И. Система формирования трудовых умений у школьников с особыми образовательными потребностями. – М.: Наука, 2006.

ПРОФОРИЕНТАЦИОННАЯ РАБОТА ПЕДАГОГА-ПСИХОЛОГА С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Раевская О.А.

Коммунальное государственное учреждение «Специальная школа № 3» акимата города Астаны, педагог-психолог

Аннотация.

Мақалада педагог-психологтың ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен кәсіби бағдарлау жұмысының ерекшеліктері қарастырылады. Жеке көзқарастың, бейімделген материалдарды пайдаланудың және кәсіби өзін-өзі анықтау дағдыларын дамытудың маңыздылығы атап өтіледі. Авторлық жұмыстың нәтижелері, соның ішінде ОР бар балалармен сабақ өткізуге арнайы жасалған жұмыс дәптері ұсынылған. Үш жылдық мониторинг жүргізілді, ол мамандықтар туралы білімнің едәуір кеңеюін, кәсіби таңдауға қызығушылықты дамытуды және Бағдарламаға қатысушылардың өзіне деген сенімділігін арттыруды көрсетті.

Аннотация.

В статье рассматриваются особенности профориентационной работы педагога-психолога с детьми с особыми образовательными потребностями. Подчеркивается важность индивидуального подхода, использования адаптированных материалов и развития навыков профессионального самоопределения. Представлены результаты авторской работы, включающей рабочую тетрадь, специально разработанную для занятий с детьми с ООП. Проведён трёхлетний мониторинг, показавший значительное расширение знаний о профессиях, развитие интереса к профессиональному выбору и повышение уверенности в себе у участников программы.

Ключевые слова: профориентация детей с ООП, авторская рабочая тетрадь, успешные кейсы.

Введение.

Специальное образование требует особого подхода к профориентации детей с особыми образовательными потребностями, так как они сталкиваются с уникальными трудностями в выборе и освоении профессии. Основная задача педагога-психолога - создать условия для профессионального самоопределения, адаптированные к их возможностям и потребностям.

Методы.

Для реализации этих задач была разработана рабочая тетрадь, которая стала основой для использования на занятиях с педагогом-психологом. Структура тетради включает теоретический и практический материалы, которые позволяют детям изучать мир профессий, определять свои склонности и интересы, а также понимать требования различных профессиональных направлений.

Методы профориентационной работы.

1. Диагностика и оценка: Первый этап профориентационной работы включает диагностические мероприятия для оценки способностей, интересов и склонностей детей. Психологические тесты, интервью, наблюдения и опросы помогают определить индивидуальные особенности и потребности каждого ребенка.

2. Консультации и наставничество: Педагог-психолог оказывает индивидуальные консультации, которые помогают детям понять свои сильные и слабые стороны, определить предпочтительные профессиональные направления и составить план профессионального развития. Наставничество помогает детям получать поддержку и мотивацию на всех этапах профессионального становления.

3. Практические занятия и тренинги: Практическая работа включает разнообразные тренинги и мастер-классы, направленные на развитие профессиональных навыков и компетенций. Дети участвуют в ролевых играх, симуляциях профессиональной деятельности, а также посещают экскурсии на предприятия.

4. Интерактивные методы обучения: Использование интерактивных методик, таких как проектная деятельность, игровые технологии и мультимедийные ресурсы, помогает сделать обучение более увлекательным и эффективным. Эти методы способствуют активному участию детей в образовательном процессе.

5. Профориентационные мероприятия: Организация мероприятий, таких как ярмарки профессий, встречи с представителями различных профессиональных сообществ, мастер-классы и семинары, позволяет детям получить представление о различных профессиях и условиях работы.

Содержание рабочей тетради.

Рабочая тетрадь структурирована в три раздела:

I раздел «Мир профессий» - знакомство с профессиями, их значимостью.

II раздел «Личностные особенности» - изучение личных качеств, связанных с выбором профессии.

III раздел «Путь к профессии» - изучение образовательных возможностей и планирование карьеры исходя из индивидуальных способностей каждого ученика.

Мониторинг результатов

В течение трёх лет проводился мониторинг эффективности программы по следующим критериям: знания о профессиях, интерес к выбору профессии, уверенность в себе, социальная адаптация.

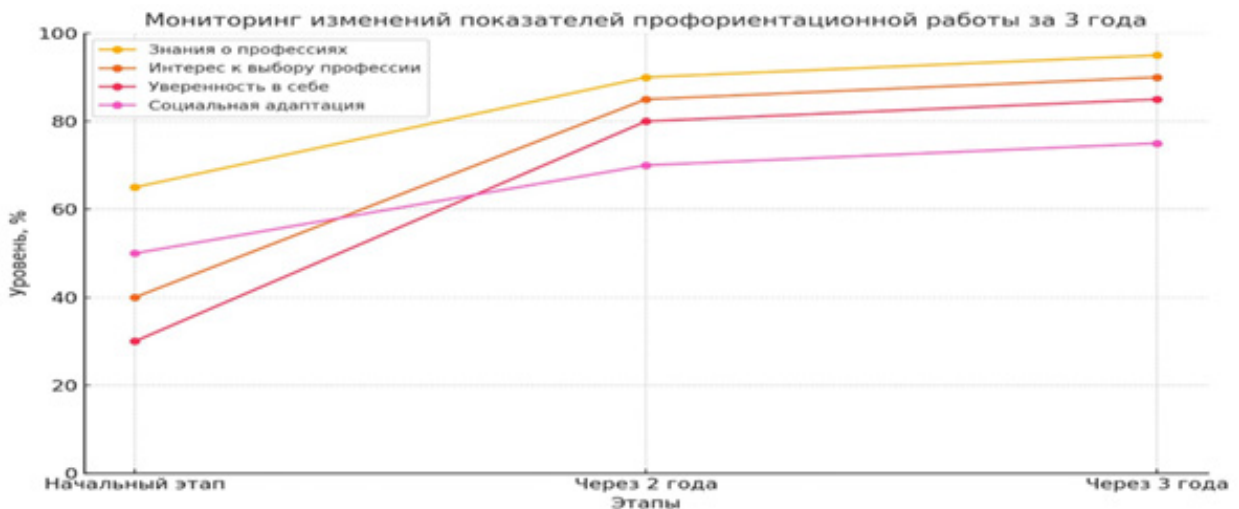

График демонстрирует результаты мониторинга изменений показателей профориентационной работы за три года. Видно, что все параметры, включая знания о профессиях, интерес к их выбору, уверенность в себе и социальную адаптацию, показывают положительную динамику, особенно в первые два года с последующей стабилизацией.

Примеры успешных кейсов

История успеха Вадима Г.

Вадим Г. – это пример того, как вера в себя и настойчивость могут привести к успеху. Несмотря на диагноз «Лёгкое нарушение интеллекта», он с детства нашел утешение в музыке. Ещё будучи учеником специальной школы, Вадим участвовал в школьных концертах и конкурсах, поражая всех своим голосом и искренностью исполнения.

После завершения школы, он решил не останавливаться на достигнутом и продолжил следовать за своей мечтой. Участвуя в проекте Х-фактор, Вадим не прошел дальше, но это не сломило его дух. Он начал брать индивидуальные уроки вокала и мечтает стать профессиональным музыкантом.

Сейчас Вадим активно выступает на городских площадках вместе с известными артистами. Помимо этого, он ведет свой блог, где делится своим опытом преодоления трудностей и мотивирует других идти к своей цели. История Вадима – это яркий пример того, как важно не сдаваться и продолжать верить в свою мечту.

История успеха Алдабергена Д.

Алдаберген, ученик специальной школы с диагнозом «Лёгкое нарушение интеллекта», благодаря профориентационной работе с педагогом-психологом, нашел своё призвание в волонтерской деятельности. Этот путь открыл для него новые горизонты, позволяя ему активно участвовать в местных волонтерских проектах. Он помогает пожилым людям, поддерживает детей, нуждающихся в лечении, и участвует в экологических акциях.

Этот опыт помог Алдабергену не только оказать помощь окружающим, но и развить полезные навыки, которые обязательно пригодятся ему в будущем. Благодаря своему упорству и доброму сердцу, он приобрел значимые социальные связи, которые будут сопровождать его на профессиональном пути «Волонтерства».

Выводы.

Разработанная рабочая тетрадь и структура занятий доказали свою эффективность. Системная профориентационная работа:

- Расширяет знания детей об окружающем мире профессий.
- Помогает развивать навыки самоопределения.
- Повышает уверенность детей в своих силах.
- Способствует социальной адаптации детей.

В будущем планируется расширение авторской разработки, включение новых методик и инструментов, а также развитие сотрудничества с предприятиями и профессиональными сообществами для обеспечения ещё большего вовлечения детей в процесс профессионального самоопределения.

Используемые источники:

1. Организационные основы профессионально-трудовой подготовки детей и подростков с особыми образовательными потребностями: методические рекомендации А.Д. Сейсенова. Алматы: Ц, 2016.
2. Пузанов Б.П. Обучение детей с нарушениями интеллектуального развития, Москва, 2000 год.
3. Атлас новых профессий и компетенций в Республике Казахстан. Профориентация [Электронный ресурс] // URL: <https://www.enbek.kz/atlas/proforient> (дата обращения 02.09.2023).
4. Романова Е.С., Коган Б.М., Свистунова Е.В., Ананьева Е.В. Специфика профориентационной работы с детьми и подростками, имеющими ОВЗ. - Москва, Академия, 2012.

ЖЕКЕ ТҰЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ АБАЙ МҰРАСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Рахимжанова Шынар Турсыновна

Жарма ауданы «Абай атындағы көпсалалы мектеп-гимназиясы»
КММ қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, педагог-зерттеуші

Аңдатпа: Мақалада әлемдік кеңістікте танылған ұлы ақын Абай Құнанбаевтың шығармаларының құндылығы сөз етіледі. Абай мұрасы жас ұрпақты оқыту мен тәрбие ісінде бағдаршам екендігіне аса назар аудартады. Қазіргі таңда тұлғаны сөз өнеріне, пәлсапалық ойға баутуда ақын мұрасының құндылығына тоқталады. Абай шығармалары, әсіресе қара сөздері арқылы рухани жан дүниесі бай, жан-жақты дамыған, шығармашыл тұлғаны қалыптастырудағы өз тәжірибесінен туындаған әдіс-тәсілдерін ұсынады.

Тірек сөздер: интеллектуалды ұлт, рухани мұра, қара сөз, ұлттық құндылық, дарынды тұлға.

Аннотация: В статье рассматривается ценность произведений великого поэта Абая Кунанбаева, признанных на мировом пространстве. Особо следует отметить, что наследие Абая является светочем в деле обучения и воспитания подрастающего поколения. В настоящее время приобщение личности к искусству слова, философской мысли затрагивает ценность наследия поэта. Произведения Абая, особенно через слова назидания, предлагают свои методы и приемы, вдохновленные собственным опытом в формировании творческой личности с богатой, всесторонне развитой духовной душой.

Ключевые слова: интеллектуальная нация, духовное наследие, слово назидание, национальная ценность, одаренная личность.

Кіріспе

Рухани жаңғыру заманында қоғам құндылықтарының өзгеруіне байланысты қазіргі таңда рухани құндылықтарды жетілдіру маңызды болып отыр. Бұл - еліміздің өркендеуінің

тек экономикасының дамуына ғана емес, адами ресурстарына да тәуелді екендігінің айғағы.

Болашаққа тек сапалы біліммен ғана емес, ұлттық құндылықтарымызбен мәдени-рухани байлықтарымыз арқылы нық қадам басарымыз анық.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына арнаған Жолдауында: «XXI ғасырдың ұрпағы терең білімді болғаны жөн», - деп үлкен жауапты міндеттер жүктейді», - деп мемлекетіміздің болашағы үшін білім сапасының маңыздылығын атап көрсетті [Қасым-Жомарт Тоқаев, 2020, 15 б].

Ұрпақ тәрбиесінде ұлттық-рухани қазынаны бағдарлам етсек, сонда ғана ұлттық мінез, ұлттық рухты сезініп өскен жас ұрпақты баули аламыз.

Ұлттық педагогикада ұрпақ тәрбиесінің темірқазығына айналған, ұлттық құндылығымыздың көзі – Абай мұрасы. Ақын Абай – әлемдік биіктегі поэзия алыбы, қазақ әдебиетінің «Эвересті». Қазақ халқының алтын тұғыры. Хакімнің тұңғық ойларының тереңіне бойлау жасау – ұлтымыздың мәңгілік мәселесі.

Абай – ғұлама ойшыл ақын, поэзия алыбы, гуманист, моралист, ағартушы-демократ, аудармашы, қоғам қайраткері. Бүгінгі күнде жас өскіндерге нағыз Абайды, дана Абайды қайта танытып, қайта қауыштыру мәселесі көтерілуде. Оның өлеңдері мен қарасөздерінде ұлт болмысы, бітімі, тұрмысы, тіршілігі, дүниетанымы, мінезі, жаны, діні, ділі, тілі, рухы көрініс тауып, «Абай әлемі» деген бірегей құбылыс ретінде бағаланып отыр.

Президентіміз Қ.К.Тоқаев «Абай және XXI ғасырдағы Қазақстан» мақаласында: «Абайды терең тануға баса мән бергеніміз жөн. Абайды тану – адамның өзін-өзі тануы. Адамның өзін-өзі тануы және үнемі дамып отыруы, ғылымға, білімге басымдық беруі – кемелдіктің көрінісі. Интеллектуалды ұлт дегеніміз де – осы. Осыған орай, Абай сөзі ұрпақтың бағыт алатын темірқазығына айналуы қажет» [Қасым-Жомарт Тоқаев, 2021, 43 б].

Абай туындыларының мазмұны жалпыадамзаттық құндылықтарға толы. Оның қарасөздері – әлем халықтарының ортақ қазынасы. Абай қарасөздерінің басты миссиясы – ойлану, өзгеге ой салу, мақсатты ұстанымға айналдыру.

Ақынның ілімі халықтың рухани жаңғыруымен тығыз байланысты. Абай шығармашылығымен танысу сананы оятып, ойға ой қосады, жаңа көңіл күй мен сезімге бөлейді, асыл армандарға жетелейді, өзінді-өзің талдап, тазаруға итермелейді.

Әдістемесі.

Тәуелсіз Қазақстанның постиндустриялық даму кезеңінде рухы мықты, ұлтжанды, патриот азаматтардың тәрбиесі үшін Абайды оқу, Абайды түсіну, Абаймен жүрек қалтарысында «кездесу» қажеттілігі туындап отыр.

«Абай поэзиясы – сұлу поэзия. Ақынның қай туындысын болмасын, оның арқауы болып Адам тұрады, адамға деген махаббаты тұрады. Ұлы ақын нағыз Адам, «Толық адам» қандай болу керек деген мәңгілік сұраққа жауап іздейді әрі оған жауап береді», - дейді әдіскер-ұстаз Қ.Бітібаева [Бітібаева, 2003, 4 б]. Яғни, хакім Абай шығармаларының терең ойы мен ақыл-парасаты, ұлттық сезімі әр ұрпақтың санасында түрліше жаңғырып, бүршік жаруы – әр адамның өз еншісінде...

Абайды терең тануға ерекше назар аудару қажет деп ойлаймыз. Абайды тану – адамның өзін-өзі тануы. Адамның өзін-өзі тануы және үнемі дамып отыруы, ғылымға, білімге ерекше ден қоюы – кемелдіктің көрінісі. Осы орайда, Абай сөзі жас ұрпақтың бағыт алатын тәрбие құралына айналуы қажет екендігі белгілі.

Абайдың мол мұрасы қазақ ұлтының санасын жаңғыртып, рухани байлығын қалыптастыруға қызмет етеді. Оның шығармаларындағы ой-тұжырымдар әрбір жастың бойында халқына, елі мен жеріне деген патриоттық сезімді орнықтырады. Сондықтан хакім Абай еңбектерінің нәрін өскелең ұрпақтың санасына сіңіру және өмірлік азығына айналдыру – ұлтты жаңғыртуға жол ашатын маңызды қадамның бірі деп санаймыз.

Қазіргі таңда республикамыздың жоғары оқу орындарында «Абайтану» курсы, жалпы білім беретін білім орындарында «Абайтану» бағдарламасы енгізіліп, оқытылып келеді.

«Абайтанудың күрделі саласы – Абайдағы мораль философиясына байланысты гуманистік ойдың өзекті арнасы «Толық адам» ілімі».

Ғалым М.Мырзахметов көп жылдар бойы зерттеген қажырлы еңбегімен абайтанудағы жаңа бағыт Толық адам ілімін қалыптастырды. Бүгінгі күні республикамыздың бірнеше жоғары оқу орындарында «Абайтану» пәні оқытылып отыр». 2013 жылдан бастап білім ордаларында «Абайтану» пәні оқытылып келеді. Мектеп бағдарламасына «Абайтану» курсының енуі жеке тұлғаның қасиетін, адами болмысын тануға жол ашады. Абайды

тану – ақиқат ойын, философиясын тану, олай болса ақын мұрасын оқытудан гөрі, тұлғаны тәрбиелеудің құралы ретінде пайдаланудың маңызы зор [Картаева, 2020, 6 б].

Негізгі бөлім.

Абайдың қарасөздері – қазақ танымының ғана емес, әлемдік ой танымының көрсеткіші. Аристотель, Сократ, Демокрит сияқты ой-пікірлері әлемдік философия негізі болған грек шешендері мен Фараби, Бируни сияқты шығыстың ғұламаларының тұжырымдарымен таныс болғандығын, оларды тереңдете түскенін, ұлтқа қажет таным-түсініктермен кеңейткенін көрсетеді. Әлемдік ой-таным жүйесіндегі берері көп ақыл, көрсетері мол тағылымды ойлармен тең түседі.

М.Әуезов қарасөздер Абайда мол болғанын, тек дұрыс ұқыптылықпен жиналмағандығын айтады. Абайдың қарасөздері – философия, теология (дін ғылымы), психологияға құрылған, өз кезі үшін де, бүгін де бағасын жоймаған құнды еңбек.

«Абай өз шығармаларында адам болудың талап-тілектерін атап, өзінің гуманистік танымы тұрғысынан жастардың адамшылық негіздері, бойға ұялатар қасиеттері, қандай болмақ деген ойға ерекше көңіл бөледі. Ақын шығармаларында өзекті желідей созылып, ғұмыр бойы танытуға ұмтылған, өмір бойы шарқ ұрып іздегені – толық адам. Абайдағы толық адам – жан-жақты дамыған, рухани жетілген, кемеліне келген адам» [Картаева, 2020, 7 б].

Абай танымы арқылы, әсіресе, қарасөздерінен ұлт болмысы, бітімі, тұрмысы, тіршілігі, дүниетанымы, мінезі, жаны, діні, ділі, тілі, рух көрінісі тұтас көрінеді. Қазақтың қоғамдық әлемін тұтас Абай әлемінен көреміз. Абай қарасөздерінде ұлт жайындағы ойларға қайта назар сала отырып, жаңа ойлау, еркін пайымдаумен ел қажетіне жарар тұстарды анықтаудың мәні зор.

А.Құнанбайұлының ақындық әлемін, поэзия мен қарасөз жанрында теңдессіз дүниелер тудырғандығын, аударма арқылы дүниежүзі халықтары әдебиетінің алтын қорына қосылған жәдігер туындылар екендігін танып-білу – қазіргі оқу-тәрбие үдерісінің басты мақсаттарының бірі. Себебі Абай пәлсапасы жалпыадамзаттық құндылықтардан құралады. Оның шығармалары – әлем әдебиетінен орын алған рухани қазынасы. Осынау қазына байлығын жас ұрпаққа игерту ұстаздар қауымына жауапкершілікті артады. Әр заманның өз буыны болса, әр буынның өз қабылдауы, түсінігі барын ұмытпағанымыз жөн. Осы мақсатта Абай мұрасын жас ұрпаққа оқытуда тәжірибеміздегі әдіс-тәсілдерді ұсынамын.

Шығармашылық бағыттағы тапсырмалар.

1. Ақынның өмірі мен шығармашылығын қамтып, «Графикалық органайзер» әдісімен кестені құрастыр.

2. Жазылым. Кемеңгер тұлғаның философиялық және ақындық дәстүріне әсер еткен факторларды анықтап, пікіріңді 6 сөйлеммен дәлелдеп, ойыңды түйіндеп жаз.

3. Мәтіндегі негізгі ойларды анықтап, мәтіннің шешіміне өз ойыңды білдір. Өзің қандай тоқтамға келер едің?

Оқылым. Жазылым. Абайдың 17 қара сөзін оқып, төмендегі кестені толтыруға талаптан.

Ақынша	Өзімше
Қайрат, сенің қаруың көп, күшің мол, сенің де еркіңе жібермейді. Орынды іске күшіңді аятпайды. Орынсыз жерге қолыңды босатпайды.	
Ақыл сенің қырың көп, жүрек сенің ол көп қырыңа жүрмейді. Жақсылық айтқаныңа жаны-діні құмар болады. Көнбек түгіл қуанады. Жаманшылық айтқаныңа ермейді. Ермек түгіл жиреніп, үйден қуып шығарады.	
Жүрек. Бірақ сонда билеуші, әмірші жүрек болса жарайды.	
Ғылым. Осы үшеуің бір кісіде менің айтқанымдай табылсаңдар, табанының топырағы көзге сүртерлік қасиетті адам – сол. Үшеуің ала болсаң, мен жүректі жақтадым.	

(Кесте 1. Балама жұмысы)

4. Айтылым. Тапсырма. Егер Автор орнында болсаң, өзің қандай шешімге келер едің?

ҒЫЛЫМ

Ақыл
Жүрек
Қайрат

(Сурет 1. «Таразы» әдісі)

5. Жазылым. Тапсырма. «Екі жақты күнделік» әдісі

Берілген үзінді	Оқушының пікірі /креативті ой
«Осы үшеуің бір кісідей менің айтқанымдай табылсаңдар, табанының топырағы көзге сүртерлік қасиетті адам - сол. Үшеуің ала болсаң, мен жүректі жақтадым», - деген ғылымның сөзіне келісесіз бе?	

(Кесте 2. Оқушылардың креативті ойлары)

Қорытынды.

Адамзат әдебиетінің алыбы, кемеңгер Абай мұрасын, қара сөздерін оқу-тәрбие жұмысында пайдалану - бүгінгі таңда мектеп пен мұғалім алдындағы қасиетті міндеттердің бірі. Абай мұрасы – рухани бай, жан-жақты дамыған жеке тұлға қалыптастыру ісінде ерекше маңыз атқармақ. Яғни, қазіргі оқыту жүйесінің басты ұстанымдарына сай тұлғаның қасиетін ашу, жан-жақты қабілетін танытуына мүмкіндік жасау, алған білімдерін кез келген ортада өмірлік тәжірибесінде қолдана алуға даярлау – ұстаздар қауымының көздеген мақсатының бірі.

Қазіргі қоғамда интернет желісі, ұялы телефонның, өзге де ақпараттың қарқынды дамуы тұлғаның дамуына да кері әсерін тигізіп отырғанын жасырмаймыз, яғни, «рухани сауатсыздық» нышаны орын алатыны сөзсіз. Осы мақсатта «рухани сауатсыздыққа» қарсы жұмыстар жүргізіліп, тілдік дағдыларды дамыту білім ордаларының, ондағы мұғалімдердің міндеттерінің бірі болып табылады.

Осы мақсатқа жетуде Абай шығармалары – оқу-тәрбие саласында бағдарламдай, себебі ақынның мәңгілік тақырыпқа құрылған идеялары қай заманда болмасын құндылығын жоймайды. Әр заманның ұрпағын Абай үнімен тәрбиелесек ұлттың болашағы да бекем болатындығына сенімдімін.

Қолданылған әдебиеттер.

1. Тоқаев Қ.К. Қазақстан халқына Жолдауы //Егемен Қазақстан. -2020. - 1 қыркүйек.
2. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2020 ж наурыз-2021ж наурыз аралығында сөйлеген сөздері, сұхбаттары мен мақалаларының жинағы, I том, Нұр-Сұлтан, -2021, 392 б.
3. Бітібаева Қ.О. Абай шығармашылығын оқыту.-Алматы: Мектеп.-2003.-232б.
4. Картаева А.М. Абайдың «Толық Адам» ілімін оқыту. Оқу құралы.-Өскемен: С.Аманжолов атындағы ШҚМУ «Берел» баспасы, 2020.-150 б.
5. Құнанбаев Абай. Өлеңдер. Поэмалар. Аудармалар. Қара сөздер.– Алматы : Мектеп, 2007. – 248 б.

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ФЛЕЙТЫ

Саденов Жанатбек Рахимжанович,
Педагог-исследователь по классу флейты, композитор, автор
сборника «Педагогический репертуар для домбры, флейты, скрипки,
фортепиано»
КГПП «Детская школа искусств» ГУ «Отдел образования по г.Қонаев
Управления образования Алматинской области»

Флейта — один из старейших музыкальных инструментов, имеющий долгую и богатую историю. Ее возникновение можно проследить до доисторических времен, так как подобные инструменты изготавливались из различных материалов, таких как кости, тростник и дерево.

Первые флейты были найдены в археологических раскопках, датируемых около 3500 лет назад, в Европе. Эти инструменты, сделанные из животных костей, могли издавать простые звуки и использовались в ритуалах или для развлечения.

Древнейшей формой флейты по - видимому является свисток. Постепенно в свистовых трубочках стали прорезать пальцевые отверстия превращая простой свисток в свистковую флейту, на которой можно было исполнять музыкальные произведения.

Свистковые флейты были распространены более 3-х тысячи лет тому назад в Китае, в Индии и Японии. Флейта проникла в Центральную Европу с Востока через Балканы и до сих пор остается самым распространенным народным инструментом.

Свистковые флейты назывались у разных народов мира:

- фуэ у японцев
- флейта Пимак - самые сладкоголосые у североамериканских индейцев
- семефлэйта у норвежцев
- сэмпита у шведов
- пабпили у финов
- шоор иои сур у Алтая, в Туве и Бурятии
- курай у башкиров и татар
- сыбызгы у казахов и много др.

В Древней Греции и Риме флейты стали более организованными музыкантами и использовались в различных музыкальных жанрах. Флейта упоминается в греческой мифологии и ее изобретателем считался сын Гефеста - Ардел. Флейты того времени обычно были изготовлены из дерева и имели разные конструкции, такие как аулос в Греции — двойная флейта с сопрано и альтom.

В Средние века странствующие музыканты использовали простые флейты, такие как «пастушья флейта» и «флейта Концерт» (или блок-флейта), которые издавали мягкий звук и часто использовались в народной музыке.

В период Ренессанса флейта начала эволюционировать. Появились более сложные конструкции и механизмы, а она сама стала популярной у композиторов и музыкантов. Флейта стала ключевым инструментом в оркестрах и камерных ансамблях.

В период барокко и классицизма флейта продолжала развиваться, совершенствуясь в своем конструктиве. Появились различные модели, в том числе динамичная флейта с одним рядом отверстий. Знаменитые композиторы, такие как Моцарт и Бах, писали для флейты, что способствовало ее популярности.

К концу 19 века была создана современная флейта с механическим устройством и системой открытых и закрытых клапанов. Испанский мастер Рудольф Тетере разработал флейту, аналогичную той, что используется сегодня, с более ярким звуком и большим диапазоном.

А вот поперечную флейту усовершенствовал немецкий композитор и музыкант Теобальд Бем и ввел следующее наиболее важные новшества.

Расположил большие пальцевые отверстия в соответствии с акустическими принципами. Снабдил инструмент системой клапанов и колец помогающей закрывать все отверстия. Использовал цилиндрический канал старых времен, но с параболической головкой, что улучшило интонацию и выровняло звучание в разных регистрах. Высота

звука на флейте меняется путем передувания, а также путем открывания и закрывания клапанами отверстий.

Современные флейты изготавливаются из металла (никеля, серебра, золота, платины). Самая дорогая флейта - из платины. А также флейты изготавливают из пластика, стекла и др. материалов.

Волшебные звуки флейты не могли оставить равнодушными самых гениальных композиторов мира, так высоко ценящих прекрасное. А.Вивальди сочинил 13 концертов для флейты, Г.Гендель сочинил много сонат. И.Кванц, В.А.Моцарт, Л.В.Бетховен, Вебер, Шуберт и многие другие великие композиторы сочиняли концерты, сонаты и пьесы для флейты.

Первый флейтист мира

Первым флейтистом мира считается выдающийся исполнитель, швейцарский музыкант-педагог Орель Николе (родился 1926 - 29 января 2016 года ушел из жизни.) Вся жизнь маэстро Николе была посвящена флейте.

После учебы в Цюрихе и Париже в 21 год Николе выигрывает престижный конкурс «Premier Prix» в Парижской консерватории и год спустя становится лауреатом «Concours de Geneve», благодаря чему в 1950 году дирижер Вильгельм Фуртвенглер приглашает Николе на место солиста в Берлинской филармонический оркестр. Наибольшую любовь слушателей он завоевал в Германии, России и Японии. Вместе с выдающимся органистом и дирижером Карлом Рихтером Орель Николе сделал эталонную запись флейтовых сонат И.С.Баха. Орель Николе стал одним из пионеров перманентного дыхания- метода который позволяет духовику играть без пауз для вдоха.

Разновидности флейты

Поперечная флейта — простые и мощные духовые инструменты с широким диапазоном нот, они не имеют мундштука, трость выдувается свободным амбушюром непосредственно над отверстием. Это очень старый и популярный во всем мире инструмент, который может быть изготовлен из кости, дерева, бамбука или металла.

Современная флейта, большая флейта, флейта Бёма — вид поперечной флейты. Основной диапазон: от первой — до четвёртой октавы.

Нижний регистр мягок и глуховат, наиболее высокие звуки напротив звучат пронзительным и свистящим тембром.

Флейта-пикколо. (Итальян- малая флейта) - разновидность поперечной флейты. Самый высокий по звучанию инструмент среди духовых. Звучит на октаву выше большой флейты. Обладает блестящим, пронзительным и свистящим тембром.

Блок флейта — продольная флейта со свистковым устройством. Имеет семь игровых отверстий на лицевой стороне и одно на тыльной - так называемый октавный клапан. Основной вид — блокфлейта-сопрано с диапазоном до второй — ре четвёртой октавы. Длина около 33 см.

Флейта считается самым техническим инструментом - это самый распространенный музыкальный инструмент с тысячелетней историей, который положительно влияет на наше эмоциональное и психофизическое состояние.

Флейта звучит в симфонических, камерных, духовых, джазовых оркестрах, биг-бэнде, оркестрах народных инструментов и группах. Следует отметить, что флейта обладает множеством разновидностей, от турецкой Неу до индийской Бансури, каждая из которых имеет свою уникальную конструкцию и звук. В целом, флейта продолжает оставаться популярным инструментом в различных музыкальных жанрах и культурах, и ее история продолжает наполняться новыми страницами.

Начало формы

Занимаясь игрой на флейте можно укрепить здоровье, повысить работоспособность и развить творческие способности.

Звуки флейты, прекрасные мелодии, исполняемые на ней, помогут лучше понять искусство и обрести душевную гармонию.

Список использованной литературы:

1. Материалы сети INTERNET RESOURCE My.Flute.RU
2. Музыкальные инструменты. Энциклопедия 2008г.
3. И.Платонов «Школа игры на флейте» Москва, 2003

МУЛЬТИМЕДИЙНЫЕ ПРЕЗЕНТАЦИИ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ ДОШКОЛЬНИКОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Самойлюк Надежда Александровна
Западно-Казахстанская область, город Уральск
Государственное коммунальное казённое предприятие ясли-сад №8
«Арай»
учитель-дефектолог педагог-исследователь

Аннотация: статья обобщает опыт использования мультимедийных презентаций в коррекционно-развивающей работе с дошкольниками с особыми образовательными потребностями и подчёркивает эффективность интеграции мультимедийных презентаций с интерактивными методами обучения с целью повышения познавательной активности.

Андапта: Мақала ерекше білім беру қажеттіліктері бар мектеп жасына дейінгі балалармен түзету-дамыту жұмысында мультимедиялық презентацияларды қолдану тәжірибесін жинақтайды және танымдық белсенділікті арттыру мақсатында мультимедиялық презентацияларды оқытудың интерактивті әдістерімен біріктірудің тиімділігін көрсетеді.

Ключевые слова: мультимедийные презентации, информационные технологии, познавательная активность, дети с особыми образовательными потребностями.

Түйінді сөздер: Мультимедиялық презентациялар, ақпараттық технологиялар, танымдық белсенділік, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар.

В последнее время разработано большое количество электронных носителей образовательного характера.

Информационное коррекционное обучение – это новая развивающая деятельность работы с дошкольниками с особыми образовательными потребностями посредством применения компьютерных технологий. Работая с такими детьми, я выявила, что для них характерно снижение познавательной деятельности в целом, нарушение эмоционально-волевой сферы и сложных форм развития психических процессов.

В процессе учебной деятельности таких детей необходима коррекция и развитие умственной деятельности, повысить активность познавательной деятельности, подводя их к самостоятельному определению причин и следствий. Необходимо умелое сочетание наглядных и словесных средств обучения. С этой целью в своей коррекционной работе с дошкольниками с особыми образовательными потребностями я использую информационные технологии, а именно подбираю и нахожу такой современный подход, который обеспечивал бы эффективность всего коррекционного обучения.

Совокупность приёмов, средств методов, способов, которые обеспечивают обработку, передачу хранения, и отображение информации называют информационными технологиями.

Целью использования информационных технологий с дошкольниками с особыми образовательными потребностями является повышение активности на занятиях, концентрации внимания, коррекции и развития психических процессов и развитие познавательной деятельности в целом.

Познавательная активность ребёнка – это их самостоятельная, инициативная деятельность дошкольника, которая направлена на познание окружающей действительности.

Основные задачи коррекции и развития познавательной активности:

- обеспечить активное интеллектуальное развитие;
- развивать психические процессы как основу учебно-познавательной активности (память, внимание восприятие, мышление воображение);
- развитие речевых функций;
- положительный интерес к занятиям.

Основные методические принципы:

1) Принцип доступности. Методы, наглядный материал, формы и организации образовательной деятельности соответствуют уровню подготовки детей, их возраста, учитывается специфика дошкольников с особыми образовательными потребностями.

2)Принцип последовательности и системности обучения. Усвоение материала идет в определенном порядке, системе.

3) Принцип активности ребенка в процессе развития. Используя информационные технологии, стимулируется познавательная деятельность дошкольников.

4) Принцип мультисенсорного подхода к коррекции нарушений. Развивающая работа на максимальное количество анализаторов.

5) Принцип индивидуальности.

Положительные стороны применения информационных технологий:

- развивающий материал можно разработать исходя от индивидуальных особенностей ребёнка;
- обеспечение визуальности, способствующая воспринимать и там самых запоминать предоставленный материал;
- модернизация коррекционно-развивающего процесса (используется текст, графика, аудиозаписи);
- использование анимации;
- моделирование жизненных ситуаций (например, звуки предметов, голоса людей, животных);
- развитие внимания (произвольное, непроизвольное);
- способность коррекции психических процессов.

У дошкольников с особыми образовательными потребностями наблюдается нарушения в интеллектуальной сфере, речевые нарушения, запас знаний и представлений об окружающем мире ниже возрастной нормы, снижение контактности, нарушение общие и мелкой моторики, снижение работоспособности, такие дети с трудом переключаются с одного задания на другое, внимание неустойчивое, память кратковременная, снижение мыслительных операций и нарушение эмоциональной сферы. [1]

При планировании занятия разрабатываю обучающий разный по степени сложности материал, который соответствует возрастным и индивидуальным показателям ребенка. Также учитываю время нахождения за компьютером, применяю здоровьесберегающие технологии с целью переутомления, эмоциональной нестабильности. В своей практической деятельности я использую мультимедийные презентации с целью повышения познавательной активности.

Мультимедиа («мульти» — «мно-го», «media» — «среда») – это способ подачи информации в виде, видео, аудио, картинки, текста, анимация. Каждое проводимое мною коррекционное занятие является многогранным, охватывает все образовательные области типовой учебной программы, дети закрепляют те знания, которые были сформированы на организованной учебной деятельности, повышая тем самым познавательную активность. Посредством мультимедийной презентации на каждую лексическую тему мною созданы различные игровые упражнения на развитие слухового и зрительного внимания, памяти восприятия, различных форм, мышлении, артикуляционной, общей и мелкой моторики. Например, лексическая тема на неделе «Игрушки» для группы предшкольной подготовки, игровое задание на развитие восприятия «Найди и назови на картинке только игрушки», игровое задание на развитие внимания «Где, чья игрушка?», игровое задание на развитие пространственной ориентировки «Какие игрушки стоят на полке?», зрительная гимнастика «Неваляшка», игровое задание «Что делают дети?» развивает речевую активность, пополняют активный и пассивный словарь детей, далее использую речедвигательную игру с целью переутомления и развитие общих движений, «игровое упражнение «На что похожа игрушка?»-развитие мыслительных операций, закрепление

сенсорных эталоном, геометрических фигур, массаж прищепками в стихотворной форме, игровое упражнение «Найди лишний предмет»-развитие логического мышления, игровое упражнение «Где лежит мячик?» -закрепление предлогов. Также, в моей группе разработаны мультимедийные презентации, которые воспитатели группы могут использовать в режимные моменты, на коррекционном часе разработанные на каждую лексическую тему.

Использование мультимедийных презентаций в моей коррекционной работе позволяет использовать такой подход к обучению, когда зрительный метод сочетается со словесным; большой объём зрительной красочной с анимационными эффектами, также дают использовать музыкальное сопровождение, видеофрагменты, это позволяет дошкольникам воспринимать и закреплять материал быстрее. Такое современное направление в коррекционной работе позволяет сделать обучение более эффективным, повысить темп учебной деятельности, позволяет детям самостоятельно выполнять ту или иную работу. [3]

Использование мультимедийных презентаций в моей коррекционно-развивающей работе с дошкольниками с особыми образовательными потребностями положительно влияет на развитие познавательной деятельности, а именно развитие психических процессов. У детей улучшилась память. Внимание, дети стали более активными, снизилась тревожность, наблюдаются улучшения в эмоциональной сфере. Дети с особыми образовательными потребностями обладают непроизвольным вниманием, они затрудняются запомнить тот или иной обучающий материал, а если предоставленный материал красочный, яркий, то ребёнок обязательно обратит на него внимание, заинтересуется.

В своей коррекционной деятельности я убедилась, что если я использую компьютерные технологии на практике систематически при сочетании с традиционными методами обучения, то польза коррекционно-развивающей работы значительно увеличивается. Положительные стороны использования мною мультимедийных презентаций:

- развитие всех познавательных процессов;
- положительный настрой на занятие;
- закреплённые знания остаются в памяти у детей и позволят им использовать их в своей предметно-практической деятельности.

Применение информационных технологий, а именно мультимедийных презентаций в моей коррекционной работе– это очень важный и основной вид обучения дошкольников с особыми образовательными потребностями, который позволяет развивать познавательную активность детей. Также использование мультимедийных презентаций способствует развитию активности детей, позволяет сделать учебную деятельность детей продуктивной. Использование компьютера в современном мире обязательно должно входить в учебную деятельность дошкольников с особыми образовательными потребностями, разработанная с учётом возрастных показателей, индивидуальных особенностей. [2] Грамотное использование компьютерных технологий с дошкольниками с особыми образовательными потребностями позволяют не отказываясь от обычных методов обучения, включить в обучающий процесс мультимедийные презентации, как средство повышения коррекционного процесса, сохраняя их физическое и психическое здоровье.

В настоящем современном времени необходимы такие педагоги, которые построят свою работу творчески, грамотно, владеющие современными технологиями и любящими детей такими, какие они есть.

Список литературы:

1. Глазкова Н.Н. Формирование информационной грамотности у учащихся с недоразвитым интеллектом // Педагогическая информатика. - М., 2007. - № 1.
2. Кукушкина О.И. Информационные технологии в специальном образовании // Образование для всех: совершенствование процесса обучения и реабилитации детей со специальными образовательными потребностями. -Кишинёв: ООН в Молдове, 2004.
3. Петрова Е. М. Развивающие компьютерные игры. Их Использование в коррекционном обучении детей с задержкой психического развития /Е. Петрова// Дошкольное воспитание. -2000 г. -№8.

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЕ ИСКУССТВО - ШАГ К РАЗВИТИЮ ДЕТЕЙ С ООП

Самратова З.Д.,
КТУ «Специальная школа №2» акимата г.Астана,
учитель технологии

Аңдатпа.

Мақалада ақыл-ойы бұзылысы бар оқушыларды әлеуметтік бейімдеудегі қиындықтар туралы айтылады. Оқушылардың эстетикалық және көркемдік талғамын қалыптастыруға, еңбек дағдылары мен икемділіктерін дамытуға, еңбекке психологиялық және практикалық дайындықты жүргізуге, сондай-ақ мамандық таңдауға сәндік-қолданбалы өнердің әсері туралы.

Аннотация.

В статье говорится о трудностях социальной адаптации учащихся с нарушением интеллекта. О влиянии ДПИ на формирование эстетического и художественного вкуса у учащихся, развитие трудовых умений и навыков, вести психологическую и практическую подготовку к труду, а также к выбору профессии.

Түйінді сөздер: сәндік-қолданбалы өнер, ақыл-ойы бұзылған балалар, еңбекке баулу, бейімделу.

Ключевые слова: декоративно-прикладное творчество, дети с нарушением интеллекта, трудовое воспитание, адаптация.

«Ни один метод сам по себе ни плох,
ни хорош – только в общей системе воспитания
он получает свое оправдание или осуждение»
Л. С. Выготский

Декоративное творчество играет важную роль в развитии детей, особенно для тех, кто имеет ограниченные возможности здоровья (ОВЗ). Одним из наиболее значимых направлений в декоративно-прикладном искусстве является пошив изделий с национальным орнаментом. В Казахстане традиционные узоры занимают особое место, символизируя богатую культуру и историю народа.

Занятия по созданию текстильных изделий с казахским орнаментом помогают детям с ОВЗ развивать мелкую моторику, творческое мышление, усидчивость и координацию движений. В процессе пошива ребенок не только приобретает полезные навыки, но и погружается в мир народного искусства, ощущая свою связь с традициями предков. Казахский орнамент — это не просто узор, а своеобразный язык, передающий культурные традиции. Использование этих мотивов в текстильных изделиях делает каждую работу уникальной и наполненной смыслом.

В последние годы в обществе стали очень востребованными изделия с использованием элементов национального орнамента, декоративно-прикладного искусства. При работе с учащимися с нарушениями интеллекта мы все чаще стали обращаться к народным истокам, на уроках швейного дела, на трудовой практике, во внеклассной кружковой работе, на факультативах.

Важнейшая цель использования национального прикладного искусства – в соответствии с принципами гуманизации и индивидуализации обучения детей с ОВЗ – формирование трудовых умений и навыков с целью дальнейшей успешной социализации в обществе после окончания школы. Анализ уровня обученности учащихся в 5 – 9-х классах показывает позитивные перемены в обучении учащихся с поэтапным введением в программу нового курса «декоративно-прикладное искусство» и расширением за счет этого новых ремесел. Это особенно важно в современных условиях развития общества, в связи с нехваткой рабочих мест, когда выпускники коррекционной школы не способны конкурировать на рынке труда с квалифицированными специалистами. Овладение ремеслами дает возможность

выпускникам коррекционных школ организовать свой быт, работать в сфере малого предпринимательства, индивидуальной трудовой деятельности, не стать обузой для окружающих.

В работе педагогов четко прослеживается и эффективно используется теория поэтапного формирования трудовых действий. В процессе практической деятельности при изготовлении конкретных изделий происходит коррекция основных отклонений в развитии учеников. Работа над декоративным образом требует от учащихся умений наблюдать, способности к логическому мышлению и обобщению, овладению художественным мастерством. Предполагает понимание их декоративных возможностей и развитие фантазии, приобретение технических знаний и умений, развитие мышечной системы, помогает вырабатывать устойчивость руки, развивает координацию, ритмичность движений, глазомер, творческое воображение и, наконец, чувство радости и удовлетворения после завершения процесса труда.

Процесс создания декоративных изделий ценен еще и тем, что он может быть успешным лишь тогда, когда ученик с самого начала представляет себе конечный результат, которого нужно достигнуть. Ученик в ходе создания изделия планирует свои действия, ведь не сделав предыдущей операции нельзя перейти к следующей, все это ведет к организованности и культуре труда учащихся, воспитывает умение в любое дело вносить элемент планирования.

Планирование и контроль – неразрывные процессы. Контроль за качеством изделия возможен различного рода. С одной стороны, это контроль учителя, осуществляемый в процессе индивидуальной деятельности учащихся. С другой стороны – промежуточные просмотры незавершенных работ, когда учащиеся высказывают свое мнение о собственных работах и о работах своих товарищей. Возможен и самоконтроль, когда они, работая по образцу, путем сравнения и сопоставления, анализа определяют качество изделия. Это приучает учащихся к точности, аккуратности, самодисциплине, способствует творческому воображению.

Работа над изделиями декоративно-прикладного творчества является одним из активных средств эстетического и художественного воспитания школьников. Процесс труда с его ритмом, темпом, игровым оформлением увлекает учащихся, содействует выявлению их способностей. Они приобретают умения самостоятельно трудиться, стремление создавать прекрасное. Результаты труда приносят детям творческое удовлетворение, оказывают на них глубокое эмоциональное воздействие. У учащихся углубляются и совершенствуются эстетические, трудовые и политехнические знания, формируются специальные навыки культуры труда, пробуждается интерес к профессиям.

Такие занятия способствуют формированию универсальных способностей, творческой направленности в трудовом процессе, то есть таких качеств личности, которые потребуются выпускникам школы и в дальнейшей жизни, каким бы видом деятельности он не занимался.

Подготовка к усвоению наиболее сложных разделов программы ведется путем большей развернутости, постепенности в изучении материала, учета и преодоления конкретных затруднений учащихся, введения дополнительных тренировочных упражнений, работа над осмыслением изучаемой темы.

Работа с детьми с ограниченными возможностями требует особого подхода. Важно учитывать их физические и психоэмоциональные особенности, подбирая комфортные методы обучения. Основные принципы работы включают:

1. Индивидуальный подход.

Каждый ребенок развивается в своем темпе, поэтому задания должны соответствовать его возможностям. Например, дети с нарушением опорно-двигательного аппарата могут выполнять более простые виды работы, например, вышивку или аппликацию, а дети с нарушениями интеллекта – повторять простые узоры по шаблону.

2. Использование адаптированных инструментов.

Для удобства детей можно использовать:

- Иголки с увеличенным ушком;
- Безопасные ножницы с закругленными концами;
- Ткань с заранее нанесенными контурными рисунками для вышивки;
- Пуговицы и бусины большего размера для удобства захвата.

3. Пошаговое обучение

Каждое изделие создается в несколько этапов, что облегчает восприятие информации:

1. Изучение узора и его символики.
2. Подбор ткани и ниток.
3. Перенос орнамента на материал.
4. Выполнение швов и соединение деталей.
5. Финальная отделка изделия.

Этот процесс позволяет детям постепенно освоить основы декоративного шитья и обрести уверенность в своих силах.

Психологический и социальный эффект занятий

Пошив изделий с казахским орнаментом не только развивает художественные навыки, но и приносит пользу психологическому состоянию детей. Среди ключевых эффектов можно выделить:

- Развитие терпения и усидчивости – дети учатся доводить начатое до конца.
- Повышение самооценки – видя результат своей работы, ребенок ощущает гордость за свои достижения.
- Социализация – совместное творчество способствует общению и взаимодействию с окружающими.

Многие дети с ОВЗ находят в декоративном творчестве возможность самовыражения, что положительно сказывается на их эмоциональном состоянии.

Декоративно-прикладное искусство, как никакой другой вид учебно- творческой работы учащихся, позволяет одновременно с раскрытием огромной духовной ценности изделий народных мастеров, формированием эстетического и художественного вкуса вооружать учащихся техническими знаниями, развивать у них трудовые умения и навыки, вести психологическую и практическую подготовку к труду, к выбору профессии.

Пошив изделий с казахским национальным орнаментом – это не просто рукоделие, а важный элемент культуры, который может стать инструментом развития для детей с ОВЗ. Такие занятия помогают не только освоить ремесло, но и почувствовать свою причастность к национальному наследию. Поддержка декоративного творчества среди детей с ограниченными возможностями способствует их интеграции в общество, раскрытию потенциала и укреплению национальной идентичности.

Организация кружков и мастер-классов по шитью с использованием казахских узоров станет отличной возможностью для воспитания у детей любви к культуре и искусству, а также поможет им приобрести полезные навыки для будущего.

Список литературы

1. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения или как интересно преподавать/ А.К. Мынбаева, З.М. Садвакасова/ 5-е издание, дополненное. - Учебное пособие. – Алматы, 2011г. С. -341.
2. Неявко Н.Н. Международная научно-практическая конференция «Наилучшие практики для работы с детьми», статья «Технологии, используемые на уроках швейного дела для учащихся специальной школы-интерната», Казахстан, г. Усть-Каменогорск, 2018 г. С-89.
3. Шубина Е.Ю. «Применение предметных технологических карт на уроках швейного дела». Россия, nsportal, 2021 г.
4. Н.-Б. Нурмухаммедов «Народное декоративно-прикладное искусство казахов» Ленинград, 1970 г.
5. Баримбеков Ж. Казахский орнамент. Алма-Ата, 1986.
6. Ибрайшина Г. Язык казахского орнамента. Истоки своей культуры как важный момент осознания этносом национальной самобытности. // Мысль. № 2, - 62 с.

КАЧЕСТВО ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ГРУППОВОЙ РАБОТЫ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Сейт Айманат
учитель английского языка ГКП на ПХВ «Средняя школа №13»
акимата города Астана

Аңдатпа: Формативті бағалау – оқу үдерісінің ажырамас бөлігі және оқушылардың дамуына маңызды ықпал етеді. Бұл мақалада ағылшын тілі сабақтарында топтық жұмысты формативті бағалаудың сапасы қарастырылады. Бағалаудың тиімділік критерийлері, сондай-ақ оның оқушылардың мотивациясына, белсенді қатысуына және үлгеріміне әсері талданады. Қорытынды бөлімде ағылшын тілін оқыту сапасын жақсарту мақсатында топтық жұмысты формативті бағалау тәжірибесін жетілдіру бойынша ұсыныстар беріледі.

Кілт сөздер: формативті бағалау, топтық жұмыс, кері байланыс, оқыту сапасы.

Аннотация: Формативное оценивание является неотъемлемой частью образовательного процесса и играет важную роль в развитии учащихся. В данной статье рассматривается качество формативного оценивания групповой работы на уроках английского языка. Анализируются критерии эффективности оценивания, а также его влияние на мотивацию, вовлечённость и успеваемость учеников. В заключение предлагаются рекомендации по совершенствованию практики формативного оценивания групповой работы для повышения качества обучения английскому языку.

Ключевые слова: формативное оценивание, групповая работа, обратная связь, качество обучения.

ВВЕДЕНИЕ

Формативное оценивание имеет заметное значение в контексте образовательного процесса, особенно в рамках групповой работы на уроках английского языка. Его главная цель заключается в непрерывной поддержке процесса обучения, а не только в оценивании конечных результатов. Актуальность данной темы подтверждается необходимостью расширения методов взаимодействия и улучшения учебного опыта для учеников.

Одним из важных аспектов формативного оценивания является его взаимосвязь с процессом обучения, который в свою очередь становится более гибким и адаптивным к потребностям учащихся. Обратная связь, полученная в ходе формативного оценивания, позволяет учителям оценивать прогресс учеников и корректировать подходы к обучению. [1].

Таким образом, качественное формативное оценивание групповой работы на уроках английского языка непосредственно влияет на общую успеваемость и мотивацию учащихся, формируя у них более глубокое понимание материала и уверенность в своих силах. [2]

Методология

Метод Lesson Study представляет собой циклический процесс, в котором группа учителей совместно планирует, проводит, анализирует и улучшает уроки. При групповой работе на уроках английского языка можно использовать различные методы, которые способствуют активному взаимодействию учащихся, развитию языковых навыков и формативному оцениванию. Вот несколько эффективных подходов:

1. Методы организации групповой работы

1.1. Круговые обсуждения (Round Table, Round Robin)

- Учащиеся по очереди делятся идеями или отвечают на вопросы.
- Позволяет каждому участнику быть вовлеченным.
- Хорошо подходит для разминки или обсуждения сложных тем.

1.2. Метод «Джигсо» (Jigsaw Method)

- Группа делится на «экспертные» команды, каждая изучает свою часть материала.
- Затем учащиеся пересаживаются в новые группы, где каждый делится полученной информацией.

1.3. Парное обучение (Peer Teaching)

- Один ученик объясняет материал другому.

- Закрепляет знание через обучение.
- Повышает уверенность в использовании языка.

1.4. Ролевые игры (Role Play)

- Группы разыгрывают сценки по заданным ситуациям.
- Помогает развивать коммуникативные навыки.
- Учащиеся используют язык в приближенной к реальности обстановке.

2. Методы формативного оценивания в группах

2.1. Самооценка и взаимооценка (Self-Assessment & Peer Assessment)

- Учащиеся оценивают собственное участие и работу своих одноклассников.
- Можно использовать простые рубрики или чек-листы.
- Развивает ответственность за собственное обучение.

2.2. Круговая обратная связь (Gallery Walk, Peer Feedback Circles)

- Группы представляют результаты своей работы (например, постеры, проекты).
- Остальные команды дают комментарии и предложения по улучшению.
- Обучает конструктивной критике и навыкам публичного выступления.

2.3. Использование чек-листов и рубрик

- Четкие критерии помогают учащимся объективно оценивать свою работу.
- Можно использовать как для учительского, так и для взаимооценивания.

3. Методы активного взаимодействия в группах

3.1. «Снежный ком» (Snowball Discussion)

- Начинается с работы в парах, затем пары объединяются в четверки и далее в большие группы.

- Позволяет глубже проработать тему и развить аргументацию.

3.2. «Мозговой штурм» (Brainstorming)

- Генерация идей в группах с последующим обсуждением.
- Развивает креативное мышление и способствует активному использованию языка.

3.3. «Фишбоун» (Fishbone Diagram)

- Группы анализируют проблему, распределяя причины и последствия.
- Полезно для подготовки к письменным заданиям (эссе, аргументации).

Эффективная групповая работа включает сочетание разнообразных методов, направленных на развитие языковых навыков, критического мышления и навыков сотрудничества. При этом важно грамотно организовать формативное оценивание, чтобы ученики не только работали вместе, но и осознавали свою ответственность за процесс обучения.

Этапы исследования

1. Планирование урока

На этом этапе группа преподавателей разрабатывает детальный план урока, в котором ключевым компонентом является формативное оценивание групповой работы. Важные шаги:

- а) Определение целей исследования

Основная цель — улучшение формативного оценивания при работе учащихся в группах.

- б) Выбор темы и содержания урока

Тема урока выбирается так, чтобы она позволяла учащимся активно взаимодействовать в группах (например, обсуждение кейсов, выполнение проектных заданий, ролевые игры).

- в) Выбор методов формативного оценивания

- Самооценка — ученики анализируют собственное участие в групповой работе;
- Взаимооценка — члены группы оценивают вклад друг друга по заданным критериям;
- Обратная связь от учителя — учитель комментирует работу групп и направляет их деятельность;

2. Проведение урока и наблюдение

- а) Роль учителя

Один из учителей проводит урок, следуя разработанному плану. Он создает условия для эффективной групповой работы, наблюдает за взаимодействием учеников и организует формативное оценивание.

- б) Роль наблюдателей

Остальные участники Lesson Study выполняют роль наблюдателей. Они:

- фиксируют уровень вовлеченности учащихся;
- анализируют, как формативное оценивание влияет на динамику групповой работы;
- обращают внимание на сильные и слабые стороны используемых методов.

3. Анализ и рефлексия

После урока участники исследования собираются для обсуждения результатов.

Важные аспекты анализа:

а) Оценка вовлеченности учащихся

- Были ли все ученики активны в группе?
- Какие факторы способствовали или препятствовали их участию?

б) Анализ методов формативного оценивания

- Какие методы (самооценка, взаимооценка, учительская обратная связь) оказались наиболее эффективными?
- Как ученики воспринимали обратную связь?

4. Корректировка и повторный цикл

а) Разработка улучшений

Учитывая результаты анализа, вносятся изменения в план урока. Например:

- уточняются или упрощаются критерии оценивания;
- вводятся новые формы обратной связи (например, аудиокомментарии учителя);
- корректируются инструкции для учащихся, чтобы сделать формативное оценивание более осмысленным.

б) Повторное проведение урока

Улучшенный урок снова проводится с другой группой или теми же учащимися.

Наблюдатели снова фиксируют изменения, анализируют их влияние на групповые взаимодействия.

в) Заключительный анализ

После второго (или третьего) цикла исследовательская группа делает окончательные выводы о том, какие стратегии формативного оценивания наиболее эффективны.

Метод Lesson Study позволяет детально изучить процесс формативного оценивания групповой работы и на основе эмпирических данных определить лучшие практики. Итоги исследования могут быть использованы для профессионального развития учителей и улучшения качества преподавания английского языка.

Результаты

Результаты анкетирования выявили ключевые проблемы, с которыми сталкиваются учителя при формативном оценивании групповой работы:

1. Сложности в оценивании каждого участника группы (45%)

Большинство учителей испытывают трудности при оценке вклада каждого ученика. Это связано с тем, что групповые задания часто фокусируются на общем результате, а индивидуальные усилия остаются в тени.

2. Неправильное восприятие формативного оценивания учениками (34%)

Половина учителей отметила, что учащиеся не всегда понимают суть формативного оценивания. Это может быть связано с недостаточным объяснением его целей, принципов и критериев.

3. Нехватка инструментов и времени для качественного оценивания (21%)

Проведение формативного оценивания требует значительных временных затрат, что создает дополнительную нагрузку на учителей.

Применение в практике

В рамках исследования было проведено два цикла урока, направленных на изучение качества формативного оценивания групповой работы.

Первый цикл.

Метод: Работа с текстом (Jigsaw reading).

Организация: Ученики в группах изучали различные части текста, затем делились информацией друг с другом.

Формативное оценивание: Самооценка внутри группы по заранее подготовленным критериям (активность, точность передачи информации, сотрудничество).

Результаты: ученики проявили вовлеченность, но некоторые группы испытывали

затруднения с объективной самооценкой.

Второй цикл

Метод: Кластер (Mind mapping).

Организация: Группы анализировали тему, создавая схему с ключевыми идеями и связями.

Формативное оценивание: Взаимооценивание групп по рубрикам (структура кластера, глубина анализа, языковая точность).

Результаты: улучшилась активность и ответственность учащихся, а взаимная оценка позволила получить более объективную обратную связь.

Сравнение двух циклов показало, что взаимная оценка оказалась более эффективной для осознания критериев успешной работы. Метод кластеров также способствовал более глубокому анализу темы и развитию навыков аргументации.

Рекомендации

Анализ исследования формативного оценивания групповой работы показал, что данный подход способствует развитию у учеников навыков сотрудничества, критического мышления и самооценки. На основе полученных данных были разработаны рекомендации, направленные на улучшение эффективности групповой работы, как для учителей, так и для учеников.

Рекомендации для учителей

- внедрять четкие и прозрачные критерии оценивания
- использовать самооценивание и взаимооценивание в группах
- делать акцент на процессе, а не только на результате
- регулярно давать обратную связь
- использовать цифровые инструменты
- развивать навыки рефлексии у учащихся
- учитывать индивидуальный вклад каждого участника

Заключение

В заключение можно подвести итоги, касающиеся качества формативного оценивания групповой работы на уроках английского языка, а также его значимости для образовательного процесса в целом. Результаты показали, что регулярная обратная связь и возможность самооценки способствуют повышению интереса к предмету и улучшению общей атмосферы на уроках.[4] Учащиеся, получая возможность работать в группах и обсуждать свои достижения, становятся более уверенными в своих силах и стремятся к дальнейшему развитию. Это, в свою очередь, положительно сказывается на их успеваемости и общем уровне знаний.[5] Эффективное формативное оценивание требует от учителя не только знаний о методах и стратегиях, но и умения анализировать и интерпретировать результаты, чтобы своевременно вносить коррективы в процесс обучения.

Использованная литература

1. Мотивация учащихся в период перехода на критериальное оценивание. - 2019г.
2. Эффективность использования методов формативного оценивания. - 2022г.
3. Роль и место групповой работы в учебной деятельности учащихся - 2020г.
4. Формативная оценка практических занятий. - 2020г.
5. Современные методы оценивания результатов обучения. - 2020г.

СТРАТЕГИИ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Серохвостова Алёна Анатольевна
учитель начальных классов

КГУ «Комплекс Тарханская средняя школа - детский сад» отдела образования по Глубоковскому району УО Восточно-Казахстанской области

Аннотация

Статья рассматривает стратегии развития читательской грамотности в начальной школе, акцентируя внимание на переходе от пассивного восприятия текста к активному осмыслению. Представлена методика, включающая различные этапы чтения, с использованием интерактивных методов, направленных на развитие критического мышления и глубокого понимания. Описан опыт применения методики в реальном учебном процессе, проанализированы результаты и даны рекомендации для педагогов.

Исследовательская статья будет полезна не только учителям начальных классов, но и родителям, молодым специалистам, педагогам, которые заинтересованы в развитии навыков чтения.

Ключевые слова: читательская грамотность, начальная школа, стратегии чтения, критическое мышление, активное обучение, смысловое чтение.

В современном мире умение читать – это не просто навык, а ключевая компетенция, определяющая успех человека в различных сферах жизни. Читательская грамотность, понимаемая как способность осмысливать, использовать, оценивать и взаимодействовать с письменными текстами для достижения собственных целей, играет важную роль в становлении личности. Именно в начальной школе закладываются основы этой грамотности, поэтому так важно внедрять эффективные стратегии, направленные на развитие не только технического навыка чтения, но и глубокого понимания прочитанного.

В Казахстане, как и во всем мире, проблема читательской грамотности остается актуальной. Необходимость совершенствования методик обучения чтению демонстрируется и в исследованиях PISA и PIRLS. Последнее время наблюдается тенденция к механическому прочтению без глубокого осмысления текста, это ограничивает возможности учеников в дальнейшем обучении. Анализ отечественной и зарубежной литературы о развитии читательской грамотности, показывает, что необходимо сместить акцент с пассивного восприятия текста на активное его осмысление, используя интерактивные методы и стратегии.

Цель данной статьи – представить практический опыт использования авторской методики, направленной на формирование читательской грамотности у младших школьников, и показать ее эффективность.

Задача – предоставить конкретные стратегии, которые можно применять в работе с учащимися начальной школы.

Методика «Осмысленное чтение – путь к пониманию» разработана на основе принципов деятельностного подхода и теории конструктивизма. Основная идея заключается в том, что знание не передается в готовом виде, а конструируется самим учеником в процессе активного взаимодействия с текстом[1]. Методика включает три основных этапа: предварительное чтение (знакомство с текстом), чтение (непосредственная работа с текстом), чтение и послечтение (этап анализа и закрепление).

Предварительное чтение. Целью этого этапа является создание мотивации и активация имеющихся знаний по теме. Используются такие приемы, как вопросы по иллюстрации, о чем нам говорит заглавие, словарная работа (объяснение непонятных слов), мозговой штурм, составление «облака слов», или прогнозирование содержания произведения. Например, перед чтением текста о растениях, можно спросить детей, какие растения они знают, где они растут, нужно ли за ними ухаживать? и т.п. Таким образом – это помогает учителю установить связь между их знаниями и новым материалом.

Чтение. На этом этапе применяется стратегия «Чтение с остановками»[2]. Учащи-

еся разбивают текст на несколько частей, после прочтения, которых делают паузы для пересказа, обсуждения, формулирования вопросов и прогнозирования дальнейшего развития событий. Это даёт возможность отслеживать понимание текста в процессе чтения, а не после него. Используется стратегия «пометки на полях», ученики помечают непонятные места вопросительным знаком, новую информацию знаком «+», а знакомую информацию «v»)

Послечение. Этот этап направлен на углубление понимания прочитанного и применение полученных знаний. Используются такие стратегии как: «толстые и тонкие вопросы», которые способствуют развитию критического мышления [3]. «Толстые» вопросы требуют размышления и аргументации, а «тонкие» - простых ответов на основе текста. Также применяются: ролевые игры («Редакция газеты», «Моментальное фото», «Интервью»), создание постеров, плакатов, фильмов в картинках, составление кластеров, дискуссии, написание отзывов. Например, после прочтения сказки можно предложить детям инсценировать её, или написать продолжение истории. Важно, чтобы каждый учащийся имел возможность выразить свое понимание текста, а также услышать мнения своих одноклассников. Ключевым моментом является анализ и рефлексия над процессом чтения, позволяющие ученикам осознать собственные стратегии понимания и учиться на своих ошибках.

Методика ориентирована на развитие компетенций:

- Умение находить и извлекать информацию из текста и связывать её с собственным опытом.
- Умение понимать и интерпретировать информацию.
- Умение критически оценивать информацию и аргументировать свою точку зрения.

- Умение использовать полученные знания в различных ситуациях.

Данная методика была апробирована в течение одного года в 3 классе.

Опыт включал в себя разработку серии уроков, адаптированных под различные типы текстов (художественные, научно-популярные, информационные). Каждый урок был построен в соответствии с тремя этапами методики.

Например, при изучении рассказа «Сова» В. Бианки, на этапе предварительного чтения, чтобы вызвать у детей интерес к теме и побудить к размышлению, был проведен мозговой штурм, где дети высказывали свои ассоциации со словом «сова», обсуждали вопросы, строили предсказания («Как вы думаете, о чем может быть рассказ про сову? Что может случиться в этом рассказе?»). На этапе чтения использовалось «чтение с остановками», после каждого абзаца обсуждалось поведение персонажей, их чувства и мотивы. Учащиеся активно вели пометки на полях, отмечая непонятные слова и интересные факты. На этапе послечения была организована дискуссия «Сова – хищник или друг». В качестве итоговой работы был создан проект «Дерево мнений» по прочитанному тексту. Ствол дерева содержал вопрос «Сова – хищник или друг?». Ветвь первая – утверждение «Сова-хищник» (листья – подтверждения «Она охотится на других животных», «У неё острые когти клюв» и другие). Ветвь вторая – «Сова – друг природы» (листья- «Сова контролирует численность мышей», «Она часть природного баланса» и другие), ветвь третья – «Сложно сказать однозначно» (листья – «Она и хищник, и часть природы», «Человек сам должен не мешать природе» и другие). Корень (вывод) – «Сова – это и хищник, и важная часть природного сообщества. Она не «друг» или «враг» леса, а необходимый элемент экосистемы, который выполняет свою роль. Наше отношение к сове должно быть уважительным, а к природе - бережным».

Анализ результатов показал, что учащиеся стали более внимательными и вовлеченными в процесс чтения. Наблюдался рост понимания прочитанного, умения формулировать вопросы и высказывать свою точку зрения. Диагностика, проведенная в начале и конце учебного года, показала значительное увеличение процента детей, способных делать выводы и обобщения на основе прочитанного. В среднем, количество детей, достигших высокого уровня понимания текста, увеличилось на 23%.

Преимущества методики:

- Развитие не только навыка чтения, но и критического мышления.
- Активное участие каждого ученика в процессе обучения.
- Возможность адаптации под различные типы текстов и возрастные группы.

Недостатки методики:

- Требует от учителя тщательной подготовки и умения организовывать дискуссии и проектную деятельность.
- Может потребовать больше времени на каждый урок, по сравнению с традиционными подходами.
- Сложность во внедрении, если нет достаточного количества ресурсов (например, учебных материалов).

Рекомендации. Для успешного внедрения методики рекомендуется следующее:

1. Тщательная подготовка: учителю необходимо продумать каждый этап урока, подготовить материалы, и предусмотреть возможные трудности.
2. Наглядность: Использовать визуальные материалы (картинки, схемы, таблицы), которые помогут ученикам лучше понять текст.
3. Интерактивность: Активно использовать интерактивные методы, стимулирующие обсуждение и обмен мнениями.
4. Дифференцированный подход: учитывать индивидуальные особенности каждого ученика и предлагать задания, соответствующие их уровню подготовки.
5. Рефлексия: проводить регулярную рефлекссию с учениками, чтобы помочь им осознать собственные стратегии понимания и учиться на своих ошибках.
6. Оценка результатов: для оценки использовать различные методы, такие как: наблюдение за участием в дискуссиях, анализ письменных работ, а также проведение тестов на понимание прочитанного. Возможна организация взаимной оценки между учащимися, позволяющей им давать обратную связь друг другу по качеству выполненных заданий и применяемым стратегиям чтения. Важно проводить оценку регулярно, чтобы вовремя скорректировать свою работу и выявить возможные пробелы.

Стратегии читательской грамотности, представленные в данной статье, позволяют учителю не просто учить детей читать, а обучать их думать посредством чтения. Данная методика является практичным инструментом для развития не только технических навыков чтения, но и критического мышления, способности анализировать и интерпретировать текст, что особенно важно в младших классах. Она позволяет перейти от пассивного восприятия текста к активному его осмыслению, делая процесс чтения более интересным и эффективным.

Представленный опыт демонстрирует, что грамотное применение активных методов обучения позволяет не только повысить уровень читательской грамотности, но и сформировать у учащихся умение учиться, самостоятельно добывать знания и критически их оценивать. Таким образом, важность исследования и внедрения эффективных стратегий чтения для развития практической деятельности педагогов и всего образовательного процесса неопределима. Необходимо продолжать изучение этой проблемы, разрабатывать и апробировать новые подходы, чтобы обеспечить каждому ребенку возможность стать грамотным и успешным читателем. Предложенная методика, основанная на практическом опыте, может служить ценным ресурсом для учителей начальных классов, стремящихся к повышению качества обучения.

Список использованной литературы:

1. Граник Г.Г., Бондаренко С.М., Концевая Л.А. Как учить работать с книгой. М.: Мой учебник, 2007.
2. Загашев И.О. Чтение в библиотеке. Стратегия «Чтение с остановками». М.: Чистые пруды, 2010.
3. Заир-Бек С. И., Муштавинская И. В. Развитие критического мышления на уроке. М.: Просвещение, 2011.

ПОВЫШЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ РЕШЕНИЯ ОЛИМПИАДНЫХ ЗАДАНИЙ ПО ИНФОРМАТИКЕ

С.В. Соловьева, И.С. Дагалов
учителя информатики КГУ «Школа-лицей № 1 отдела образования
города Костаная» Управления образования акимата Костанайской
области

Аңдатпа

Бұл мақаланың мақсаты – информатика пәнінен олимпиада тапсырмаларын шешудің оқушылардың оқу жетістіктеріне әсерін талдау, сондай-ақ мұндай тапсырмаларды оқу процесінде тиімді пайдалану бойынша ұсыныстар әзірлеу. Зерттеудің өзектілігі оқушыларды алгоритмдік ойлауды, бағдарламалау дағдыларын және пәнді терең түсінуді дамыту үшін информатикадан олимпиадаларға дайындау қажеттілігінің артуына байланысты. Авторлар ғылыми-тәжірибелік деректерді талдайды және танымдық және есептерді шешу дағдыларын дамыту құралы ретінде олимпиада тапсырмаларының әлеуетін бағалайды. Мақалада олимпиада тәжірибесін оқу процесіне енгізу бойынша ұсыныстар берілген.

Кілтті сөздер: олимпиада тапсырмалары, алгоритмдік ойлау, бағдарламалау.

Аннотация

Целью данной статьи является анализ влияния решения олимпиадных заданий на образовательные достижения учащихся по информатике, а также разработка рекомендаций по эффективному применению таких заданий в учебном процессе. Актуальность исследования обусловлена растущей потребностью в подготовке учащихся к олимпиадам по информатике для развития алгоритмического мышления, навыков программирования и углубленного понимания предмета. Авторы анализируют научные и практические данные, оценивают потенциал олимпиадных заданий как средства развития когнитивных и проблемных навыков. Статья предоставляет рекомендации для внедрения олимпиадной практики в учебный процесс.

Ключевые слова: олимпиадные задания, алгоритмическое мышление, программирование.

Современное образование сталкивается с вызовами, связанными с динамичным развитием информационных технологий, требуя от учащихся не только знания, но и умения применять их на практике, а также навыки решения нестандартных задач. В этом контексте, подготовка к олимпиадам по информатике становится важным компонентом образовательного процесса, способствующим развитию алгоритмического мышления, логики, и навыков программирования [1].

Олимпиадное программирование является не только важным инструментом в развитии алгоритмического мышления, но и влияет на широкий спектр личных и учебных достижений школьников. С момента введения олимпиад по информатике, особенно на республиканском уровне, этот вид активности стал неотъемлемой частью образовательной практики во многих странах, включая Казахстан [2].

Решение олимпиадных задач в раннем возрасте оказывает непосредственное влияние на успеваемость школьников. Например, учащиеся, активно решающие задачи на олимпиадах, демонстрируют более высокие результаты на экзаменах, связанных с математикой, физикой и другими дисциплинами, требующими логического подхода [3].

Психологический эффект, возникающий от успешного участия в олимпиадах, также способствует лучшей мотивации к учебе и более высокому интересу к образовательному процессу. Успешные результаты на олимпиадах повышают уверенность учащихся в своих силах, что положительно сказывается на их общем подходе к обучению [4].

Вместе с тем, недостаточно изученными остаются вопросы, касающиеся выбора оптимальных методик использования олимпиадных заданий в учебном процессе, определения наиболее эффективных типов задач, а также влияния различных форм работы на образовательные результаты. Кроме того, существует необходимость в разработке методических рекомендаций, адаптированных к индивидуальным особенностям учащихся

и уровню их подготовки.

В данной работе ставится цель исследовать влияние решения олимпиадных заданий на образовательные достижения учащихся по информатике, а также разработать практические рекомендации по их эффективному применению в учебном процессе. В рамках исследования были определены следующие задачи:

- Провести анализ научной литературы по проблеме исследования.
- Разработать методический комплекс для подготовки учащихся к олимпиадам по информатике.
- Провести педагогический эксперимент, сравнивающий результативность обучения в экспериментальной и контрольной группах.
- Оценить влияние решения олимпиадных заданий на образовательные достижения учащихся.
- Разработать рекомендации по эффективному применению олимпиадных заданий в учебном процессе.

Для проведения исследования были использованы следующие методы:

Анализ литературы: изучение научно-методических работ по теме исследования для определения теоретической базы и основных подходов к использованию олимпиадных заданий.

Разработка методического комплекса: был разработан комплекс заданий для подготовки к олимпиадам по информатике, который включал в себя:

- задания разных типов и уровней сложности (от базовых до продвинутых);
- задания по различным темам: программирование алгоритмов ветвления, программирование составных условий, циклы, одномерные и двумерные массивы, дискретная математика;
- методические рекомендации по решению задач;
- разборы сложных задач и анализ ошибок.

Педагогическое наблюдение: наблюдение за процессом обучения в экспериментальной и контрольной группах, анализ активности учащихся, их вовлеченности в учебный процесс.

Тестирование: было проведено три этапа тестирования:

Предварительное тестирование (в начале учебного года) для определения исходного уровня знаний учащихся в обеих группах.

Промежуточное тестирование (после двух месяцев занятий) для оценки влияния применения олимпиадных заданий на итоги школьного этапа республиканской олимпиады.

Итоговое тестирование (в конце полугодия) для определения общего влияния на образовательные достижения.

Статистическая обработка данных: для анализа результатов тестирования использовались методы описательной статистики (среднее значение, стандартное отклонение) и статистический критерий Стьюдента для выявления статистически значимых различий между результатами экспериментальной и контрольной групп.

Исследование проводилось в период с сентября 2024 по декабрь 2024 года на базе КГУ «Школа-лицей №1 отдела образования города Костаная» Управления образования акимата Костанайской области. В эксперименте принимали участие учащиеся 7 и 8 класса, изучающие информатику на углубленном уровне. Всего было сформированы две группы по 5 человек: экспериментальная и контрольная. Уровень знаний в обеих группах перед началом эксперимента был примерно одинаковым.

Учебный процесс в контрольной группе проводился по стандартной программе, а в экспериментальной группе, помимо стандартной программы, использовались разработанные олимпиадные задания. В рамках урочных и внеурочных занятий учащиеся экспериментальной группы выполняли задания методического комплекса, разбирали решения сложных задач, анализировали свои и чужие ошибки.

Результаты предварительного тестирования показали, что исходный уровень знаний учащихся в обеих группах был примерно одинаковым, что позволило убедиться в корректности формирования экспериментальной и контрольной групп.

На рисунке 1 наглядно представлены результаты сравнения средних баллов в экс-

периментальной и контрольной группах на трех этапах тестирования. На предварительном тестировании средние баллы в обеих группах были сопоставимы, что подтверждает однородность групп до начала эксперимента. Однако, на промежуточном тестировании уже наблюдалось некоторое увеличение среднего балла в экспериментальной группе по сравнению с контрольной. Итоговое тестирование показало, что средний балл в экспериментальной группе значительно превысил средний балл в контрольной группе.

Рисунок 1. Диаграмма сравнения средних баллов в экспериментальной и контрольной группах

Для анализа полученных данных был использован t-критерий Стьюдента для независимых выборок. Результаты сравнения средних баллов на каждом этапе тестирования представлены в таблице 1.

Таблица 1. Результаты сравнения средних баллов между экспериментальной и контрольной группами.

Этап тестирования	Средний балл (экспериментальная группа)	Средний балл (контрольная группа)	t-критерий Стьюдента	p-значение
Предварительное	7.2	7.3	-0.2	0.85
Промежуточное	7.7	7.5	1.9	0.06
Итоговое	8.5	7.6	3.1	0.005

Как видно из таблицы, на предварительном этапе различия между группами были незначительны. На промежуточном этапе различия стали заметнее, но не достигли статистически значимого уровня ($p = 0,06$). Однако, на итоговом этапе тестирования выявило статистически значимые различия между результатами экспериментальной и контрольной групп ($p < 0,01$). Это говорит о том, что решение олимпиадных задач оказало положительное влияние на образовательные достижения учащихся в экспериментальной группе.

Кроме того, учащиеся экспериментальной группы показали отличные результаты на школьном этапе республиканской олимпиады. Учащиеся Екатерина Д. (7 «А») и Глеб С. (8 «Д») заняли первые места на городском этапе республиканской олимпиады. Данных учащихся ожидает следующий этап – областной.

Результаты проведенного исследования подтверждают гипотезу о том, что систематическое использование олимпиадных заданий в учебном процессе способствует раскрытию логических способностей и повышению образовательных достижений учащихся по информатике.

Полученные результаты согласуются с данными других исследователей, которые также отмечают положительное влияние решения олимпиадных задач на развитие алгоритмического мышления, навыков программирования и умения решать сложные задачи [4, 5].

Применение олимпиадных заданий не только повышает качество знаний, но и мотивирует учащихся к саморазвитию, формирует навыки самостоятельного поиска информации и решения проблем. Анкетирование учащихся экспериментальной группы также подтвердило, что решение нестандартных задач повышает интерес к предмету и помогает лучше понимать его [6].

Олимпиадное программирование – это искусство быстрого и эффективного решения сложных задач, требующих не только знаний алгоритмов и структур данных, но и умения разрабатывать ясные, продуманные решения. Один из самых полезных инструментов на пути к успеху в олимпиадах – это псевдокод [2].

Псевдокод – это неформальный язык описания алгоритмов, который сочетает в себе элементы естественного языка и языков программирования. Он не привязан к конкретному синтаксису и позволяет сосредоточиться на логике решения, не отвлекаясь на детали реализации [3].

Преимущества использования псевдокода в олимпиадном программировании:

1. Упрощение процесса решения задачи. Псевдокод помогает систематизировать идеи, расставить приоритеты и структурировать решение, что значительно упрощает переход к конкретному коду. Это особенно важно в условиях ограниченного времени, характерных для олимпиад.

2. Отсутствие синтаксических ошибок. При работе с псевдокодом внимание фокусируется исключительно на логике решения, а не на синтаксисе языка. Это позволяет избежать ошибок, связанных с неправильным использованием конструкции языка программирования и сосредоточиться на основном алгоритмическом подходе.

3. Улучшение способности к анализу. Псевдокод помогает в развитии аналитических навыков. Он вынуждает программиста разбивать задачу на более простые шаги и решать их поочередно. Такой подход повышает способность к алгоритмическому мышлению, что крайне важно для успешного решения олимпиадных задач.

4. Легкость в изменениях и улучшениях. Когда задача решена в виде псевдокода, можно легко корректировать и оптимизировать алгоритм. Если решение в псевдокоде не работает должным образом, можно быстро найти ошибку в логике. Такой подход позволяет делать более осознанные изменения.

5. Подготовка к практике. Преимущества псевдокода выходят за рамки олимпиады. Он способствует подготовке к реальному программированию, где часто бывает необходимо сначала продумать алгоритм, а затем реализовать его на практике. На соревнованиях по программированию важно не только уметь быстро писать код, но и продумывать его эффективность.

В процессе проведения данного исследования были разработаны методические рекомендации по эффективному использованию псевдокода при решении олимпиадных задач:

1. Четкость и краткость. Псевдокод должен быть максимально понятным и кратким. Он не должен содержать лишних деталей, а все шаги должны быть ясны и логичны.

2. Итеративное решение. Применяйте псевдокод на всех этапах решения задачи. Начните с наброска общей идеи, затем уточняйте детали алгоритма по мере необходимости. Такой подход позволяет лучше понять задачу и избежать ошибок.

3. Использование стандартных конструкций. Используйте знакомые и легко интерпретируемые конструкции, такие как «если», «пока», «для каждого», «повторять» и т. д. Это обеспечит лучшую читаемость псевдокода и его более простую реализацию в коде.

4. Тестирование на простых примерах. Применяйте псевдокод на примерах, чтобы проверить логику работы алгоритма до того, как приступите к его реализации в коде. Это поможет быстрее обнаружить ошибки в мыслях, а не в коде.

5. Декомпозиция задачи. Псевдокод помогает разбить задачу на подзадачи. Создание нескольких уровней псевдокода (например, от общего к частному) помогает не

только в понимании алгоритма, но и в его оптимизации.

В ходе исследования было установлено, что систематическое решение олимпиадных заданий в учебном процессе оказывает положительное влияние на образовательные достижения учащихся по информатике. Экспериментальная группа, в которой применялись олимпиадные задания, продемонстрировала статистически значимый рост среднего балла по сравнению с контрольной группой. Учащиеся данной группы показали отличные успехи на олимпиаде.

Основные результаты исследования:

1. Разработан методический комплекс заданий для подготовки к олимпиадам по информатике, включающий в себя задания различных типов и уровней сложности.

2. Проведен педагогический эксперимент, подтверждающий эффективность использования олимпиадных заданий для повышения образовательных и личных достижений учащихся.

3. Выявлены статистически значимые различия между результатами экспериментальной и контрольной групп, в пользу экспериментальной группы.

4. Получены положительные отзывы от учащихся экспериментальной группы о полезности и интересности решения олимпиадных задач.

В результате исследования выявлено, что решение олимпиадных заданий в учебном процессе способствует:

- Развитию алгоритмического мышления и навыков программирования.
- Углубленному пониманию теоретического материала.
- Формированию навыков решения сложных задач и самостоятельного поиска информации.

- Повышению мотивации учащихся к изучению информатики.

- Развитию метапредметных компетенций.

Таким образом, решение олимпиадных заданий в раннем возрасте является эффективным средством повышения качества обучения информатике и подготовки учащихся к современным вызовам информационного общества.

Перечень использованных источников

1. Ахметова, Л. Ж. Методика подготовки школьников к олимпиадам по информатике: учебное пособие. – Алматы: КазНПУ им. Абая, 2018. – 120 с.

2. Искаков, Б. Р. Использование олимпиадных заданий для развития алгоритмического мышления у школьников // Вестник КазНУ. Серия педагогическая. – 2020. – № 3 (63). – С. 45–50.

3. Сейтказина, Г. Т. Эффективные методики подготовки учащихся к республиканским олимпиадам по информатике // Наука и образование Казахстана. – 2019. – № 4. – С. 37–42.

4. Уразбаев, М. Т., Есимханова, А. А. Роль олимпиадных заданий в формировании учебной мотивации учащихся // Инновации в образовании. – 2021. – № 2. – С. 28–33.

5. Ермаков, Б. С. Совершенствование методов подготовки учащихся к олимпиадам по информатике / Б. С. Ермаков // Образование и наука. – 2020. – № 5. – С. 15–20.

6. Кожаметова, А. Ж. Олимпиадные задачи как инструмент для углубленного изучения информатики в школах Казахстана // Вестник образования. – 2022. – № 5. – С. 15–19.

РАЗВИВАЮЩЕЕ ОБУЧЕНИЕ НА ФАКУЛЬТАТИВНОМ КУРСЕ ПО МАТЕМАТИКЕ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Сурай Людмила Васильевна
учитель начальных классов, КГУ «Школа-гимназия №10
отдела образования города Рудного»
Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация на русском языке:

Статья посвящена применению развивающего обучения на факультативных занятиях по математике в начальных классах. В работе описывается методика, направленная на активизацию познавательной деятельности учеников, формирование математических знаний и развитие логического мышления. В основе программы «Считай, смекай, отгадывай» лежит принцип индивидуализации обучения, что позволяет учитывать особенности каждого ученика и развивать их самостоятельное мышление. Обеспечивает развитие учебной деятельности учащихся, способствует формированию универсальных учебных действий, обеспечивающих овладение ключевыми компетенциями, составляющими основу умения учиться. В статье представлена структура взаимодействия учителя и ученика, а также методы, включающие игры, задания и упражнения, способствующие развитию математической грамотности и интеллектуальных способностей. Результаты диагностики, проведенной в ходе обучения, показывают положительную динамику в развитии познавательных процессов у детей

Ключевые слова на русском языке:

Развивающее обучение, самостоятельное мышление, индивидуализация обучения, диагностика.

Аннотация на казахском языке:

Мақала бастауыш сыныптарда математика пәні бойынша факультативтік сабақтарда дамыта оқытуды қолдануға арналады. Жұмыста оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға, математикалық білімдерін қалыптастыруға және логикалық ойлау қабілетін дамытуға бағытталған әдістеме сипатталады. «Санай, түсін, ойлан» бағдарламасының негізінде даралау оқыту қағидасы жатыр, бұл әр оқушының ерекшеліктерін ескеріп, олардың тәуелсіз ойлауын дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылардың оқу қызметін дамытуға ықпал етіп, оқу әрекеттерінің жалпы дағдыларын қалыптастыруға, оқуға үйрену қабілетін дамытуға көмектеседі. Мақалада мұғалім мен оқушының өзара әрекеттесу құрылымы, сондай-ақ математикалық сауаттылық пен зияткерлік қабілеттерді дамытуға ықпал ететін ойындар, тапсырмалар мен жаттығулар әдістері ұсынылған. Оқыту барысында жүргізілген диагностика нәтижелері балалардың танымдық процестерінің оң динамикасын көрсетеді.

Ключевые слова на казахском языке:

Дамытушы оқыту, өз бетінше ойлау, оқыту дараландыру, диагностикасы.

Основной идеей современного образования, является формирование людей умеющих принимать нестандартные решения, любознательных, активных, творчески мыслящих. Эти проблемы заставили меня пересмотреть подходы к преподаванию математики. Я считаю, что главной целью моей работы стало пробуждение у детей интереса к изучению математики средствами развивающего обучения. Основная идея развивающего обучения-это развитие самостоятельного мышления ребенка, способности к самообразованию и саморазвитию. Активизация познавательной деятельности учащихся - одно из наиболее существенных требований, обеспечивающих качество обучения. Моя цель заключатся в формировании у учащихся обобщенных интеллектуальных умений, таких, как: умение анализировать, делать выводы, сравнивать математические объекты, классифицировать, обобщать. Все это необходимо для того, чтобы подготовить учащихся к самостоятельной деятельности в нестандартных условиях. Реализуя идеи развивающего обучения в начальной школе, я делаю акцент на стимулировании мыслительной деятельности учащихся. В то же время я не могу игнорировать работу памяти и роль репродуктивной деятельности.

На мой взгляд, в начальном обучении необходима активизация как самых простых,

так и более сложных познавательных процессов.

В процессе наблюдения, пришла к выводу: если сильный ученик может продвигаться от одной трудности к другой, то слабому, для достижения тех же конечных целей, необходимо предоставлять возможность двигаться медленно. Ему необходимо между чередующимися друг друга трудными заданиями давать более легкие, с которыми он успешно справится. Это позволит ему ощутить чувство успеха, вселит веру в себя.

Считаю, что все вышесказанное заставляет сделать вывод о необходимости индивидуализации обучения.

Разработанный мною учебно-методический комплекс «Считай, смекай, отгадывай» поможет учителю начальных классов решить данную проблему в обучении математике. УМК «Считай, смекай, доказывай» состоит из программы курса, методического руководства для учителя, включающего в себя 34 занятия и тетради для ученика.

Актуальность заключается в том, что работа по данной программе позволяет отслеживать динамику обученности, развивает математическую грамотность. Математическое развитие младших школьников, формирование математических знаний, воспитание интереса к математике. Программа определяет ряд задач, решение которых направлено на достижение основных целей начального математического образования:

- формировать элементы самостоятельной интеллектуальной деятельности на основе овладения несложными математическими методами познания окружающего мира (умения устанавливать, описывать, моделировать и объяснять количественные и пространственные отношения);

- формировать систему начальных математических знаний и умений их применение для решения учебно-познавательных и практических задач;

- развивать основы логического, знаково-символического и алгоритмического мышления;

Реализуется данная программа – через урок и внеурочную деятельность.

Методические рекомендации составлены в соответствии с программой курса. Вариативный курс по математике для 2 класса «Считай, смекай, доказывай» позволяет включить ребенка в самостоятельный поиск решения проблемы. На всех этапах работы следует иметь в виду, что ожидаемый нами результат -закрепление ребенком приобретенных знаний, умений и навыков. Данный вариативный курс позволит:

1. Повысить качество усвоения учебного материала за счет того, что обучение в основном направлено на отработку практических навыков.

2. Не автоматизировать учебный процесс, а в более широком представлении реализовывать принцип наглядности, следить за ходом логических рассуждений обучающихся, индивидуализировать процесс обучения, формировать умение работать с информацией, развивать коммуникативные способности, навыки исследовательской деятельности. Игры включенные в каждый урок способствуют развитию внимания, памяти, воображения, абстрактного мышления, словесно -логического мышления.

Основными отличиями предлагаемых форм и методов от традиционного обучения являются:

- активизация познавательной деятельности обучающихся; самостоятельный поиск решения проблемы;

- непрерывно действующие прямые и обратные связи между обучающимися и учителем

- изменение роли преподавателя на роль организатора учебного процесса; консультанта;

Обучения строится так, чтобы подвести учащихся к самостоятельным выводам, сделать соучастниками процесса подготовки, поиска и нахождения путей решений, что способствует активной мыслительной деятельности.

Выполняя задания предложенные в тетрадях обучающиеся учатся выделять главное, обобщать, делать выводы, принимать решения, оценивать их правильность и обоснованность творчески мыслить, связывая теоретический материал с практическим его использованием

Вся работа по организации вариативному курсу базируется на принципах:

Благоприятная психологическая атмосфера.

Занятия, проводимые по программе «Считай, смекай, доказывай» отличаются от традиционных уроков. Дети свободно выражают свои мысли. Учителю необходимо поддержать инициативу ребенка нестандартно мыслить.

Принцип безоценочной деятельности.

Призывая детей свободно выражать свои мысли, необходимо снять угрозу критических суждений. Ребенок должен научиться самостоятельно оценивать свою работу. Учитель должен поощрять инициативность, хвалить детей за выполненную работу, обучать самооцениванию.

Принцип сотрудничества и толерантности.

Работа в группах и парах так же способствует раскрытию творчества детей, способствует обучению сотрудничеству, достижению успеха менее творческими детьми, развивает лидерские способности.

Исходя из данной структуры деятельности учителя и ученика при проведении курса по математике для 2 класса «Считай, смекай, доказывай» формируются следующие умения учащихся: исследовательские, коммуникативные, информационные, рефлексивные. Данные методические рекомендации призваны помочь учителю организовать деятельность учеников и даст педагогам возможность использовать потенциальные возможности учащегося, повысить его школьную успеваемость и ускорить его общее развитие.

Факультативные занятия с использованием УМК отличаются от традиционных уроков математики. В каждое занятие включены задания, развивающие логическое мышление учеников, способствующие развитию математического мышления детей. А так же игры, развивающие познавательный интерес и активность учащихся, снимающие усталость, позволяющие удерживать внимание, развивающие память.

В процессе игры учащиеся незаметно для себя выполняют различные упражнения, где им приходится сравнивать множества, выполнять арифметические действия, тренироваться в устном счете, решать задачи. Игра ставит ученика в условия поиска, пробуждает интерес к знаниям. В играх, особенно коллективных, формируются и нравственные качества личности, у детей развивается чувство ответственности, коллективизма.

При отборе содержания для УМК я учитывала как устоявшиеся в дидактике принципы, так и современные. Изучила насколько будет продвижение в каждом направлении, в том числе развивающее. Это развитие пространственных представлений учащихся, формирование обобщенных представлений о понятиях, развитие логического мышления изучаемых в математике, способах представления информации и решения различных заданий.

Решение этих задач происходит на протяжении всех лет обучения в начальной школе. Учебный материал выстроен по тематическому принципу – он поделен на несколько крупных тем, которые подразделяются на несколько блоков.

После прохождения курса была проведена диагностика, определяющая умение анализировать, сравнивать, выделять главное.

Результаты диагностики проведенные в конце изученного курса показали, что 53% учащихся имеют высокий уровень развития обобщения, 32 % - средний уровень – не всегда могут выделить существенные признаки предметов, у 18 % детей способность к обобщению развита слабо.

Таблица 1. Результаты диагностики интеллектуального уровня

2класс сентябрь			2 класс май		
Высокий уровень	Средний уровень	Низкий уровень	Высокий уровень	Средний уровень	Низкий уровень
32%	23%	45%	53%	32%	15%

Проведенные в начале и в конце второго класса диагностики по определению уровня концентрации и устойчивости внимания, уровня развития кратковременной и долговременной памяти также носят прогрессирующий характер.

Таблица 2. Результаты диагностических заданий на внимание, память.

Начало года	Высокий уровень	Средний уровень	Низкий уровень
Внимание	25%	35%	40%
Память	20%	45%	35%

Конец года	Высокий уровень	Средний уровень	Низкий уровень
Внимание	48%	37%	15%
Память	51%	37%	12%

Проанализировав итоги, пришла к выводу, что УМК предполагает оптимальные условия для развития внимания, восприятия, логического мышления и творческих способностей каждого школьника. Материал является доступным для учеников. Задания не вызвали существенных затруднений при выполнении. На начальном этапе учащиеся овладели запланированными обще-интеллектуальными и общеучебными умениями.

УМК успешно интегрирован и реализуется в учебно-воспитательном процессе школы гимназии №10 и гимназии №2 города Рудного. А так же прошел апробацию в Журавлевской средней школе Акмолинской области и в школе –гимназии №1 Шемонаихинского района Восточно-Казахстанской области. Работая по данной программе, учителя отметили рост качества знаний учащихся на 32 %, так как в факультативные занятия были включены темы, перекликающиеся с образовательной программой и государственным стандартом образования. Практические навыки отрабатываются посредством разноуровневых заданий, включенных в каждое занятие, что способствует проявлению у учащихся интереса к предмету. Дети чаще стали участвовать в олимпиадах, увеличилось количество призовых мест. Отмечено так же, что дети научились свободно выражать свои мысли, нестандартно мыслить, проявляют желание принимать участие в групповых проектах и учебных исследованиях.

Работа по данной программе, позволяет мне развивать не только умственную активность учеников, но и инициативу, творческое отношение к учебной задаче, помогает сохранить искру живого интереса к учёбе, к математике.

Давно замечено, что можно много знать, но при этом не проявлять никаких творческих способностей, то есть не уметь самостоятельно разобраться в новом явлении. Часто о развитии учеников судят по их информированности, по накоплению большого числа отрывочных сведений, фактов. За высокий уровень развития иногда принимается обилие научной терминологии в лексике младших школьников. На самом деле, по понятным причинам, они часто не понимают их смысла. Выполняя успешно хитроумные «предметные действия», такие «развитые» ученики оказываются в затруднении, когда им предлагается практическое задание на усвоенное правило, но представленное в ранее незнакомой ситуации.

В условиях исследовательского способа познания, обеспечиваемого развивающим обучением, создаются благоприятные предпосылки для достижения более высокого уровня психического развития школьников. Это связано с тем, что в развивающем обучении результатом познания становятся не столько сами предметные знания и способы их использования, сколько сформированная у школьников способность проблемного отношения к познанию, умение обнаруживать противоречия, нарушающие целостность сложившейся системы предметного знания. Стремление к восстановлению этой целостности, самостоятельно или с помощью учителя, обеспечивает укрепление творческого потенциала. Поэтому развивающее обучение не просто совершенствует разносторонние психические познавательные процессы, а меняет качество познавательной деятельности, формирует познавательные способности, которые делают школьника состоятельным в исследовательской деятельности.

Развивающее обучение обеспечивает условия для становления ребёнка, как человека

заинтересованного в саморазвитии. Включение учащихся в творческую деятельность – это основной путь развивающего обучения. Отсюда вытекает принцип понимания: зачем они изучают тот или иной материал. Учитель не должен навязывать свои идеи и пути их реализации, он должен стать участником самого поиска, а не руководить им.

Используемая литература:

1. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения. М., 1996-544с.
2. Методический сборник «Технология развивающего обучения в образовательной деятельности» п. Арти, 2017- 42с.
3. Степанова М.А. Развивающее обучение // Школьный психолог. 2007. № 15. С.19-30
4. Исмагомбетова И.Х. «Современные проблемы математики» 2017-248с.

УЧИТЬ ПРЕКРАСНОМУ

**Сучкова Расима Мухарлямовна,
педагог дополнительного образования, художественный
руководитель образцового танцевального коллектива «Дружные
ребята»**

Аннотация

Работать с детьми — значит ежедневно, из года в год отдавать ребенку свой жизненный и душевный опыт, формируя из него человека нашего общества — личность, развитую всесторонне и гармонично. Так я понимаю долг каждого, кто посвятил себя работе с детьми. Работа эта включает в себя и образование, и воспитание в семье и школе, и, конечно, художественное воспитание ребенка.

Приобщать маленького человека к миру Прекрасного. Учить ребенка отличать подлинное искусство от подделки. Прививать с самых ранних лет хороший вкус, закладывая те добрые основы, которые помогут ему вырасти человеком с тонким чувством изящного, человеком, чья душа открыта навстречу всем проявлениям творческого таланта, — задача чрезвычайно важная и сложная.

Аннотация

Балалармен жұмыс істеу дегеніміз - сағат сайын, күн сайын, жылдан жылға балаға өзінің өмірлік және психикалық тәжірибесін беру, одан біздің қоғамның адамын — жан-жақты және үйлесімді дамыған тұлғаны қалыптастыру. Осылайша мен балалармен жұмыс істеуге арнаған әрбір адамның міндетін түсінемін. Бұл жұмыс отбасындағы және мектептегі білім мен тәрбиені, әрине, баланың көркемдік тәрбиесін қамтиды.

Кішкентай адамды Сұлулық әлемімен таныстыру. Баланы шынайы өнерді жалған өнерден ажыратуға үйрету. Ерте жастан бастап жақсы талғамға баулу, оның нәзік талғампаздық сезімі бар адам, шығармашылық Таланттың барлық көріністеріне ашық адам болып өсуіне көмектесетін жақсы негіздерді қалау-бұл өте маңызды және қиын міндет.

Введение

Я, Сучкова Расима Мухарлямовна, художественный руководитель образцового танцевального коллектива «Дружные ребята» Областного Центра творчества детей и юношества, заслуженный деятель РК (Еңбек сіңірген қайраткері), педагог высшей категории, ветеран педагогического труда. Стаж работы с детьми в моем коллективе, где я сама занималась до поступления в учебное заведение по специальности «Руководитель Хореографического Коллектива», позволяет мне поделиться некоторыми разработками, наблюдениями, опытом работы. Сменилось не одно поколение, много выпускников. В ансамбле работают руководителями бывшие участники коллектива. Есть наследственность и приемственность поколений, многолетняя дружба и любовь к искусству танца!

Где бы вы ни работали с детьми – в столице, районном центре или в селе, помним, что только от педагога, его преданности избранному делу, его таланта, его изобретательности и знаний зависит успех дела. Наше дело не ограничивается тем, что сначала детям – участникам хореографической самодеятельности преподаются в доступном формате основы танцевального искусства, а потом дети радуют своих сверстников и родителей

выступлениями.

Внешний вид ребенка и работа с родителями.

Результативность последующей работы во многом зависит от того, насколько вы внимательны, объективны, требовательны и тактичны в период просмотра, насколько умеете вы наблюдать за ребенком.

Искусство танца воздушное, такое, казалось бы, легкое, реющее над землей и зовущее ввысь, — это искусство связано с тяжелым физическим трудом. Просматривая детей, не надо, конечно, требовать от них особых данных, необходимых будущему профессионалу. Проверив их форму с точки зрения физической, начинаем «испытание на музыкальность».

Итак, три элемента — внешний вид, музыкальность, выразительность — помогают выявить из огромного потока идущих к нам детей наиболее способных.

Человек выражает свое уважение к окружающим, друзьям и наставникам и своим внешним видом — аккуратным, подтянутым. Поэтому на занятиях часто используются белые майки, белые юбочки, белые носки и белые тапочки. Белый цвет — нарядный, торжественный, он обязывает вас держаться соответственно.

Преподавая детям первоначальные понятия о внешнем виде в классе, прежде всего сам педагог должен являться образцом подтянутости и элегантности. Никакой специальной формы преподавателю надевать не нужно, но его туалет должен быть и удобен для показа движений, и изыщен. Дети очень наблюдательны. Они все замечают: идет ли вам блузка, и какая на воротничке брошка заколота, и какой сегодня новый свитер надел учитель. Особенно чутки в этом смысле девочки. Но и для мальчика очень важно видеть в тех, кто его учит, людей безупречного вкуса; ведь ранние впечатления откладываются в памяти ребенка надолго, на много лет вперед предрешая его собственные вкусы.

В трудном деле воспитания ребенка наши первые помощники родители. Именно потому у нас стало традицией: провели первый урок и сразу устроили родительское собрание.

Обращаясь к родителям, мы прежде всего хотим довести до их сознания наши общие с ними цели - не только научить танцевать ребенка, но вырастить из него настоящего человека. А для этого мы должны знать все, что дома окружает ребенка. Имея прочный и налаженный контакт с родителями, можно уже не очень беспокоить школу, где учится ребенок. В школу мы обращаемся, только когда происходит что-то совсем неладное, но в любом случае бесполезно записать номер телефона классного руководителя ребенка.

И еще один чрезвычайно важный вопрос. Ребенок должен знать, что каждое занятие обязательно, что пропускать урок или репетицию можно только из-за болезни или если в семье какое-то непредвиденное событие. А то ведь часто бывает так: ах, ну, это же самодеятельность, сегодня приду заниматься, а завтра не хочется, неделку-другую пропущу, а потом захочу, так снова займусь. Такая позиция совершенно недопустима, как бы мал и скромненький ни был коллектив, где занимается школьник. Конечно, специфика большого коллектива требует неукоснительного посещения уроков и репетиций трижды в неделю, иначе воспитанники просто не смогут решать те большие идейно-художественные задачи, с которыми они сталкиваются. Но и в маленьком кружке городской или сельской школы необходимо требовать от ребенка посещения каждого занятия. Дело не только в том, что таким образом мы, руководители и педагоги, добьемся больших результатов. А прежде всего в том, что у ребенка будет выработано и развито сознание долга, понимание того, что любое дело — стоярничает ли он, пропалывает грядки или пляшет — должно делать добросовестно и доводить до конца.

Вот почему даже занятие танцами дисциплинирует ребенка и приучает его к методичной, упорядоченной, регулярной работе. Коллектив обязан воспитать в детях чувство долга.

Нет, мне кажется, ничего важнее, чтобы предохранить детей от зазнайства, нездорового соперничества, злорадства по поводу успеха товарищей. И не ничего дороже, чем воспитать детей способными участливо, активно относиться к чужой беде, к чужим сложностям.

И еще один совет; никогда не делайте из своей работы секретов от ваших товарищей по профессии. Лично я всегда за открытые двери для моих многочисленных друзей со всех концов нашей Республики и из-за рубежа. Кто бы ни изъявил желание побывать на

наших уроках, кто бы ни захотел познакомиться с выработанной методикой преподавания, репетиционной работы и проведения концертов – желанный гость в «Дружных ребятах».

Заключение.

Наша профессия одна из самых мирных и безобидных. И все-таки я думаю, что стоим мы с вами на переднем крае борьбы за человека. Мы ответственны за то, каким человеком станет ребенок, переступивший порог класса и сделавший под вашим руководством первое «па».

Да, мы работаем сейчас в мирное время. От нас зависит, какими будут мировоззрение, убеждения, жизненные позиции детей.

Вот уже на протяжении 46 лет я вхожу в класс. Я иду по коридору и вижу, как у дверей в нетерпеливом ожидании толпятся дети. Каждый раз я иду на урок, как на свой большой праздник. И это главное, чего я желаю Вам – никогда не утрачивать ощущения профессии как праздника, как счастья общения с детьми.

Перечень использованных источников:

1. Л. Суркова – Детская психология
2. И. Дешкова – Загадки Терпсихоры

ФИЗИКАНЫ ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ ТҮРІНДЕ МАҚСАТЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ҚҰРАЛДАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Тлеуқабақов Аспандияр Берекеұлы

Астана қаласы, ЖШС ««Алтын орда» мектебі» физика пәні мұғалімі

Аңдатпа.

Бұл мақалада білім беру жағдайында оқушылардың ғылыми-зерттеу дағдыларын жетілдіру үшін интерактивті құралдарды қолданудың тиімділігі талқыланады. Ол бұл құралдардың оқушыларды практикалық оқу тәжірибесіне қалай тарта алатынын, олардың сыни тұрғыдан ойлау қабілетін жақсартатынын және физика ұғымдарын тереңірек түсінуге ықпал ететінін зерттейді. Осы мақалада көрсетілген зерттеу оқушылардың дамуы мен осы саладағы жетістіктерін қолдау үшін физика біліміне интерактивті құралдарды енгізудің артықшылықтары туралы құнды түсінік береді.

Түйінді сөздері: физика, интерактивті құралдар, білім беру.

Заманауи білім беру мұғалімдерге білімді оқушыларға жеткізіп қана қоймай, олардың зерттеу дағдылары мен сыни ойлауын дамыту қажеттілігін тудырады. Атап айтқанда, физиканы оқыту тақырыпты тереңірек түсінуге және шығармашылық ойлауды дамытуға ықпал ететін интерактивті құралдарды қолдануға кең мүмкіндіктер ашады.

Физиканы оқытуда интерактивті құралдарды қолданудың негізгі аспектілерінің бірі - оқушыларды практикалық эксперименттер мен зерттеулерге тарту мүмкіндігі. Мысалы, зертханалардағы заманауи жабдықтар виртуалды эксперименттер жүргізуге, күрделі физикалық процестерді модельдеуге және нақты уақыттағы нәтижелерді бақылауға мүмкіндік береді. Бұл оқу процесін қызықты етіп қана қоймайды, сонымен қатар оқушыларды теориялық білімді іс жүзінде қолдануға үйретеді [1].

Сондай-ақ, интерактивті презентацияларды, бағдарламалар мен веб-ресурстарды пайдалану оқушыларға физика саласындағы өздеріне қатысты сұрақтарды өз бетінше зерттеуге мүмкіндік береді. Олар материалмен белсенді түрде әрекеттесе алады, өз есептеулерін, зерттеулерін жүргізе алады және нәтижелерді ыңғайлы түрде ұсына алады. Бұл шығармашылық ойлауды дамытады, сонымен қатар оқушыларға ақпаратты талдауға және өз бақылауларына сүйене отырып қорытынды жасауға көмектеседі.

Сонымен, физиканы оқытуда интерактивті құралдарды қолдану оқушылардың зерттеу дағдыларын дамытудың тиімді әдісі болып табылады. Бұл оларға физика саласындағы білімді тереңдетіп қана қоймай, оларды іс жүзінде қолдануды үйренуге көмектеседі, бұл осы саладағы болашақ мамандар үшін маңызды. Шығармашылық ойлау мен өз бетінше зерттеу дағдыларын дамыта отырып, мұғалімдер өз оқушыларына табысты зерттеушілер

мен ғалымдар болуға көмектеседі.

Интерактивті құралдарды қолдану студенттердің ғылыми-зерттеу дағдыларын жетілдіру және күрделі ұғымдарды түсіну әлеуетіне айтарлықтай назар аударды. Бұл мақалада білім беру жағдайында физика пәні бойынша ғылыми-зерттеу дағдыларын жетілдіруде интерактивті құралдарды енгізудің тиімділігі қарастырылады. Оқушыларды практикалық оқу тәжірибесіне баулу және сыни тұрғыдан ойлауға тәрбиелеу арқылы бұл құралдар оқушылардың физиканы түсінуі мен меңгеруін тереңдетуге бағытталған.

Практикалық оқыту:

Интерактивті құралдар оқушыларға оқу процесіне белсенді қатысуға мүмкіндік беретін практикалық тәсілді ұсынады. Модельдеулермен, эксперименттермен және басқа интерактивті ресурстармен жұмыс жасай отырып, студенттер теориялық тұжырымдамаларды нақты әлем сценарийлеріне қолдана алады. Бұл практикалық оқу тәжірибесі теориялық білімді нығайтып қана қоймайды, сонымен қатар физика бойынша зерттеулер жүргізу үшін қажетті практикалық дағдыларды дамытады [2].

Сыни ойлауды жетілдіру:

Интерактивті құралдар оқушыларды деректерді талдауға және түсіндіруге, әртүрлі ұғымдар арасында байланыс орнатуға және күрделі мәселелерді шешуге шақырады. Интерактивті модельдеу және визуализация арқылы оқушыларды сыни тұрғыдан ойлауға, гипотезаларды бағалауға және мағыналы қорытынды жасауға шақырады. Бұл сыни тұрғыдан ойлау процесі зерттеу дағдыларын дамыту және оқушыларды физика бойынша тереңдетілген оқуға дайындау үшін өте маңызды.

Физика ұғымдарын түсінуге тәрбиелеу:

Абстрактілі физика ұғымдарының интерактивті көрнекі көріністерін ұсына отырып, бұл құралдар оқушыларға пәнді тереңірек түсінуге көмектеседі. Интерактивті дәрістер, виртуалды зертханалар және мультимедиялық модельдеу арқылы оқушылар күрделі құбылыстарды динамикалық және тартымды түрде зерттей алады. Бұл көрнекі тәсіл күрделі ұғымдарды нақтылап қана қоймайды, сонымен қатар оқушылардың физикаға деген қызығушылығы мен құмарлығын оятады [3].

Зерттеу нәтижелері:

Осы мақалада көрсетілген зерттеу интерактивті құралдардың оқушылардың оқу нәтижелеріне және физикадағы үлгеріміне оң әсерін көрсетеді. Зерттеулер көрсеткендей, интерактивті құралдарды физика біліміне біріктіру негізгі ұғымдарды меңгеруді, сақтауды және меңгеруді жақсартуға әкелуі мүмкін. Сонымен қатар, интерактивті құралдарды қолданатын оқушылар көбінесе мотивацияның, шығармашылықтың және проблемаларды шешудің жоғары деңгейлерін көрсетеді.

Физика біліміне интерактивті құралдарды енгізу оқушылардың ғылыми-зерттеу дағдыларын және іргелі ұғымдарды түсінуін арттырудың перспективалы жолын ұсынады. Практикалық оқытуды, сыни тұрғыдан ойлауды және көрнекі түсінуді дамыта отырып, бұл құралдар оқушыларға физика саласына тереңірек үңілуге және болашақ академиялық ізденістерінің берік негізін құруға мүмкіндік береді. Тәрбиешілер сыныпта технологиялар мен инновацияларды енгізуді жалғастыра отырып, интерактивті құралдар білікті физиктердің келесі буынын қалыптастырудың алдыңғы қатарында.

Физика бойынша зертханалық жұмыстарды жүргізу үшін пайдалы болуы мүмкін интерактивті құралдар [4]:

1. Phyrhox: бұл мобильді құрылғыларды (смартфондар мен планшеттер) физика бойынша әртүрлі эксперименттер жүргізудің ғылыми құралы ретінде пайдалануға мүмкіндік беретін мобильді қосымша.

2. Tracker: бейнедегі объектілердің қозғалысын талдауға арналған бағдарлама. Ол қозғалатын объектілердің жылдамдығын, үдеуін, траекториясын және басқа параметрлерін өлшеу үшін пайдаланылуы мүмкін, бұл физика бойынша зертханалық сабақтарды өткізу кезінде пайдалы болуы мүмкін.

3. SPARKvue: деректерді жинау және эксперимент нәтижелерін визуализациялау бағдарламасы. Бұл әртүрлі физикалық эксперименттер жүргізуге және алынған деректерді талдауға мүмкіндік береді.

4. Sunspire: бұл сайтта компьютерлік графиканың заманауи технологиялары мен имитациялық-сандық модельдеу негізінде мультимедиялық оқытуды жүргізу үшін қолданылатын бағдарламалық құралдармен танысуға болады. Бағдарламалық өнімдер

зертханалық жұмыстарды модельдеуге, физикалық процестерді модельдеуге және құрылғылардың жұмыс принциптерін көрсетуге негізделген. Бұл әртүрлі құрылғылар мен жабдықтарды басқару дағдыларын үйренуге көмектеседі.

5. Phet.colorado.edu: бұл сыныпта оқу үшін де, өз бетінше оқу үшін де құнды ресурс. Көптеген мұғалімдер оқу процесін байыту және оқушыларға күрделі ұғымдарды игеруге көмектесу үшін осы сайттың материалдарын пайдаланады. Ғылымға қызығушылық танытатын және білімін тереңдеткісі келетіндерге ұсынылады.

Технологияны енгізу және интерактивті құралдарды пайдалану арқылы ұстаздар қызығушылықты, ынтымақтастықты және эксперименттерді ынталандыратын оқу ортасын жасай алады. Бұл құралдар оқушылардың физика ұғымдарын түсінуін арттырып қана қоймайды, сонымен қатар деректерді талдау, есептерді шешу және коммуникация сияқты маңызды зерттеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Біз цифрлық дәуірде алға жылжуды жалғастыра отырып, интерактивті құралдарды оқу бағдарламасына енгізу студенттерді болашақ ғылыми бастамаларда табысқа жетуге дайындау үшін маңызды болады. Жалпы, физиканы оқытуда интерактивті құралдарды қолдану оқушылардың пәнді оқу және онымен қарым-қатынас жасау тәсілдерінде төңкеріс жасау мүмкіндігіне ие. Зерттеу және ашу платформасын ұсына отырып, оқытушылар студенттерге тәуелсіз зерттеушілер мен сыни ойшылдар болуға мүмкіндік бере алады. Біз ғалымдар мен инноваторлардың келесі буынын дамытуға ұмтыла отырып, интерактивті құралдарды біріктіру ғылыми білімнің болашағын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Абдулов Р. М., Надеева О. Г. Интерактивное обучение физике с помощью современных технических средств // Педагогическое образование в России. 2012. № 5. С.185-191.
2. Долгая Т. И. Мультимедийные технологии в коллективной форме работы учащихся при обучении физике : дис... канд. пед. наук / Московский гос. пед. ун-т. Москва, 2010. 304 с.
3. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1800017669/compare>
4. Психологический словарь // Авт.-сост. В. Н. Копорудина, М. Н. Смирнова, Н. О. Гордеева, Л. М. Балабанова; под общей ред. Ю. Л. Неймера. Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. 559 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КРИТЕРИЕВ PIRLS ПРИ ОБУЧЕНИИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ СМЫСЛОВОМУ ЧТЕНИЮ

**Торговкина Татьяна Алексеевна,
учитель начальных классов КГУ «ОШ №3 города Атбасар
ОО по Атбасарскому району УО Акмолинской области»,
педагог-исследователь, магистр педагогических наук**

Аннотация

Мақала PIRLS критерийлері форматында бастауыш сынып мұғалімдерінің педагогикалық тәжірибесіне семантикалық оқу технологияларын енгізуге арналған. Зерттеу жұмысы бастауыш сынып оқушыларына семантикалық оқуды үйрету форматында PIRLS критерийлері бойынша мәтінмен жұмыс істеудің негізгі аспектілерін талдауға бағытталған. Әлеуметтік-экономикалық және мәдени ерекшеліктерді ескере отырып, мақалада бастауыш сынып оқушыларын оқытудың тиімділігін арттыру үшін ғылыми негіздерге негізделген практикалық ұсыныстар берілген. Маңызды көңіл семантикалық оқудың ерекшеліктеріне, сондай-ақ осы технологияларды пайдалану нәтижелеріне негізделген өзінің конструктивті рефлексиясының практикалық қорытындыларына аударылады.

Негізгі сөздер

Оқу сауаттылығы, семантикалық оқу, семантикалық оқу технологиялары, PIRLS зерттеу, мәтінді түсіндіру және талдау, мәтінді сыни тұрғыдан түсіну, түсіну

Аннотация

Статья посвящена внедрению в педагогическую практику учителя начальных классов технологий смыслового чтения в формате критериев PIRLS. Исследование фокусируется на анализе ключевых аспектов работы с текстом по критериям PIRLS в формате обучения смысловому чтению учащихся начальных классов. Учитывая социально-экономические и культурные особенности, статья предлагает практические рекомендации, основанные на научных основах, для улучшения эффективности обучения младших школьников. Важное внимание уделяется особенностям смыслового чтения, а также практическим выводам собственной конструктивной рефлексии по итогам применения данных технологий.

Ключевые слова

Читательская грамотность, смысловое чтение, технологии смыслового чтения, исследование PIRLS, интерпретация и анализ текста, критическое осмысление текста, понимание

Современные педагоги начальной школы столкнулись с серьезной проблемой снижения интереса к чтению и неумением учащихся воспринимать художественные и научно-популярные тексты в аспекте осмысления и верной интерпретации.

Для современных младших школьников и подростков характерно клиповое мышление, а увлеченность чтением заменило времяпровождение детей в гаджетах. И по этой причине, в том числе, наблюдается кризис читательской грамотности и культуры у подрастающего поколения. Чтение для сегодняшних учащихся сводится лишь только к овладению техникой чтения. Окном возможностей из сложившейся ситуации, на мой взгляд, может стать применение учителями технологий смыслового чтения.

Актуальность данной проблемы носит глобальный и повсеместный характер. У учащихся начальных классов наблюдаются трудности в выделении основной мысли как отдельных абзацев, так и целых текстов, а также в установлении логических связей между смысловыми блоками и различении главного от второстепенного. Проявляется репродуктивный вид чтения, который предполагает воспроизведение прочитанного (даже с высокой точностью) без углубленного понимания и осознания. Снижение как активного, так и пассивного словарного запаса, обусловленное низкой мотивацией к чтению, также создает определенные сложности при работе с текстами.

Описанная ситуация противоречит требованиям ГОСО начального образования, целью которого является создание образовательного пространства, благоприятного для гармоничного становления и развития личности обучающегося, обладающего основами навыков широкого спектра.

Уровень подготовки навыка чтения обучающихся по образовательной области «Язык и литература» определен через следующие ожидаемые результаты по завершении начального образования:

Обучающийся читает произведения устного народного творчества и детской литературы, анализирует характер героев и дает оценку их поступкам; отличает художественные тексты от нехудожественных; определяет основную идею и композицию художественных произведений; определяет жанр произведения, обосновывает свой ответ/выбор; определяет изобразительно-выразительные средства, использованные автором для создания образа; делает выводы об отношении писателя к своим героям; читает тексты, используя определенные виды и стратегии чтения; прогнозирует ход событий в произведениях; определяет типы текста (описание, повествование и рассуждение); выразительно читает рассказы/стихотворения; выразительно читает стихотворения наизусть; определяет общечеловеческие ценности в произведениях художественной литературы.;

Значимость моего исследования прежде всего обусловлена активным интересом нового психолого-педагогического направления – смысловой дидактики (И.В. Абакумова, П.Н. Ермаков, К.Ю. Колесина, Л.Ц. Кагермазова, И.А. Рудакова, В.Т. Фоменко и др.). Дидактический аспект данной проблемы выражается в обучении смысловому чтению как специфической разновидности учебной деятельности. Активно в этом направлении проходят исследования на примере обучения младших школьников. В основе определения «смысловое чтение» стоят такие понятия, как «смысл» и «понимание».

В. П. Зинченко показывает, что между текстом и его пониманием имеется зазор, и многие системы обучения способствуют возникновению у обучаемых иллюзии полного

понимания, которая мешает формированию у них продуктивного непонимания, открытию области незнания и непонимания, понимание того, что текст - это приглашение, вызов.

В основе технологий смыслового чтения лежат три ключевых вида деятельности учащихся: предтекстовая ориентировочная деятельность, работа с текстом на стадии осмысления текста, стадия рефлексии или послетекстовая деятельность.

Эффективным инструментом решения данной проблемы, на мой взгляд, будет использование критериев PIRLS при обучении учащихся начальной школы работе с текстом. Применение педагогами основных идей Международного исследования качества понимания текста PIRLS будет способствовать развитию умений и навыков смыслового чтения у учащихся начального звена.

Особенностью международного исследования PIRLS является оценивание двух разновидностей чтения, которые чаще других применяются учащимися на уроках и вне школы:

чтение с целью приобретения читательского литературного опыта;
чтение с целью освоения и использования информации.

На основании концептуального положения данного исследования при чтении художественных и информационных (научно-популярных) текстов оцениваются четыре группы читательских умений:

нахождение информации, заданной в явном виде;
формулирование выводов;
интерпретация и обобщение информации;
анализ и оценка содержания, языковых особенностей и структуры текста.

Основные критерии PIRLS

Оценка учащихся основывается на нескольких ключевых аспектах работы с текстом: **понимание текста** (понимание прямого смысла). Этот критерий предполагает, что учащиеся должны уметь извлекать информацию из текста, понимать его основной смысл, а также уметь различать детали и факты. Вопросы, направленные на оценку этого навыка, требуют от учащихся точного и чёткого воспроизведения информации, представленной в тексте.

1. Интерпретация и анализ текста. Умение анализировать содержание, выявлять основные идеи, понимать намерения автора и его точку зрения — это второй важный критерий.

2. Критическое осмысление текста. Здесь учащиеся должны уметь не только понимать текст, но и оценивать его с разных точек зрения, высказывать собственные суждения, аргументировать их, а также сопоставлять информацию из разных источников

3. Работа с текстами разных жанров. Учащимся нужно продемонстрировать способность адаптировать свои стратегии чтения в зависимости от жанра и цели.

В результате использования данной технологии в собственную практику я разработала рабочие листы к урокам литературного чтения. Все задания к текстам спроектированы по критериям PIRLS. По результатам сравнительных результатов вводной, промежуточной и итоговой проверочных работ установлена определенная динамика, что позволяет сделать вывод об эффективности данного метода.

	<i>Вводный результат</i>	<i>Промежуточный результат</i>	<i>Итоговый результат</i>	<i>динамика</i>
понимание текста	63%	63%	65%	+2%
интерпретация и анализ текста	49%	49.7%	51.3%	+1.3%
критическое ос- мысление текста	54%	54.9%	55.7%	+1.7%

Древнекитайский философ Лао-цзы говорил «Кто, предпринимая дело, спешит наскоро достичь результата, тот ничего не сделает. Кто осторожно оканчивает свое дело, как начал, тот не потерпит неудачи».

Основываясь на выводы собственной рефлексии использования критериев PIRLS

для работы с текстом с целью формирования навыка осмысленного чтения, хочется отметить, что данный способ достаточно эффективен и технологичен. Что поможет даже начинающему молодому учителю составить задания к тексту и определить проблемные позиции ученика с дидактическим профессиональным подходом.

Список литературы

1/ <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031#z141>, Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348. «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов дошкольного воспитания и обучения, начального, основного среднего и общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования»

2/ «Методические рекомендации по оцениванию учебных достижений обучающихся по языковым предметам с использованием критериев PIRLS по оцениванию читательской грамотности», Министерство просвещения Республики Казахстан, Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, Астана, 2023

3/<https://taldau.edu.kz/ru/publikaciya/nacionalnyj-otchet-pirls-2021-rezultaty-kazahstana> Национальный отчет «PIRLS-2021: Результаты Казахстана», АО «Национальный центр исследований и оценки образования «Талдау» имени Ахмет Байтұрсынұлы» (предыдущее наименование – АО «Информационно-аналитический центр»)

4/ Борисова С.В. Формирование стратегий смыслового чтения текстовой информации у младших школьников (на материале немецкого языка): автореф. дис_канд. пед. наук. - М., 2012.

5/ Абакумова И.В., Рудакова И.А. Дидактика: современные методы и технологии обучения: монография. - Германия: LAP Lambert Academic Publishing Saarbrusken, 2012.

6/ Нижегородцева Н.В., Волкова Т.В. Психологический анализ смыслового чтения как специфического вида деятельности // Ярославский педагогический вестник. - 2012. - № 2. - Т. II (Психолого-педагогические науки). - С. 257-262.

7/ Абакумова И.В., Ермаков П.Н., Рудакова И.А. Смыслоцентризм в педагогике: новое понимание дидактических методов. - Ростов н/Д: Изд-во Рост. ун-та, 2006.

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЗАДАНИЯ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ

Тунгенбаева К.Б., Digital College г. Алматы

Аннотация: Современное образование требует формирования критического мышления у учащихся, что актуально в условиях неограниченного потока информации. В данной работе рассматривается, как задания по русскому языку могут способствовать развитию этой важной способности у обучающихся в Казахстане. Актуальность темы определяется значением русского языка как средства межкультурной коммуникации в стране. Методические подходы к внедрению критического мышления в уроки русского языка помогают учащимся анализировать, оценивать и интерпретировать информацию, что способствует улучшению языковых навыков и формированию самостоятельного мышления. Эффективная подготовка педагогов играет ключевую роль в успешной реализации данной цели.

Аннотация: Қазіргі білім беру оқушыларда сыни ойлауды қалыптастыруды талап етеді, бұл ақпараттың шексіз ағыны жағдайында маңызды. Бұл жұмыста орыс тіліндегі тапсырмалар Қазақстандағы оқушылардың осы маңызды қабілетін дамытуға қалай ықпал ететіні қарастырылады. Тақырыптың өзектілігі орыс тілінің елдегі мәдениетаралық қарым-қатынас құралы ретіндегі маңыздылығымен анықталады. Орыс тілі сабақтарына сыни ойлауды енгізудің әдістемелік тәсілдері оқушыларға ақпаратты талдауға, бағалауға және түсіндіруге көмектеседі, бұл тілдік дағдыларды жақсартуға және тәуелсіз ойлауды қалыптастыруға ықпал етеді. Педагогтерді тиімді даярлау осы мақсатты табысты іске асыруда шешуші рөл атқарады.

Ключевые слова: мышление, приемы, логические задачи, самоанализ, саморефлексия.

Введение: Современное образование сталкивается с множеством вызовов, среди которых особое место занимает необходимость формирования у учащихся критического мышления. В условиях быстро меняющегося мира, где информация становится до-

ступной в неограниченных объемах, способность анализировать, оценивать и интерпретировать данные становится не просто желательной, а жизненно важной. Критическое мышление позволяет учащимся не только усваивать учебный материал, но и применять его в реальных жизненных ситуациях, что особенно актуально в контексте преподавания русского языка в Казахстане. В данной работе мы будем рассматривать, как именно задания по русскому языку могут способствовать развитию критического мышления у обучающихся, а также какие методические приемы и подходы могут быть использованы для достижения этой цели.

Актуальность данной темы обусловлена не только современными требованиями к образовательному процессу, но и специфическими условиями, в которых осуществляется обучение в Казахстане. Преподавание русского языка играет ключевую роль в формировании межкультурной коммуникации и интеграции в глобальное информационное пространство. Важно отметить, что развитие критического мышления в контексте изучения русского языка не только способствует улучшению языковых навыков, но и формирует у учащихся способность к самостоятельному мышлению, что является необходимым условием для успешной социализации и профессиональной деятельности в будущем.

Методика: Критическое мышление занимает важное место в образовании, особенно в условиях быстрого развития информационных технологий и растущей сложности современных обществ. Это способность анализировать, оценивать и интерпретировать информацию, а также формировать собственные обоснованные мнения и решения. В казахстанском контексте развитие критического мышления становится не только приоритетом педагогу, но и важной частью образовательной системы в целом, способствуя формированию разносторонне развивающейся личности.

Изучение литературы показывает, что обучение критическому мышлению должно начинаться как можно раньше. Исследователи подчеркивают важность целенаправленного подхода в подготовке учителей, которые должны быть готовы интегрировать эти навыки в учебный процесс. Необходимость в этом обусловлена тем, что современные дети сталкиваются с огромным объемом информации и должны уметь ее эффективно обрабатывать и применять [1]. Развитие критического мышления возможно лишь при условии применения активных методов обучения, таких как работа в группах, дискуссии, анализ кейсов и проектная работа.

Эти методики позволяют учащимся практиковаться в выражении своих мыслей, оттачивать свои аналитические способности и учиться уважать мнения других. Исследования показывают, что активное участие в обучении не только улучшает учебные достижения, но и повышает уровень заинтересованности учащихся [2]. Учебный процесс становится более увлекательным, когда обучающиеся имеют возможность задавать вопросы, исследовать и проводить независимые исследования.

Важным аспектом развития критического мышления является формирование у учеников способности к самоанализу и саморефлексии. Использование логических задач и умений, таких как аргументация и оценка, способствует созданию более крепкой образовательной базы, на которую ученики могут опираться в будущем. Это не только помогает им справляться с учебными задачами, но и служит основой для развития навыков, которые пригодятся в их карьерной деятельности [3].

Эффективное развитие критического мышления на уроках русского языка требует от учителей не только трансляции знаний, но и создания пространства для обсуждений, вопросов и открытого диалога. Это значит, что учителям должно быть важно не просто то, что обучающиеся узнают, но и как они это делают. Такой подход формирует у них уверенность в своих силах, развивает аргументацию и способствует способности к самообразованию в будущем.

Исследовательская часть. Развитие критического мышления в образовательном процессе требует использования специфических методических приемов, направленных на активизацию мышления обучающихся и формирование у них аналитических навыков. Методические приемы должны быть основаны на четкой структуре, которая включает в себя три ключевых этапа: вызов, осмысление и размышление. Эти этапы позволяют организовать учебный процесс таким образом, чтобы стимулировать обучающихся к поиску решений и формулированию выводов, основанных на собранной информации.

Постановка проблемных вопросов является одним из самых эффективных приемов на стадии вызова. Такие вопросы требуют от учащихся не только поверхностного анализа, но и глубокого осмысления, что способствует развитию их навыков критического мышления. Примеры таких вопросов могут быть связаны с реальными жизненными ситуациями, требующими оценки и прогноза потенциала различных решений, что позволяет обучающимся находить важные связи между теорией и практикой.

Таблицы и схемы, например модели «Знаю—Хочу узнать—Узнал» и интеллектуальные карты, выступают важными инструментами на стадии осмысления. Они помогают структурировать информацию, визуализировать связи между понятиями и делать идеи более доступными для понимания. Использование таких инструментов способствует формированию координированного восприятия информации и, как следствие, развитию критического анализа.

Групповые дискуссии занимают свое место в этом контексте как методологический прием, позволяющий обучающимся учиться аргументировать свою точку зрения и критически относиться к мнениям других. С помощью групповых обсуждений формируется среда взаимопонимания и поддержки, а также возможность обмена опытом и идеями. Элемент взаимодействия является неотъемлемой частью процесса развития критического мышления, так как учащиеся осваивают навыки сотрудничества и сомнения в своей точке зрения, что также способствует более глубокому пониманию предмета.

Еще одним важным приемом является сравнительный анализ различных источников информации. Данный метод помогает выработать у школьников умение критически оценивать актуальность и достоверность информации. В процессе анализа учащиеся обучаются выявлять различия и сходства, а также формировать собственное мнение на основе фактов и аргументов, представленных в разных источниках.

Практические упражнения, такие как анализ новостей или использование текущих событий, расширяют возможности для формирования критического мышления, позволяя обучающимся связанно интерпретировать информацию. Это, в свою очередь, создает условия для глубокого анализа мнений и фактов, что является необходимым элементом образовательного процесса.

Практическое применение. Критическое мышление невозможно развивать без применения разнообразных заданий, которые способствуют активному вовлечению обучающихся в процесс обучения. В казахстанских колледжах использование продвинутых методик в обучении русскому языку включает в себя не только традиционные упражнения, но и инновационные подходы, направленные на развитие аналитических способностей.

Одним из методов, активно применяемых на уроках русского языка, является использование кластеров. Данная методика помогает структурировать информацию, выделять ключевые идеи и формулировать собственное мнение о тексте. Например, на основе прочитанного произведения ученики могут создать кластер, где в центре будет находиться основная тема, а вокруг неё - различные аспекты, связанные с данной темой. Это способствовало бы формированию у обучающихся навыков анализа и синтеза информации, что является важной частью критического мышления.

Разнообразные задания на основе текстов упражнений, распечатанные на специальных ресурсах, также позволяют учителям внедрять элементы критического мышления. Задания могут включать следующие этапы: формулировка вопросов к тексту, выбор ключевых предложений, составление краткого изложения. Обучающиеся учатся не просто воспринимать информацию, но и задавать вопросы, что позволяет глубже понять содержание прочитанного, и формирует анализ и синтез материала. Стратегии, основанные на чтении и письменной деятельности, действительно способны развивать эти качества у обучающихся, приготавливая их к будущим экзаменам.

Для углубления анализа текстов следует использовать задания с разной степенью сложности. Например, при работе с литературным произведением ребята могут быть разделены на группы, где каждая группа отвечает за определённый аспект текста: герои, сюжетные линии, средства выразительности. Это не только позволяет каждому участнику почувствовать свою значимость в группе, но и способствует более глубокому изучению текста с различных сторон. Также использование технологий, таких как проектные

задания, способствует активному вовлечению обучающихся в процесс обучения и позволяет учиться самостоятельно исследовать и находить ответы на свои вопросы.

Важно также отметить, что подключение современных технологий и мультимедийных ресурсов может значительно упростить процесс обучения критическому мышлению. Учителя могут использовать видеоматериалы, презентации и интерактивные задания для формирования у обучающихся способности к критическому анализу информации, с которой они сталкиваются в СМИ и интернат-среде. Это не только развивает мысли, но и воспитывает необходимые навыки, позволяющие им не просто воспринимать информацию, но и давать ей адекватную оценку.

Эти примеры продемонстрировали, что, интегрируя продвинутое методики в обучение русскому языку, возможно эффективно развивать критическое мышление обучающихся. Обращение к разнообразным заданиям, использованию активных методов и технологий является мощным инструментом, помогающим формировать у ребят навыки, которые будут необходимы в их будущей учебной и профессиональной деятельности.

Рекомендации. Развитие критического мышления в образовании — это неотъемлемая часть формирования компетенций, необходимых для успешной адаптации к современным социальным и экономическим условиям. В образовании Казахстана основное внимание уделяется формированию у обучающихся навыков анализа, синтеза и оценки информации. Эти способности становятся особенно актуальными в условиях информационной перегрузки и быстроменяющегося мира, где умение различать значимые данные от шумовой информации имеет жизненную важность.

Система образования в Казахстане делает ставку на интеграцию метода критического мышления в учебный процесс с помощью активных и интерактивных форм работы с обучающимися. Преподаватели обучаются применять различные методики, которые помогают развивать критическое мышление, включая проектную деятельность, деловые игры, кейс-методы и другие подходы. Применение этих приемов позволяет создать обучающую среду, в которой обучающиеся не только получают знания, но и учатся использовать их в практических ситуациях.

В заключение данной работы следует подчеркнуть, что развитие критического мышления в контексте преподавания русского языка в Казахстане представляет собой важный и актуальный аспект современного образования. Критическое мышление, как способность анализировать, оценивать и интерпретировать информацию, становится неотъемлемой частью образовательного процесса, способствуя формированию у обучающихся навыков, необходимых для успешной адаптации в быстро меняющемся мире. В условиях глобализации и информационного перенасыщения, умение критически осмысливать информацию и принимать обоснованные решения становится особенно ценным.

Список литературы

1. Критическое мышление в современном образовании детей... [Электронный ресурс] // nsportal.ru - Режим доступа: <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/obshchepedagogicheskie-tekhnologii/2019/11/21/kriticheskoe-myshlenie-v-sovremennom>, свободный. - Загл. с экрана
2. Седова Анастасия Сергеевна, Ваганова Ольга Игоревна, Кутепов Максим Михайлович. Развитие критического мышления как одна из основных целей современного образования // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. 2019. №2 (36). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-kriticheskogo-myshleniya-kak-odna-iz-osnovnyh-tseley-sovremennogo-obrazovaniya> (12.12.2024).
3. Искусство критического мышления • Наука и образование... [Электронный ресурс] // eee-science.ru - Режим доступа: <https://eee-science.ru/pp-page/pedagogam/planirovaniye-i-prepodavaniye/innovatsii-i-tekhnologii/obrazovatelnyye-tekhnologii/iskusstvo-kriticheskogo-myshleniya/>, свободный. - Загл. с экрана.

ТІЛДІҢ, УАҚЫТ КЕЗЕҢДЕРІНДЕГІ ӨЗГЕРІСТЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ ОҚЫТУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Унййбаева Асемгуль Жиксимбаевна
Павлодар облысының білім басқармасы, Павлодар қаласының білім
беру бөлімі, «Павлодар қаласының №32 негізгі жалпы білім беру
мектебі» КММ

Аңдатпа

Бұл мақалада тілдің уақыт кезеңдеріндегі өзгерістері және оның дамуының негізгі факторлары қарастырылады. Тарихи даму барысында тілдің құрылымы мен сөздік құрамы қалай өзгертіндігі зерттеліп, тілдің қоғаммен өзара байланысы көрсетіледі. Сонымен қатар, тілдік өзгерістерді оқытудың әдіс-тәсілдері, олардың тиімділігі және заманауи педагогикалық технологияларды пайдалану жолдары сипатталады. Тілдік құбылыстарды оқытуда қолданылатын белсенді әдістер мен жаңа технологиялардың маңыздылығы да талданады.

Тірек сөздер: тіл дамуы, тарихи өзгерістер, оқыту әдістері, жаңа технологиялар, инновациялық оқыту.

Аннотация

В данной статье рассматриваются изменения языка в периоды времени и основные факторы его развития. В ходе исторического развития изучается, как изменяется структура и словарный состав языка, демонстрируется Взаимосвязь языка с обществом. Кроме того, описываются методы и приемы обучения языковым изменениям, их эффективность и способы использования современных педагогических технологий. Также анализируется важность активных методов и новых технологий, используемых при обучении языковым явлениям.

Тіл – адамзаттың негізгі қарым-қатынас құралы және оның қоғамдағы рөлі өте жоғары. Тарихи дамудың әртүрлі кезеңдерінде тіл өзгерістерге ұшырай отырып, жаңа сөздермен, мағыналармен, грамматикалық ерекшеліктермен толығып отырады.

Уақыт өте келе тілдің құрылымдық жүйесінде өзгерістер орын алады, бұл құбылыс тіл біліміндегі диахрондық және синхрондық зерттеулердің негізгі объектісіне айналады. Бұл мақалада тілдің уақыт кезеңдеріндегі өзгерістері, олардың себептері мен ерекшеліктері талданып, тілдік құбылыстардың оқыту процесіндегі маңыздылығы қарастырылады.

Мақсаты:

Тілдің уақыт кезеңдеріндегі өзгерістерінің ерекшеліктерін зерттеу, олардың негізгі себептерін анықтау және тілдік құбылыстарды оқыту әдістерін қарастыру.

Міндеттері:

Тілдің тарихи өзгерістеріне әсер ететін негізгі факторларды анықтау.

Әртүрлі дәуірлердегі тілдік өзгерістердің ерекшеліктерін сипаттау.

Тіл біліміндегі эволюциялық процестерді талдап, олардың оқыту әдістеріне ықпалын қарастыру.

Заманауи оқыту әдістерін талдап, тілдік өзгерістерді түсіндіруде қолданудың тиімді жолдарын ұсыну.

Тілдік өзгерістерді оқытуда жаңа технологияларды енгізудің маңыздылығын көрсету.

Әдістеме

Зерттеу барысында салыстырмалы-тарихи, сипаттамалы, жүйелі-құрылымдық және контент-талдау әдістері қолданылды. Салыстырмалы әдіс арқылы тілдің әртүрлі дәуірлердегі өзгерістері қарастырылды, ал сипаттамалы әдіс көмегімен жаңа сөздердің қалыптасу заңдылықтары анықталды.

Зерттеу бөлімі

1. Тілдің уақыт кезеңдеріндегі өзгерістері

Тіл тарихы – ұзақ эволюциялық процестің нәтижесі. Тарихи деректерге сүйенсек, әрбір тіл өзінің қалыптасу барысында бірнеше даму кезеңінен өтеді. Ғалымдардың пікірінше, тілдің өзгеруі табиғи процесс болып табылады және оған келесі факторлар әсер етеді:

Қоғамдық-саяси өзгерістер;

Әлеуметтік қарым-қатынастардың күрделенуі;

Ғылыми-техникалық прогресс және жаһандану;

Өзге тілдердің ықпалы мен сөз алмасу процестері.

Мысалы, қазақ тіліне XX ғасырда көптеген жаңа сөздер енді: «кеңес», «жоспар», «мәдениет», ал XXI ғасырда «онлайн», «маркетинг», «платформа» сияқты сөздер кеңінен қолданыла бастады. Тілдің өзгеруі – табиғи құбылыс, ол адамның қоғамдық өмірімен тығыз байланысты [1].

2. Тілдік өзгерістерді оқыту әдістері

Тілдің тарихи өзгерістерін білім алушыларға тиімді түсіндіру үшін заманауи педагогикалық технологияларды пайдалану қажет. Оқытудың инновациялық әдістері білім алушылардың белсенділігін арттырып, теориялық материалды меңгеруін жеңілдетеді [2].

Әдістер	Сипаттамасы	Тиімділігі
Дәстүрлі лекция әдісі	Мұғалімнің түсіндіруі арқылы тілдік өзгерістерді баяндау.	Теориялық білім беруде пайдалы, бірақ оқушының белсенділігін төмендетуі мүмкін
Жобалық оқыту	Білім алушылар белгілі бір тақырып бойынша зерттеу жүргізіп, өз жұмыстарын қорғайды.	Аналитикалық ойлауды дамытады, зерттеу дағдыларын қалыптастырады.
Көрнекілік әдісі	Суреттер, диаграммалар, кестелер арқылы түсіндіру.	Ақпаратты есте сақтауды жеңілдетеді, қызығушылықты арттырады
Белсенді оқыту (талқылау, пікірталас)	Студенттер мен оқушыларға мәселені шешу жолдарын өз бетінше қарастыруға мүмкіндік беру.	Шығармашылық ойлауды дамытады, коммуникативтік қабілеттерді жақсартады.
Цифрлық технологиялар (онлайн платформалар, мультимедиа құралдары)	Заманауи оқыту құралдарын қолдану (бейнематериалдар, интерактивті тапсырмалар).	Оқытуды тиімді етеді, қызығушылықты арттырады

Жобалық оқыту технологиясы

Білім алушылар тілдік өзгерістерге қатысты жеке зерттеу жобаларын жасап, оларды көпшілік алдында қорғай алады. Бұл әдіс аналитикалық ойлауды дамытып, тарихи өзгерістерді терең түсінуге көмектеседі.

Белсенді оқыту әдістері

Талдау және талқылау – студенттерге тілдің эволюциясын түсіндіру үшін пікірталас ұйымдастыру;

Көрнекілік әдісі – тарихи мәтіндер, карталар мен инфографикалар арқылы тілдің өзгеруін көрсету;

Сұрақ-жауап тәсілі – оқушылардың логикалық ойлау қабілетін арттыру [3].

Практикалық қолдану

Жаңа технологияларды енгізу арқылы тілдік өзгерістерді оқытудың тиімділігін

арттыруға болады. Мысалы, лексикалық өзгерістерді түсіндіруде цифрлық құралдар мен интерактивті бағдарламаларды қолдану – оқытудың заманауи тәсілдерінің бірі [4].

Талдау нәтижелері

Зерттеу нәтижесінде келесі тұжырымдарға қол жеткізілді:

Тілдің өзгеруі тарихи заңдылықтарға негізделген және сыртқы (қоғамдық, мәдени, саяси) факторларға тәуелді.

Лексикалық қордың жаңаруы – тілдің үнемі даму үстінде екенін дәлелдейтін негізгі көрсеткіштердің бірі.

Тілдің өзгеруін оқытуда дәстүрлі әдістерден гөрі, интерактивті және инновациялық әдістер тиімдірек.

Оқушылар мен студенттерге тілдік өзгерістерді жобалық, талқылау, модельдеу әдістері арқылы меңгерту олардың білімін тереңдетуге ықпал етеді.

Заманауи технологияларды қолдану (интерактивті платформалар, мультимедиялық құралдар) тілдік өзгерістерді оқыту процесін жеңілдетеді және қызықты етеді [4].

Ұсыныстар

Тілдік өзгерістерді мектеп және жоғары оқу орындарының бағдарламасына енгізу;

Интерактивті технологияларды кеңінен пайдалану;

Оқушыларға зерттеу жұмыстарын жүргізуге мүмкіндік беру.

Қорытынды

Тілдің уақыт кезеңдеріндегі өзгерістері табиғи құбылыс болып табылады және оның дамуы тарихи, әлеуметтік және мәдени факторларға байланысты. Бұл өзгерістерді оқытуда инновациялық әдістерді қолдану маңызды рөл атқарады. Оқушылар мен студенттерге тілді тек коммуникациялық құрал ретінде ғана емес, тарихи және мәдени құбылыс ретінде таныту – заман талабына сай міндеттердің бірі [5].

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Аханов К. Тіл білімінің негіздері. Алматы, 1993.
2. Дүсіпбаева Қ. Тіл біліміне кіріспе. Өскемен, 2000.
3. Хасенов Ә. Тіл білімі. Алматы, 2002.
4. Манкеева Ж. Қазақ тіліндегі байырғы түбірлерді жаңғырту. Алматы, 2010.
5. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы, екінші басылым, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, Педагогикалық шеберлік орталығы, 2017.

ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ МУЗЫКАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПРОГРАММА «ЦИФРОВАЯ НОТАЦИЯ»

**Федоров О.Н.,
КГКП Детская школа искусств имени Газизы Жубановой
город Темиртау**

Аннотация

В статье представлен уникальный опыт разработки образовательной программы дополнительного образования «Цифровая нотация» для обучающихся детских музыкальных школ и детских школ искусств, ориентированной на обучающихся начального профессионального музыкального образования. Программа включает использование цифровых нотных редакторов, технологий искусственного интеллекта, современных методов музыкального арт-менеджмента и специально разработанные автором учебные технологии и формы контроля, такие как творческое эссе, синтез-концерт, проектирование и защиту курсовых и дипломных Sibeliус-проектов. Обоснована значимость модульной системы, обеспечивающей дифференцированный подход, адаптированный к возрастным особенностям и интеллектуальным способностям обучающихся. Подчеркивается научная новизна программы, её значимость для музыкального образования Республики Казахстан и её роль в глобальной цифровизации образовательных процессов.

Ключевые слова: цифровая нотация, музыкальное образование, искусственный интеллект, музыкальный арт-менеджмент, Sibeliус-проекты.

Внедрение цифровых технологий в музыкальное образование стало необходимостью в условиях глобальной цифровизации. На уровне начального профессионального музыкального образования, где закладываются базовые основы музыкального мастерства, внедрение современных инструментов позволяет повысить качество подготовки обучающихся и адаптировать их к реальным вызовам профессиональной среды.

Согласно главы пятой Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023–2029 годы, утвержденной постановлением правительства Республики Казахстан 28 марта 2023 года № 249, воспитание неразрывно связано с обучением. Обучение приводит в действие познавательные, творческие возможности, побуждает к проявлению добросовестности, настойчивости, требовательности к себе, что способствует повышению воспитанности.

Казахские просветители Абай Кунанбаев, Ахмет Байтурсынов, Миржақып Дулатов, Мағжан Жұмабаев утверждали, что на ребенка влияют не слова, а действия родителей и окружающих его людей. В этой связи поликультурное, художественно-эстетическое, интеллектуальное воспитание является приоритетным для системы образования страны.

Целью Единой воспитательной программы «Біртұтас тәрбие» Министерства просвещения РК от 30 июля 2024 года № 194 является формирование гармонично развитой личности обучающегося на основе ценностей казахстанской культуры, через развитие духовно-нравственных качеств, нацелены на интеграцию обучения, воспитания и развития, стремление к достижению высоких результатов, способность генерировать оригинальные идеи.

Образовательная программа «Цифровая нотация» была разработана с целью:

- Интеграции цифровых технологий в образовательный процесс ДМШ и ДШИ.
- Формирования у обучающихся навыков работы с профессиональными нотными редакторами.
- Развития аналитического и творческого мышления через инновационные подходы.
- Уникальность образовательной программы заключается в её адаптации к казахстанским реалиям дополнительного образования детей при опоре на международный опыт. Она восполняет пробел в системном подходе к цифровизации музыкального образования, предоставляя обучающимся практические инструменты для реализации их потенциала.

Научное обоснование образовательной программы дополнительного образования «Цифровая нотация» для обучающихся детских музыкальных школ и детских школ искусств (далее образовательная программа) базируется на следующих принципах:

- Теория когнитивного развития. Использование цифровых технологий способствует развитию аналитического мышления, пространственного воображения и памяти. Исследования в области нейропластичности подтверждают, что работа с нотными редакторами улучшает взаимодействие между правым и левым полушариями мозга (Anwar et al., 2019).

- Дифференцированный подход. Модульная система программы позволяет адаптировать содержание к возрастным и профессиональным особенностям обучающихся. Для младших классов используются игровые методы, стимулирующие интерес и вовлеченность. Старшие классы сосредоточены на проектной деятельности, что развивает навыки самостоятельной работы.

- Интеграция искусственного интеллекта. Использование технологий ИИ в процессе создания и анализа музыки открывает новые горизонты для музыкального образования, позволяя обучающимся работать с большими объемами данных и автоматизировать рутинные процессы, такие как расшифровка партитур.

- Междисциплинарность. Программа сочетает музыкальное искусство, информационные технологии и элементы арт-менеджмента, формируя у обучающихся универсальные компетенции, востребованные в профессиональной сфере.

- Соответствие мировым трендам. Программа учитывает успешные практики внедрения цифровой нотации в странах Европы, Азии и Северной Америки, адаптируя их к образовательным реалиям Казахстана.

Научно-практическое обоснование образовательной программы базируется

на следующих методологических и практических аспектах:

- Когнитивное развитие. Цифровые технологии, такие как нотные редакторы Sibelius Ultimate, активизируют нейропластичность мозга, развивают память, внимание и аналитическое мышление. Обучение через зрительные, слуховые и моторные каналы повышает эффективность восприятия.

- Инновационные методы. В образовательную программу включены такие формы контроля, как Творческое эссе: позволяет обучающимся анализировать музыкальные произведения и фиксировать этапы проектной работы; Синтез-концерт: интеграция проектных результатов в концертную деятельность; Sibelius-проекты: индивидуальные и бригадные работы по созданию цифровых партитур, которые защищаются в формате устных и исполнительских презентаций.

- Международный опыт. Образовательная программа учитывает успешные практики использования цифровых технологий в музыкальном образовании:

В США (Berklee College of Music) акцент делается на разработке аранжировок и саундтреков с использованием программ Pro Tools и Avid Sibelius. В Великобритании (Королевская академия музыки) студенты изучают инструментовку и авторское право через использование Finale и Sibelius Ultimate. В Финляндии музыкальное образование включает работу с доступными программами, такими как MuseScore. В Германии создаются цифровые оркестры, что готовит студентов к реальной профессиональной деятельности.

- Отсутствие системного подхода в Казахстане. В республике до сих пор не существует стандартизированных программ, интегрирующих цифровую нотацию в образовательный процесс ДМШ и ДШИ. Образовательная программа в полной мере восполняет этот пробел.

Образовательная программа состоит из четырёх учебных модулей, соответствующих возрастным и интеллектуальным особенностям обучающихся:

- Модуль 1: Основы цифровой нотации (0–1–2 классы) - включает в себя цифровое прочтение донотного и начального нотного периода, знакомство с цифровыми устройствами, базовые знания цифровой нотации в рамках нотного редактора Sibelius Ultimate, представленных в игровом формате.

- Модуль 2: Базовая цифровая нотация (3–4 классы) - включает в себя базовые знания цифровой нотации в рамках нотного редактора Sibelius Ultimate с последующим участием в проектной работе и написанием курсового Сибелиус-проекта по принципу цитирования (адаптивные обработки) для 2–4-голосного ансамбля флейт (камерного ансамбля) и фортепиано с целью пополнения репертуарных списков групп коллективного музицирования оркестрового отделения по уровню обучения.

- Модуль 3: Продвинутая цифровая нотация (5–6 классы) - включает в себя расширенные знания цифровой нотации в рамках нотного редактора Sibelius Ultimate и сторонних приложений с последующим участием в проектной работе и написанием курсового Sibelius-проекта по принципу цитирования (адаптивные обработки) для 4–8-голосного ансамбля флейт (камерного ансамбля) и фортепиано с целью пополнения репертуарных списков групп коллективного музицирования оркестрового отделения по уровню обучения.

- Модуль 4: Углубленная цифровая нотация и композиция (7–8 классы) - включает в себя углубленные знания цифровой нотации в рамках нотного редактора Sibelius Ultimate и сторонних приложений с последующим участием в проектной работе и написанием дипломного Sibelius-проекта по принципу цитирования и собственной композиции (адаптивные обработки, авторские композиции) в многоголосной партитуре для смешанного ансамбля (камерного или моно ансамбля) и фортепиано с целью пополнения репертуарных списков групп коллективного музицирования оркестрового отделения по уровню обучения, а также организацию синтез-концертов для презентации проектных результатов в рамках системы арт-менеджмента.

Апробация программы прошла в детских музыкальных школах Караганды, Темиртау и Шахтинска. Обучающиеся класса флейты успешно освоили работу с цифровыми нотными редакторами, создавая партитуры для ансамбля флейт и камерных ансамблей. Методика Sibelius-проектов позволила объединить процесс обучения с реальной практикой. Обучающиеся разработали и защитили проекты, которые использовались в концертных программах. По итогам апробации программы были созданы методиче-

ские рекомендации по написанию проектных работ, вошедшие в образовательную программу.

Для успешного внедрения программы в образовательный процесс детских музыкальных школ и детских школ искусств Республики Казахстан рекомендуется:

- Оснастить организации образования по музыкальному профилю современным оборудованием, включая компьютеры с установленным программным обеспечением;
- Проводить регулярное обучение педагогов по работе с цифровыми инструментами;
- Транслировать педагогический опыт для обмена опытом по реализации цифровых образовательных арт-продуктов;
- Включить учебные модули образовательной программы в типовые учебные планы дополнительного образования детей в Республике Казахстан.

Образовательная программа дополнительного образования «Цифровая нотация» для обучающихся детских музыкальных школ и детских школ искусств является важным шагом в модернизации начального профессионального музыкального образования Казахстана. Её реализация показывает, что интеграция цифровых технологий в обучение способствует развитию у обучающихся профессиональных навыков, необходимых для работы в современной музыкальной индустрии.

Образовательная программа предназначена для внедрения цифровых технологий в систему дополнительного образования в сегменте начального профессионального музыкального образования с целью сделать обучение более интерактивным, эффективным и доступным для всех категорий обучающихся, учитывая современные тенденции глобальной цифровизации с ориентированием на развитие у обучающихся навыков работы с цифровыми инструментами, такими как нотные редакторы, а также формирование профессиональных компетенций в области музыкального арт-менеджмента.

Образовательная программа способствует развитию креативного и аналитического мышления, формированию навыков самостоятельного проектного мышления, что особенно актуально в условиях стремительно меняющегося информационного поля. Основной акцент сделан на освоение нотного редактора Sibelius Ultimate, что позволяет обучающимся создавать качественные партитуры и музыкальные произведения в цифровом формате.

Введение данной образовательной программы в учебный процесс профильных школ обеспечивает повышение интереса к музыкальному обучению через интерактивные методы, развитие у обучающихся навыков работы с современными музыкальными технологиями, формирование конкурентоспособных выпускников, готовых к профессиональной деятельности в условиях цифровой музыкальной индустрии с учетом современных образовательных и цифровых трендов, закладывая основы для продолжения цифрового музыкального образования на более высоком уровне, включая участие в научных и творческих проектах, а также в международных конкурсах в области цифрового арт-менеджмента.

Список использованных источников

1. <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/documents/details/451747?lang=ru>
2. <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/press/news/details/832144?lang=ru>
3. <https://www.gov.kz/memleket/entities/bilim-semey/documents/details/744796?lang=ru>
4. Sibelius® Tutorials, Avid Technology Inc. – 2019
5. Sibelius® Reference Guide version 2019.4 Avid Technology Inc. – 2019
6. Learn Avid Editing Techniques and Check our Tutorials
7. Останькович Д.В. Нотный редактор Sibelius 6. Учебное пособие по курсу «Компьютерная нотография» Казахский национальный университет искусств - Астана 2015
8. <https://nsportal.ru/shkola/dopolnitelnoe-obrazovanie/library/2020/06/02/metodicheskie-razyasneniya-po-proektirovaniyu>
9. Федоров О.Н. Авторская разработка технической документации текущего мониторинга успеваемости контрольно-экзаменационных мероприятий и календарно-тематического планирования.
10. Харуто А.В. Музыкальная информатика. Теоретические основы Издательство Стееротип - Москва 2022
11. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000020317#z7694>

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ

Харченко А.В.,
учитель информатики
КГУ «Лицей № 166» г.Алматы

Аннотация

В статье рассматривается использование цифровых технологий на уроках информатики для развития критического мышления учащихся. Описываются методы и инструменты, способствующие улучшению аналитических и критических навыков, а также предлагаются практические рекомендации для внедрения этих методов в образовательный процесс. Исследование показало, что использование технологий помогает учащимся осмысленно анализировать информацию и принимать обоснованные решения.

Мақалада информатика пәнінде сыни ойлауды дамыту үшін цифрлық технологияларды қолдану қарастырылады. Бұл әдістер мен құралдар оқушылардың аналитикалық және сыни дағдыларын жақсартуға көмектеседі, сондай-ақ осы әдістерді оқу процесінде енгізу бойынша практикалық ұсыныстар беріледі. Зерттеу нәтижелері технологияларды қолдану оқушыларға ақпаратты саналы түрде талдауға және негізделген шешімдер қабылдауға көмектесетінін көрсетті.

Ключевые слова: цифровые технологии, критическое мышление, информатика, образовательные технологии, аналитическое мышление, образовательный процесс.

Түйін сөздер: цифрлық технологиялар, машиналық оқыту, информатика, білім

Введение

Современные информационные технологии значительно изменили образовательный процесс, предоставив новые возможности для преподавания и обучения. Одним из важнейших аспектов, который должен развиваться у учащихся, является критическое мышление. В эпоху информации и технологий умение не только искать и перерабатывать данные, но и критически оценивать полученную информацию, анализировать её и принимать обоснованные решения, становится необходимым навыком. Уроки информатики, как дисциплины, обучающей работе с информацией, предоставляют уникальные возможности для формирования этих навыков. Использование цифровых технологий на уроках информатики способствует развитию аналитического подхода к решению проблем и позволяет учащимся научиться не только работать с информацией, но и осмысленно её интерпретировать.

Цель данной статьи — исследовать возможности использования цифровых технологий для развития критического мышления учащихся на уроках информатики и предложить практические рекомендации для внедрения этих методов в учебный процесс.

Методология

Для достижения поставленной цели были использованы следующие методы исследования:

- Анализ научной литературы по вопросам применения цифровых технологий в образовании: В ходе исследования была рассмотрена литература, связанная с развитием критического мышления с использованием информационных технологий. Было уделено внимание работам, которые рассматривают теоретические аспекты формирования критического мышления у школьников через использование образовательных технологий.
- Изучение педагогического опыта: Анализ применяемых в школьной практике методов и инструментов для развития критического мышления в контексте уроков информатики. Рассматривались как положительные примеры, так и возможные сложности, с которыми сталкиваются учителя при внедрении цифровых технологий.
- Экспериментальная апробация: Проведение уроков с использованием технологий, способствующих развитию критического мышления, таких как дебаты, обсуждения и анализ цифровых проектов. Оценка эффективности этих методов через результаты учащихся.

- Качественное и количественное исследование эффективности внедрения цифровых технологий: Оценка изменения уровня критического мышления учащихся после использования на уроках информатики различных цифровых инструментов и методов, таких как создание и анализ информационных моделей, использование программного обеспечения для визуализации данных и т. д.

Исследовательская часть

Результаты исследования показали, что использование цифровых технологий на уроках информатики способствует значительному улучшению критического мышления учащихся. В частности, учащиеся, которые активно использовали такие инструменты, как программы для анализа данных, интернет-ресурсы для поиска и обработки информации, показали более высокий уровень способности к анализу и оценке информации. Они стали более осведомлёнными в вопросах безопасности в интернете и в умении критически подходить к источникам информации.

Практическое применение

Для эффективного использования цифровых технологий на уроках информатики для развития критического мышления рекомендуется:

- Включать в программу обучение использованию различных цифровых инструментов для анализа информации.
- Организовывать занятия, где учащиеся будут не только выполнять практические задания, но и обсуждать полученные результаты, аргументируя свои выводы.
- Применять методы работы с реальными данными, такими как анализ статистической информации, работа с текстами и визуализация данных.
- Внедрять элементы проектной работы, где учащиеся смогут интегрировать полученные знания и навыки, например, в создании информационных систем, а также в проектировании и анализе решений реальных проблем.

Пример: Анализ данных с помощью Excel

Для практического использования цифровых технологий на уроках информатики можно предложить учащимся задачу по анализу данных с использованием программы Microsoft Excel или Google Sheets. Учащиеся получают набор данных (например, статистику по продажам товаров или количество пользователей в приложении за определённый период). Задача состоит в том, чтобы проанализировать данные с помощью фильтров, графиков и диаграмм, а затем сделать выводы о трендах и аномалиях.

Задание:

1. Учащиеся получают данные о продажах нескольких продуктов за 6 месяцев.
2. Нужно создать график, который отображает тренды по каждому продукту.
3. Затем учащиеся должны сделать выводы, какие продукты показали наибольший рост, а какие — спад.
4. На основе анализа они предлагают гипотезы о причинах изменений и формулируют рекомендации.

Шаги выполнения задания:

Месяц	Продукт А	Продукт В	Продукт С
Январь	500	700	400
Февраль	550	750	450
Март	600	800	500
Апрель	650	850	550
Май	700	900	600
Июнь	750	950	650

1. Сбор данных: Учащиеся получают таблицу с данными по месяцам и продуктам. Каждый продукт имеет соответствующие продажи за каждый месяц.

2. Обработка данных: Ученики используют функции Excel, такие как SUM, AVERAGE, MAX и MIN, для подсчета суммарных продаж за каждый месяц и выявления наиболее популярных продуктов. Например, для нахождения общего объема продаж для каждого месяца используется функция SUM.

3. Визуализация данных: С помощью графиков и диаграмм учащиеся представ-

ляют данные наглядно. Для этого можно построить столбчатые графики, которые сравнивают продажи продуктов по месяцам.

График: Тренды продаж продуктов

4. **Анализ результатов:** Учащиеся на основе графиков анализируют, какие продукты показывают положительную динамику, а какие — отрицательную. Например, Продукт А постоянно растет, а Продукт С имеет медленный рост.

5. Формулирование выводов:

Используя полученные данные, учащиеся делают выводы о возможных причинах изменений. Например, продукт А может быть успешным из-за маркетинговой кампании или сезонных факторов.

Рекомендации:

- Продукту А следует продолжить использовать текущую маркетинговую стратегию.
- Продукту В можно улучшить упаковку или провести акции, чтобы увеличить продажи.

Этот пример помогает учащимся не только развить навыки работы с программным обеспечением, но и улучшить их способность анализировать и критически оценивать полученные данные, что является важной составляющей критического мышления.

Рекомендации

Для успешной реализации использования цифровых технологий для развития критического мышления в обучении информатике необходимо:

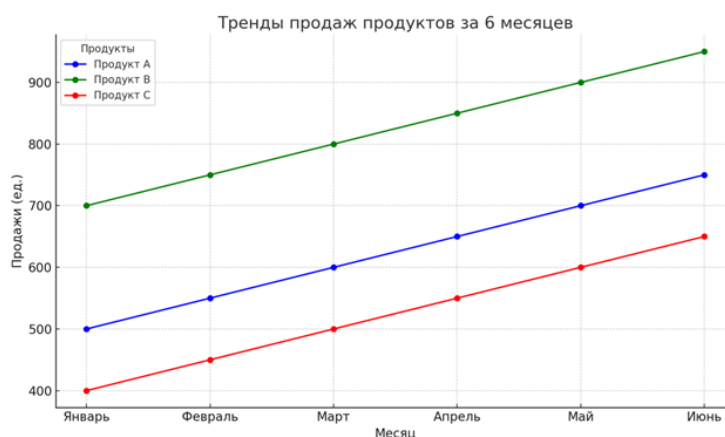
- Проводить мастер-классы для учителей по обучению использованию новых цифровых инструментов.
- Разрабатывать методические пособия с примерами эффективных практик.
- Поощрять участие учащихся в конкурсах и олимпиадах по информатике.
- Внедрить систему оценки, которая будет учитывать как процесс работы с цифровыми технологиями, так и качество мышления и аргументации учащихся.

Заключение

Цифровые технологии играют важную роль в развитии критического мышления учащихся. Интеграция этих технологий в учебный процесс на уроках информатики не только способствует улучшению навыков работы с информацией, но и развивает способность учащихся осмысленно анализировать данные, делать обоснованные выводы и принимать решения. Внедрение таких методов в образовательный процесс способствует подготовке учащихся к успешной профессиональной жизни в условиях цифровой экономики.

Список использованной литературы:

1. Левин, Б. М. «Цифровизация образования: теория и практика применения информационных технологий в учебном процессе». — Алматы: Издательство «Қазақ университеті», 2018.
2. Гусев, В. П. «Методы и средства развития критического мышления с использованием информационных технологий». — Алматы: Издательство «Мектеп», 2017.

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ АУДИРОВАНИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Шырахметова Д.К.,
учитель английского языка ТОО «Экономический лицей»

Аннотация

В статье рассматриваются методы и подходы к развитию навыков аудирования на уроках английского языка в начальной школе. Аудирование является важной частью процесса овладения иностранным языком, и его развитие в раннем возрасте способствует улучшению общей языковой компетенции учащихся. В статье представлены основные принципы обучения, методы и подходы, такие как игровая деятельность, использование аутентичных материалов, песен и стихотворений, а также методы множественного прослушивания. Особое внимание уделено практике применения этих методов в классе, что позволяет детям эффективно развивать навыки восприятия устной речи. Также обсуждаются проблемы и трудности, с которыми сталкиваются учащиеся при обучении аудированию, а также рекомендации для преподавателей, направленные на улучшение процесса обучения. Работа направлена на помощь педагогам начальных классов в организации эффективных уроков английского языка с акцентом на развитие аудитивных навыков у младших школьников.

Аннотация

Мақалада бастауыш мектепте ағылшын тілін оқыту барысында тыңдалым дағдыларын дамытуға арналған әдіс-тәсілдер мен тәсілдер қарастырылады. Тыңдалым шетел тілін меңгеру процесінің маңызды бөлігі болып табылады, және оның ерте жаста дамуы оқушылардың жалпы тілдік қабілеттерін жақсартуға ықпал етеді. Мақалада оқытудың негізгі принциптері, ойын іс-әрекеті, аутентикалық материалдарды қолдану, әндер мен өлеңдер, сондай-ақ бірнеше рет тыңдау әдістері сияқты әдіс-тәсілдер ұсынылған. Бұл әдіс-тәсілдерді сыныпта қолданудың практикалық аспектілеріне ерекше назар аударылған, бұл балаларға ауызша тілдік мәліметтерді тиімді қабылдауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, тыңдалым дағдыларын оқыту барысында оқушылардың кездесетін қиындықтары мен мәселелері, сондай-ақ оқу процесін жақсартуға бағытталған оқытушыларға арналған ұсыныстар талқыланады. Жұмыс бастауыш сынып мұғалімдеріне ағылшын тілін оқытуды тиімді ұйымдастыруға көмектесуге бағытталған, оқушылардың тыңдалым дағдыларын дамытуға ерекше назар аударылған.

Ключевые слова на русском языке:

Аудирование, методы обучения, аутентичные материалы, песня, стихотворение, многократное прослушивание, восприятие на слух.

Ключевые слова на казахском языке:

Тыңдалым, оқыту әдістері, аутентикалық материалдар, әндер, өлеңдер, бірнеше рет тыңдау, есту арқылы қабылдау.

Введение

В современных образовательных системах важным аспектом изучения иностранных языков является развитие навыков аудирования, и английский язык не является исключением. Аудирование представляет собой процесс восприятия и понимания устной речи на слух, и является неотъемлемой частью любого языкового обучения. Особенно важным этот навык становится на начальных этапах обучения, когда учащиеся начинают привыкать к восприятию английского языка и развивать свою способность понимать его на слух.

На уроках английского языка в начальной школе важнейшей задачей является не только обучение элементам грамматики и словарного запаса, но и создание условий для

естественного восприятия языка. Именно в этом возрасте дети начинают активно развивать свои слуховые и языковые способности, что значительно облегчает дальнейшее обучение и восприятие иностранной речи.

Целью данной статьи является рассмотрение методик и подходов к развитию навыков аудирования на уроках английского языка в начальной школе, а также исследование практического применения этих методик в образовательном процессе.

Методика развития навыков аудирования в начальной школе

Развитие навыков аудирования у младших школьников требует специфического подхода, основанного на игрофикации, активности и наглядности. Преподавание аудирования в начальной школе должно быть увлекательным, простым и адаптированным к уровню восприятия детей.

1. Основные принципы обучения аудированию

В основе методики преподавания аудирования в начальной школе лежат несколько принципов:

- **Игра как основной метод обучения.** Дети в этом возрасте активно воспринимают информацию через игровые формы. Разнообразные игры и упражнения на восприятие речи, такие как «угадай, что сказал герой», «слушай и повторяй», позволяют детям не только развивать слуховое восприятие, но и активно участвовать в процессе.

- **Использование визуальных материалов.** В начальной школе важно интегрировать различные визуальные элементы: картинки, флеш-карты, схемы и видеоматериалы, которые помогут детям связывать звуковую информацию с изображениями, что способствует лучшему пониманию.

- **Повторяемость.** Младшие школьники нуждаются в многократном повторении материалов. Прослушивание одного и того же текста несколько раз помогает закрепить информацию и облегчить восприятие новой лексики.

- **Разнообразие аудиоматериалов.** Важно использовать разнообразные формы аудиоматериалов — песни, стихотворения, короткие рассказы, диалоги, задания на основе видеофрагментов. Это помогает детям привыкать к различным темпам речи, интонациям и акцентам.

2. Методы и подходы к обучению аудированию

На уроках английского языка для начальной школы можно использовать следующие методы и подходы для развития навыков аудирования:

- **Множественное прослушивание.** Этот метод включает несколько прослушиваний одного и того же материала. На первом прослушивании дети могут ориентироваться на общее понимание содержания, а на следующих попытках — обращать внимание на детали. Это помогает детям постепенно привлекать внимание к важным элементам языка.

- **Использование ритмичных песен и стихотворений.** Песни и стихи на иностранном языке легко запоминаются, и они создают положительную ассоциацию с учебным процессом. Повторение и пение песен способствуют улучшению восприятия на слух, а также помогают ребенку лучше запомнить новые слова и выражения.

- **Игровые упражнения.** Игры — важная составляющая уроков для младших школьников. Упражнения типа «слушай и повторяй», «слушай и найди правильное изображение» или «слушай и соединяй» способствуют активному участию детей в процессе аудирования и делают его увлекательным.

- **Использование методов действия.** Важно побуждать детей выполнять действия в ответ на услышанное. Например, можно предложить детям выполнить действие, связанное с прослушанным текстом (например, поиграть с игрушками, показать, кто

сказал фразу и т. д.).

- **Параллельное использование родного языка.** В начальной школе можно использовать родной язык для разъяснения содержания прослушанного материала и уточнения непонятных моментов. Это помогает снизить тревожность и облегчить восприятие информации.

3. Работа с аутентичными материалами

Работа с аутентичными аудиоматериалами, такими как подкасты для детей, короткие мультсериалы и видео, помогает младшим школьникам привыкать к реальной речи носителей языка. Важно использовать материалы, адаптированные для детского восприятия, например, короткие простые истории, диалоги между детьми или героями известных детских мультфильмов.

Исследовательская часть

Множество исследований подтверждают важность аудирования на начальных этапах обучения. Исследования Джейн Хопкинс (2016) показали, что дети, которые с ранних лет начинают развивать навыки аудирования, имеют большие успехи в освоении других аспектов языка, таких как говорение и чтение. Кроме того, аудирование помогает детям улучшать произношение, так как они начинают воспринимать правильные интонации и акценты.

Роберт Браун (2018) утверждает, что постоянная практика аудирования, даже в виде игр, значительно улучшает способность детей воспринимать речь и эффективно использовать новые слова и фразы. Таким образом, методика, включающая постоянное повторение и разнообразие типов аудиоматериалов, способствует быстрому прогрессу в обучении.

Практическое применение

Практическое применение навыков аудирования на уроках английского языка в начальной школе требует создания положительной и увлекательной атмосферы. На уроках можно использовать разнообразные методики:

- **Прослушивание простых диалогов и обсуждение услышанного.** Например, учитель может проигрывать короткий диалог и задавать детям вопросы, которые они должны понять из услышанного.

- **Песни и игры на основе песен.** Дети могут слушать песню и выполнять различные задания: повторять слова, искать картинки, иллюстрирующие текст песни, или заполнять пропуски в словах.

- **Видео с анимационными героями.** Просмотр мультфильмов на английском языке, за которым следуют обсуждения, помогут развить навыки аудирования и пополнить словарный запас детей.

Рекомендации

1. **Используйте различные аудиоматериалы.** Разнообразие материалов — от песен до видеороликов — сделает процесс более интересным и позволит детям привыкать к разным стилям речи.

2. **Регулярно повторяйте материал.** Частое прослушивание одного и того же текста помогает закрепить знания и улучшить восприятие.

3. **Сделайте обучение увлекательным.** Игры, активные задания и использование мультимедийных ресурсов помогают детям легко и с удовольствием учить новый язык.

4. **Применяйте контекстуальные задания.** Дети должны связывать услышанную информацию с реальными ситуациями. Например, можно просить их выполнить действия, связанные с содержанием текста.

Заключение

Развитие навыков аудирования на уроках английского языка в начальной школе играет важную роль в формировании языковой компетенции у детей. Внедрение разнообразных методик и подходов, таких как игры, песни, мультфильмы и аутентичные материалы, позволяет детям не только улучшать восприятие языка на слух, но и развивать навыки общения. Аудирование в начальной школе должно быть увлекательным, мотивирующим и ориентированным на активное участие детей в процессе. Это закладывает прочную основу для их дальнейшего успешного обучения английскому языку.

Список литературы

1. Brown, R. (2018). *Effective Listening Skills in Young Learners*. Oxford University Press.
2. Hopkins, J. (2016). *Developing Listening Skills in Primary Schools*. Cambridge University Press.
3. Underwood, M. (1989). *Teaching Listening*. Longman.
4. Nunan, D. (2003). *Practical English Language Teaching: Listening*. McGraw-Hill.
5. Ur, P. (1996). *A Course in Language Teaching*. Cambridge University Press.
6. Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. Longman.
7. Larsen-Freeman, D., & Anderson, M. (2011). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford University Press.
8. Goh, C. C. M. (2002). *Teaching Listening in the Language Classroom*. SEAMEO Regional Language Centre.

ФОРМИРОВАНИЕ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ, КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЯЗЫКОВЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

**Яуфман Валентина Анатольевна,
учитель начальных классов КГУ «Школа-гимназия
№10 отдела образования города Рудного»
Управления образования акимата Костанайской области**

Аннотация

Статья посвящена формированию языковой личности младших школьников, что является одной из ключевых задач образования. Рассматриваются методы и приемы, способствующие развитию речевой культуры, включая игровые технологии, проектную деятельность, коммуникативные методики и работу с текстами. Особое внимание уделено роли учителя в создании речевой среды. Представлены результаты исследования, подтверждающие эффективность различных методик. Подчеркивается значимость комплексного подхода в обучении, сочетающего традиционные и инновационные методы, что способствует развитию критического мышления, самостоятельности и коммуникативных навыков у детей. Работа акцентирует важность языкового развития в условиях глобализации и цифровизации, а также интеграции современных технологий в образовательный процесс. Приведены рекомендации для педагогов и родителей по созданию благоприятной речевой среды.

Аңдатпа

Мақала бастауыш сынып оқушыларының тілдік тұлғасын қалыптастыруға арналған, бұл білім берудің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Оқушылардың тіл мәдениетін дамытуға ықпал ететін әдістер мен тәсілдер қарастырылады, оның ішінде ойын технологиялары, жобалық қызмет, коммуникативтік әдістер және мәтіндермен жұмыс істеу. Мұғалімнің сөйлеу ортасын құрудағы рөліне ерекше назар аударылған. Түрлі әдістердің тиімділігін рас-

тайтын зерттеу нәтижелері ұсынылған. Дәстүрлі және инновациялық әдістерді біріктіретін кешенді тәсілдің маңыздылығы атап өтіліп, балалардың сыни ойлау, өз бетінше жұмыс істеу және коммуникативтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Мақалада жаһандану және цифрландыру жағдайында тілдік дамудың маңыздылығы көрсетіліп, оқыту үдерісіне заманауи технологияларды енгізу бойынша ұсыныстар берілген.

Ключевые слова: речевая культура, игровые технологии, проектная деятельность, коммуникативные методики,

Кілт сөздер: сөйлеу мәдениеті, ойын технологиялары, жобалық қызмет, коммуникативтік әдістер.

Формирование языковой личности младших школьников является одной из ключевых задач современного образования, поскольку язык служит основным инструментом общения, познания и самовыражения. Правильное использование языка не только способствует интеллектуальному развитию ребенка, но и является важным индикатором его культурного уровня.

Актуальность данной темы заключается в том, что в условиях современной массовой культуры, где дети часто подвергаются влиянию агрессивных искажений языка через различные медиа, особенно важно уделять внимание развитию речевой культуры. Наблюдается тенденция к снижению уровня грамотности и точности речи среди молодежи, что подчеркивает необходимость систематической работы по формированию культуры речи с раннего возраста.

Целью данной статьи является анализ важности формирования речевой культуры у младших школьников, выявление факторов, влияющих на развитие языковой личности, а также разработка рекомендаций по эффективным методам и подходам в образовательном процессе.

Задачи статьи:

1. Исследовать теоретические основы формирования культуры речи у младших школьников.

2. Выявить влияние современных медиа на речевое развитие детей.

3. Разработать рекомендации по интеграции методов формирования речевой культуры в учебный процесс начальной школы.

Решение поставленных задач позволит глубже понять механизмы формирования речевой культуры у младших школьников и предложить практические рекомендации для педагогов и родителей, направленные на развитие языковой личности ребенка.

Языковая личность: понятие и основные характеристики

Языковая личность – это индивидуальность человека, проявляющаяся через его владение языком и способность к речевой деятельности. По мнению лингвистов, языковая личность характеризуется следующими уровнями:

- Вербально-семантический уровень – владение лексикой, грамматикой и фонетикой родного языка, зрительным восприятием, хорошим слухом,
- Когнитивный уровень – способность к анализу, синтезу, построению логически завершенных высказываний.
- Прагматический уровень – умение использовать язык в различных ситуациях общения, адаптируя речь к контексту.

Формирование языковой личности происходит в процессе общения, обучения и самообразования. Для детей младшего школьного возраста развитие языковых способностей играет решающую роль в их общем интеллектуальном становлении.

Развитие языковых способностей у младших школьников – это способность четко и ясно излагать свои мысли в настоящее время требуется каждому. Поэтому вопрос о развитии речи является одним из основных в жизни всей школы. Научить ребенка пра-

вильно строить свою речь – значит научить его мыслить.

Задача начальной школы – систематически работать над содержанием речи, учить детей вдумчиво строить предложения, использовать богатый словарный запас и соблюдать нормы речевого этикета. В этот период формируются базовые навыки чтения, письма, устной и письменной речи, которые в дальнейшем определяют уровень общей культуры человека.

Методы и приемы формирования языковой личности

Развитие речи – это последовательная учебная работа, имеющая свой арсенал методов, видов упражнений и набор умений. Среди эффективных методик можно выделить:

1. Игровые технологии – использование речевых игр, сюжетно-ролевых заданий, языковых викторин, что помогает активизировать познавательный интерес детей. Ценность таких игр заключается в том, что на их материале можно отрабатывать также скорость чтения, слоговой состав слова, развивать орфографическую зоркость.

Важная роль занимательных дидактических игр состоит еще в том, что они способствуют снятию напряжения и страха при письме у детей, чувствующих свою собственную несостоятельность, создает положительный эмоциональный настрой в ходе урока. Ребенок с удовольствием выполняет любые задания учителя. И учитель, таким образом, стимулирует правильную речь ученика как устную, так и письменную.

К урокам разработаны задания творческого характера, помогающие создать на уроке атмосферу заинтересованности, вызвать радость успеха, уверенность в своих силах.

2. Метод проектов – выполнение исследовательских и творческих работ по языку, создание собственных текстов, презентаций, рассказов.

3. Коммуникативный метод – моделирование различных речевых ситуаций, развитие диалогической и монологической речи.

4. Работа с текстами – анализ литературных произведений, пересказ, сочинение рассказов, сочинений на заданные темы.

Роль учителя в формировании языковой личности

Учитель начальных классов играет ключевую роль в развитии языковых способностей детей. Важно не только передавать знания, но и формировать у учеников любовь к родному языку, развивать их творческое мышление и коммуникативные навыки.

Основные задачи учителя в этом процессе:

*Создание речевой среды в классе, способствующей активному использованию языка.

*Индивидуальный подход к каждому ребенку с учетом его речевых особенностей.

*Развитие навыков самоконтроля и самокоррекции речи у учащихся.

*Формирование мотивации к изучению языка через интересные и практико-ориентированные задания.

В Казахстане, как и в ряде других стран, существует ситуация двуязычия. Дети осваивают не только родной язык, но и государственный и иностранные языки. Важно формировать языковую личность таким образом, чтобы ребенок мог свободно и грамотно выражать свои мысли на нескольких языках, сохраняя при этом уважение к каждой языковой культуре.

Одним из эффективных подходов является интеграция методик изучения нескольких языков, использование билингвального обучения и создание благоприятной речевой среды, в которой ребенок сможет активно применять все изучаемые языки.

Было проведено исследование по данной теме.

Цель исследования заключается в изучении влияния различных методов и под-

ходов к развитию речевой культуры младших школьников, а также в оценке их эффективности в практике начального образования. Для достижения этой цели в ходе исследования были использованы различные методы, такие как наблюдение за процессом обучения детей, опросы и анкетирование учителей, родителей и самих учеников, экспериментальное внедрение различных методик (игровая, проектная, использование современных технологий), а также анализ письменных работ учеников и их речевых навыков.

Исследование проводилось в нескольких начальных школах на протяжении учебного года. В ходе работы были организованы эксперименты, направленные на внедрение различных методик в учебный процесс. Каждая методика (игровая, проектная, коммуникативная и другие) применялась в течение месяца, после чего проводился анализ ее эффективности. Также велась работа по созданию поддерживающей речевой среды в классе, проводились творческие и ролевые игры, организовывались обсуждения. Результаты исследования показали, что учащиеся, активно участвующие в игровых методах и проектных заданиях, продемонстрировали более высокий уровень речевой активности. Применение методов обсуждения способствовало развитию критического мышления и улучшению способности детей к логическому мышлению и аргументации.

Выводы исследования подтверждают, что совмещение традиционных и инновационных методов способствует более глубокому усвоению языковых норм и расширяет творческие способности детей. Формирование языковой личности должно происходить в условиях комплексного подхода с вовлечением различных форм работы, таких как ролевые игры, проектная деятельность и активное использование современных технологий.

Практическое применение методики включает в себя использование игровых технологий, проектной деятельности и мультимедийных средств в учебном процессе. В этом контексте необходимо внедрение в уроки ролевых игр, развивающих коммуникативные навыки, проектных работ, где дети создают собственные рассказы, презентации или проекты, а также использование интерактивных досок и мультимедийных средств для вовлечения учеников в учебный процесс. Для оценки эффективности применяемых методик была разработана система показателей, таких как уровень речевой активности учеников на уроках, количество и качество выполненных творческих заданий, а также оценка учителей и родителей по улучшению навыков общения, грамотности и уверенности детей. Результаты показали увеличение уровня самостоятельности в речи и повышенную уверенность у учащихся, повышение интереса к обучению, улучшение навыков аргументации и снижение количества ошибок в устной и письменной речи.

Важными рекомендациями для успешного применения методики являются подготовка разнообразных материалов для проведения игр и проектных заданий. Изучив методы диагностики, такие как тестирование, наблюдение и анализ результатов, сделав выводы, я решила создать УМК «Методическое пособие для учителя по развитию речи» и «Рабочая тетрадь по развитию речи «Путешествие в слово». Вариативный курс нацелен на развитие грамотности и речи учащихся, углубление знаний по русскому языку и подготовку к школьным олимпиадам и конкурсам. Программа основывается на возрастных, психологических и индивидуальных особенностях детей, включающая задания, способствующие развитию слуховой и зрительной зоркости, а также орфографической грамотности. Она включает элементы научности, активности и наглядности, что способствует осознанному освоению языка. Задания развивают внимание, словарный запас и речь детей, а также помогают в формировании познавательной активности и навыков самоконтроля.

Основные задачи программы:

*Формирование орфографической зоркости с учетом индивидуальных особенностей

стей.

*Развитие познавательной активности и потребности в изучении русского языка.

*Совершенствование навыков самоконтроля через работу с тестами.

Программа включает коммуникативно-деятельный и исследовательский подходы, а также развивающее обучение, что помогает учащимся овладевать речью, критически осмысливать и анализировать материал. Рабочие тетради играют важную роль в закреплении знаний и развитии аналитических способностей детей. Суть программы заключается в том, что успех в овладении речью способствует успешному обучению и развитию ребенка.

Подводя итог, можно сделать вывод: Формирование языковой личности — важнейший процесс в жизни ребенка, который начинается с ранних лет и продолжается на протяжении всей жизни. В начальной школе закладываются основы речевого поведения и развиваются ключевые навыки: чтение, письмо, устная речь и восприятие текста. Этот этап жизни помогает ребенку овладеть языковыми нормами, развить критическое мышление и способность эффективно взаимодействовать с миром. Важно не только научить детей грамотно выражать мысли, но и развивать их умение воспринимать и анализировать информацию, понимать социальную значимость языка. В условиях глобализации и технологических изменений способность использовать язык для общения становится необходимым условием успеха. Комплексный подход, который сочетает традиционные и инновационные методы, помогает создавать образовательную среду, где дети раскрывают свою индивидуальность, используют язык для самовыражения и творчества. Такой процесс формирования языковой личности требует внимательности и участия педагогов, и родителей, что способствует успешной социализации и интеллектуальному росту ребенка, обогащению словарного запаса, развития личности ребенка в целом. А это важно, чтобы каждый ребенок нашего государства был грамотным и образованным человеком.

Список литературы:

1. Мухина В.С. Возрастная психология. - 4-е изд., - М., 1999 - 456 с.
2. <http://festival.1september.ru/>
3. Рамзаева Т.Г., Львов М.Р. Методика обучения русскому языку в начальных классах., - М.: Просвещение, 1979.- 431 с., ил.
4. Кунакова К.У. К вопросу формирования языковой личности ученого-исследователя в условиях трехязычного образования в Республике Казахстан. 2019.

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ТРЕНЕРСКОЙ РАБОТЫ, ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ К СОРЕВНОВАНИЯМ ПО КАТЕГОРИИ МИНИ СУМО ЮНИО

Суранчиева Айнура Аскаровна
КГУ «ЦЕНТР ТЕХНИЧЕСКОГО ТВОРЧЕСТВА ОТДЕЛА
ОБРАЗОВАНИЯ ГОРОДА ТАРАЗ УПРАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ
АКИМАТА ЖАМБЫЛСКОЙ ОБЛАСТИ»

Формирование команды требует от педагога определенных навыков, ведь от слаженности команды зависит результат соревнований (конкурсов). Команда подобно отлаженному механизму работает четко, точно и слаженно где любая даже незначительная ошибка одного из членов команды может привести к сбою всего механизма. Поэтому задача педагога не только правильно собрать (сформировать) команду, но добавиться от

нее слаженности, взаимопонимания и взаимовыручки. Очень важна наблюдательность психологии. Только наблюдая за воспитанниками можно определить их предпочтения уровень технической грамотности и заинтересованности. Также важную роль играет характер каждого из участников команды и их совместимость мини сумо 10x10 относится к сложным категориям и требует определенных навыков в техническом конструировании, программировании поэтому важную роль имеет умение педагога грамотно организовать работу в команде.

На основе многолетних наблюдений а так-же опыта педагогической работы были наработаны некоторые методики формирования и подготовка команд к соревнованиям по категориям мини-сумо 10x10. Одна из лучших методик является «Метод коллективного взаимодействия» где каждый участник понимает свою ответственность за успех команды. Также эффективная методика «Лидер педагог». В основу этой методики входит формирование команды педагогом как лидером группы на этапе подготовки.

Исследовательская часть

Собирая роботов мини сумо 10x10 возникают новые технические решения не только у участников команды но и у тренера что способствует постоянному развитию и воспитанников и педагога. Проводя анализ проделанной работы мы вносим изменения и дополнения в конструкцию робота в его программу меняем и изменяем стратегию боя.

В процессе работы идет постоянное совершенствование как организаторской деятельности так и техническое совершенствование робота, экспериментальным путем подбираются двигатели, колеса, датчики также производится доработка и корректировка программного обеспечения. Мини сумо 10x10 состоит из трех основных составляющих, это механическая часть, электронная и программная и только правильное распределение ответственности между членами команды позволяет достигать желаемых результатов.

Подготовка и участие в соревнованиях имеют важную роль в развитии робототехники и подготовки высококвалифицированных специалистов. Так как робототехника становится неотъемлемой частью научно-технического прогресса и охватывает все больше сфер, растет спрос на специалистов в этой области. Профориентация помогает в более раннем возрасте заинтересовать молодежи помочь приобрести базовые знания мини сумо 10x10 очень зрелищный класс в робототехнике и вызывает много эмоций не только участников ну и у зрителей тем самым пополняет ряды желающих заняться робототехникой. Увлечение робототехникой и подготовка и подготовка к соревнованиям помогает воспитанникам развивать такие качества как:

- внимательность
- усидчивость
- инженерное мышление
- стратегическое мышление
- ответственность за себя
- рациональное решение
- работа в коллективе
- взаимопонимание
- взаимовыручка
- стремление к победе

Для достижения лучших результатов рекомендуется создать несколько роботов линии сумо 10x10 и тестируя выявлять все недостатки и преимущества той или иной конструкции, на основе наблюдений модернизированной, дорабатывать искать лучшие

технические решения, то есть доводить проект до совершенства.

Четко поставленная задача помогает более эффективно подойти к творческому процессу. Одной из важнейших черт в тренерской работе должно быть самосовершенствование, постоянно быть в курсе всех современных разработок и инноваций, не бояться экспериментировать и находить новые, иногда даже не совсем обычные, решения. Важным фактом является поддерживать сплоченность команды на протяжении всей подготовки к соревнованиям, постоянно мотивируя и подбадривая воспитанников.

Список использованной литературы

1. Ершов М.Г. Использование робототехники в преподавании физики / М.Г. Ершов // Информационные компьютерные технологии в образовании. Вестник ПГГПУ. – Вып. 8. – С. 77–85.

2. Злаказов А.С. Уроки Лего-конструирования в школе: методическое пособие / А.С. Злаказов, А.Г. Горшков, С.Г. Шевалдина. – М: БИНОМ. Лаборатория знаний. – 2011. – 120 с.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҢ БІРІ ӨНЕРДІҢ БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕГІ АЛАТЫН ОРНЫ

**Толеуханова Алия Ерденовна,
Қарағанды облысы білім басқармасының Қарқаралы ауданының
білім бөлімінің «Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебі»
коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорыны
директордың оқу-тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары**

*Адамды тәрбиелеу – демек оның ертеңгі
қуанышқа ие болатын келешек жолын тәрбиелеу*

Антон Макаренко

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Ұлттық құрылтайдың «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» атты екінші отырысында: «Біз ұрпақ тәрбиесіне баса мән беріп, жастарды жақсылыққа жетелеуіміз керек. Мемлекеттің ең басты байлығы – адам, яғни азаматтар. Әрбір ата-ана саналы ұрпақ өсіруге баса мән беруге тиіс. Балалар арасында жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды дәріптеген абзал. Оқушылар мектеп бітіргенде, ең алдымен, адал азамат болып шығуы керек» - делінген.

Жас ұрпақты ұлттық құндылықтарымызды бағалауға, оларды сақтай отырып, келер ұрпаққа жеткізуге тәрбиелеу бүгінгі таңның өзекті мәселесі. Тәрбие – ұрпақты биік мұратқа жетелейтін сапалы білімнің тұғыры.

Өскелең ұрпақты, ұлттық құндылықтар қазақ қоғамының діңгегі осы құндылықтарда жатыр. «Жас бала шыбық тәріздес, оны қалай иетін болсаң сол қалпы өсе береді», - деп айтпақшы, тәрбиенің берілетін балалық шақтағы маңызы зор. Расымен де балаға дұрыс тәлім-тәрбие беру ұлттық құндылықтардан бастау алады. Ал отбасы тәрбиесінде ұлттық құндылықтарға қанық болып өскен баланың ұстанымы мықты болады. Отанның ұлы ұғым екенін ұғынып, елінің қорғанына айналады. Ел боламын десең, бесігіңді түзе деген сөздің негізі сонда болары анық.

Рухани мұрамыз неғұрлым бай болса, алуан арналы болса, өткен мен бүгінгінің мәдени мұралары жарасымды жалғасып жатса, соғұрлым өміріміздің мән мағынасы

терең, мақсатымыз айқын, ұлттық болмысымыз жоғары, тарихи үлгі өнеге тұтар озық ойлы ұрпақ тәрбиеленуі еш күмән тудырмайды.

Ата-бабаларымыз күмбірлеген күміс күймен, домбыра үнімен асқақтата салған әсем сазды әнімен де өзінің рухани жан дүниесінің мұң шерін, асқақ арманын келер ұрпақтың зердесіне жеткізіп көкірегіне ұялатқанын ұмытуға болмайды. Еліміздің ежелден дәріптеп, қастерлеп келген рухани-мәдени мұрасының тегін тектеу, болмысын тану, оның асылын тарихтың рухани көш-керуеніне ілестіріп отыру арқылы бүгінгі және болашақ ұрпақ қамын қамдау өскелең өмір талабы болып отыр.

Ұлттық тәрбиенің ұлттық құндылықтардан нәр алатын адамгершілік ұстанымдары мәдени құндылық ретінде қалыптасуы керек. Тәрбие еліміздің, ұлтымыздың бүгінгі мен болашағы баянды болу үшін қажет. Сондықтан да алдымен, бүгінгі қоғам келбетімен үндесетін ұлт болашағының бағытын анықтап алу керек. Тәрбие ұлттық табиғи тамырынан кіндік үзсе, тәрбиелік қасиетін жоғалтады. Сондықтан оны рухани тұрғыда ұлт тағдырымен байланыстыра отырып, бүгінгі қоғаммен санаса отырып, алға бастыру қажет. Бүгінгі таңда жас ұрпақты өз халқының тарихын, тегін, салт-дәстүрін, тілін білетін, адамзаттық мәдениетті, адами қасиетті терең түсінетін шығармашылық тұлға етіп тәрбиелеу – өмір талабы, қоғам қажеттілігі. Өйткені сонау ғасырлардан бүгінге жеткен ұлттық құндылықтарымыз лиро-эпостық және батырлар жырлары, ауыз әдеби шығармаларымыз, ұлттық өнеріміз, ұлттық спорт түрлеріміз айшықтар болған.

Қазіргі таңда балалардың бойына өнер арқылы ұлттық құндылықтарды қалай дарытуға болады?

Болашағымыздың ертеңін жасайтын бүгінгі ұрпағымыздың бойына дарыту керек ұлттық құндылықтар деген не? Өзімнің тәжірибемде ең маңызды ұлттық құндылықтарға туған тіл, туған жер, өнер, тәуелсіздік, салт-дәстүр т.б. жатқызар едім. «Бұтаққа су, ұрпаққа рух бермесен, көгермейді» - деген Абылай хан. Осы орайда ұлттық құндылықтың түпкі мәні өнер, ол балалардың рухани қажеттілігін қанағаттандырады, өнер арқылы дүниетанымы кеңейіп, салт-дәстүрін таниды. Ал, осы құндылықтарды бала бойына сіңіруде мектебімізде жыл бойы «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы аясында атқарып жатқан ауқымды шаралардың алар орны тым айрықша. Атап айтсам, өнер мектебінің балаларға қосымша білім берудегі басты мақсаты: балаларды қоғам өміріне бейімдеу – олардың бос уақыттарын мазмұнды ұйымдастыру, шығармашылық қабілеттерін, жан-жақты бейімділіктерін дамыту, эстетикалық және кәсіби музыкалық білім беру.

Бүгінгі ұрпағымызды туған халқының тіліне, рухани мәдениетіне, өнеріне, тарихына немқұрайлы қарамауға тәрбиелеуіміз керек. Сонда ғана олардың ішкі жан дүниесі, санасы ұлттық құндылықтарға елжіреп тұрады. Ал осы құндылықтарымызды қадір тұтатын еліміздің жастарын дұрыс тәрбиелеп, салт-дәстүрлерімізді көркем шығармалар арқылы шәкірт санасына сіңіре білу де біздің парыз.

Бабаларымыздың айтқан әрбір сөздерінің мәні терең мағыналы. «Балаң өзіңе тартса жұбан, қоғамға тартса қуан», - деп бекер айтпаған дана халқымыз. Мұндағы негізгі мән қоғаммен етене араласу, қоғамға пайдасын тигізу, қоғамда белгілі бір орын табу мақсатында айтылса, «Балаңа басқұр қалдырғанша, тозбайтын дәстүр қалдыр» деп, ұлттық құндылықтардан болған дәстүрдің үйретілуі, насихатталуы мен жаңғыруы бала тәрбиесіндегі орнын айшықтап тұрғандай. Балаңды өз тәрбиеңмен тәрбиелеме, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле. Мұнымен ұлттық тәрбиенің маңыздылығын көрсетуде. Қазақ елінің әлеуметтік тұрақтылығы мен мәдениеті үшін ұлттық құндылықтарды сақтап қалудың маңызы өте орасан зор.

Сөз соңында ұлттық құндылықтардың бірі өнер – ұлттың қазынасы дегім келеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі» ММ. Білім беру ұйымдарындағы «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы: - Астана, 2024. -188 б.

2. Г.Қажиева. Балаларға арналған қосымша білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыру және басқару: Әдістемелік құралы, - Алматы: «ИП Волкова Н.А.» 2014, - 191 б.

МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ МОТИВАЦИЕЙ УЧАСТНИКОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

**Тодераш О.Е.
Школа-гимназия № 26. г. Астана**

Актуальность. Тема управления мотивацией участников образовательного процесса школы сегодня весьма актуальна. Глава государства Касым-Жомарт Токаев в своем Послании народу Казахстана «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана» обозначил как основное направление нового этапа социальной модернизации -повышение качества образования [1]. Это требует от учителя переосмысления своей деятельности, новых знаний, новых подходов, внедрения новых технологий обучения и воспитания. Однако осознание этой необходимости есть далеко не у всех учителей. Не каждый учитель готов к переменам, мобилен, способен к нестандартным трудовым действиям, ответственен и самостоятелен в принятии решений. Другой проблемой, осложняющей образовательный процесс, является нежелание или отсутствие желания учеников в своем росте, образовании и развитии, или отсутствие мотивации, как говорят психологи. Большую роль играют родители обучающихся. Но сегодня – это новое поколение родителей, с которым необходимо школе выстраивать диалог как с партнерами в обучении и воспитании детей. Всем комплексом проблем можно и нужно управлять директору школы через создание условий для развития внутренних мотивов, стимулирование участников образовательного процесса.

Цель. В этой связи целью нашего исследования стала – поиск механизмов управления мотивацией участников образовательного процесса.

Методика и организация исследования. Проблема и цель исследования обусловили постановку следующих задач: рассмотреть теорию и практику мотивации в условиях модернизации школы; систематизировать, обобщить и определить эффективные механизмы управления мотивацией участников образовательного процесса для данной школы-гимназии; провести апробацию механизмов управления мотивацией участников образовательного процесса школы-гимназии. Методами исследования являются: теоретический анализ и синтез научно-педагогической литературы, нормативных документов, системный анализ, анализ программ развития школ г.Астана, апробация. Были определены этапы развития школы: 2024-2027 учебный год.

Изучение теории и практики показало, что в настоящее время проблема мотивации рассматривается учеными, в том числе и казахстанскими, как одна из центральных проблем психологии личности и деятельности (А. Маслоу, Ф. Герцберг, Д. МакКлелланд [2], Г.Мюррей [3], А.Н. Тесленко [4], А.К. Рысбаева [5]). В нашем контексте мотивация - один из критериев эффективности педагогического процесса, результат деятельности образовательной организации.

При стратегическом планировании развития школы мы пришли к необходимости определения миссии, системы ценностей, образа ее будущего, целевых ориентиров (модель выпускника, ключевые количественные показатели результатов образования, место школы в рейтинге школ города, мнение родительской общественности). Была разработана миссия школы: «Качество во всем – успешность для каждого». В формулировке был отражен взгляд на ее будущее в 2027 году: школа не только дает знания, умения и навыки, не только формирует ключевые компетенции личности, но и осуществляет педагогическое моделирование жизненного успеха выпускника, который осознанно выбирает профессию, умеет правильно расставлять приоритеты, определять и формулировать цели развития, а также владеет технологиями их достижения.

Ни одна система управления не станет эффективно функционировать, если не будет разработана эффективная модель мотивации, так как мотивация побуждает конкретного индивида и коллектив в целом к достижению личных и коллективных целей [6].

Мною была разработана разноуровневая модель мотивации, включая механизмы. Первый уровень: мотивация профессиональной деятельности педагогического коллектива. Второй уровень: мотивация обучающихся. Третий уровень: мотивация родителей обучающихся. В ходе внедрения модели были выделены ряд эффективных механизмов мотивации участников образовательного процесса.

1. Разнообразные формы морального поощрения: делегирование полномочий; специальные программы профессионального развития; привлечение в структуры управления; публичная похвала; доброжелательный предметный разговор с позитивной оценкой конкретной работы; похвала, высказывания после наблюдения за процессом; награждение грамотами, билетами в театр, на концерт, система поощрения одаренных учащихся персональными выставками в музеях, театрах города, премиями, переходящими совами и др.

2. Следующий механизм мотивации - стратегия «Активный учитель – независимый ученик» в подготовке и проведении городских, межрегиональных, международных семинаров и конференций («Образовательная экосистема как новая модель функционирования современной школы», «Социальный код школы: опыт интеграции в современных условиях» и др.). Презентация деятельности педагогов школы-гимназии, осуществляется через проведение мастер-классов, хаклабов, творческих мастерских, коуч-сессий,

открытых занятий, кружков и факультативов для выявления талантов одаренных детей, профессионального самоопределения и творческой самореализации. Именно такой подход ориентирует каждого учителя на мотивирующую деятельность с учащимися, что влияет на качество образования и способствует самореализации личности школьника в условиях современного общества.

3. Инновация как стимул активности. В этом направлении мною был разработан инновационный проект «Школа жителя мирового города». Проект преобразует школу в некую лабораторию, где у учащихся формируют навыки и компетенции, актуальные для мирового города. Ученики активно принимают участие в проектировании будущего города, выявляют проблемы и планы их решения, вовлекая местное население и запуская процессы социокультурных изменений в городе. Одним из ключевых результатов является развитие мобильности, креативности, ответственности и практичности у школьников.

В процессе реализации проекта у школы сформировалась устойчивая образовательная экосистема. Сегодня диапазон партнерского сотрудничества и его актуальных форм представлен довольно широко.

В рамках сотрудничества с Евразийским гуманитарным институтом им. А.К. Кусинова г.Астаны, созданы «Педагогические классы» для гимназистов, желающих получить педагогическое образование. Учащиеся выполняют научные работы под руководством ученых, совместно с педагогами школы и профессорско-преподавательским составом ВУЗа создают и апробируют инновационные педагогические методы и приемы. Такая совместная деятельность способствует формированию новой педагогической культуры школы, основанной на поддержке педагогических инициатив детей, их образовательной самостоятельности и совместном педагогическом творчестве детей и взрослых, развитие новых форм и способов образования.

В сотрудничестве с Евразийским национальным университетом успешно реализуется программа «Правовых классов», практико-ориентированная профессионализация обучающихся, формирование профессионального маршрута, связанного с юридическими профессиями.

Клуб «Медиаторов», школьный омбудсмен и школьный Парламент, фракция «Правопорядка», волонтерство в формате оказания правовой помощи сверстникам. Учащимся правового класса присваивается особый статус - «ассистент педагога по правовой программе».

В целом деятельность влияет на повышение качества и персонализацию образования; подготовку выпускника нового типа, способного раньше начать движение в педагогическую профессию;

Внедрение механизмов интеграции основного и дополнительного образования повлияло на рост мотивации одаренных учащихся, особенно в период Недели науки «Discovery». Учащиеся могут использовать ресурсы «Технолаба», робототехники, региональных предприятий «промышленного туризма», находящихся как в г. Астана (завод по производству воды «Хрустальная», завод по производству напитков «Кока-кола», информационный центр по атомной энергии (ИЦАЭ), занимательная лаборатория наук «Нейтрон», лаборатория рыбного хозяйства Казахского Агротехнического университета имени С. Сейфуллина, криминалистический полигон КАЗГЮУ имени М.С. Нарикбаева, научная лаборатория по биологии «NetBio» на базе Дворца школьников), так и за его пределами (молочный завод агрофирмы «Родина», испытательные лаборатории научно-производственного центра зернового хозяйства им. А.И. Бараева). Такая деятель-

ность качественно повлияла на выбор тематики научных проектов: «Физика в игрушках», «Первые шаги в анимации – создание мультфильма», «SOS – приют для животных», «Дыхание Земли», «Бабочка – волшебство в руках», «Влияние магнитных волн на рост пшеницы», «Моя кукла в мире киберигрушек» и др.

Родительское соучастие в проекте строилось по принципу возможности использования их нравственного потенциала в воспитательной системе школы, направленной на ценностное воспитание ребенка, детей класса.

Выводы. С помощью разноуровневой модели мотивации участников образовательного процесса, ее механизмов были получены следующие положительные результаты: решение проблемы отсутствия помещений в школе для дополнительных образовательных услуг; объединение усилий и ресурсов педагогического коллектива гимназии, педагогов дополнительного образования и социальных партнеров для всестороннего развития и социализации учащихся; более активное внедрение инновационных педагогических идей и современных образовательных технологий; актуализировалась индивидуальная работа с учениками и родителями в аспекте профильного обучения; в перспективе - создание школьного «Технопарка» с развитыми «технолабами», как вектор развития социальной среды для талантливых детей. Соответственно, это обеспечит учителю новый уровень профессиональных навыков, вооружит его методологией творчества, проектирования и предвидения возможных последствий профессиональной деятельности; учащимся – востребованные навыки и компетенции XXI века; родителям многообразие новых форм соучастия в жизни детей и школы.

Таким образом, проблема повышения мотивации участников образовательного процесса остается одновременно актуальной и решаемой благодаря систематическому поиску управленческих механизмов и стратегий.

Литература

1. Токаев К-Ж. Послание народу Казахстана «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана». 2 сентября 2019. <http://www.akorda.kz/ru/>
2. Шапиро С.А. Мотивация и стимулирование персонала. - М.: Гросс Меди, 2005. -224с.
3. Мюррей Г. Исследование личности. - М.: Логос, 2001. - 234 с.
4. Тесленко А.Н. Педагогика и психология социализации личности. Учебное пособие. – Астана: ЕАГИ, 2011. - 375 с.
5. Рысбаева А. К. Успешность деятельности как категория педагогики (монография). – Алматы: Мектеп, 2004. – 228 с.
6. Кабушкин Н.И. Основы менеджмента: учеб. пособие /. — 11-е изд., испр. — М.: Новое знание, 2009. - 336 с.
7. Повышение мотивации обучения всех участников образовательного процесса Сборник материалов по итогам научно-практического семинара. – 2016. http://docplayer.ru/60053709-Povyshenie-motivacii-obucheniya-vseh-uchastnikov-obrazovatel'nogo-processa.html#show_full_text.

МҰҒАЛІМДЕР МЕН ОҚУШЫЛАР АРАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ: БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНІҢ МАҢЫЗДЫ АСПЕКТІСІ

**“С.Ғаббасов атындағы жалпы орта білім беретін мектебі” КММ
Мектеп директоры**

Кудайбергенов Осиет Бейсенович

Қазіргі білім беру жүйесінде мұғалімдер мен оқушылар арасындағы ынтымақтастық үлкен рөл атқарады. Ынтымақтастық ұғымы тек бірлескен жұмысқа ғана қатысты емес, бұл өзара құрмет пен түсіністікке негізделген процесс. Білім алушылар мен білім берушілер арасындағы қарым-қатынас тиімді, әрі нәтижелі болу үшін, олардың арасындағы ынтымақтастық қалыптасуы қажет. Бұл мақалада біз осы ынтымақтастықтың мәні мен оның білім беру процесіндегі маңыздылығын талқылаймыз.

Ынтымақтастықтың анықтамасы мен маңызы

Ынтымақтастық — бұл ортақ мақсатқа жету үшін бірлесіп әрекет ету, өзара сенім мен құрметке негізделген әрекеттестік. Мұғалімдер мен оқушылар арасындағы ынтымақтастық білім беру жүйесінде тек оқыту мен үйренудің нәтижелі болуына ғана әсер етіп қоймай, оқушының жеке тұлға ретінде дамуына да ықпал етеді. Оқушы өзін мұғалімімен серіктес ретінде сезініп, өз пікірін ашық білдіруге, сұрақтар қоюға және қателіктерінен сабақ алуға мүмкіндік алады.

Ынтымақтастықтың түрлері мен бағыттары

1. Оқушының белсенділігі. Мұғалім оқушыға тек ақпаратты жеткізіп қана қоймай, оның пікірін тыңдайды, сұрақтарына жауап береді. Оқушылар өз білімдерін жаңарту мен тереңдетуге ынтылаы болуы тиіс. Бұл процессте мұғалім әр оқушының қажеттіліктеріне сәйкес әдіс-тәсілдер мен материалдарды қолданады.

2. Топтық жұмыс. Мұғалімдер оқу процесін қызықты етіп ұйымдастыру үшін оқушыларға топтарда жұмыс істеуді ұсына алады. Бұл әдіс оқушылардың бір-бірімен пікір алмасу, жұмыс жасау, бірін-бірі тыңдау қабілеттерін арттырады.

3. Оқушының шығармашылық қабілеттерін дамыту. Ынтымақтастық оқу процесінде шығармашылық тұрғыдан көзқарас танытуға мүмкіндік береді. Мұғалімдер оқушыларға өз ойларын еркін білдіруге, жаңа идеялар мен шешімдер ұсынуға жағдай жасау арқылы олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

4. Рефлексия және кері байланыс. Оқушылар мен мұғалімдер арасындағы өзара әрекеттестік рефлексия мен кері байланыс процесін қамтиды. Оқушылар өз нәтижелерін талқылап, қорытындылар шығара алады, ал мұғалімдер оларды дұрыс бағытта жүргізу үшін кері байланыс береді.

Ынтымақтастықтың артықшылықтары

1. Құрмет пен сенім. Мұғалім мен оқушы арасында сенімді және құрметті қарым-қатынас орнату оқушының мотивациясын арттырады. Оқушылар өздерін құнды, маңызды адам ретінде сезінеді, бұл олардың білім алуына қосымша серпін береді.

2. Әлеуметтік дағдыларды дамыту. Ынтымақтастықтың арқасында оқушылар бір-бірімен қарым-қатынас жасап, топтық жұмыс дағдыларын меңгереді. Олар өз идеяларын білдіру, басқа адамның пікірін тыңдау, бірлесе жұмыс істеу арқылы әлеуметтік дағдыларды дамытады.

3. Тәуелсіздік пен жауапкершілік. Мұғалімдер оқушыларды ынтымақтастыққа тарту арқылы олардың өз білімдерін басқаруға, дербес шешімдер қабылдауға және жауапкершілік алуға үйретеді. Бұл оқушының болашақтағы өмірінде өте маңызды қасиет болып табылады.

4. Қателіктерден сабақ алу. Ынтымақтастық жағдайында қателіктер орын алса

да, олар табиғи құбылыс ретінде қабылданады. Мұғалім оқушыға қателікті сынап, жазалаудан гөрі оны түзетуге бағыттайды, бұл оқушының өз қателіктерінен сабақ алуға мүмкіндік береді.

Ынтымақтастықты тиімді жүзеге асыру жолдары

1. Ашық және адал қарым-қатынас. Мұғалім мен оқушы арасында ашық әңгіме жүргізу, пікірлермен бөлісу оқу процесінің сапасын арттырады. Оқушыларға өз пікірлерін еркін білдіруге мүмкіндік беру маңызды.

2. Құрылымдалған топтық жұмыс. Оқушыларды топтарға бөлу, тапсырмаларды бөліп беру олардың ынтымақтастығын арттырады. Әр топ мүшесі өз міндетін орындап, нәтижеге бірге жетеді.

3. Тұрақты кері байланыс. Мұғалімдер оқушылардың оқу процесін үнемі бақылап, уақытында кері байланыс беріп отыруы тиіс. Бұл оқушылардың оқу нәтижелерін жақсартуға және олардың мотивациясын арттыруға септігін тигізеді.

4. Психологиялық қолдау. Мұғалімдер оқушыларға эмоционалдық қолдау көрсетуі керек. Олар тек білім беріп қана қоймай, оқушының психологиялық жай-күйін түсініп, қажет болған жағдайда көмек көрсетуі тиіс.

Қорытынды

Мұғалімдер мен оқушылар арасындағы ынтымақтастық — білім беру сапасын арттырудың басты құралдарының бірі. Бұл процессте өзара құрмет, түсіністік, ашықтық, және қолдау негізінде білім алушы мен білім беруші арасындағы сенімді қарым-қатынас орнату маңызды. Ынтымақтастық білім беру барысында оқушылардың тек академиялық білімдерін ғана емес, олардың әлеуметтік және тұлғалық дағдыларын да дамытуға ықпал етеді. Осылайша, мұғалім мен оқушы арасындағы ынтымақтастық білім беру жүйесінің сапалы әрі тиімді болуына бағытталған маңызды қадам болып табылады. Оқу процесін дұрыс жүйелі ұйымдастыруға өзара ынтымақтастықтың маңызды екеніне дәлел, қарапайым ғана ауыл мектебінің мұғалімдерінің сапалық құрамы. «С.Ғаббасов атындағы жалпы орта білім беретін мектебі» КММ-де жалпы 61 педагог бар оның: 2-шебер, 13-зерттеуші, 8-сарапшы, 20-модератор, 14-педагог, 3-II санат, 1-жоғары санат. 2012 жылдан бастап өтіп келе жатқан «Үздік педагог» байқауынан ауданнан тұңғыш үздік педагог та менің мектебімнен шықты.

БІЛІМ НЕГІЗІ-БАСТАУЫШ МЕКТЕП

**Астана қаласы Ж.Аймауытов атындағы №24 орта мектеп ІІЖҚ КММ
Скакова Аида Бакытбековна, бастауыш сынып мұғалімі**

Білім негізі-бастауыш мектеп.

Егеменді еліміздің өсіп келе жатқан ұрпағын ойлы да іскер, жігерлі де батыл, өзіне-өзі сенімді интеллектуалдық деңгейі биік, дүниетанымы дұрыс қалыптасқан азамат етіп тәрбиелеуде мектептің алатын орны ерекше. Мектеп қазіргі қоғамның дамуы мен әлеуметтік практикамен тығыз байланысты. Мектеп өмірі балаға жаңа әлемнің есігін ашып беріп, рухани дүниесінің қалыптасуына негіз салады.

Тәрбиенің сан-салалы, күрделі мәселелеріне терең бойлауға бастайтын, күнделікті тұрмыста кездесетін дағдылар арқылы баланың жан дүниесіне әсер ететін білім мен тәрбиенің алғашқы баспалдағы-бастауыш мектеп. Бастауыш саты-білім, дағды, іскерліктің қалыптасуының бастамасы болып табылады. Келешекте жалпы білім алу мен кез-келген арнаулы мамандықтарға талпынудың іргетасы осы бастауышта қаланбақ. Сондықтан оның сипаты мен мазмұны, оқытудың әдістері мен формалары қазіргі жағдайда жан-жақты талданып отыр. Өйткені, баланың жеке бас қасиеттері, оның адамгершілігінің, белс

енділігінің қалыптасуы мектепке дейінгі тәрбие мен бастауыш сыныптарда жүзеге аспақ. Оқушының рухани күш-қуаты мен ерік-жігерінің, шығармашылық қабілетінің, жалпы мүмкіндіктерінің ашылар кезі. Бастауыш білім берудің негізгі міндеті-жеке тұлғаны дамытып, оның алғашқы қалыптасуын қамтамасыз ету, білімге деген сенімін нығайту, іскерлігі мен дүниетаным қалыптастыру, оқуға деген қызығушылығын оятып, ынтасын арттыру болып табылады. Балалардың бойында оқуға деген қызығушылықты қалыптастыру міндеттерінің терең тарихы бар. Бастауыш білім беру көптеген жылдар бойы білім алудың негізгі және жалғыз сатысы болды. Сондықтан ол оқуға, жазуға үйрету мен қарапайым арифметика элементтерін білу мақсатын көздеді. Міндетті 7 жылдық оқуға, кейінірек толық орта білімге көшуге байланысты психология мен педагогикада кіші мектеп жасындағы балаларды оқытудың дамытушы міндеттеріне мән беріле бастады. Осыған байланысты олардың өз бетімен білім алу білік-дағдыларын қалыптастыру қолға алынды. Бастауыш білім беру қызметі алдымен орталау, кейін орта білім берудің бір сатысы болып өзгерді. Жаңа жағдайларда 6-11 жастағы балалардың оқу мүмкіндіктерін зерттеу қорытысына байланысты бастауыш білімнің мақсаттары айқындалды. Осындай мақсаттағы зерттеулер нәтижесінде оқу қызыметінің әртүрлі теориясы жасалды. 20-ғасырдың соңындағы білім беру жүйесіндегі демократиялық жағдайда мұғалімдердің педагогикалық ғылыми-зерттеулер нәтижесіне деген қызығушылығы артты.

Ендеше, осы міндеттерді жүзеге асыратын басты тұлға-Мұғалім. Мұғалім-бүгінгі оқушы-ертеңгі қоғамның, елдің тірегін өмірге дайындаушы. Мұғалім мамандығының құндылығы да осында деп түсінгеніміз дұрыс. Білікті арттыру курстары арқылы мұғалімдерді оқытуда оқытушы жетекшілік, бағыт берушілік, ұйымдастырушылық, түзетушілік әрекеттерді атқаруы керек. Оқытушының осындай әрекетіне білім алушы мұғалімнің өзі де бойындағы бар білімін көрсете байланыс жасағанда ғана сапалы нәтижеге жетуге болады деп ойлаймыз. Мұғалімдердің өз білімдерін жүйелі көтеріп отырулары-олардың шығармашылықпен жұмыс істеуіне ықпал ететін негізгі фактор. Еліміздің білім беру саясатындағы көкейкесті мәселелердің бірі де осы мұғалімдердің біліктіліктерін жүйелі арттыру болып табылады. Халқымыз әрқашан да, ұстаз мәртебесін көтеріп, аса жоғары қастерлеп, бағалаған. «Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға», «Адамның адамшылдылығы жақсы ұстаздан болады» деп айтқан ұлы Абай. Ал, Чехтың педагогы Я.А.Коменский «Мұғалім мәңгі нұрдың қызметшісі, ол барлық оймен қимыл әрекетіне ақылдың дәнін сеуіп, нұр құятын тынымсыз жалын иесі» деп ұстаздар қауымын жоғары бағалаған.

Мектеп табалдырығын аттаған жас бала ертеңгі ел тұтқасы десек, оларды парасатты, саналы азамат етіп тәрбиелеу-әрбір ұстаздың борышы. Бүгінгі мұғалім кіші мектеп оқушыларына тек білім беріп қана қоймай, оларды халықтық педагогиканың нәрлі қайнарымен сусындату, әрбір оқушы бойында ұлттық мінез-құлық, адамгершілік, сыпайылық пен кішіпейілділік қасиеттерін қалыптастыруға, баланың жан дүниесін рухани қазыналармен байытуға, қазақ халқының әдет-ғұрпын, салт-дәстүрін менгертуге тиіс. Алдыңғы қатарлы тәжірибені жетілдіре отырып, оқу үрдісіне жаңа әдіс-тәсілдерді, оқутудың жаңа технологияларын енгізіп, оқушылардың жалпы дамуын қамтамасыз етуі керек. Бала жаны жаңалыққа құмар, білмегенін білгісі келіп, белгісіз нарсені ашуға тырысатын болғандықтан, бастауыш сынып мұғалімі олардың осы талпынысын дамытуға көңіл бөлуі тиіс.

Оқушылардың сүйіспеншілігін арттыру мақсатында сабақ барысында тиімді әдіс-тәсілдерді енгізіп, оны ұйымдастыру формасын түрлендіріп отыру-мұғалімнің басты міндеті екені белгілі.

Мұндай жағдайда мұғалімнің шеберлігі, ұйымдастырушылық қабілеті үлкен рөл

атқарады. Кіші мектеп оқушылары үшін мұғалім олар еліктейтін, үлгі ететін абыройлы жан. Олар ұстазың бүкіл іс-қимылына, жүріс-тұрысына, сөйлеу мәнеріне, адаммен қарым-қатынасына еліктейді. Сондықтан да, жауапкершілігі мол, адал да мейірімді, әділ де парасатты, рухани дүниесі әсер ете алады.

Сабақ түрлері және оның құрылымы:

Түсіндіру сабақтары: жаңа, біріккен, панорамалық, зерттеу т.б.

Пысықтау сабақтары: бекіту, саяхат, семинар, қайталау, жарыс, конференция, талқылау т.б.

Сынау сабақтары: сынақ, диспут, ойын, сахналау, жұмбақ т.б.

Жаңа сабақ-жаңа білім беру мақсатында.

Біріккен сабақ-жаңа білім мен өткенді және пәндер арасындағы байланысты көрсету мақсатында.

Зерттеу сабағы-іздендіру мақсатында.

Панорамалық сабақ-сабақ элементтерінің көрінісін іске асыру мақсатында.

Бекіту сабағы-білімді меңгеру деңгейін байқау.

Саяхат сабақ-танымдық қабілетін дамыту.

Семинар сабақ-оқушының білімін тереңдету.

Қайталау сабағы-пәндерден алған білімді толық қалыптастыру.

Жарыс сабақ-оқушылар ойларының жетіктігін байқау.

Конференциялық сабақ-іскерлігімен танымдық белсенділігін қалыптастыру.

Диспут сабақ-білім мен дағдысын қалыптастыру.

Ойын, жұмбақ-оқушылар зейінін дамыту.

Сахналау сабағы-оқушылар шығармашылығын дамыту.

Талқылау сабағы-ауызекі тілдегі, жұмыстағы жіберген қателерін арнайы талдау.

Сабақ жоспарын жасаудағы талаптар:

1. Тақырыбы:

2. Мақсаты:

3. Күнделікті жоспарды жасаудағы градация-күрделендіру.

А) ұйымдастыру кезеңі

Ә) тіл дамыту

Б) жаңа тақырыпты енгізу, сол бойынша жұмыс

В) бекіту

Г) үй тапсырмасы (үйге берілген тапсырма, өтілген сабақтың 30 пайызынан көп не аз болмауы кере)

Д) балалардың жұмысын бағалау

4. Дидактикалық принциптер:

1. Жәй және күрделі

2. Жүйелілігі

3. Белсенділігі

4. Білімділігі

5. Көрнекілігі

6. Даралап оқыту

7. Жеке дара оқыту

8. Коммуникативті бағдары

9. Ана тіліндегі оқытылуы

Сабақ беру кезеңіндегі талаптар:

1. Тақырыптық жоспарлау

2. Сабақ жоспары

3. Өз білімін көтеру жоспары
4. Жаңа бағдарламаның мазмұнын меңгеру жоспары
5. Сабақтың мақсатын айқындай білу
6. Сабақ мақсатына қарай мазмұндай білу қабілеті
7. Түрлі әдіс қолдана білу қабілеті
8. Бағдарлама бойынша тәжірибие жұмыстарының өтілу барысы
9. Сабаққа қызығушылығын тудыру қабілеті
10. Пән аралық байланыс
11. Сабақ кезіндегі тәртібі
12. Мақсатына қарай бағалай білуі
13. Үлгермеушілік себебін анықтай білу қабілеті
14. Кабинет жабдықтарына қосқан үлесі
15. Көрнекілікті пайдалана білу дәрежесі

Сабаққа қойылатын негізгі талаптар:

1. Сабақ мазмұнының халықтығы
2. Оқу материалының ғылымилығы

Сабақ барысында берілетін мәліметтерді айырықша тексеріп барып пайдалану. Материал сенімді, дәлелді болуы керек. Негізгі айтылар ой алдын ала саралану керек. Мұғалім материалды білуі, кеңінен, тереңінен түсінуі қажет. Бұл оған сабақты басқаруға, материалды оқулықтағыдан басқаша түсіндіруге, оқушылардың танымдық және ақыл қабілеттерін белсендетіп, өз беттерімен шығармашылық жұмыс істеуге үйретуге, тапсырманы ілгерілеу әдісімен беруге мүмкіндік береді. Ал бұл өз кезегінде сабақта қолданылған әдістемелердің нәтижелілігі туралы тұжырымдауға мүмкіндік береді. Мұғалімнің шеберлігі, біріншіден, сабаққа дайындығы мен жаңашыл әріптестерінің тәжірибесін пайдалана алуымен тікелей байланысты. Ол үнемі және мақсатты түрде өз білімін, өз тәжірибесін жұмыстың жаңа тәсілдерімен толықтырып отыруы керек. Сабаққа қойылатын психологиялық талаптар: Мұғалімнің өзін-өзі ұстауы, дұрыс көңіл - күйі, балалармен ұстаздық этикаға сай қатынаста болуы.

Сабаққа қойылатын гигиеналық талаптар: Бұл балалардың артық шаршамауы, сергіту сәті, ойын элементтерін дұрыс қолдану. Сынып бөлмесі кабинеттердің, ойын алаңдарының талапқа сай болуы.

«Ұстаз тұмысынан өзіне айтылғанның бәрін жетік түсінген, көрген, естіген және аңғарған нәрселерінің бәрін жадында сақтайтын, олардың ешбірін ұмытпайтын, алғыр да зерек ақыл иесі, өте шешен, өнер-білімге құштар, аса қанағатшыл, жаны таза және әділ, жұртқа жақсылық жасап, үлгі көрсететін, қорқу мен жасқануды білмейтін батыл, ержүрек болуы керек»-деп, шығыстың ұлы ойшылы Әбу Насыр әл Фараби ұстаз болмысын айқындаған екен. Олай болса, жауапкершілігі шексіз, қадірі мол мамандық иесінің ұрпаққа білім мен тәрбие берудегі алар орнын әр мұғалім бар болмысымен сезінгені абзал. Өйткені, бәсекеге қабілетті тұлға даярлауда білім сапасын көтерудің негізгі тетігі - білімді ұстаз.

Әдебиеттер:

1. Б.А.Алмұхамбетов. Тенденции развития системы повышения квалификации педагогических кадров в Казахстане. - Алматы: «Ғылым». 2001 — 290 с
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология. /Под. Ред. В.В. Давыдова. - М. Педагогика. 1991-480с.
3. Тұрғынбаева Б.А. Мұғалімдердің шығармашылық әлеуетін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту. Алматы-2005. 208 б

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЗДІК ҚОРЫН ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Астана қаласы
«№55 орта мектеп» ШЖҚ МКК
бастауыш сынып мұғалімі
Конусова Сандугаш Алдабергеновна

Бастауыш сынып оқушыларының сөздік қорын дамыту жолдары

Бастауыш сынып оқушыларының сөздік қорын байыту – олардың тілдік қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Баланың сөздік қоры неғұрлым кең болса, оның ойлау, сөйлеу және жазу дағдылары да соғұрлым жоғары деңгейде қалыптасады. Осы мақалада бастауыш сынып оқушыларының сөздік қорын дамытудың негізгі әдістері қарастырылады.

1. Оқытудағы ойын әдістерін қолдану. Ойын – балалардың танымдық белсенділігін арттыратын ең тиімді тәсілдердің бірі. Сөздік қорды байыту үшін:

«Сөз табу» ойынын ұйымдастыру (берілген әріптен басталатын сөздерді айту);

«Ассоциация» ойыны арқылы жаңа сөздерді байланыстыру;

«Сөз жұмбақ» және «ребус» шешу;

Рөлдік ойындар мен диалогтарды қолдану тиімді.

2. Көркем әдебиет пен ертегілерді пайдалану Балалардың сөздік қорын дамыту үшін көркем әдебиет пен халық ауыз әдебиетінің маңызы зор.

Оқушыларға жас ерекшелігіне сай қызықты шығармаларды оқу;

Оқылған мәтін бойынша сұрақтар қойып, мазмұнын әңгімелеу;

Белгілі бір кейіпкерге сипаттама беру тапсырмасын беру;

Мәтіннен жаңа сөздерді теріп, олардың мағынасын түсіндіру.

3. Шығармашылық жұмыстар жүргізу Балалардың тіл байлығын арттыруда шығармашылық тапсырмалар үлкен рөл атқарады.

Эссе, әңгіме, өлең құрастыру;

Сурет бойынша әңгіме құрастыру;

Сөздерді тіркестер мен сөйлемдерге айналдыру;

Дидактикалық карточкалармен жұмыс жасау.

4. Диалогтық оқыту мен пікірталастар ұйымдастыру Оқушыларды сөйлесуге, пікір алмасуға ынталандыру арқылы олардың сөздік қоры молаяды.

Еркін тақырыптағы әңгімелер жүргізу;

Диалогтық сұрақ-жауап әдістерін қолдану;

Дебат және пікірталас сабақтарын өткізу;

«Сұрақ-жауап» жаттығуларын орындау.

5. Көрнекілік пен мультимедиялық технологияларды пайдалану Көрнекі құралдар мен заманауи технологиялар балалардың қызығушылығын арттырып, сөздік қорын кеңейтеді.

Иллюстрациялар, суреттер арқылы сөздерді меңгеру;

Бейнематериалдар мен мультфильмдер көру;

Интерактивті ойындар мен тапсырмаларды қолдану.

Сөздік қор – кез келген адамның ойлау қабілетінің, сөйлеу мәнерінің және жалпы мәдени деңгейінің айнасы. Бай әрі мазмұнды сөздік қор қарым-қатынасты жеңілдетіп қана қоймай, өз ойыңды нақты әрі көркем жеткізуге мүмкіндік береді. Төменде сөздік қорды байытудың мынадай жолдарын ұсынуға да болады:

Кітап оқу – сөздік қорды байытудың ең тиімді жолдарының бірі. Әсіресе, көркем әдебиет, публицистика, ғылыми-көпшілік мақалалар оқу арқылы жаңа сөздермен, олардың мағынасымен және қолданылу ерекшеліктерімен танысуға болады.

Жаңа үйренген сөздерді күнделікті өмірде жиі қолдану – оларды есте сақтаудың және белсенді сөздік қорға енгізудің маңызды жолы. Жаңа сөздермен сөйлемдер құрастырып, оларды жазба және ауызша сөйлеуде пайдалану керек.

Сөздіктер мен онлайн ресурстарды пайдалану. Қазіргі таңда қазақ тілін байыту үшін түрлі сөздіктер, мобильді қосымшалар мен онлайн платформалар бар. Түсіндірме, синонимдер сөздігі мен терминологиялық сөздіктерді пайдалану жаңа сөздерді меңгеруге көмектеседі.

Көптілді орта қалыптастыру. Екі немесе одан да көп тіл білетін адамдардың сөздік қоры кең болатыны белгілі. Егер мүмкіндік болса, қазақ тіліндегі сөздерді басқа тілдердегі баламаларымен салыстырып, оларды түсіндіріп отыру керек.

Күнделікті ойларыңызды жазып отыру, күнделік жүргізу, эссе жазу – жаңа сөздерді үйренудің және оларды дұрыс қолданудың тиімді жолдары. Жазба жұмыстары ойды жүйелеуге және бай сөздік қор қалыптастыруға көмектеседі.

Түрлі тақырыптағы аудиожазбаларды тыңдау арқылы сөздік қорды байытуға болады. Әсіресе, әдеби және ғылыми бағыттағы подкасттар мен дәрістер пайдалы болмақ.

Талқылауларға, пікірсайыстарға қатысу – сөздік қорды кеңейтудің тағы бір тиімді әдісі. Басқа адамдармен қарым-қатынас жасау барысында жаңа сөздерді үйреніп, оларды орынды қолдану дағдысын дамыта аласыз.

Қазақ тіліндегі мақал-мәтелдер мен тұрақты сөз тіркестері тіл байлығын арттыруға көмектеседі. Оларды жаттап, мағынасын түсініп, дұрыс қолдана білу өте маңызды.

Сөздік қорды байытудың ең маңызды қадамдарының бірі – қазақ тілінде ойлау дағдысын қалыптастыру. Өз ойларыңызды қазақша құрастырып, күнделікті өмірде қолдану арқылы тілді еркін меңгеруге болады.

Қазақ тілінде синонимдер қоры өте бай. Күнделікті қолданатын сөздерді баламаларымен ауыстырып, әртүрлі мәнерде сөйлеу – сөздік қорды арттырудың таптырмас әдісі.

Қорыта айтқанда, көп оқу, тыңдау, жазу, сөйлесу және жаңа сөздерді белсенді түрде қолдану арқылы тілдік қорды кеңейтуге болады. Жоғарыда аталған әдістерді күнделікті әдетке айналдырсаңыз, сіздің сөздік қорыңыз байып, сөйлеу мәнеріңіз әсерлі әрі тартымды болары анық.

Бастауыш сынып оқушыларының сөздік қорын дамыту – кешенді әрі үздіксіз жүргізілуі қажет процесс. Ойын, әдебиет, шығармашылық жұмыстар, диалогтық оқыту және заманауи технологияларды қолдану арқылы балалардың сөздік қорын жүйелі түрде кеңейтуге болады. Мұғалім мен ата-ананың бірлесе жұмыс істеуі бұл процестің тиімділігін арттыра түседі.

БАТЫРЛЫҚ ЖЫРЛАРЫН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА ТӘРБИЕЛЕУ

Баймуратова Бану Алимжановна
Астана қаласы әкімдігі С. Қожанов атындағы
№64 мектеп-лицейі ШЖҚ МКК, қазақ тілі мен
әдебиеті пәні мұғалімі

Аңдатпа. Мақалада «Қазақ әдебиеті» пәні бойынша өтетін батырлық жырларын оқыту арқылы білім алушылардың бойында ұлттық құндылықтарды қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар берілген. «Қобыланды батыр» жырын оқыту барысында жылдар бойы жиналған тәжірибелік ұстанымдар мен тәсілдер көрсетілген. Мақаланың басты мақсаты – батырлардың бойындағы адамгершілік пен еліне, туған жеріне деген сүйіспеншілік арқылы білім алушыларға ұлттық дүниетаным мен тәрбиелік құндылықтарды меңгерту жолдарын көрсету. Сонымен бірге батырлық жырларының көркемдігі арқылы қазақ тілінің бай екенін және көркем екенін таныта түсу де мақсаттарымыздың біріне жатады. Әдебиеттің басты қызметтерінің бірі тәрбие беру екені де мақалада жан-жақты көрсетілген.

Кілт сөздер. Батырлар жыры, ұлттық құндылықтар, оқыту әдісі, оқыту арқылы тәрбиелеу, эпос табиғаты.

Аннотация. В статье представлены методические рекомендации по формированию национальных ценностей у учащихся посредством преподавания героических стихов по предмету «Казахская литература». Главная цель статьи - показать обучающимся, как овладеть национальным мировоззрением и воспитательными ценностями через нравственность и любовь к родине. Кроме того, одной из наших целей является демонстрация богатства и художественности казахского языка через красоту героических песен. Кроме того, одной из наших целей является демонстрация богатства и художественности казахского языка через красоту героических песен. В статье подробно показано, что одной из главных функций литературы является воспитание.

Ключевые слова. Героический дух, национальные ценности, метод обучения, воспитание через обучение, природа эпоса.

Кіріспе

Қазіргі жаһандық кірігу кезінде жан-жақтан келіп жатқан әртүрлі мәдениетке еліктеп, ұлттық тамырынан айырылып қалмауы үшін жалпы білім беретін орта мектептерде білім сапасы мен тәрбие үрдісін қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, білімді еркін игерген, жеке көзқарастарын ашық білдіре алатын, өз елінің тарихи, мәдени мұралары туралы білімді жақсы меңгерген ұлтжанды тұлға қалыптастырып, жаңа технологияларды іске асыратын, кәсіби құзіретті мұғалімдердің алдына қойылып отырған талаптар өте жоғары.

Мақаланың басты мақсаты – қазақ фольклорындағы батырлардың ерекше қасиеттері арқылы оқушылардың бойында ұлттық құндылықтарды сіңіру жолдарын көрсету болып келеді. Мақаланың міндеттері:

«Қобыланды батыр» жырын зерттеген ғалымдардың еңбектерін саралай отырып, ұлттық құндылықтардың ғылыми сипаттарын дәйектеу;

Ұлттық тәрбие беруде қазақ батырлық жырларындағы «батырлық» ұғымын саралау;

Қазақ әдебиетіндегі эпостық жырлардың зерттелуіне шолу жасай отырып, ғылыми-әдістемелік негізін талдау;

Батырлық жырларды оқыту арқылы берілетін ұлттық құндылықтар мен оларды оқыту тәсілдеріне байланысты ұсынымдар беру.

«Қазақ әдебиеті» оқу пәнінің Үлгілік оқу бағдарламасында эпостық жырлардан 5-сыныпта «Қобыланды батыр» жыры оқытылса, 6-сыныпта түркілік дәуірдің «Алып Ер Тұңға» жыры оқытылады [1]. Батырлық жырлардың жалпы құрылымы мен идеясы, көркемдігі мен тарихилығы туралы жазылған ғылыми еңбектерді шолып шыққанда олардың басты ерекшеліктері халықтың өз ұрпағын, елін қорғайтын азамат етіп тәрбиелеуден шыққанын байқаймыз. Зерттеу мақаласының өзектілігі де осы ұстанымнан шығады. Себебі ұрпағын халқына адал, болашақта жерін де, елін де жауға бермейтін азамат етіп тәрбиелеу қазақ халқының басты мұраты болған.

Мақалада өзекті болып отырған мәселе эпостық жырлардың үлкен бір саласы – батырлық жырларды оқытудың өз ерекшеліктерін жаңа мазмұнда саралап, талдап берумен айқындалады. Бүгінгі заманның жас жеткіншегі әлеуметтік желілер, теледидар арқылы әлемдік деңгейдегі көптеген қаһармандармен таныс. Сол шетелдік қаһармандарды олар өз батырларымыздан да жақсырақ біледі десек артық айтпаймыз. Сондықтан да қазақ батырларының ерліктерін үлгі ете отырып, ұлттық құндылықтарымызды сіңіру өзекті.

Әдістеме.

Жалпы батырлық жырлар, олардың идеясы мен көркемдік ерекшелігі жайында жазылған еңбектер біршама болса да, эпостық жырларды орта мектепте оқыту мәселелеріне арналғандары аздау. Ал қазіргі мектеп өмірі оқушыларға сапалы білім беруде батырлық жырын оқыту әдістемесін жеке алып қарастыруды, ұсыныстар жасауды қажет етеді. Өз заманында академик Ә. Марғұланның: «Эпос – бір кезде жасалған өшпес мәдениеттің ұлы мұрасы» [1, 17], – дегені мен М. Әуезовтің: «Батырлық эпос дегеніміз шет жауларының шабуылынан тайпалар мен жеке руларды қорғаған, халықты ауыр апаттан сақтаған керемет күшті батырлардың қаһарман өмірін, соғыстағы ерлік істерін жырлайтын сюжетті оқиғалы дастандар» [2, 56], – деп түйген ойын саралай отырып, ұрпағымызға өз батырларымызды дәріптеу арқылы ұлт болашағын тәрбиелеу мүмкіндігіне ие бола аламыз дегіміз келеді. Сондықтан осы зерттеуде қазақ әдебиеті сабағында батырлық жырларды оқытудың әдіс темесін қарастырып, олардың тақырыптық, идеялық, көркемдік ерекшелігін саралап көрдік. Әдістемелік жағынан дұрыс ұйымдастырылған сабақтарда білім алушыларға сапалы білім берумен қатар, батырлық жырларды тәрбие құралы ретінде де пайдалануға болатындығын ойымызда ұстадық. Профессор Т.Қ. Жұмажанованың: «Білім беру саясатының тұжырымдамасына сай, шығармашылық тұрғыда ойлай алатын, танымдық мәдениеті биік, ұлттық мәдениетті жете меңгерген, интеллектуалдық өрісі жоғары, өзін-өзі үнемі дамыта алатын белсенді, қабілетті жастарды тәрбиелеуде қазақ әдебиеті пәнінің рөлі ерекше» [3, 79], – деген ойын сабақтай түссек, халық ауыз әдебиетінің осы бір ерекше үлгісі батырлық жырларының жас ұрпақ бойында аталған қасиеттерді дарытуда маңызы өте зор.

Батырлық жырын оқытудың әдіс-тәсілдерін көрсетуде зерттеуші-ғалымдар: Ә. Қоңыратбаев, А. Көшімбаев, С. Қирабаев, Т. Ақшопақов, Ә. Дайыр, Ш. Кәрібаев, С. Тілешова, Т. Жұмажанова, Қ. Мырзағалиев, Б. Сманов, Г. Құрманбаева, К. Ісләмжанұлы, Б. Әрінова, Г. Омарова, Р. Баттал, А. Аққұлова және республикаға белгілі тәжірибелі ұстаздар: Қ. Бітібаева, С. Дүйсебаев, Қ. Жаманбаева, Ж. Сәметова тағы басқа ғалымдардың

еңбектерінде әр қырынан қарастырылған.

Бүгінгі күні жаһанданудың салдарынан жас жеткіншектердің айтарлықтай бөлігі өзге тілдік ортаның ықпалы арқылы жат мәдениетке кете бастады. Ш. Уәлиханов қазақ елінің психологиялық ерекшеліктері туралы айта келіп: «Туған халқыңды, ел-жұртыңды қадір тұтып қастерле, әр кезде де ұлттық мақтаныш сезімін болсын, мал бағуды кәсіп еткен ата-бабаң осынау ұшы-қиыры жоқ кең далада ертелі кеш босқа қаңғып жүрмеген, жазу-сызуы болмағанымен цивилизациядан мақрұм қалмаған, көне мәдениетті ел, біз осындай тамаша халықтың ұрпағымыз, осыны естен шығармау керек» [4, 4], – дейді. Жас ұрпақты тәрбиелеуде баланың ішкі дүниесіне үңілу арқылы оның дұрыс жолды таңдауына ықпал етуге болатыны туралы Ж. Аймауытов: «Өмірге пайдасыз білімнің білім сәндігі жоқ. Олай болса психология білімі де тәрбиеге пайда келтіретін болуы керек... «Тәрбиесіз» адам өмірде әрбір жаңа күйге ұшыраса берекесі кетіп, рәсуа болады. «Тәрбиелі кісі» жадына сіңірген өнегелер, дерексіз ұғымдар арқасында бұрын ұшырамаған халге түссе де, шаруа табуға оңтайлы келеді. Бір сөзбен тәрбиені былай тағайындауға болады: қылық пен икемдік жүзінде бойына сіңірген әдетті іс істеуге жанастанырып, ұйымдастыру» [5, 4] – дейді. Яғни баланың жадына сіңген құндылықтардың оның бойында мәңгіге қалатыны туралы айтады.

Бүгінгі таңда отансүйгіштікке тәрбиелеуде, оны қалыптастыруда ұлтымыздың тарихын, батырлық дәстүрін насихаттай отырып қол жеткізуге болады. «Біртұтас тәрбие» бағдарламасында: «Білім беру жүйесіндегі тәрбие жұмысы да осы бағыттарға сәйкес келіп, жастардың бойына адамгершілік, еңбекқорлық және шығармашылық ойлауды сіңіруге бағытталған. Әлемдік сын-тегеуріндерге жауап бере алатын, елінің болашағына жауапкершілікпен қарайтын, шығармашыл және жаңашыл азаматтарды қалыптастыру – Қазақстанның ұзақ мерзімді стратегиялық мақсаттарының бірі. Осы тұрғыда білім беру жүйесінде тәрбие жұмысының рөлі арта түсуде» [6, 9], – деп бүгінгі күні тәрбие мен білімді қатар жүргізу дұрыс екенін көрсеткен.

«Қобыланды батыр» жырын оқыту кезінде берілген үлгілік оқу бағдарламасына сай оқу мақсаттары алынды. Жырды 5-сыныптың алғашқы тоқсанында сегіз сағаттық көлемде оқытылу көзделеді. Жырды оқытуға бөлінетін сағат көлемін әр мұғалім өзінің күнтізбелік-тақырыптың жоспарына сай алады. Жырдың көлемі мен оқиғалар желісінің ерекшелігіне байланысты біздің КТЖ сегіз сағатқа жоспарланған.

Батырлық жырларындағы көптеген көне сөздердің кездесуі бүгінгі балаларға түсініксіздеу болуы мүмкін. Қазақ сөз өнерінің көркемдігін таныту үшін пән мұғалімінің біраз тер төгуіне тура келеді. Егер жырды оқыту кезінде әдістер мен тәсілдерді орынды қолданып сабақ мазмұнын заманауи түрде бере алсақ, ұлттық салт-дәстүр, әдеп-ғұрып туралы түсінік аламыз. Бұл баланың тұлға ретінде дамуына қажетті көркемдік, адамгершілік, ізгілік қасиеттерді бойына жинауда халықтың рухани мұрасының құндылығын қуаттайды.

Жырды оқытуда ең алдымен мәтінді барлық білім алушылардың толық оқығанын қамтамасыз ету керек. «Қобыланды батыр» жырын оқыту кезінде қолдануға болатын әдіс-тәсілдердің үлгісін кестеде көрсетуі жөн көрдік. Үлгі ретінде берілген әдіс-тәсілдер

1-кестеде көрсетілген.

1- кесте.

Сабақ барысы	Әдіс-тәсіл	Әрекеті
Қызығушылықтарын ояту: - «Топтастыру стратегиясы» а) «Батырлар жыры» жайлы өз ой-тұжырымдарыңызды жазыңыздар (бес минут) ә) «Батырлар жыры» туралы не білеміз немесе не білемін деп ойлайсыңдар? Сол жайлы көршіңізбен ой бөлісіңіз, талқылаңыз, пікірлесіңіз.	Сұрақ-жауап, тақтамен жұмыс	Өткен материалды еске түсіріп, қорытындысын айтады.
Мағынаны ажырату - «Кубизм стратегиясы» бойынша жұмыс жасау Зерттеңіз: Жырдың тақырыбын, идеясын ашу. а) Жырда қандай мәселелер сөз болады? ә) Жырдың негізінде жатқан басты ой неде? б) Жырдың негізгі ойы қай бейне арқылы көбірек беріледі? Суреттеңіз: а) Портреттерді анықтау, суреттеулерді тауып, оның кейіпкерлер іс-әрекетін ашудағы маңызы	Жазбаша жұмыс, баяндау, әңгімелеу, түсіндіру, проблемалық ізденіс тудыру, ой қорыту	Тірек сөйлемдер мәтінді талдайды, дәлелдейді.
Салыстырыңыз: а) Жырдағы әйелдер бейнесі бойынша Құртқа мен Қарлыға бейнесін ә) «Ер қанаты – ат» тақырыбы бойынша Тайбурыл мен Көктім ханның атын Өзіндік ерекшеліктері мен ұқсастықтарын табу.	Сұрақ-жауап, проблемалық ізденіс тудыру, оқу, жазу, айту	Тапсырмаларды өз бетінше орындайды, салыстырады.
Кесте автордың құрастыруымен дайындалды		

Сабақ барысында СТО технологиясы мен деңгейлік саралап оқыту технологиясының әдістері мүмкіндігінше қолданылып отырды. СТО технологиясының оқушыны ойланту, сол арқылы берілген сұрақ шеншімін өз еркімен табуы сияқты тәсілдер нәтижелі болды. Алдымен бөлінген топтар тақырып бойынша тапсырма алады. Топтың әр мүшесі ізденуі үшін сұрақтар мен тапсырмалар нақтылы алынған оқу мақсатына сай болуы маңызды. Топта талқыланған мәселелердің тұжырымды жауабын дайындап берілген кестеге салады. оқушылар мағынаны ажырату сатысында төменде берілген сұрақтарға жауап іздейді. Топта отырған 6 оқушы 3 сұрақтың жауабын жазуы керек.

Жырда қандай мәселелер сөз болады?	Жырда Қобыланды батырдың елін жаудан қорғауы үшін жасаған ерліктері туралы айтылады. Оның жары Құртқаның Тайбурылды баптап өсіргенін білдік.	Жауапты дайындауға 4 оқушы белсенді, 2 оқушы баяу қатысты
Жырдың негізінде жатқан басты ой неде?	Елін жауға бермеу, жерін қорғау, отбасын қорғау мәселесі қозғалды.	Барлық оқушылар белсене қатысты
Жырдың негізгі ойы қай бейне арқылы көбірек беріледі?	Қобыланды мен Тайбурылдың бейнесі арқылы жерін қорғайтын батыр мен оның тұлпарының да мықты болуы керек екенін білдіреді.	5 оқушы белсенді, 1 оқушы бәсең белсенділік көрсетті.
Кесте оқушылардың сабақ барында берген жауаптары негізінде жасалды.		

Осылайшы СТО технологиясының бір ғана ойланта отырып, жауап бергізу тәсілі арқылы бір топтағы оқушылардың белсенділігін анықтадық. Келесі сабақтарда белсенділігі төмен оқушыларды сөйлетуге, тапсырманы орындатуға тарту мүмкіндігі туды. Сонымен қатар, Құртқа мен Қарлығаны, Тайбурыл мен Көктім ханның атын салыстыруға берілген тапсырма да оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамытып, салыстыру арқылы ойын айтуға үйретеді.

Практикада қолдану

Тұлғаның дамуы табиғат заңдарына бағынышты және толысу барысында жүзеге асырылатын процесс. Психология ғылымында психиканың дамуы туралы көптеген теориялық концепциялар бар. Л.С. Выготскийдің оқыту және дамыту концепциясында: «Даму бұл сапалы өзгерістердің тізбегі және бала психикасының ересектер психикасынан сапалы негізде өзгешелігі бар» [7, 4] – деген.

Қазақ фольклорының ерекше үлгілерінің бірі саналатын батырлық жырларды оқыту арқылы баланың туған жерін бағалап, елін қадірлейтін азамат етіп өсіру басты мақсат болғандықтан сабақтың педагогикалық-психологиялық сипатына да назар салу керек болады.

«Қобыланды батыр» жырында Қобыландының бейнесінде елін жаудан қорғаушы батырға керек ең ізгі қасиеттер жинақталғанын оқушыларға талдата отырып, өздерінің қорытындыға келуін қамтамасыз ету үшін «Қобыланды батыр» жырындағы кейіпкерлер» деген тақырыптағы сабақтың талдауын беруді жөн көрдік. Сабақта сын тұрғысынан ойлау әдісі қолданылды.

«Қобыланды батыр» жырын толық меңгеру үшін пайдаланылатын оқыту кезінде ой шақыру, топтастыру, кубизм, венн диаграммасы, еркін жауап (мағынаны тану), мағынаны ажырату, ой-толғаныс стратегиялары пайдаланылды.

Сыныпты сабақ барысында жұмыс істеу үшін 3 топқа бөлдік.

2-кесте.

Құлагер тобы	Қобыланды батырдың мінезі мен батырлық әрекеттерін тауып, талдап, өз ойларын бір слайд түрінде жасап көрсету
Тайбурыл тобы	Қобыландының достарымен, туыстарымен қарым-қатынасын талдап, постер дайындау
Байшұбар тобы	Қобыландының бейнесін ерекше етіп көрсететін көріктеу құралдарын тауып, әдеби талдау жасау.

«Құлагер» тобындағы оқушылар өз слайдтарында батырдың әкесі Тоқтарбай мен анасы Аналықтың ерекше күткен баласы болғандығына назар аударған. Оқушылар ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынасты басты құндылық ретінде көрсеткен. «Тайбурыл» тобының оқушылары Қобыландының қарындасы Қарлығаш, жылқышы Естеміс, жары Құртқамен, досы Қарманмен қарым-қатынасына назар аударған. «Байшұбар» тобы жырдың:

Сонда Буырыл гүледі,
Табаны жерге тимеді,
Көлденең жатқан көк тасты
Тіктеп тиген тұяғы

Саз балшықтай иледі, – деген үзіндісіне талдау жасап, эпитет, теңеулерді тауып,

мағынасын түсіндірді. Үш топтың таныстыруларынан соң қорытындылау кезеңінде де оқушылар белсенділік танытып, «бауырмалдық», «намыс», «ер мінезді», «батыр», «туған жер» және басқа да сөздердің мәнін ашып құндылық қасиеттерін көрсете алды. «Қобыланды батыр» жырын бірнеше бөлімге бөліп оқытып, талдау маңызды. Себебі көлемді шығарманы оқушылар бірден қабылдай алмайды. Мәселен сабақтың жүйесін төмендегідей көрсетуге болады:

3- кесте

Сабақ реті	Сабақ мазмұнында	Тапсырмалар
Ел намысы - ер намысы.	Алғашқы сабақта Қобыланды батыр бойындағы ұлттық құндылықтарды оның адамгершілік, ерлік мінездері арқылы саралауға болады.	- Қобыландының балалық шағы. Оның бойына жақсы қасиеттердің қалыптасуына ескен ортасының әсері. - Жауға аттанарда ата-анасымен, қарындасы Қарлығашпен, сүйікті жары Құртқамен қоштасқан жерінде Қобыланды мінезінің қандай жақсы жақтары ашылған? - Жыр халықтың қандай арманынан туған? - Қобыландының ерлік, батырлық сипаттары жырдың қандай оқиғалары үстінде ашылады?
Ер ермен шайқаста танылады.	Оқушыларға жырдағы Қобыланды мен Қараман, сол сияқты Қобыланды мен жау батырларының бейнесін салыстырып сипаттама беріңдер деген сияқты тапсырма беруге болады. «Ер ермен шайқаста танылады» деген тақырыптағы сабақты аналитикалық әңгіме түрінде өткізуге болады.	Қобыландыны ерлікке бастаған қандай биік арман? - Ал, Қараман жауға қандай мақсатпен аттанды? Оны шынайы батыр дей аламыз ба? Дей алмасақ, неге? Жырдағы Қобыланды мен Қараман іс-әрекеттерін салыстырыңдар. - Жау батырлары жырда қалай көрінген? Қобыланды мен оларды салыстыра сипаттаңдар.
Жырдағы әйелдер бейнесі.	Үшінші сабақта кейіпкерлерге салыстырмалы сипаттама беру тәсілін қолдану ұтымды. Себебі, ол оқушыларды мәтінге үңілдіреді, ізденіс жасауға жетектейді.	Құртқа мен Қарлыға бейнелерін салыстырғанда жыр арқауына сүйене отырып, ашуы керек. Осындай салыстыра отырып сипаттама бергенде кейіпкерлерді оқшау алып қарастырмай, бір-бірімен байланыста қарағанда ғана шығармадағы проблематика жан-жақты ашылады.
Тайбурыл жыпыңның тұлпары	- Тайбурылдың қанаты - Тайбурыл бейнесі шебер суреттелген. Мұғалім оқушы назарын жырдағы атты суреттеу тәсіліне аударып, жырдың көркемдік шеберлігін ашуы керек.	Көркемдігін талдай отырып аттың ерекшелігін көрсетіңдер. Жазығы мал демесең, Тайбурылдың ақылы, Адамзаттан артық-ты. «Айт, жануар, шу» деді, Аршындап бұрыл гүледі, Табаны жерге тимеді, Тау мен тасты өрледі... Көлденең жатқан көк тасты, Тіктеп тиген тұяғы, Саз балшықтай иледі... Сенгір-сенгір таулардан, Секіріп Бұрыл жөнелді.
Қорытынды тапсырмалар	- «Қобыланды батыр» жырын неге эпостық жырға жатқызамыз, дәлелдеп айтып беріңдер.	

	- Жырдың тақырыбы, ол тақырып халықтың қай арманынан туған? - Қобыланды бойындағы қас батырға тән мінездер, қимылдар жырда қалай көрсетілген? - Қараманның жырдағы іс-әрекетіне сай оған сипаттама беріндер. - Жырда әйелдер бейнесі қалай суреттелген? - Тайбурылды суреттеудегі ақындық көркемдік тәсіл, оның ұтымдылығы.
--	---

Ұсыныстар.

Жалпы білім беруде ұлттық құндылықтарды арттырудың басты тетігі оқушының көркем мәтінге кіріп, түсініп оқуымен байланысты. Зерттеуімізді қорытындылай отырып, бірнеше ұсыныс пікір ұсынамыз:

«Қобыланды батыр» жырын оқыту кезінде оқушылардың белсенділігін арттыру мақсатында топтық жұмыстар, пікірталастар, рөлдік ойындар сияқты әдістерді қолдану өте маңызды. Мысалы жырды оқыту кезінде оқушыларға кейіпкерлердің рөлін сомдауға мүмкіндік беру арқылы олардың шығармаға деген қызығушылығын арттыруға болады. Яғни сабақта шағын драмалық қойылым қоюға болады. Бұл әдіс оқушылардың шығарманы тереңірек түсінуіне және онымен эмоционалды байланыс орнатуына ықпал етеді.

Оқушылардың ұлттық мәдениетке деген құрметін арттыру үшін жырдың тарихи негіздері мен мәдени маңызын ашып, оқушыларға оның қазіргі заманға қатыстылығын түсіндіру қажет. Мәселен Қобыланды батырдың ерлігі арқылы отансүйгіштік пен туыстық қарым-қатынастағы байланыстарды құрметтеуге тәрбиелеуге болады.

Жырдың басты кейіпкерлеріне байланысты эссе, өлең немесе сурет салу сияқты тапсырмалар беру арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға болады. Бұл оқушылардың шығарманы тереңірек түсінуіне және жыр кейіпкерімен жеке байланыс орнатуына ықпал етеді деп саналады.

Батырлық жырдың мазмұнын оқушының тез түсінуі үшін үшін суреттер, диаграммалар, презентациялар қолданған дұрыс. Бұл оқушылардың көркемдік бейнелерді қабылдауын жеңілдетеді.

Жырдың қазақ халқының ұлттық әдебиетіндегі орнын ашып, оқушылардың өз әдебиетіне деген мақтаныш сезімін ояту мүмкіндігін пайдаланған дұрыс. Бұл оқушылардың ұлттық бірегейлігін сақтауға және дамытуға ықпал етеді.

Қорытынды

Батырлық жырларды оқыту – бұл ұлттық мәдениет пен тарихты сақтау мен дамытудың маңызды құралы. «Қобыланды батыр» сияқты жырлар арқылы оқушыларға ерлік, отансүйгіштік, адамгершілік сияқты қасиеттерді тәрбиелеуге болады. Бұл жырлар оқушылардың рухани-мәдени дамуына ықпал етіп, олардың өз мәдениетіне деген құрметін арттырады.

Білім беру мен тәрбие беру үрдісіне озық технологияларды енгізу арқылы білім сапасын арттырып, батырлар жырын орта мектепте оқыту үрдісінде педагогика жаңалықтарын қолдана отырып, оқушыны пәнге қызықтыратын, оның қабілетін арттыратын жағдай туғызу мақсаты қойылды. Себебі батырлар жырында ел тағдыры, келер ұрпақ қамы, ар-ождан мәселелері кеңінен қамтылған. Ол оқушы мен мұғалім арасындағы қарым-қатынасты қалыптастыру арқылы жүзеге асады. Батырлар жырын оқытуда жаңа технологиялардың әдістері мен құралдарын тиімді пайдалана отырып, заман талабына сай білімді, білікті, жеке көзқарастарын айта алатын, шығармашыл,

халқымыздың салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын дәріптейтін, рухани құндылықтарды бойына сіңіріп, мәдени мұраларымызды сақтайтын, ана тілін құрметтейтін, адамгершілігі мол, өмірге икемді, уақыттың сынынан сүрінбей өтетін, интеллектуал қабілеті басым жеке тұлға қалыптастыру болып табылады.

Ұлттық мәдениеттің болашағы бүгінгі жас ұрпақтың дүниетанымы мен білім деңгейіне тікелей байланысты. Сондықтан батырлық жырларды оқыту арқылы олардың рухани-мәдени құндылықтарын сақтап, дамытуға жәрдемдесу қажет. Жалпы сабақ барысында қолданылған сын тұрғысынан ойлау технологиясының әдістері мен стратегиялары тиімді болды деп саналады. Оны оқушылардың кері байланыс негізінде берген жауаптарынан көруге болады. «БББ» кері байланыс кестесін толтырған оқушылардың ең үздік жауаптарын саралай келе төмендегідей жауаптар болғаны көрінді.

Білемін	Білдім	Білгім келеді
Қобыландының батыр екенін білемін. Тайбурылдың мықты тұлпар екенін білемін. Қобыландының жауды жеңгенін білемін.	Құртқаның Тайбурылды өсіргенін білдім. Қобыландының досы Қараман екенін білдім. Тайбурылдың шабысы ерекше жүйрік екенін білдім.	Қобыланды батырдың балалары қандай болды екенін білгім келеді. Естемісті құлдықтан босатты ма екенін білгім келеді.

Білемін Білдім Білгім келеді

Қобыландының батыр екенін білемін.

Тайбурылдың мықты тұлпар екенін білемін.

Қобыландының жауды жеңгенін білемін.

Құртқаның Тайбурылды өсіргенін білдім.

Қобыландының досы Қараман екенін білдім.

Тайбурылдың шабысы ерекше жүйрік екенін білдім.

Қобыланды батырдың балалары қандай болды екенін білгім келеді.

Естемісті құлдықтан босатты ма екенін білгім келеді.

Көріп отырғанымыздай 5-сынып оқушысы өзінің жас ерекшелігіне сай көбіне шығарма оқиғасына байланысты жауаптар жазған.

Зерттеу барысында батырлық жырларды оқытудың әдістемелік негіздері айқындалып, олардың білім беру жүйесіндегі маңыздылығы көрсетілді. Бүгінгі оқу мен тәрбиенің басты міндеті – еліміздің болашақ жастарын отаншылдыққа тәрбиелеу, ұлтын пір тұтатын, адамзат мәдениетінің сан ғасырлық жетістіктері мен мәдени, рухани байлықтарын қорғай алатын жеке тұлға тәрбиелеу. Ұлттық құндылықтарымызды меңгерту жолында жеке тұлғаның білігі мен икем, дағдыларын ескере отырып, батырлар жырын оқытудың орны ерекше.

Қолданылған деректер тізімі

1. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ әдебиеті» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі № 399 бұйрығына 36-қосымшасы.

2. Марғұлан А. О характере и исторической обусловленности казахского эпоса // Известия казахского филиала АН СССР. Серия историческая. – 1946. – №2. – 80 с.

3. Әуезов М. Уақыт және әдебиет. – Алматы: Қазмемкөркембас, 1962. – 428 б.

4. Жұмажанова Т.Қ. Әдебиетті оқыту әдістемесі. – Алматы: Білім, 2009. – 285 б.

5. Уәлиханов Ш. Таңдамалы шығармалар жинағы. – Алматы, 1985.

6. Аймауытов Ж. Тәрбие жетекшісі. – Орынбор: ГОСИЗДАТ, 1926. –186 б.

7. «Біртұтас тәрбие бағдарламасын іске асыру бойынша әдістемелік ұсынымдар». – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2024. – 165 б.

8. Выготский Л.С. Основы развития речи. Сост. Коровина В.Я. – Москва: Просвещение, 1966. – 271 с.

9. Қазақ әдебиеті. Жалпы білім беретін мектептің 5-сыныбына арналған оқулық. Тұрсынғалиева С., т.б. – Астана: «Арман-ПВ», 2017. – 144 б.

МЕКТЕП МЕНЕДЖМЕНТІНДЕ САПАНЫ БАҚЫЛАУ ЖҮЙЕСІ

О.А.Жолдасбекова
Астана қаласы әкімдігінің «Ақжан Әл – Машани
атындағы №92 мектеп-лицей» ШЖҚ МКК
Астана қ.

Аңдатпа. Бұл мақалада мектеп менеджментіндегі сапаны бақылау жүйесінің маңыздылығы мен оны жетілдіру жолдары қарастырылады. Білім беру сапасын басқару – мектеп басшылығының негізгі міндеттерінің бірі болып табылады, өйткені ол оқыту нәтижелерін жақсартуға және білім беру үдерісінің тиімділігін арттыруға тікелей әсер етеді. Мақалада сапаны бақылаудың заманауи әдістері, оның ішінде мониторинг, диагностикалық талдау, ішкі және сыртқы бағалау жүйелері қарастырылады.

Сапаны бақылаудың тиімді жүйесі білім беру мекемесінің дамуын қамтамасыз етіп қана қоймай, оқушылардың білім деңгейін арттыруға, мұғалімдердің кәсіби біліктілігін жетілдіруге және жалпы мектептің басқару әлеуетін күшейтуге мүмкіндік береді. Осыған байланысты мақалада сапаны бағалау мен бақылау механизмдері, негізгі көрсеткіштері және оларды жүзеге асыру әдістері жан-жақты талданады. Сонымен қатар, халықаралық тәжірибелер негізінде мектептегі сапаны басқару жүйесін жетілдіру бойынша ұсыныстар беріледі.

Зерттеу нәтижелері мектеп әкімшілігіне, білім беру саласындағы зерттеушілерге және мұғалімдерге пайдалы ақпарат ұсынады. Автор мектеп менеджментінде сапаны бақылау жүйесін енгізу барысында кездесетін негізгі қиындықтар мен оларды шешу жолдарын сипаттай отырып, білім беру ұйымдарындағы басқару тиімділігін арттыру бойынша нақты ұсынымдар ұсынады.

Түйін сөздер:

мектеп менеджменті, сапаны бақылау жүйесі, білім беру сапасы, басқару тиімділігі, бағалау критерийлері, мониторинг, диагностикалық талдау, инновациялық әдістер, ішкі және сыртқы бағалау.

Білім беру сапасы – мектеп басшылығының басты назарында болуы тиіс негізгі аспектілердің бірі. Қазіргі білім беру жүйесінде мектеп менеджментінің сапаны бақылау жүйесін тиімді ұйымдастыруы оқушылардың білім сапасына, мұғалімдердің кәсіби дамуына және жалпы мектептің жетістігіне тікелей әсер етеді. Мақалада мектеп менеджментіндегі сапаны бақылау жүйесінің маңызы, негізгі әдістері мен механизмдері қарастырылады.

Сапаны бақылау жүйесі – бұл оқу процесінің тиімділігін арттыру, білім беру стандарт-

тарына сәйкестікті қамтамасыз ету және оқу нәтижелерін үнемі жетілдіру мақсатында қолданылатын әдістер мен құралдардың жиынтығы. Мектеп басшылығының негізгі міндеттерінің бірі – осы жүйені тиімді ұйымдастырып, оны үздіксіз жетілдіріп отыру. Осы негізде үстіміздегі жылы «Басқарушылық менеджмент: саннан сапаға» тақырыбымен білім беру ұйымы басшылары, орынбасарлары мен педагогтерге арналған әдістемелік нұсқаулық жазып, өзін басшылық жасайтын «Ақжан Әл-Машани атындағы 92 мектеп-лицейінің» тәжірибесімен бөліскен болатынымын.

Жобадағы негізгі мақсат - білім беру процесі кезінде сабақтың сапасын жақсартуда заманауи басқару технологияларын, әдістемелерді ұтымды пайдалану барысында мұғалімдердің, оқушылардың әлеуеті мен мүмкіндігін толықтай көрсетуіне жағдай жасау [1; 5]. Оқыту сапасын дамытуда заманауи талаптарға сай келетін технологиялар мен инновацияларды қолдану, ұтымды басқару жүйесін енгізу, осы арқылы педагогикалық ұжым мен оқушыларды бірлескен нәтижеге жетелеу өз тәжірибемде жемісін бере бастаған еді. Бұл идея білім беру сапасының тұрақты дамуын және оқыту үдерісінің нәтижелілігін қамтамасыз етуге бағытталған.

Оқыту іс-әрекеті – білім алушылардың пәндік оқу іс - әрекеттері мен олардың мазмұнын игеретін оқу жағдаяттарынан құралған оқытудың мақсаттық, кезеңдік үдерісі. Педагогтің іс-әрекеті болса, білім алушының оқу жағдаяттарынан құралған пәндік оқу іс-әрекеттерін игеруге бағытталған, мақсаттық, кезеңдік оқу үдерісіне педагогтің әсері [2; 33].

Олай болса, педагог- мамандардың бағалау үдерісі сәтіндегі әрекеті нақ осы құрамдағы бөлшектерден құралуы керек. Білім берудің стандарттары негізінде педагогтердің белсенді іс- әрекетін оқушыны бағалауымен байланыстыру- бұрыннан қалыптасқан жағдай.

Демек, педагогтің оқушының оқудағы жетістіктері мен білім деңгейін бағалау әрекетін ғылыми тұрғыдан негіздеудің өзектілігі білім беру стандартында жаңашыл стратегиялық міндеттерге, білім сапасында белгіленген халықаралық стандарттардың талаптарымен, сапаға ден қою арқылы білім деңгейін арттыруды мақсат тұту, шәкірттердің оқудағы игерген нәтижесі мен бағасына, сондай- ақ бағалау үшін жүйелі талаптарды әзірлеудің қажеттілігімен айқындалады.

Қазіргі таңда қай салада болмасын түрлі жағдайда қажеттілікке сай бейімделе білетін, шығармашылық қасиеттері жан - жақты қалыптасқан бәсекеге қабілетті маманға сұраныс жоғары. Ал талапқа сәйкес келетіндей бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыруда мектептің алатын орны ерекше.

Ол үшін оқушыны өз бетінше жұмыс жасай алуға, бақылау мен зерттеу жүргізе білуге, жасалған зерттеу нәтижелерін тұжырымдап, қорытынды жасауға дайындау қажет. Осы қажеттіліктердің барысында, білім берудегі жаңа парадигмалық жағдайға орай педагогтердің зерттеушілік қасиетін жетілдіріп, әрекетін қалыптастыру бағытында сұраныс пайда болады.

«Зерттеу» сөзінің түсінігі – танымдық қызметтің арнайы түрі ретінде ғылымға тән жаңа білім өндіру тәсілі деп түсіндіріледі [3]. Сапаны бақылауда осы зерттеушілік іс-әрекет - маңызды қабілеттің бірі. Себебі білім алушылардың бойындағы икемділік пен ерекшеліктерді дер кезінде аңғарып, соған сай бағыт беру тек қана білім сапасын арттырып қана қоймай, сұранысқа ие тұлғаны қалыптастырудың алғышарттары десек, еш қателеспейміз.

А.Н.Поддьяков зерттеушілік іс-әрекет жайында «зерттеу іс-әрекеті – адамды қоршаған

сыртқы ортадан жаңа мәліметтер іздестіру мен оларды табуға бағытталған белсенді әрекет» деп тұжырымдаса [4], Е.С. Заир-Бек: «зерттеушілік қызметі – ғылыми және зерттеушілік іс-әрекеттерінің ұйымдастыру формасы, ал зерттеушілік іс-әрекет – жаңа білімді қалыптастыру, өңдеу және тарату қызметтерін қамтыған үдеріс»-деген түсінік береді [5].

Сапаны бақылау үдерісінде мектеп басшылығы тарапынан білім берушілер мен білім алушылардың арасындағы бірізділік пен үйлесімді жұмыс сипатын бақылауда осы зерттеушілік әрекеттің тигізер пайдасы орасан. Білім сапасын үнемі назарда ұстау - ол мектептің көрсеткіші ғана емес, болашақтың кепілі.

Сапаны бақылау келесі мақсаттарға бағытталған:

- Оқушылардың білім деңгейін бағалау және жетілдіру;
- Мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін арттыру;
- Оқу бағдарламаларының сапасын талдау;
- Білім беру стандарттарының сақталуын қамтамасыз ету;
- Ата-аналар мен қоғамның мектеп жұмысына қанағаттануын арттыру.

Жоғарыда көрсетілген мақсаттардың жүзеге асуын қадағалап отыру, әрине, бірінші кезекте мектеп басшылығының көтерер жүгі. Ол үшін басшылықтың темірдей тәртібі мен қатар өзіндік басқару функциялары жүйелі жұмыс жасап тұруы шарт.

Басқарудың негізгі функциялары:

- жоспарлау – мақсаттарды анықтау, ресурстарды анықтау және бөлу; мерзімдер мен орындаушыларды белгілеу;
- ұйымдастыру – құрылымдарды қалыптастыру, құқықтарды, міндеттерді бөлу, өкілеттіктер, жауапкершіліктер;
- мотивация – ұйым қызметкерлерін жетістікке жетуге ынталандыру процесіндегі нақты мақсаттар, жұмысты орындау;
- бақылау – стандарттарды орнату, не болып жатқанын салыстыру, жағдайда сәйкес өзгерістер енгізу [6, 18 б.]. Осы келтірілген негізгі функциялар барлық білім беру мекемелерінде нақты көрініс берсе, білім сапасынан айтарлықтай нәтиже күтуге болады.

Кез келген іс әрекеттен табысты көрсеткіш күтілу үшін жоспарлы жұмыс, таңдалған әдіс – тәсілдер нақтылануы керек. Сонда ғана жүйеге құрылған, бағыт - бағдары айқын, құрылымы нақты, бір сөзбен айтқанда, төрт құбыласы тең дүние туындайды.

Мектепте сапаны бақылау жүйесін құру үшін келесі бағалау әдістерін қолдану қажет:

- Диагностикалық бағалау – оқушылардың білім деңгейін бастапқы кезеңде анықтау.
- Формативті бағалау – оқушылардың оқу процесіндегі жетістіктерін үнемі бақылау.
- Жиынтық бағалау – оқу жылының соңында оқушылардың білім деңгейін бағалау.
- Сыртқы бағалау – тәуелсіз сарапшылардың, білім беру ұйымдарының немесе мемлекеттік органдардың тексерулері.

Бұл бағалау түрлері бүгінгі таңда жаңалық болып саналмаса да, осы бағалау түрлерімен стандартқа сай жұмыс жасау- әрбір педагогтің міндеті. Бұл жерде нақтылап кетсек, бағалаудың қай түрін болмасын формальді түрде ғана емес, педагогтің де, оқушының да сан үшін емес, сапа үшін жұмыстану керектігін терең ұғынуы.

Сапа – талаптарға тән сипаттамалардың соған сай болу дәрежесі. Ол – объектінің қабілетіне байланысты сипаттарының жиынтығы, мәлімделген және күтілетін

қажеттіліктерді қанағаттандыру [7].

Сапаны бақылау жүйесін тиімді жүзеге асыру үшін мектеп әкімшілігі мен мұғалімдердің кәсіби дайындығы жоғары болуы тиіс. Директор мен оқу ісі меңгерушісі сапаны бақылау жүйесін ұйымдастырып, оны үнемі жетілдіру стратегияларын қарастыруы қажет. Мұғалімдер тарапынан:

- Оқушылардың білім деңгейін үнемі бағалауы;
- Оқыту әдістерін жетілдіруі;
- Өздерінің кәсіби деңгейін көтеруі керек.

Қазіргі білім беру жүйесінде цифрлық технологиялар сапаны бақылау процесін жеңілдетеді. Электрондық журналдар, онлайн тесттер мен платформалар (Google Classroom, Moodle, Bilimland) оқушылардың үлгерімін тиімді бақылауға мүмкіндік береді. Жасанды интеллекттің оқу мен оқыту сапасына оң әсерін көрсету мақсатында ПЕДАГОГ – ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ тандеміндегі ынтымақтыстықты құру жолдарын көрсетуде [1,13 б.].

Мектеп басшылығы мұғалімдер мен оқушыларды үздіксіз дамуға ынталандыру үшін түрлі мотивациялық шараларды енгізуі тиіс. Бұл:

Мұғалімдерге арналған біліктілікті арттыру курстары;
Жетістіктері жоғары оқушыларды марапаттау;

Озық педагогикалық тәжірибелерді бөлісу алаңдарын ұйымдастыру.

Мектеп сапасын бақылауда ата-аналар мен қоғамның белсенділігі маңызды рөл атқарады. Ашық есік күндері, ата-аналар жиналыстары, онлайн кері байланыс жүйелері мектеп жұмысының ашықтығын қамтамасыз етеді.

Мектеп менеджментінде сапаны бақылау жүйесін тиімді енгізу оқу процесінің сапасын арттырып, білім беру нәтижелерінің жақсаруына ықпал етеді. Ол үшін кешенді бағалау әдістерін қолдану, мұғалімдердің біліктілігін жетілдіру, ақпараттық технологияларды пайдалану және ата-аналармен белсенді жұмыс жасау қажет. Қазіргі заман талаптарына сай білім беру сапасын бақылау жүйесі үздіксіз жетілдіріліп отырса, мектептің жалпы дамуы жоғары деңгейге көтеріледі. Қорыта айтсақ, қандай тәжірибелік – педагогикалық жұмыс болмасын одан күтілетін нәтижелер - ұстанған бағытымыздың дұрыстығын, нәтижелеріміздің дәйектілігінің дәлелі.

Қолданылған деректер тізімі

1.О.А.Жолдасбекова «Басқарушылық менеджмент: саннан сапаға», әдістемелік нұсқаулық, Астана қаласы, 2025 жыл

2.Пачина А.Г Управление развитием оценочной деятельности учителя начальных классов в системе повышения квалификации.Омск 2012.-214с

3. Педагогикалық сөздік / автор–құрастырушы В.А. Мижериков., П.И. Пидкасистыйдың жалпы редакциясымен. – М.: Сфера, 2004. – 439 б.

4. Поддьяков Н.Н. Развитие мышления и умственное воспитание дошкольника. – М.: Педагогика, 1985. – 155 с.

5. Заир–Бек Е.С. Исследовательские проекты в практике школы. Управление исследовательской деятельностью педагога и учащегося в современной школе. - М.: Сентябрь, 2000. - 128 с.

6. З. С. Жиркова «Управление качеством образования», Санкт-Петербург Научно-технологические технологии, 2022 г. – 137 с.

7. Международный стандарт ISO 9000:1994

МЕКТЕПТЕГІ ӘДІСТЕМЕЛІК МЕНЕДЖМЕНТ ЖӘНЕ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУДАҒЫ МЕНЕДЖМЕНТТІҢ РӨЛІ

Баймуратова Бану Алимжановна
Астана қаласы әкімдігі С. Қожанов атындағы №64
мектеп-лицейі ШЖҚ МКК , мектеп директоры

Аңдатпа. Бұл мақалада мектептегі әдістемелік менеджменттің маңызы және мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттырудағы басқару үдерісінің рөлі қарастырылады. Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде әдістемелік менеджмент мұғалімдердің үздіксіз дамуын қамтамасыз ететін маңызды құрал ретінде қарастырылады.

Мақалада білім беру ұйымдарында тиімді әдістемелік жұмысты ұйымдастырудың негізгі принциптері, мектептегі іс- тәжірибе жетістіктер, зерттеу бағыттары талданады. Сонымен қатар, мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыруға бағытталған әдістер мен заманауи басқару технологияларының маңыздылығы көрсетіледі.

Тірек сөздер: әдістемелік менеджмент, кәсіби дамуы, әдістемелік көмек,біліктілікті арттыру

Аннотация.В данной статье рассматривается значение методического менеджмента в школе и роль управленческого процесса в повышении профессиональной квалификации учителей. Методический менеджмент в современной системе образования рассматривается как важный инструмент, обеспечивающий непрерывное развитие учителей.

В статье анализируются основные принципы организации эффективной методической работы в организациях образования, практические достижения в школе, направления исследований. Также будут продемонстрированы методы и современные технологии управления, направленные на повышение профессиональной квалификации учителей.

Опорные слова: методический менеджмент, профессиональное развитие, методическая помощь, повышение квалификации

Кіріспе

Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында әрбір бала өмірінің сәтті бастамасы ретінде сапалы мектепке дейінгі тәрбие мен оқуға қол жетімділікті қамтамасыз ету мақсат етілген. Яғни, әрбір қазақстандық мектеп оқушысы сапалы тәрбие мен сындарлы білімге мүмкіндігі жеткілікті мектепте оқуы қажет. Ол үшін әр мектеп «Үздік мектеп», «Жайлы мектеп», «Қауіпсіз мектеп» болуы керек. Мұндай үздік, жайлы, қауіпсіз мектепті жасау тиімді менеджмент, тиімді басқару арқылы ғана жүзеге асады.

Мектепті әдістемелік тұрғыдан басқаруда «Педагогтерді аттестаттаудан өткізу қағидалары мен шарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 27 қаңтардағы № 83 бұйрығы, ҚР Оқу-ағарту министрінің 02.04.2024 № 72. «Мемлекеттік білім беру ұйымдарының бірінші басшылары мен педагогтерін лауазымға тағайындау, лауазымнан босату қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 21 ақпандағы № 57 Бұйрығы, «Мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім

беру ұйымдарын дамыту бағдарламасының құрылымын және оны әзірлеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2023 жылғы 28 тамыздағы № 273 бұйрықтары басшылыққа алынады.

Әдістемелік менеджмент — бұл мектепте педагогикалық қызметтің мазмұнын, формаларын, әдістері мен технологияларын үйлестіру және ұйымдастыруды басқару жүйесі болып табылады. Ол білім беру үдерісінің әртүрлі аспектілерін реттеу мен бақылау арқылы мұғалімдер мен оқушылардың жұмысын жақсартуға бағытталған.

Әдістеме.

Бүгінгі таңда мектептерде білім сапасын арттыру, оқушылардың жеке мүмкіндіктеріне сай білім беру және педагогтардың кәсіби даму деңгейін көтеру маңызды мәселелердің бірі болып отыр. Әдістемелік менеджмент мұғалімдер мен мектеп әкімшілігі арасында тиімді коммуникацияны қалыптастырып, оқыту сапасын көтеру үшін қажет болатын барлық қажетті құралдарды ұсынады.

Оның мақсаты — әдістемелік жұмыстың тиімділігін арттыру, педагогтардың кәсіби дамуын қолдау және мектептің оқу үдерісін оңтайландыру үшін қажетті әдіс-тәсілдер мен тәжірибелерді ұсыну.

Әдістемелік менеджменттің маңызды құрамдас бөлігі мұғалімдердің кәсіби деңгейін арттыру болып табылады.

Кәсіби даму жоспарының аясында әр мұғалім өз пәні бойынша білімдерін жаңартып отыруы, жаңа әдістемелік құралдар мен технологияларды меңгеруі керек.

Әдістемелік қызмет мұғалімдердің оқыту әдістерін жаңартып, тәжірибе алмасу алаңдарын ұйымдастыру, педагогикалық зерттеулерді дамыту түрлі тақырыптар бойынша семинарлар мен тренингтер өткізу арқылы жүзеге асырылады.

Біздің мектебіміздің мақсаты: Мұғалімнің кәсіби біліктілігін арттыруға, мұғалімдер мен оқушылардың шығармашылық әлеуетін дамытуға жағдайлар жасау, педагогикалық технологияларды тиімді қолдану арқылы оқушылардың білім сапасын көтеру.

Алға қойған міндеттеріміз:

1. Педагогикалық үрдіске қатысушылардың шығармашылық және кәсіби белсенділігі дамуының педагогикалық жағдайларына талдау жасау.

2. Мұғалімдердің әдістемелік құзырлығы мен өз бетімен білім алуының арттыру жүйесін жетілдіру.

3. Ақпараттық технологиялар негізінде жаңа білім беру ортасын әрі қарай дамуын қамтамасыз ету.

4. Пән мұғалімдеріне жаңа әдістемелерін қолдану және білім сапасын көтеру үшін жұмыстарына жаңа педагогикалық технологияларын енгізу.

5. Қазіргі заман талаптарына сәйкес білім деңгейін қамтамасыз ету.

6. Оқушылардың өз бетімен білім алу және өзін-өзі дамыту дербестігін өркендету.

7. Үлгерімі төмен және дарынды оқушылармен саралап деңгейлеп оқыту жұмысын жетілдіру.

К.Д.Ушинский айтқан: «Мұғалім - өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды, ізденуді тоқтатқан да оның мұғалімдігі де жойылады». Демек, ұстаздар үздіксіз ізденіп, өз білімін үнемі жетілдіріп жаңа педагогикалық әдіс-тәсілдерді қолданып отырса ғана өзінің кәсіби шеберлігін арттырады.

Зерттеу бөлімі

Біздің мектепте мұғалімдердің біліктілігін жетілдіру екі бағытта жүргізіледі:

1. Мұғалімнің кәсіптік жұмысының мәнін үйлесімді өзгерту, күтілетін нәтижеге жету үшін оқу үрдісін шығармашылықпен үйлестіру.

2. Білім беру арасында мұғалімнің зерттеушілік бағыттағы қызметін күшейтуге байланысты мұғалімнен кәсіби біліктілікті кеңейтуді талап ету.

Біліктілікті арттырудың негізгі аспектілері:

1. Қызметтік (Мақсаты, міндеті, жұмыс мазмұны, формасы, әдістер және нәтижесі)

2. Мазмұндық (Әдістемелік ғылыми-теориялық білімді практикада қолдана білуге жағдай туғызу).

3. Басқарушылық (Талдау, жоспарлау, ұйымдастыру, бақылау, танып-білу).

Осы 3 аспект бойынша біліктілігін жетілдірген маман өз қызметіне жоғары талап деңгейінде қарайтыны белгілі.

Біліктілік арттыру жүйесінде педагогтардың оқу қажеттіліктері нақты білімнің мәнін түсінуге, соның нәтижесінде өзіндік іс-әрекетке енуге және жеке өміріндегі тәжірибені жетілдіру мақсаттарына байланысты қалыптасады.

Мұғалімдердің біліктілік арттыру курстарының деңгейі

Оқу жылы	Өз пәні бойынша курстан Пайыздық көрсеткіш өткендер Пайыздық көрсеткіш	Инклюзия курсы Пайыздық көрсеткіш	Менеджерлік курс Пайыздық көрсеткіш	Халықаралық саны
2022-2023	100%	80%	60%	1
2023-2024	100%	83%	100%	3
2024-2025	100%	100%	100%	

Мұғалімдерге 3 жылда өз біліктілігін арттыруда үнемі қолдау көрсетіліп отырады. Осы заманғы мұғалім оқуға үлкен потенциалдық мүмкіндіктермен келеді. Ежелгі грек материалісі, философ Демокрит айтқандай, «Еңбек үздіксіз үйренгендіктің арқасында жеңілдей түседі».

Мұғалімдерді әдістемелік көмек көрсетуде 3 топқа бөлдік:

Бірінші, бірқатар мұғалімдердің бірер пәнді оқытуды жақсы меңгеріп, сабақта ұтымды әдістер арқылы елеулі нәтижеге қолы жетіп жүрсе, бірқатары барлық пәндерден солай. Осылардың қайсысы да өз жұмысына сын көзбен қарап, оқығанын, білгенін, көргенін шығармашылықпен дамыта, оқушы білімінің деңгейіне, даму дәрежесіне қарай жетілдіре қолданады.

Екінші, бір топ мұғалімдерге баспасөзде жарияланып, баспалардан шығып жататын методикалық еңбектерді саралап, өз лабораториясында қорытып – қолдану белсенділігі жетіспейді, олардың біразына жаңалыққа тосырқай қараушылық, кейде жете мән бермеушілік психологиясы тән.

Үшіншіден, мұғалімдердің енді бір тобы өздерінің жұмыстарына теориялық жағынан да, методикалық жағынан да талдау жасай білмегендіктен, өзінің де, өзгенің де шығармашылық өсу деңгейін мөлшерлей алмайды.

Мұғалімнің өз ізденісі, толғанысы, іштей ширығуы болмаған соң, бойдағы белсенділік келіп, тың пікір тумады.

Практикалық қолдану

Кез келген мектептің білім сапасын арттырудағы туындайтын кейбір проблемалардан шығу үшін: нәтижеге бағытталған жалпы орта білім беруде мұғалімнің кәсіби біліктілігін дамытуды талап етеді. Әрбір мұғалімнің кәсіби дайындық сапасына қойылатын талап немесе кәсіби теориялық білімі мен практикалық біліктілігі – кәсіби шеберлігінің сапасы ретінде қаралады.

Қазіргі таңда пән мұғалімдері өзінің озық тәжірибесін таратуда авторлық жұмыс, әдістемелік көмекші құралдар құрастыруда жылдан-жылға саны артып келеді. Мысалы:

Оқу жылы	Жалпы қатысқандар	Қалалық	республикалық
2022-2023	3	3	
2023-2024	12	9	
2024-2025	25	20	2

Бұл көрсеткіш соншалықты жоғары болмаса, мұғалімдердің кәсіби деңгейін көтерілгенін көрсетеді.

Мұғалімдердің үздіксіз дамуы оқыту сапасының арта түсуіне әсері мол. Бұл орайда, ұжымда кәсіби даму мақсатындағы шаралар мен байқауларға қатысу дағдысы қалыптасқан. 2024-2025 оқу жылында мектебіміздің география пәні мұғалімі Киргизбаева Баян Даутбаевна – Республикалық «Үздік педагог» конкурсының жүлдегері атанды.

Мұғалімдердің кәсіби конкурстарға қатысу деңгейі

Оқу жылы	Жалпы қатысқандар	Қалалық	республикалық	Халықаралық
2021-2022	23	20	3	
2022-2023	22	18	4	1
2023-2024	54	28	24	3

Мектеп мұғалімдері кәсіби байқауларға белсенді қатысады. Оқу-ағарту министрлігі бекіткен арнайы тізімге орай, мұғалімдердің кәсіби байқауларға қатысуын, дайындықтарының сапасын директордың бейіндік ісі жөніндегі орынбасары бақылап отырады.

Мектебіміздің ұстаздары мына мәселелерге баса назар аударады:

1. Пән сабақтарында шығармашылық сипаттағы тапсырмаларды іріктеу, орындау, талдау жұмыстарын жүйелі жүргізуге;
 2. Дарынды оқушылардың білім деңгейі мен олардың өз мүмкіндіктерін пайдалану көрсеткішін арнайы әдістемелер бойынша жүйелі түрде тексеріп отыруға;
 3. Сабақтан тыс мезгілде жүргізілетін жұмыстарға - пәндік олимпиада, ғылыми конференцияға, интеллектуалдық турнирлер мен шығармашылық байқауларға дайындық жұмыстарын жыл бойы жоспарлы жүргізуге;
- Ал енді бұл мақсаттармен міндеттердің нәтижесі дарынды оқушымен жұмыстағы өткізілетін пән олимпиада жетістіктерінен байқалатыны белгілі.

Өткен оқу жылында мектептен барлығы 276 оқушы түрлі қалалық, республикалық конкурстар мен ғылыми жобаларға, пәндік олимпиадаларға қатысып, жүлделі орындарға ие болды.

Дарынды оқушылармен жұмыс нәтижесі

Оқу жылы	Аудандық	Қалалық	Республикалық	Халықаралық	Барлығы
2021-2022	34	140	40	10	224
2022-2023	33	142	44	19	238
2023-2024	57	139	50	30	276

Ұсыныстар:

Ұлы ойшыл Плутарх кезінде былай депті: "...Көптеген табиғи талант дарынсыз ұстаздардың кесірінен жойылып кетеді. Олар дарынның табиғи құбылысына терең бойлай алмай, тұлпарды есекке айналдырып құртып тынады". Міне, ұстаз осындай келеңсіздікке жол бермеуіміз керек.

Зерттеуімізді қорытындылай отырып, мұғалімнің кәсіби дамуын жетілдіру үшін келесі 4 ұсынысты ұсынамын.

1. Үздіксіз білім алу және біліктілікті арттыру
 - о Педагогикалық курстарға, вебинар, конференцияларға қатысу.
 - о Замануи оқыту әдістерін, жаңа білім беру технологияларын меңгеру,
2. Тәжірибе алмасу және кәсіби қауымдастыққа қосылу
 - о Әріптестермен тәжірибе бөлісу, шеберлік сыныптар беру
 - о Халықаралық және жергілікті педагогикалық қауымдастықтарға мүше болу.
3. Цифрлық дағдыларды дамыту
 - о Онлайн платформалар мен жасанды интеллекті сабақта қолдана алу
 - о Сандық ресурстарды сабақ барысында тиімді пайдалану.
4. Рефлексия және өзін-өзі дамыту
 - о Оқытудағы жетістіктерді талдау.
 - о Оқушылардан, әріптестерден кері байланыс алып, оны жұмыста қолдану.

Қорытынды

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты - бәсекеге қабілетті маман дайындау. Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі - мұғалім. Ізденімпаз мұғалімнің шығармашылығындағы ерекше тұс - оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау - әр мұғалімнің борышы. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар : бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі.

Әрине, артқарылған істер аз емес. Дегенмен, әлі де болса бізді ойландыратын, толғандыратын істер жетерлік. Атап айтқанда, олар – білім сапасын арттыру, оқушылардың біліміне, ойлау қабілетіне сай деңгейлеп оқыту, ғылыми-ізденіс қабілеттерін қалыптастыру, т.с.с.

Өйткені, ХХІ ғасыр- білімділер ғасыры. Ендеше бізге ой өрісі жоғары дамыған, зерделі, жан-жақты парасатты ұрпақ керек екенін бір сәтте естен шығармағанымыз жөн.

Пайдаланған әдебиеттер:

- 1.Бейсенова, Г. Б. Мектептегі әдістемелік жұмыстарды ұйымдастыру / Г. Б. Бейсенова. – Алматы: Қазақ университеті, 2019.
- 2.Жұмабаева, С. Ж. Әдістемелік менеджмент негіздері: теория мен практика / С. Ж. Жұмабаева. – Астана: Фолиант, 2020.
- 3.Құдайбергенова, Н. А. Мектептегі педагогикалық менеджмент / Н. А. Құдайбергенова. – Алматы: Білім, 2018.
- 4.Нұрсұлтанова, С. Р. Мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыру / С. Р. Нұрсұлтанова. – 2-ші басылым, толықтырылған. – Алматы: Қазақ педагогикалық баспасы, 2017

АБАЙДЫҢ ҚАРАСӨЗДЕРІНДЕГІ ДАНАЛЫҚ ОЙЛАР

Жансеитова А.Ә.
Астана қаласы, №93 мектеп-лицей,
қазақ тілі мен әдебиет мұғалімі

Аңдатпа Мақалада қазақтың ұлы ақыны Абай Құнанбайұлының қарасөздеріндегі философиялық ойларын талдаймыз. Абайдың қарасөздері ешкімге ұқсамайтын мораль, өсиет, толғау тәрізді көркем сөздің түрі. «Ғаклия» деп аталатын бұл шығармасында Абай өзінің оқырмандары мен әңгімелесіп, жүздесіп, кеңесіп отырған ойшыл ұстаз түрінде көрінеді. Абай қара сөздеріндегі негізгі ортақ тақырып адам бойындағы адамгершілік, азаматтық, тазалық, ақтық жөніндегі тәрбиелі ойлар айтылады.

Мақала кіріспеден басталып, Абайдың қарасөздеріндегі ойларын талдап талдап, өмірмен байланыстырады.

Мақаланың қорытындысында өзіңді танығың келсе, Абайды оқу ұсынылады. таңырқа!

Бұл мақала педагогтарға, оқушылар мен студенттерге Абайдың қарасөзін терең түсініп, Абайды оқуға қызығушылық танытатын кез келген адамға арналған.

Кілттік сөздер. Қарасөз, адам, адами құндылық, заман, қоғам, өмір, дүние, ақыл, ғылым, қайрат, жүрек, Абайды оқу.

Кіріспе. Абай – бүкіләлемдік тақырып. Абай – адамзаттың бүгінімен ертеңі. Ұлы ойшыл дүниетану мен философиялық көзқарастарында адами болмысты ерекше атап өткен. Бала тәрбиесінде өзіндік орын алатын ойларымен елді елең еткізді. Абай руханияты – бізге саралалап, даралап берілген жол. Білім мен ғылымның жолы. Білімді болғанмен де, тәрбие-тағылымды қатар алып жүрмесе, білімнің де жолы қысқа деп атап кеткен. Ғылымға ден қою үшін өзін-өзі тани білуге, ғылымның мәні зор. Адами құндылық – Абайдың алғы шарты. Өзіне үңілу, өзін бағалай білуге, өзін өзгелерге сыйлата білу, өзіне-өзі есеп беруге ғұлама үлкен мән береді.

Абайдың бар болмысы, адами құндылықты қадірлеуі елді таңғалдырды. Бізге Абаймен әлемге танылу керек. «Абай» десе – «қазақ», «қазақ» десе – «Абай» деп танылуға жету керек. Мектеп бағдарламасында Абайды оқытудың жолдарын бір жүйеге жинақтау, саралау, дәріптеу – міндетіміз.

Абайдың нақыл сөздері көңілге қонымды, тілге жеңіл, терең ойлы, астарлы әрі мағыналы. Көркемдік ерекшеліктері бай мұра. Әр нақыл сөздері адамның жан дүниесіне ұғымды, мағыналы, тәрбиелік мәнге ие.

Хәкімнің нақыл сөздері өлеңдері мен қара сөздерінде көптеп кездеседі.

Иә, Абай – адамды рухани азықтандыратын сөздерді жазған ақын. Нақыл сөздеріне ерекше мән беріп үңілсеңіз, айтары терең астарлы ой, шешуі жоқ жұмбақтай.

Абай даналығы. «Адам баласына адам баласының бәрі – дос», «Әкесінің баласы – адамның дұшпаны, адамның баласы – бауырың». Міне, Абайдың даналығы – осында. Бірлікті, біртұтас болуды, Абай о баста көздеген. Тек әке шеңберінен жүргеннен азамат болу қайдан? Адамға құрмет етіп, азамат болуды Абайдай айтқан ақын жоқ...

Абай достық тақырыбында бәрін бірдей көреді, бөле жармайды, руға жүзге бөлмейді, ұлтқа, ұлысқа бөлмейді. Абай – мәңгілік тақырып. Оның мәңгілігі: Абайдың татулық пен бірлігі еді.

Абай қарасөздері – терең ойлы, мағыналы сөздер. Ішінде астарлы, мағыналы

сөздерге бай. Заманағымына, толқын болып, оқығанда көкірегіңашылады. Ақиқатты, шынайы болмысты о бастан аңғарған Абайдың данышпан, дара тұлға екені қарасөздерінен анық байқалады. Қоғамдағы әлеуметтік жайларды да ой елегінен өткізген. «Адамзаттың бәрін сүй...» деп гуманистік көзқарасымен елең еткізді. Адам, қоғам, заман осылар Абайдың басты тоқталған тақырыбына айналған. Одан соң дін, ақиқат, пенде. Міне, жеке тоқталып, жеке талдау жасаған. Қарап отырсақ, түбіне үңілсек, Абай зерттеген, зерделеген мол мұра қалдырған. Ғылым, білім, ұстаз. Бәрін тоқсан ауыз сөзбен дестелеп, саралап, қарасөздерінде ерекше назар аударды.

Хәкім Абай даналық сөздерін өзі халқымен сырласып жатқандай жазып, жеткізген. Расында солай. Қарап отырсаң Абайдай философты өзі емес, өзгенің жайы көп толғандырған. Әрбір қарасөзі – таптырмас ақыл, насихат. «Алла тағала – өлшеусіз, біздің ақылымыз – өлшеулі» отыз бірінші қарасөз.

Бұл сөзде «өлшеусіз» деген сөз шексіз деген мағынаға ие. Неге біздің ақылымыз өлшеулі? Ақыл – адамның жол бастаушысы. Ақылды адам жолынан адаспайды. Адам аз ғана ғұмыр кешеді. Сол ғұмырда шексіз Алланың ғибратына бас иген – адаспас. Пендесі – бас исе, Алланың берері көп.

«Бағың өскенше тілеуіңді ел де тілейді, өзің де тілейсің, бағың өскен соң, өзің ғана тілейсің» дейді отыз жетінші қарасөзінде.

Бақ – сор кейде мұң әкеледі. Неге бағың өскенше ел тілейді? Бұл жерде сені қолдап, демеуші болатындар болғанымен де, бағың жанып жұлдызың жарқырағанда, көре алмайтын дұшпандар да табылады. Көре алмастық, іштарлық, аяқтан шалатын жаулармен күресесің. Бағыңның жанғаны – дұшпаныңның болғаны. «Бағың өскен соң, өзің ғана тілейсің» дегені ше? Сол бақты көтеретіндей ақыл керек, иман керек. Ол мақтан қуып кетпеді меңзегені.

«Ағайынның азары болса да, безері болмайды» отыз тоғызыншы қарасөзінде. «Ағайынның азары» дегені – араздасуы да, «безері» дегені – «безбейді, кетпейді» дегені. Ағайын барлық жақсылық пен жамандықты, қуаныш пен қайғыны бірге бөліседі. Қандай қиыншылық болса да, бірге көтереді?! Ағайынның арасына түсу – қателік. Бір анадан туған соң, бір бүтін жан болып бірінен-бірін айыру, араздастыру мүмкін емес.

«Көкірек толы қайғы кісінің өзін де билетпейді, бойды шымырлатып, буынды құртып, я көзден жас боп ағады, я тілден сөз болып ағады» дейді бесінші қара сөзінде. Бұл жерде қайғы кісінің жүрегін жаралайды, ауыртады. Қайғыны көтеру оңай емес. Бойды шымырлатады: жандүниеңе әсер етеді, буынды құртып-сезіміңе әсер етеді, көзден жас болып ағады: жылатады, я тілден сөз болып аққаны: өлең шығару, я болмаса, естелік жазу, әңгімелеу. Осының бәрі қайғы көрген кісіге оңай емес. Қайғы сезімді де билейді, жүрекке де әмірін жүргізеді.

«Өзімшілдік – адамды бұзатын пиғыл» дейді отыз сегізінші қарасөзінде. Өзімшілдік – тек өзінікін дұрыс санайтын, елмен санаспайтын жан. Өзгенің пікіріне құлақ аспайтындар. Өзін мақтайтындар. Өзімшіл адам өзгемен санаспайды. Пиғыл-ниет деген мағына береді.

«Дүние бірқалыпты тұрмайды, адамның қуаты, ғұмыры бірқалыпты тұрмайды» дейді жиырмасыншы қарасөзінде. Иә, дүние-заман өзгереді, адам өзгереді, қоғам өзгереді. Заманына қарай адамы жас кездегідей адамның ойы ұшқыр, қырағы болады. Әрнәрсеге ынтасы, зейіні ерекше болса, қартайғанда өткен өміріңнен сабақ аласың. Ғұмыры – өмірі, өміріңде маңдайға жазылғанын көресің, ертең не болатынын болжау қиын.

«Ненің қызығын көп іздесең, соның күйігін бір тартасың» деп жазады қырық үшінші қарасөзінде. Әрине, нені үйренгің келсе, қызығып соңына түсесің. Үйренесің, іздесең табасың. Бірақ бұл іздегенге табылып, жүгірген жете қоярлық шаруа емес. Бар болса қадірлей алмайсың, жоқ болса ізгенің күйік болады.

«Адамшылықтың алды – махаббат, ғадәлет, сезім» дейді хәкім қырық бесінші қарасөзінде. Адамшылық – адамгершілік деген мағынаны береді. Адамшылық – адам болғаның, азамат болғаның. Неге «адамшылықтың алды – махаббат?» Махаббат – сүю, жақсы көру, шын жан-тәніңмен берілу. Ғадәлет сезім – әділет дегені емес пе? Абайдың айтпақ ойы екіжүзді болмау, шынайы болмысты жеткізген.

«Жүрген кісі өзі де есті болады» дейді он тоғызыншы қара сөзінде Абай.

Неге жүрген кісі өзі де есті болады? Бұл жерде жүргені-көргені, яғни көпті білгені. Қазақта «көпті көргеннен сұра» деген мақал бар емес пе? Есті – саналы, естияр. Көп жерді араласаң, көзің ашылады, көкірегің ашылады. Өзің білмегенді өзгеден үйренесің. Көпті көрген көреген болады. Міне, қандай ғанибет десеңші?!

«Мал жұтайды, өнер жұтамайды» дейді отыз үшінші қарасөзінде. Мал – бір жұттық, бір жұт болса, болды емес пе? Ал өнер – мәңгілік. «Өнерлі өрге жүзеді». Өнер ғасырдан-ғасырға мұра болып қалады.

«Білім-ғылымды көбейтуге екі қару бар адамның ішінде: бірі – мұлахаза (ойлау, пікір алысу), екінші – берік мұхафаза» (сақтау, қорғау) дейді ойшыл отыз екінші қарасөзінде. Иә, бізге екеуі де керек. Адам өзі білгенін өзгелерге үйретіп, шәкірт тәрбиелеу керек. Өзінің білгенін өзгелермен бөлісіп пікір алысуда, өзінің емес өзгенің пікірін тыңдағанда, дұрыс пен бұрысты ажыратады. Екінші – сақтау, қорғау. Білім-ғылымды бөлісу бір бөлек, ал оны сақтау, қорғау – мұра ету, мирас ету керек. Сондықтан да «білімділердің айтқаны – жазып кеткен хатпен тең».

«Адам баласының ең жаманы – талапсыздық» дейді қырық төртінші қарасөзінде. Талап – үйренуден, талпыну – құлшыныстан. Егер қызықпаса, талпынбаса, үйренуден қоймаса – бәрі бекер. Білем-білсем деген талап емес пе? «Ешнәрсе талпынбаса, үйренбесе, қызықпаса – талапсыздық» деп бірауыз сөзбен түйген. Иә, талпынған адам мұратына жетеді.

«Адам баласы жылап туады, кейіп өледі» төртінші қарасөз. Дүниеге келгенде адам жылап туады, ол Алланың құдіреті ғой. Сәбиді «періште» дейміз. Ол дүниенің ақыретін, азабын сезеді. Кею – өкіну. Неге өкінеді? Өмір жолы, әр тармақтан тарау алған соң, адам күнәға батады. Жіберген қателіктеріне өкінеді. Әрине, ол – өкініш.

«Дүниеде ешнәрсе баянды емес, жамандық та өтеді» дейді отыз жетінші қарасөзінде. Баянды – тұрақты емес мағынада. Басыңа түскен қайғы да өтеді. Бір күн бір күнге ұқсамайды. Әр күннің тағдырға жазуы бар. Жамандыққа қайғыру бекерге. Қайғы өтеді.

Қорытынды. Абайдың қара сөздері 1890 жыл мен 1998 жылдар арасында жазылған. Жалпы саны 45 және оның әрқайсысы өз алдына жеке шығарма. Абайдың қара-сөздері ешкімге ұқсамайтын мораль, өсиет, толғау тәрізді көркем сөздің түрі. «Ғаклия» деп аталатын бұл шығармасында Абай өзінің оқырмандары мен әңгімелесіп, жүздесіп, кеңесіп отырған ойшыл ұстаз түрінде көрінеді. Абай қара сөздеріндегі негізгі ортақ тақырып адам бойындағы адамгершілік, азаматтық, тазалық, ақтық жөніндегі тәрбиелі ойлар айтылады.

Он жетінші сөзінде Абай адамның жан-жақты, толық саналы болу үшін адамды адам етіп өсіретін ақыл, ғылым, қайрат, жүрек бәрі бірдей болып, тең табыссын деп та-

лап қояды.

Қазақтың басын қосу Абайдың арманы еді. Қазақпен күйініп, қазақпен сүйсініп, сырласып отырғандай. Абайдың қара сөздері – әлемді таңқалдыруда. Абай қарасөздерінде қазіргі заманды жазып кеткен, көрген еді. Әрбір қарасөзі біз үшін құнды шығарма. Қарасөздерінде: адам, заман, қоғам. Осы үштікті ұштастыра білген. Адам кінәлә ме? жоқ заман ба, әлде қоғам ба? Абай ерекше сырласып сыр ақтарып отырды. Егер адам өзін-өзі түземесе, өзгені түзеуі екіталай дейді. Көбіне, заман дегенмен заманды адам билемек. Олай болса, қоғам десек қоғамды адам түземек.

Абай өз заманында әлеуметтік мәселелерге көп көңіл бөліп, толғанған. Ел билеуі не Абайдың! Әрине, елге сая болу, елге қамқор болу, елге қорған болу. Абай халықты оятуды көздеген. Көкірегі ояу, көзі ашық болса, білімді болса... Абай адамгершілікті, байлықты көздеген.

Абай баланы жастан тәрбиелеуге үлкен мән береді. Ақыл мен білім теңдесе жоқ, ғылымға жетелейтін жол екенін жазған. Абай қара сөздеріне жеке тоқталып зерттеу, зерделеу керек. Түгел сөздің түбі бір десек, қорыта келгенде, Абай әлемі – бір тағылым. Абаймен әлемге танылуымыз керек. Абайдың әрбір қарасөздеріне бір кітап шығару, зерттеу, зерделеу әлі де жалғаспақ. Көңілге түйер ойымен көңілді ашар сезімге бой алдырар бір әлем бар. Ол-Абай әлемі. Абай – адамның жандүниесінің сарайы. Абай – өз заманында тұлға болып қалыптасқан, бір мектеп болып шәкірт тәрбиелеген, ұлы ұстаз. Біздерге өшпес, өлмес мұра қалдырған, ұлы ойшыл. Өзіңді танығың келсе – Абайды оқы, таңырқа!

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Абай. Энциклопедия. — Алматы: «Атамұра», 1995.
2. Совет-Хан Ғаббасов «Ұрпақ тәрбиесінің жаңа ілімі», Алматы: Алматыкітап, 2014.
3. Г.Т.Қажиева, Б.А.Қағазов, «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы негізінде мектептегі тәрбие жұмысы мазмұнын жаңарту жолдары: Әдістемелік нұсқаулық – Алматы, 2016.- 70 бет
4. Б.А.Қағазов Деңгейлік курс бағдарламасы түйінді идеяларының әліппесі: – Алматы: ББЖ ҚБАРИ, 2015. – 46 бет
5. Әуезов М.О. Абай Құнанбаев, Алматы, 1967, 389 б.
6. Әлімқұлов Т. Жұмбақ жаң, Алматы, 1993, 221 б.
7. Жұбанов І. Шығармалар мен естеліктер, Алматы, 1990, 206 б.
8. Мүсірепов қ. Әдебиет – кәсіп емес, өнер, Алматы, 1987
9. Бердібай Р. Жұлдыздар жарығы, Алматы, 2000, 246 б.
10. Салғараұлы І. Таным баспалдақтары, Алматы, 1993, 118 б.
11. Сүйіншәлиев Х.Ж. Абайдың қарасөздері, Алматы, 1956, 150 б.
12. Ісімақова А. Қазақтың көркем прозасы, Поэтика, жанр, стиль. Алматы, 1998, 392 б.
13. Мырзахметов М. Абайтану тарихы, Алматы, 1994, 191 б.

ФИЗИКА САБАҒЫНДА PISA ФОРМАТЫНДАҒЫ ТАПСЫРМАЛАР

Мархамед Бекболат.

Астана қаласы әкімдігінің «73 мектеп-лицей» ШЖҚ МКК

Аңдатпа: Бұл мақалада физика сабағында оқушыларға PISA форматындағы тапсырмалар қарастырылады. PISA форматындағы тапсырмалар – оқушының алған білімін өмірлік жағдайларда қолдана білу қабілеті. Оқушылардың физикалық білімдерін күнделікті өмірде қолдану, олардың логикалық ойлау қабілетін, тәжірибелік дағдыларын және ғылыми танымын дамытуға негіз болады. Мақалада оқытудың белсенді әдістері, мысалдар арқылы түсіндіру, зертханалық жұмыстар және ойын тәсілдерін қолдану қарастырылады. Автор PISA форматындағы тапсырмалардың тиімді жолдарын ұсынып, тәжірибеден алынған нәтижелерді талдайды.

Кілт сөздер: физика, PISA тапсырмасы, оқыту әдістері, зертханалық жұмыс, дағдылар.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесі оқушылардың тек теориялық білімін жетілдірумен шектелмей, олардың PISA форматындағы тапсырмалар орындауына ерекше мән береді. – PISA форматындағы тапсырмалар бұл оқушылардың алған білімін өмірлік жағдайларда тиімді қолдана білу қабілеті. Бұл ұғым қазіргі заманғы педагогикада маңызды орын алып, білім берудің басым бағыттарының бірі ретінде қарастырылады. Әсіресе, физика сабағында PISA форматындағы тапсырмалар орындау ерекше орын алады, өйткені физика күнделікті өмірде кездесетін көптеген құбылыстар мен процестерді түсіндіруге негіз болады.

PISA форматындағы тапсырмалар – қазіргі заманғы білім берудің негізгі мақсаттарының бірі. Ол оқушылардың алған білімін шынайы өмірде қолдана білуін қамтамасыз етеді. Бұл ұғым алғаш рет ЮНЕСКО және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының (OECD) зерттеулерінде қарастырылып, білім беру жүйесінің басты көрсеткіштерінің бірі ретінде ұсынылған. PISA форматындағы тапсырмалар оқушылардың өмірлік дағдыларын қалыптастыруға, олардың логикалық ойлау қабілетін дамытуға, және дербестікке тәрбиелеуге тікелей әсер етеді. Бұл бағытта әлемдік және қазақстандық ғалымдар маңызды зерттеулер жүргізіп, оның білім беру процесіндегі рөлін атап өткен. Педагогика саласының классиктерінің бірі Джон Дьюи білімнің тек теориямен шектеліп қалмауы керек екенін, оның тәжірибемен ұштасуы маңызды екенін айтқан. Ол білім беру жүйесінің негізгі міндеті – PISA форматындағы тапсырмалар оқушыны белсенді тұлға ретінде тәрбиелеу екенін атап көрсетті. Бұл тұжырым қалыптастырудың негізі ретінде қарастырылуы мүмкін. Қазақстандық PISA -2009 халықаралық зерттеуіне тұңғыш рет 15-16 жастағы оқушылардың білім сапасын анықтау үшін дәйекті ақпарат алу мақсатында қатысты. Еліміздің 2011 жылы өткен халықаралық PISA -2012 апробациялық зерттеуіне, 2012 жылы сәуір айында болған PISA -2012 негізгі зерттеуіне қатысуы, өзін-өзі дамытуды максималды түрде іске асыруы мен мен қоғам өмірінде орынды қатысуы үшін өздігінен іздену, талдау жасау, құрылымдау, ақпараттытарды дұрыс пайдалауға мүмкіндік береді. Оқушылардың алған білімін өмірде қолдану дағдыларын дамыту арқылы олардың жеке тұлғалық өсуіне ықпал етудің маңыздылығын зерттеген. PISA форматындағы тапсырмалар оқушылардың күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешу қабілеттерін қалыптастырады. Мысалы, физика пәнінде Гаусс теоремасының мәнін түсіну, тұрмыстық техника қауіпсіздігін түсіну немесе қозғалыс заңдарын көлік қозғалысын тиімді пайдалану тұрғысынан қарастыру

оқушылардың білімін тәжірибемен байланыстыруға мүмкіндік береді. Дүниежүзілік білім беру зерттеулері (PISA) көрсеткендей, жоғары деңгейлі PISA тапсырмаларын орындайтын оқушылардың әлеуметтік және экономикалық табыстылығы жоғары болады. Қазақстанда PISA форматындағы тапсырмаларды орындау бағдарламасы 2009 жылдан бері жүзеге асырылып келеді. Бұл бағдарламаның мақсаты – оқушылардың тек білімді меңгеруі ғана емес, оны тәжірибеде тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Физика пәнінде зертханалық жұмыстар мен практикалық тапсырмаларды енгізу – осы бағыттағы маңызды қадамдардың бірі. Мысалы, зертханалық тәжірибелер барысында оқушылар өздері қорытынды шығарып, алған білімдерін өмірде қолдану мүмкіндіктерін көреді. PISA форматындағы тапсырмалар оқушыларды тек білімді игеруші ғана емес, оны қолданушы және қоғамның белсенді мүшесі ретінде қалыптастырады. Бұл қасиеттер олардың өмірге бейімделуіне, болашақта табысты болуына және күрделі мәселелерді шешуде белсенділік танытуына жағдай жасайды.

Физика сабағында PISA форматындағы тапсырмаларды үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады. Зертханалық жұмыстар, жобалық оқыту, проблемалық оқыту және интерактивті технологиялар – оқушылардың танымдық белсенділігін арттыратын және олардың білімін өмірде қолдануға мүмкіндік беретін негізгі құралдар. Зертханалық жұмыстар оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда маңызды рөл атқарады. Бұл әдіс арқылы оқушылар теориялық білімдерін тәжірибе арқылы нақтылап, оны практикада қолдану мүмкіндігін алады. Мысалы, қозғалыс заңдарын зерттеу, жарықтың сынуы немесе электр тізбегін құрастыру бойынша тәжірибелік тапсырмалар оқушылардың ғылыми көзқарасын қалыптастырып, олардың логикалық және аналитикалық ойлау қабілетін дамытады. Жобалық әдіс оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға және зерттеушілік дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бұл әдіс аясында оқушылар өз бетінше зерттеулер жүргізіп, физикалық құбылыстарды талдай алады. Мысалы, энергияны үнемдеу немесе баламалы энергия көздерін зерттеу жобалары оқушылардың физикалық білімін өмірлік жағдайлармен байланыстыруға мүмкіндік береді. Проблемалық оқыту әдісі оқушыларды белсенді ойлануға, күрделі мәселелерді шешуге және өз білімін қолдануға ынталандырады. Бұл әдісті қолдану оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамытып, олардың дербес шешім қабылдауына ықпал етеді. Физика сабақтарында бұл әдіс нақты мәселелерді шешуге бағытталған тапсырмалар беру арқылы жүзеге асады. Интерактивті технологиялар қазіргі заманғы білім беру процесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Физика сабағында интерактивті тақталар, виртуалды зертханалар және мультимедиялық ресурстарды қолдану оқушылардың оқу материалын тереңірек меңгеруіне мүмкіндік береді. Мысалы, физикалық құбылыстарды визуализациялау оқушылардың түсіну деңгейін арттырады және олардың пәнге деген қызығушылығын оятады.

Физикалық білімді күнделікті өмірмен байланыстыру – PISA форматындағы тапсырмалардағы ең маңызды бағыттардың бірі. Физика – бұл тек ғылыми формулалар мен заңдылықтарды түсіну ғана емес, сонымен қатар өмірдегі нақты құбылыстарды дұрыс түсінуге және оларды тиімді шешуге көмектесетін пән. Оқушылардың физика сабағында алған білімін күнделікті өмірде қолдануы олардың логикалық ойлау қабілетін арттырып, өмірлік дағдыларын жетілдіреді. Мысалы, электр энергиясын үнемдеу мәселесін талқылау оқушылардың энергия көздерін тиімді пайдалануын үйретеді. Оқушыларға электр қуатын пайдалану тиімділігі туралы тапсырмалар беру арқылы оларды энергияны үнемдеу шараларын ойлауға және ұсынуға ынталандыруға болады. Мысалы,

тұрмыстық техникада энергия тұтыну көрсеткіштерін талдау арқылы оқушылар энергияны үнемдеу технологияларын қолдануды үйренеді. Бұл тек физикалық білімді ғана емес, сонымен қатар экологиялық сана-сезімін қалыптастырады. Тұрмыстық техниканың тиімділігін бағалау – оқушыларға физиканың күнделікті өмірде қалай жұмыс істейтінін көрсетудің тағы бір жолы. Мысалы, тоңазытқыштың, кір жуғыш машинаның немесе микротолқынды пештің жұмыс принципін талдау барысында оқушылар энергияны сақтау, жылу алмасу және электр тізбегінің құрылымын жақсырақ түсінеді. Бұл тапсырмалар олардың тек теориялық білімін кеңейтіп қана қоймай, тұрмыстық техниканы тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл тапсырмалар оқушылардың танымдық қызығушылығын арттырып, физикалық құбылыстардың шынайы өмірде маңызды екенін түсінуге көмектеседі. Көлік қозғалысының физикалық аспектілерін зерттеу – оқушылардың білімін өмірлік жағдайларға қолданудың тағы бір тиімді тәсілі. Мысалы, жылдамдық, үдеу және қозғалыс траекториясы туралы тапсырмалар арқылы оқушылар көлік құралдарының қозғалысын түсініп, жол қозғалысы ережелерін ғылыми тұрғыда түсінуге үйренеді. Сонымен қатар, бұл тапсырмалар арқылы оқушылар физикалық заңдардың көлік қауіпсіздігіне қалай әсер ететінін анықтай алады. Бұл өз кезегінде олардың көлік жүргізу мәдениетін дамытуына және қауіпсіздік шараларын сақтауға ықпал етеді. Ғалымдардың пікірінше, білімді өмірлік жағдайлармен байланыстыру оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырып, олардың танымдық белсенділігін көтереді. Мәселен, американдық педагог Джон Дьюи оқытуды шынайы өмірмен байланыстырудың маңыздылығын атап өткен. Оның пікірінше, оқушылар білімді тек теориялық тұрғыда меңгеріп қана қоймай, оны практикада қолданып үйренуі керек. Қазақстандық педагогтар да бұл бағытты қолдай отырып, оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытуға арналған әдістемелерді ұсынады. Мысалы, Қ.Б. Жарықбаев физика сабақтарында оқушылардың шынайы өмірмен байланысты тапсырмаларды орындауы олардың ғылыми көзқарасын қалыптастыратынын атап көрсеткен. Бұл тәсіл оқушыларды білімді жай ғана жаттап алу емес, оны түсіну және қолдану қабілетін дамытуға бағыттайды. Оқушылар күнделікті өмірдегі мәселелерді ғылыми тұрғыдан талдай алса, олардың функционалдық сауаттылығы жоғары деңгейде қалыптасады. Мысалы, күнделікті өмірде электр құралдарының дұрыс жұмыс істеуін тексеру немесе энергияны үнемдеудің тиімді жолдарын ұсыну оқушылардың танымдық белсенділігін арттырумен қатар, олардың өмірге бейімделу қабілеттерін жақсартады. Осылайша, физикалық білімді күнделікті өмірмен байланыстыру оқушылардың ғылыми танымын қалыптастырып қана қоймай, олардың қоғамда белсенді әрі жауапты тұлға ретінде дамуына ықпал етеді. Бұл PISA тапсырмаларын орындаудағы ең тиімді және қажетті әдістерінің бірі болып табылады. PISA тапсырмаларын дамыту мәселесі көптеген педагогикалық және психологиялық зерттеулерде қарастырылған. Джон Дьюи білімді тәжірибемен байланыстырудың маңыздылығын атап өтіп, оқытудың белсенді әдістерін қолдануды ұсынған. Л.С. Выготский оқушының белсенді әрекеттері мен тәжірибелік іс-әрекеттері арқылы білімді меңгерудің маңыздылығын көрсеткен. Қазақстандық педагог-ғалымдар да PISA тапсырмаларын дамытуға арналған әдістемелерді ұсынуда. Мысалы, Қ.Б. Жарықбаев білім беру процесінде PISA тапсырмалары оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға ықпал ететінін дәлелдеген.

Қазіргі білім беру жүйесі оқушылардың PISA тапсырмалар орындауда инновациялық әдістердің қолданылуын талап етеді. Физика сабақтарында инновациялық тәсілдерді енгізу оқушылардың пәнге деген қызығушылығын оятып, олардың білім алу

процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Инновациялық әдістер оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытып, олардың алған білімдерін өмірде қолдануға мүмкіндік береді. Инновациялық әдістердің ішінде STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) бағытындағы тәсілдер ерекше маңызға ие. Бұл тәсіл ғылым, технология, инженерия, өнер және математиканы біріктіре отырып, оқушыларға кешенді білім береді. STEAM тәсілін қолдану арқылы физика сабақтарында оқушыларға күрделі проблемаларды шешуге бағытталған тапсырмалар беріледі. Мысалы, механикалық қозғалысты зерттеу барысында оқушылар инженерлік құрылымдарды құрастырып, олардың жұмыс принциптерін анықтайды. Бұл әдіс олардың теориялық білімін тәжірибемен байланыстырып, логикалық ойлауын дамытады. Ғалымдардың пікірінше, STEAM әдісін қолдану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, олардың шығармашылық әлеуетін де ашады. Американдық педагог және STEAM әдіснамасының негізін салушы Джон Хенрикс бұл тәсілдің оқушылардың пәндер арасындағы байланысты түсінуіне және оларды біріктіре отырып күрделі мәселелерді шешуіне ықпал ететінін атап көрсеткен. Қазақстандық педагогтар да STEAM әдісінің маңыздылығын ерекше атап өтеді. Мысалы, Қ.Б. Жарықбаев физика сабақтарында инженерлік жобалау элементтерін қолдану оқушылардың шығармашылық және ғылыми ойлауын қалыптастыратынын дәлелдеген. Физика сабағында STEAM тәсілін қолданудың тиімділігін нақты мысалдар арқылы көрсетуге болады. Мысалы, оқушыларға күн энергиясын пайдалану арқылы үй жылытудың тиімді жүйесін жобалау тапсырмасы беріледі. Бұл тапсырма барысында олар физиканың термодинамика және энергия көздерін үнемдеу саласындағы білімдерін қолданады. Сонымен қатар, оқушылар инженерлік дағдыларды меңгеріп, шығармашылық шешімдер іздейді. Мұндай тапсырмалар олардың тек функционалдық сауаттылығын арттырып қана қоймай, ғылыми танымын да тереңдетеді. PISA-ны дамытуда мұғалімнің рөлі ерекше маңызды. Мұғалім оқушылардың белсенділігін арттырып, оларды зерттеушілік және шығармашылық әрекетке ынталандырыуып отыруы қажет. Бұл үшін мұғалім сабақта әртүрлі әдістерді қолдануы керек, мысалы, топтық жұмыс, жобалық оқыту және проблемалық сұрақтар беру. Сонымен қатар, мұғалім оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін физикалық құбылыстарды күнделікті өмірмен байланыстырып түсіндіруі тиіс. Мысалы, энергия үнемдеу туралы сабақ барысында тұрмыстық техникадағы энергия тұтыну мөлшерін талдау сияқты тапсырмалар беру оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыруы мүмкін. PISA тапсырмаларын орындау барысында оқушылардың жетістіктерін бағалау маңызды рөл атқарады. Бағалау тек оқушылардың алған білімін тексеру құралы ғана емес, сонымен қатар олардың оқу процесіндегі белсенділігін арттыру әдісі болып табылады. Қалыптастырушы бағалау, өзін-өзі бағалау және өзара бағалау әдістерін қолдану оқушылардың жауапкершілігін арттырып, олардың оқуға деген ынтасын күшейтеді. Сонымен қатар, мұғалімнің кері байланысы оқушыларға өз жетістіктерін түсінуге және кемшіліктерін түзетуге көмектеседі.

Физика сабағында оқушылардың PISA тапсырмаларын орындау мақсатында 10-сынып оқушылары арасында тәжірибелік зерттеу жүргізілді. Зерттеуге 24 оқушы қатысты. Практикалық жұмыс 2024 жылдың ақпан айында өткізілді және оның мақсаты оқушылардың физикалық білімді күнделікті өмірде қолдану дағдыларын дамыту болды.

Зерттеу мақсаты мен міндеттері:

1. Оқушылар PISA тапсырмаларына сабақ барысында инновациялық әдістерді қолдану.
2. Физикалық білімді тәжірибелік тапсырмалар арқылы күнделікті өмірмен байланыстыру.

3. Оқушылардың зерттеушілік және логикалық ойлау қабілеттерін дамыту.
Сабақ барысында оқушыларға екі негізгі тапсырма берілді:

1. Гаусс теоремасы кез келген пішіндегі дененің өріс кернеулігін есептеуге мүмкіндік береді ме:

Оқушылар топтарға бөлініп, әр топ симметриялы және симметриясыз болса, Гаусс теоремасы орындалатынын талдады. Симметриялы жағдайларда (Мысалы, сфералық, цилиндрлік немесе плоскі симметриялы) өріс кернеулігін есептеу оңай. Егер дене күрделі пішінді болса немесе өріс симметриясыз болса, Гаусс теоремасын қолдану қиын болатынын, себебі өріс ағынын немесе жабық беттегі интегралды есептеу қажет болатынына көз жеткізді. Нәтижесінде оқушылар Гаусс теоремасын әр түрлі пішіндегі денелер үшін өріс кернеулігін есептеуге мүмкіндік беретінін, бірақ тек кейбір жағдайларда немесе белгілі бір симметрияларда есептеу жеңіл болатын білді. Бұл тапсырма олардың нақты түсінік қалыптастыруына ықпал етті.

2. Көлік қозғалысының тиімділігі:

Оқушылар қозғалыстың жылдамдығы, үдеуі және отын шығыны арасындағы байланысты зерттеді. Тапсырма ретінде берілген есептерді шешу арқылы оқушылар әртүрлі көлік құралдарының тиімділігін бағалады. Мысалы, жаяу жүру, велосипедпен жүру немесе көлік құралдарын пайдалану кезіндегі энергия шығынын салыстырды. Бұл олардың қозғалыс заңдарын күнделікті өмірмен байланыстырып түсінуіне көмектесті. Нәтижелер: Зерттеу барысында оқушылардың танымдық белсенділігінің артқаны байқалды. Оқушылардың 80%-ы тапсырмаларды дұрыс орындап, Гаусс теоремасының мәнін, энергияны үнемдеу және қозғалыс заңдарын түсінуде нақты нәтижелерге қол жеткізді. Сабақ соңында оқушылар өз зерттеулерінің қорытындысын ұсынды, бұл олардың презентация жасау және зерттеу нәтижелерін қорғау дағдыларын дамытуға ықпал етті. Өткізілген тәжірибелік сабақтар PISA тапсырмаларын дамытудың тиімділігін көрсетті. Оқушылардың білімді тәжірибеде қолдану қабілеті жақсарып, олардың физикаға деген қызығушылығы артты. Бұл әдіс оқушыларды тек теориялық білімді игеруге ғана емес, оны өмірде пайдалануға да ынталандырды.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, Физика сабағында PISA тапсырмаларын арттыру – бұл оқушылардың өмірлік дағдыларын қалыптастыруға және олардың алған білімдерін шынайы өмірде қолдануға үйретуге бағытталған маңызды міндет. Зертханалық жұмыстар, жобалық әдістер, интерактивті технологиялар және өмірлік жағдайлармен байланыстыру сияқты әдістерді қолдану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, олардың танымдық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, мұғалімнің белсенді әдістемелік жұмысы, оқушылардың жетістіктерін объективті бағалау және олармен тұрақты кері байланыс орнату PISA тапсырмаларын дамытуда шешуші рөл атқарады. Физика – бұл тек теориялық білім емес, сонымен қатар оқушылардың өмірлік тәжірибесін байытатын және олардың болашақта табысты болуына негіз қалайтын ғылым. Сондықтан PISA тапсырмаларын дамыту білім беру процесінің ажырамас бөлігі болуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Халықаралық оқушы қабілетін бағалау бағдарламасы. -Астана :2000.6-б
2. Сейітқали, А. Ж. Қазіргі білім берудегі инновациялық әдістер / А. Ж. Сейітқали. – Нұр-Сұлтан: Ұлттық баспа орталығы, 2019. – 320 б.
3. Ахметов, Ж. К. Физика сабақтарында оқушылардың зерттеушілік дағдыларын дамыту / Ж. К. Ахметов. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 196 б.

ШКОЛА, ГДЕ РОЖДАЮТСЯ ЗВЕЗДЫ: ПОЛВЕКА МУЗЫКАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА

**Директор Детской музыкальной школы
№2 имени Розы Баглановой Ли Владислав Владимирович**

Детская музыкальная школа №2 имени Розы Баглановой — это не просто учреждение дополнительного образования, где дети постигают основы музыкального мастерства. Это настоящий культурный оазис, где с ранних лет закладываются фундаментальные ценности: творческое мышление, дисциплина и глубокая любовь к искусству. В этих стенах рождаются не только будущие музыканты и композиторы, но и люди, чьи души проникаются гармонией, способностью понимать и тонко чувствовать музыку. Искусство становится частью личности, обогащая внутренний мир и открывая путь к красоте. Детская музыкальная школа №2 была основана в 1975 году с целью воспитания будущих музыкантов и содействия развитию их художественного и эстетического вкуса. Решением исполкома Ленинского районного Совета депутатов города Целинограда от 30 сентября 1975 года №18/229 была открыта школа-семилетка с контингентом 70-80 человек из трёх отделений: фортепианного, народного (баян, домбра) и струнного (скрипка). С момента основания учебное заведение стремилось готовить учащихся для продолжения музыкального образования в средних и высших учебных заведениях, а также развивать эстетические взгляды и художественные способности подрастающего поколения. Первым директором школы был выдающийся педагог и музыкант — Эмануил Гердт, а позже школу возглавил Эдуард Трутман, которые внесли значительный вклад в становление и развитие учебного заведения.

В 2022 году, согласно приказу №107-876 от 29 марта и Положению Управления образования города Нур-Султан, школе было присвоено имя народной артистки Республики Казахстан Розы Баглановой. Сегодня школа предоставляет детям столицы уникальную возможность обучаться игре на музыкальных инструментах и вокалу по 16 направлениям: фортепиано, скрипка, домбра, баян, аккордеон, саксофон, кларнет, хоровое пение, вокал, жетиген, кобыз, кыл-кобыз, гитара, виолончель, флейта, а также традиционное пение. Обучение ведётся на казахском и русском языках. Школа располагает основным зданием, рассчитанным на 650 учащихся, и 16 филиалами, находящимися в общеобразовательных школах и других учреждениях города Астаны. Также функционирует Центр раннего музыкального развития «Муз Алем» и ведётся инклюзивное обучение для детей с особыми образовательными потребностями.

Педагогический коллектив школы включает более 180 преподавателя. В школе работают как опытные преподаватели, заслуженные мастера своего дела, так и молодые специалисты, демонстрирующие высокий профессионализм и творческий потенциал. Преподаватели активно участвуют в профессиональных конкурсах, семинарах и конференциях, занимая призовые места и повышая престиж школы. За годы своего существования школа выпустила множество лауреатов и дипломантов республиканских и международных конкурсов. Среди её выпускников есть известные музыканты, которые продолжают свою карьеру на сценах Казахстана и за рубежом. Некоторые из них работают в симфонических оркестрах, создают авторские музыкальные проекты и преподают музыку новым поколениям. Успехи выпускников подтверждают высокое качество обучения, заложенное в фундаменте школы. Многие выпускники поступили в престижные ВУЗы страны и за ее пределами, продолжая своё музыкальное образование и совершенствуясь в искусстве.

Примером ярких достижений являются такие талантливые ученики, как Абылай Мустафин – талантливый и целеустремлённый школьник из Астаны, для которого нет преград на пути к мечте. Несмотря на ограниченные возможности по зрению, он зарекомендовал себя как одарённый пианист. Его виртуозное исполнение произведений казахстанских композиторов высоко оценили на международном конкурсе «Талант золотого времени» в Лондоне. Он многократный лауреат международных и республиканских конкурсов, вдохновляющий пример для своих сверстников.

Амина Шаутыбай – одна из самых ярких выпускниц нашей детской музыкальной школы №2, чей талант и трудолюбие завоевали признание далеко за пределами Казахстана. В 2024 году Амина успешно завершила обучение в нашей школе сразу по двум направлениям — вокалу и хоровому дирижированию. Этот многогранный выбор отразил ее глубокую увлеченность музыкой и стремление к всестороннему развитию в мире искусства. Ещё будучи учащейся, Амина проявила себя как выдающаяся исполнительница, многократно становясь лауреатом престижных международных конкурсов. Сегодня Амина продолжает свое музыкальное образование в колледже Казахского национального университета искусств, что позволяет ей не только совершенствовать свои навыки, но и осваивать новые грани искусства под руководством опытных наставников.

Школа активно участвует в культурной жизни Астаны, организуя концерты, музыкальные вечера и творческие встречи. Учебно-воспитательная работа направлена на всестороннее развитие учащихся, формирование у них моральных и духовных ценностей. Воспитательные мероприятия способствуют укреплению коллективного духа, развитию творческих и лидерских способностей, а также уважению к культурному наследию. Учебное заведение активно сотрудничает с такими социальными партнерами, как КАЗ-НУИ имени К.Байсеитовой, Национальный комитет Дельфийских игр, Союз композиторов Казахстана, Федерация хоров Казахстана и является членом клуба ЮНЕСКО. Совместные проекты и мероприятия помогают учащимся расширять горизонты и достигать новых высот в музыкальном творчестве. Сотрудничество с музыкальными учреждениями и творческими союзами способствует развитию методической и педагогической деятельности школы.

За годы своего существования школа получила множество благодарственных писем, грамот и дипломов от государственных и общественных организаций. В ее стенах воспитаны поколения талантливых музыкантов, прославляющих Казахстан на различных конкурсах и фестивалях. В будущем школа планирует продолжать свою миссию по воспитанию музыкально одаренных детей, расширять спектр образовательных услуг. Школа продолжает свой путь, вдохновляя новых учеников и сохраняя богатые традиции музыкального образования. Она остается неотъемлемой частью культурной жизни города и страны, готовя поколение музыкантов, которые будут нести свет искусства в будущее.

ТАҚЫРЫБЫ: «ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМНІҢ ЖҰМЫСТАРЫН ЖАҢА ФОРМАТТА ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ЗАМАНАУИ МОДЕЛІ»

**Алматы қаласы Білім басқармасының «№7 Оқушылар үйі» МКҚК
директорының оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасары Абирова Д.Т.**

Біздің білім беру жүйеміз қолжетімді әрі инклюзивті болуға тиіс. Білім беру жүйесіне жігерлі әрі білікті мамандар қажет. Мұғалімдерді қазіргідей 5 жылда емес, 3 жылда бір рет қайта даярлықтан өткізуіміз керек деп санаймын. Өйткені олар шәкіртінің бойына жаңа білім сіңіре алатындай нағыз ағартушы болуға тиіс.

Тірек сөздер: қосымша білім беру, әдістемелік әзірleme, оқу бағдарламалары, педагогикалық процесс, жаңашыл педагог, авторлық бағдарламалар

Отандық білім беру жүйесінің озық үрдісін сақтай отырып, бір орында тұрып қалмай, әрдайым даму жолында болу керек»,- деп атап өтті ҚР Президенті Қ.К. Тоқаев «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Жолдауында. Ғылым мен техника қарыштап дамыған сайын күнделікті өмірімізге жылдам өзгерістер мен жаңалықтар енуде. Елімізде жүріп жатқан қосымша білім беру мекемелерін модернизациялаудың мақсаты- жасөспірімдерді қоғамның әлеуметтік-экономикалық, саяси, ғылыми-техникалық, мәдени өміріне белсене араласуларын және бәсекеге қабілеттіліктерін қамтамасыз ету болып табылады. Біздің елімізде әлемдік білім кеңістігіне енуді, білім сапасын арттыруды, бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыруды, адами капитал сапасын дамытуды және қазақстандық білім беру жүйесін халықаралық талаптар деңгейіне жеткізуді көздейді. Бүгінгі таңда қосымша білім беру ұйымдары «ҚР білім беру мен ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған «Білімді ұлт- сапалы білім беру» мемлекеттік бағдарламасы» және «Қазақстан Республикасының Конституциясы»; «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы; «Баланың құқықтары туралы» ҚР Заңы; ҚР Үкіметінің қаулылары мен білім саласына қатысты нормативтік актілер; ҚР Оқу-ағарту министрлігінің бұйрықтары; Қосымша білім беру ұйымының Жарғысы; Ішкі нормативтік құжаттар; Еңбек кодексі мен «Педагог мәртебесі туралы» Заңы және т.б. маңызды құжаттарды басшылыққа алады. Зияткер, дарынды, бәсекеге қабілетті балаларды қалыптастыру үшін педагогтарға зор жауапкершіліктер артылуда. Осы орайда қосымша білім беру педагогтарының міндеті – еліміз үшін лайықты азаматтарды тәрбиелеп шығару.

Көп жылдар бойы елімізде қосымша білімге мән берілмей келді. Соның салдарынан көптеген мәселелердің шешімі табылмай келе жатыр. Біріншіден, кадр тапшылығы өзекті мәселенің бірі екені жасырын емес. Арнайы педагогикалық мамандығы жоқ, бірақ музыкалық немесе басқа да өнер саласы бойынша бітірген мамандарды жұмысқа тартуға тура келеді. Педагогикалық мамандықты бітірмеген жас маманның оқу бағдарламасын немесе оқу жоспарын құрастыруға, үйірме журналын толтырып, жылдық есебін түзуге т.б. құжаттармен жұмыс істуге келгенде қиналатыны аян және қазір жұмысқа қабылдау талабының шарты да өзгерген. Екіншіден, бүгінгі таңда жеке кәсіпкерлер «Art sport» мемлекеттік бағдарламасы арқылы шығармашылық орталықтарын көптеп ашуда. Мемлекеттік және жекеменшік қосымша білім беру мекемелері арасында ашық нарықтық бәсекелестік орнады. Үйірме сабақтарына арналған оқу бағдарламаларын әр педагог шығармашылық ізденісіне қарай түзеді. Заман талабы- осындай бәсекелестік

ортаға сай болу үшін сапалы оқу бағдарламаларын ұсыну болып тұр. Үшінші мәселе, аралас форматтағы оқу жағдайындағы дайын платформалардың болмауынан туындаған қиындықтар болды.

№7 Оқушылар үйінің стратегиялық кешенді даму жоспарында жоғарыда жіктелген мәселелердің шешу жолдары кеңінен қарастырып, талдады. Әсіресе, әдістемелік бөлім жұмысын ұйымдастыруда үлкен іс-шаралар атқарылды. 2022 жылы республикалық тамыз кеңесі аясында 3 жылдық стратегиялық кешенді даму жоспарының осы бөлігіндегі жұмыстар жайлы ой бөлісуді құп көрдім. Жоспардың мақсаты мен міндеттері төмендегідей:

Мақсаты: Қосымша білім беру қызметін жаңа форматта ұйымдастырудың заманауи моделін іске асыру және педагогикалық менеджментті дамытудың кешенді тәсілдерін жоспарлау.

Міндеттері:

Оқу-тәрбие процесіне қажетті әдістемелік әзірлемелерді дайындауға қатысатын педагогтардың ғылыми бағытта дамыту, әдістемелік қызметтің жұмысын жүйелеу;

Ішкі бақылау жұмысын ұйымдастырудағы инновациялық тәсілдерді меңгеру;

Дәстүрлі және қашықтан білім беру үрдісінде үйірме сабақтарында педагогтардың заманауи технологиялар мен АКТ-ні қолдану құзіреттіліктерін арттыруды ұйымдастыру;

Құндылықтарға бағдарланған төрт тағанды тәрбие беру қосымша білім беруді ұйымдастыру арқылы тәрбиеленушілердің заманауи моделін қалыптастыру, тұлғаның функционалдық сауаттылығын арттырудың платформасын жүзеге асыру;

Ата-аналар қауымдастығымен ынтымақтастықта бірлескен жұмыстың жаңа моделін ұсыну;

Бірінші мәселе бойынша кадр мәселесін шешу үшін «Әр түрлі санаттағы педагогтармен жекелеген жұмыстардың» жоспары құрылып сапалы, жүйелі іс-шаралар атқарылды, педагогтарға үнемі әдістемелік- ақпараттық қолдау көрсетілді. Бүгінгі таңда аталмыш мекеме бойынша Алматы қаласы Білім басқармасының «Қалалық білім берудегі жаңа технологиялардың ғылыми – әдістемелік орталығы» МКҚ бекіткен 18 авторлық бағдарламалар бар. «Жаңашыл педагогтардың» іс-тәжірибелерін тарату - кадрларды тұрақтандыру мәселесін шешуге әсер етті. Тәжірибелі мұғалімдермен шеберлік сабақтарын түрлі форматта: үйірмеішілік және қалалық деңгейде ұйымдастырып, тәжірибе алмасу алаңы арқылы үйірме жетекшілерінің сапалық құрамының жақсаруына қол жеткіздік. Наватор педагогтардың түрлі бейнесабақтарының қорын молайту және әлеуметтік желі арқылы тарату жас мамандардың тәжірибе алмасуларын жолға қоюға мүмкіндік тудырды. «Жас мамандармен» арнайы жұмыс жоспарын құрып, нақты іс-шаралар ұйымдастыру олардың кәсіби құзіреттіліктерін арттырды. Арнайы білім жетілдіру курстары арқылы қайта оқытып, ары қарай тәлімгерлерді тағайындап, үздіксіз әдістемелік көмек беріледі.

ҚР БЖҒМ-нің №543 Бұйрықтың 20- қосымшасын негізге ала отырып, қосымша білім беру оқытушыларын үйірмелерме сабақтарына арналған авторлық бағдарламалар жаздыру арқылы екінші мәселені шешуді жолға қоюдамыз. Педагогтар үйірме сабақтарына арналған авторлық бағдарламалардың білімділік бөлімін жазу барысында балаға толыққанды кәсіби білім беретіндей мазмұнында жазылуына аса мұқият мән берілуі қадағаланады. Оқу бағдарламаларын құрастыруда жаңаша білім беру мазмұнына сай және АКТ пайдалана отырып жазып шығуы педагогтың кәсіби шеберлігі мен ізденісінің және шығармашылығының айғағы.

ҚР БЖҒМ-нің 12 қараша 2021ж. №561 Бұйрығы негізінде санат көтеруде ұстаздарға қойылатын жаңа талаптар бойынша әдістемелік құралдар, авторлық бағдарламалар мен ғылыми мақалалар жазу қажет. Қосымша білім беру оқытушысы мен білім алушының ҚР БЖҒМ-нің 25 мамыр 2021ж. №514 Бұйрықта көрсетілген қалалық, республикалық шығармашылық байқаулардан жеңімпаз атануға машықтануы – әрі педагогика саласына үлес қосулары, әрі қосымша білім беру педагогтары ретінде прогрессивті дамуларына ықпал етеді. Үшінші мәселені шешу жолдарына келсек, республикалық қосымша білім беру орталығы тарапынан үлкен қолдау мен көрсетілген әдістемелік көмек арқылы барлық қиындықтарды еңсердік деп айта аламын. Соның нәтижесінде аралас форматта білім беруді ұйымдастыру бойынша өте ауқымды жұмыстар атқарылды.

Әдістемелік бөлімнің жоспарының жаңалығы – оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудың жолдары жақсарды, қосымша білім беру педагогтерінің жұмысы жанданды, құлшыныстары артты, өз білімдерін жетілдірді, біліктілік санаттары көтерілді, жас мамандардың қоғамдағы орнын айқындауына бағыт берілді, әр ұстаз өз саласының маманы ретінде кәсібінің мәнін терең түсініп, педагогтық мамандықтың мәртебесі артты.

Өзектілігі: № 7 ОҰ-і педагогикалық ұжымы нәтижеге бағытталған жүйелі іс-шаралар кешенін ынтымақтастықта іске асыруының нәтижесінде бәсекеге қабілеттілік дәрежесіне жетті. Педагогтарымыз кәсіби және тұлғалық жағынан дамуда. Барлық әлеуеттері мен ресурстарын максималды пайдалана алады. Санат дәрежесіне сай білікті педагог қана емес, ерекше тұлға иесі болып, өзіндік бейнелерін қалыптастыруда. Соңғы уақытта Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім Академиясы бекіткен талаптарға сай авторлық оқу бағдарламаларын жазуды қолға алудамыз. Қосымша білім беру саласына тың өзгерістер енгізу, жаңашылдыққа ден қою, балалар мен ата-аналар сұранысын зерттеу, үйірме жұмыстарын заманауи талаптарға сай дамыту - кезек күттірмейтін, жылдам іске асыруды талап ететін жұмыс екендігін әр жетекші түсінді.

Директордың оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасарлары ретінде оқу-тәрбие қызметінің жұмысы жүйеленді, ағымдық және перспективалық жоспарлар жаңаша құрылды, ішкі бақылау жұмысын жоспарлаудың сапасы артты, оқу бағдарламаларының орындалуы мен білім сапасын мониторингілеу жолға қойылды. Бір сөзбен айтқанда басқарушылық, менеджменттік жұмысты сауатты ұйымдастырудың жолдары мен әдістерін меңгерілді. ОҰ-нің динамикалық өсуі бақыланады. Соңғы пед кеңесте педагогикалық процестердің диагностикасы таныстырылады. Педагогтардың ғана емес, білім беру ұйымның болашақтағы даму жоспары мен іске асыру есебі тыңдалады. «Әр түрлі біліктілік санаттағы қосымша білім беру педагогтермен дифференциалды жұмыстарының» жоспарын ұсынады. Біліктілік санаттарын көтеру, портфолиосын дайындау, жинақтау, ұсыну бойынша атқарылатын жұмыстар жүйеленді. «Педагог мәртебесі туралы» Заңына сәйкес педагог қызметкерлерінің кәсіптік қызметтерін жүзеге асыру қамтамасыз етілді. Әдіскерлер білім алушының жан-жақты дамыған тұлғасын қалыптастыруды қамтамасыз ететін әдістемелік жұмыстардың кешенді жоспарларын түзеді. Оқу-тәрбие жұмыстарының барлық бағыттары бойынша жаңалықтар енгізуді меңгерді. Іс-шараларды жүзеге асырудың инновациялық сипатын қолдануға машықтанды. Оқу-тәрбие үрдісінде заманауи тың әдістер мен жаңа технологияларды қолданып, білім сапасын арттыруға күш салуда.

Қосымша білім беру педагогтары 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 293-VI ҚР Заңының 4- бабының 1- тармағына сәйкес ҚР педагогінің ерекше мәртебесін танып, ғылыми-зерттеу жұмыстар бойынша мүмкіндіктері мен қарым-қабілеттерінің деңгейі көтерілді. Әдістемелік-ақпараттық инфрақұрылымын дамытуға бейімделуде. Үйірме

сабақтары бойынша авторлық оқу бағдарламаларын құрастыруға ден қойды.

Жыл сайын жаңа оқу жылында педагогикалық ұжыммен жұмысты жаңаша ұйымдастыру бойынша зерттеу нысандары нақтыланып, басқарушылық тәсілдерді қолданып келеміз. Педагогикалық менеджмент бағытындағы қызметті дамытудың жаңаша көрінісі ағымдық және перспективалық жоспарларда кеңінен қамтылады. ҚР БҒМ 2016 жылғы 27 қаңтардағы №83 бұйрығы негізінде қосымша білім беру педагогтарын біліктілік санаттары талаптарына сәйкес аттестаттау бойынша портфолио дайындау, жинақтау, ұсыну және ақпараттық нұсқаулық көмек көрсету бойынша жүйелі жұмыстар жүргізіледі. Жүйелілік принципіне негізделіп жоспарланған жұмыстар кезең-кезеңімен директордың орынбасарына бақылауға, әдіскерлерге атқаруға, педагогтарға жүзеге асыруға жолданады. Бұл әдіс - әдістемелік қызметтің жұмысын ұйымдастырудың жаңаша үлгісі ретінде ұсынылды. «Ішкі бақылау жұмыстарын» жоспарлау арқылы оқу бағдарламаларының сапасы, жүзеге асуы, орындалуы бақыланды. «Әр түрлі біліктілік санаттағы қосымша білім беру педагогтармен жұмыс» жүргізу арқылы педагогикалық ұжымның сапалық көрсеткіші артты. Педагогтардың сапалық құрамын анықтау үшін нақты критерийлер негізінде «Базалық дереккөзі» дайындалды. Нәтижесінде оқытушылардың межелік көрсеткішінің салыстырмалы мониторингі жасалынды. «Педагог мәртебесі туралы» ҚР Заңына сәйкес «Жас мамандармен» жекелеген жұмыстар жүргізу кәсіптік қызметтерін жүзеге асыруды қамтамасыз етіп қана қоймай, кәсіби ынталандырды. «Жаңашыл педагогтардың» жетістіктерін, іс-тәжірибелерін қала, республика көлемінде тарату, жалпылау – ОҰ-нің білім беру ұйымы ретінде бәсекелестікке қабілеттілікті арттыруына тікелей әсер етіп отыр. Шығармашылық ұжымдардың жетістіктері бойынша әр үйірмелерге тұрақты салыстырмалы мониторингтер жасалынып, тәрбиеленушілердің білім сапасына тұрақты талдаулар жүргізу жолға қойылды, бітіруші түлектер туралы ақпараттар жинап отырамыз.

Мемлекеттік тапсырыс бойынша «Балалар мен театр» ағартушылық жобасы аясында «Театрдың ғажайып әлемі» байқауының қалалық кезеңін 7 рет өткіздік. «Қазақстан балалары шексіз әлемде» атты республикалық байқаудың қалалық кезеңін 9 жыл қатарынан абыроймен өткізіп келеміз.

Күтілетін нәтиже:

Оқушылар үйіндегі әдістемелік қызмет жүйеленді;

Ішкі бақылауды күшейту арқылы білім сапасы артты;

Қосымша білім беру оқытушылары шығармашылық ізденістерге түбегейлі бет бұрылды;

Педагогикалық кәсіби құзіреттіліктері (АКТ, психологиялық, коммуникативтік, ақпараттық т.б.) дағдылары дамыды;

Білім алушылардың функционалдық сауаттылықтары артты;

Қорытынды:

2021-2025 оқу жылында 13 педагог 18 авторлық бағдарламалар жазып шықты.

Барлық әдістемелік әзірлемелер қалалық әдістемелік орталықтың сараптамасынан өтіп, куәліктерге ие болды. 3-еуі республикалық «Әдістемелік вернисаж» байқауынан III –орын иеленді, 2 авторлық жұмыс қалалық «Дарын» орталығы ұйымдастырған «Үздік авторлық бағдарлама» байқауының қалалық кезеңінен 1-бірінші орын, 1- екінші орын алды. 2019-2020 жылы қалалық пед. оқуларға 2 мұғалім қатысып, 1-ші орын иеленсе, 2020-2021 ж 1 мұғалім қатысып, 3 –орын иеленді. 2021-2022 ж 1 мұғалім қатысты, 1 – орын алды, 2021-2022 ж

Кешенді стратегикалық бағдарламаның тәрбиелік бөліміндегі күтілетін нәтиже – жан

жақты дамыған тұлға дайындап шығуға бағытталды. Баланың бос уақытын сапалы ұйымдастыру - ата-ана, қоғам, мектеп және мектептен тыс ұйымының ынтымақтастық жағдайындағы бірлескен жұмысының нәтижесінен көрініс табатыны белгілі. Осы төрт тағанды тәрбиенің тоғысқан жағдайында еңбектің тамаша жемісіне қол жеткізуге болады және оқу-тәрбие процесін жүйелі ұйымдастыра алған жағдайда ғана ТҰЛҒА бойына ұлттық құндылықтарды сіңіре білеміз. Әр педагог ақпараттық кеңістіктің қарқынды дамуына сай тәрбиеленушілердің функционалдық сауаттылықтарын арттыра алады. Балаларға қосымша білім беру ол - үздіксіз білімнің ажырамас бөлігі, негізгі біліммен қатар беріліп, тұлғаның толыққанды дамуына үлкен әсер етуші білім жүйесінің бірізділігі мен нәтижелі көрінісінің айнасы. Хакім Абай атамыз айтқандай: «Сен де бір кірпіш дүниеге, кетігін тап та бар, қалан» демекші, әр тәрбиеленуші ол қоғамның мүшесі, дүниенің кірпіші. Сол себепті, Алматы қаласы білім Басқармасының «№ 7 Оқушылар үйі» МКҚК оқу-тәрбие үрдісінде «Адами капиталды» дамытуы және оларды әлеуеттендіру бойынша маңызды міндеттерді шешуді және жүзеге асыруды мақсат етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Білімді ұлт» сапалы білім беру» ұлттық жобасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 726 қаулы;
2. «Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы;
3. «Балаларға арналған қосымша білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 31 тамыздағы № 385 бұйрығына 8-қосымша;
4. Орта білім беру ұйымдарына арналған оқулықтардың және мектепке дейінгі ұйымдарға, орта білім беру ұйымдарына арналған оқу-әдістемелік кешендердің құрылымы мен мазмұнына қойылатын талаптарды бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 5 сәуірдегі № 132 бұйрығы;
5. Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрлігі Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы;
6. <https://adilet.zan.kz/> сайты.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГРАФИЧЕСКОГО ОРГАНИЗАТОРА «ФИШБОУН» ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ У УЧАЩИХСЯ НАВЫКОВ КРИТИЧЕСКОГО ЧТЕНИЯ И АНАЛИЗА ТЕКСТА

Шакибаева Айслу Ережеповна,
учитель истории КГУ «Общеобразовательная школа
им. С. Муканова» Жамбылский район, Северо-Казахстанская
область, с. Святодуховка.

Аннотация: Статья посвящена исследованию использования графического организатора «Фишбоун» для формирования навыков формирования функциональной грамотности у учащихся, навыков критического чтения и анализа текста. В работе рассматриваются теоретические основы метода «Фишбоун», его структура и принципы применения. Представлены результаты педагогического эксперимента, в ходе которого изучалось влияние использования «Фишбоун» на формирование умений выделять главную мысль, устанавливать причинно-следственные связи, анализировать данные, приводить аргументы и формулировать выводы.

Адапта: Мақала оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру дағдыларын, сыни оқу және мәтінді талдау дағдыларын қалыптастыру үшін» Фишбоун «графикалық ұйымдастырушысын пайдалануды зерттеуге арналған. Жұмыста «Фишбоун» әдісінің теориялық негіздері, оның құрылымы мен қолдану принциптері қарастырылады. Педагогикалық эксперименттің нәтижелері ұсынылған, оның барысында «Фишбоунды» қолданудың негізгі ойды бөліп көрсету, себеп-салдарлық байланыстар орнату, деректерді талдау, дәлелдер келтіру және тұжырымдар жасау дағдыларын қалыптастыруға әсері зерттелген.

Annotation: The article is devoted to the study of the use of the Fishbone graphic organizer for the formation of functional literacy skills in students, critical reading and text analysis skills. The paper examines the theoretical foundations of the Fishbone method, its structure and principles of application. The results of a pedagogical experiment are presented, during which the influence of using Fishbone on the formation of skills to identify the main idea, establish cause-and-effect relationships, analyze data, present arguments and formulate conclusions was studied.

Ключевые слова: Фишбоун, исследование, формирование навыков, анализ текста, интерпретация причинно-следственные связи, выводы, рекомендация.

Мы и наши ученики часто стоим перед проблемой выбора информации, её объёма и значимости. Необходимо уметь не только владеть информацией, но также и критически её оценивать, осмысливать и применять. Когда ученик встречается с новой информацией в учебнике или другом ресурсе, он должен прежде всего её вдумчиво рассматривать, оценивать новые идеи с различных точек зрения, делать свой определённый вывод относительно точности, достоверности и ценности прочитанной информации. Кроме этого ученик сам должен выступать в качестве субъекта в процессе обучения, равноправным её участником, через собственную деятельность на уроке способствовать своему интеллектуальному росту и результативности в обучении.

Умение анализировать информацию, выявлять причинно-следственные связи, формулировать обоснованные выводы - это неотъемлемые компоненты критического мышления. И на сегодня стоит одна из важнейших задач - самостоятельная работа с инфор-

мацией, т.е. развитие функциональной грамотности у школьников.

Исследовательская деятельность является ключевым компонентом профессионального роста современного педагога. Она позволяет не только оптимизировать образовательную практику, но и повысить качество обучения, делая его более эффективным и соответствующим актуальным потребностям общества. Вашему вниманию на рассмотрение предлагаем исследовательскую деятельность в образовательном процессе: использование графического органайзера «Фишбоун» для формирования функциональной грамотности у учащихся, навыков критического чтения и анализа текста. В процессе наблюдения серии последовательных уроков участие принимали учителя-предметники по истории Казахстана, русского языка и литературы, казахского языка и казахской литературы. Исследование проводили среди учащихся 8-го класса.

Краткая характеристика учащихся 8 класса.

Всего учащихся в данном классе- 4 человека, из них один -из категории сильных учащихся, двое ребят- из категории средних учащихся (один уч-ся из категории В имеет более сильную позицию), четвертый - относится к категории слабых учащихся. Определены три категории уч-ся :А,В,С.

Целью нашего исследования было следующее:

- определение эффективности использования графического органайзера «Фишбоун» для формирования навыков критического чтения и анализа текста, понимания учащимися причинно-следственных связей, развития умения формулировать выводы и делать обобщения.

- выявить преимущества и ограничения применения данного метода в образовательном процессе.

- Разработать методические рекомендации по использованию «Фишбоун» для развития критического чтения и анализа текста.

Этапы и методы исследования:

1. Анализ научно-методической литературы по теме исследования.
2. Наблюдение за деятельностью учащихся на уроках.
3. Проведение серии уроков с использованием графического органайзера «Фишбоун».
4. Анкетирование учащихся с целью выявления их отношения к использованию данного метода.
5. Анализ работ учащихся, выполненных с использованием «Фишбоун».
6. Практическое применение «Фишбоун» для развития критического чтения и анализа текста.

Методический прием «Фишбоун» использован в серии проведения последовательных уроков для:

1. Анализа причин и следствий событий, описанных в тексте.
2. Написания эссе и составления рассказа.
2. Выявления факторов и их характеристики.
3. Анализа структуры текста и выделения ключевых идей.
- .Формулирования выводов и обобщений на основе изученного материала.

В ходе исследования мы выделили ряд преимуществ использования графического органайзера «Фишбоун» :

1. Способствует развитию читательской грамотности
2. Формирует критическое мышление.

- 3.Учит устанавливать причинно-следственные связи.
4. Делает процесс анализа текста более наглядным и структурированным.
5. Развивает навыки анализа и синтеза информации.
6. Повышает интерес учащихся к чтению и анализу текста.

Также выделили некоторые так называемые «ограничители» использования «Фишбоун»:

- 1.Требует от учащихся определенных навыков работы с информацией.
- 2.Может быть сложным для учащихся с низким уровнем читательской грамотности.
- 3.Требует от учителя тщательной подготовки и организации урока.

Результаты учащихся по КГУ «Общобразовательная школа им. С. Муканова»				
№ урока	Ученик А	Ученик В	Ученик С	Вид «Фишбоуна»
№1	Распознает основные понятия,приводит доказательства /3/3/. Делает вывод	Распознает основные понятия,приводит доказательства/2/3/. Делает вывод	Распознает основные понятия,приводит доказательства/1/3/	Образец заполненного «Фишбоуна»
№2	Демонстрирует основные понятия,приводит доказательства. Делает вывод	Демонстрирует основные понятия, приводит доказательства старается сделать вывод	Демонстрирует основные понятия,приводит доказательства /2/4/.	Самостоятельное заполнение всех блоков «Фишбоун»
№3	Дискутирует на основе составленного собственного рассказа, опираясь на факты, делает вывод	Дискутирует на основе составленного собственного рассказа, опираясь на факты, старается сделать вывод	Дискутирует на основе составленного собственного рассказа, опираясь на факты	Самостоятельное заполнение всех блоков «Фишбоун»
№4	Предполагает и дает оценку фактам, приводит доказательства, делает вывод	Предполагает и дает оценку фактам, приводит доказательства, делает вывод	Предполагает, приводит доказательства, пытается сделать вывод	Самостоятельное заполнение всех блоков «Фишбоун»

Вывод: ученик В согласно результатам достиг уровня ученика А урока № 4,

Ниже, в виде таблице приведены результаты использования графического организера «Фишбоун» в серии последовательных уроков по истории Казахстана.

За небольшой исследуемый период можно подвести итоги:

Необходимо отметить положительную динамику для всех категорий уч-ся А,В,С. Особенно нужно отметить изменения для учащегося категории С.

Более подробно: у ребенка не сформирована письменная речь, ему сложно даются самостоятельные задания по работе с текстом и его анализом, низкая скорость письма. И уже на втором уроке, коллеги заметили, что ребенок стал более сосредоточенным, при выполнении заданий меньше уходило время, при устных ответах давал полный развернутый ответ, обосновывая своё утверждение, не боялся высказать своё мнение,также затруднялся дать оценку собственной деятельности на уроке. К последнему, 4-му исследуемому уроку, скорость письма немного увеличилась, на последующих занятиях уже мог высказать своё мнение, дать оценку своей работе на уроке, выделить положительные моменты и указать трудности и над чем ещё нужно поработать.

Ученик А и ученик В достигли уровня - частичного анализа учебного материала. Ученик С достиг уровня - применение учебного материала.

ученик В согласно результатам достиг уровня ученика А - урок № 4.

Наблюдения за учащимися категории А и В показали, что уч-ся справляются со всеми заданиями на уроке, всё понимают, но не в полную меру бывают активными на учебном занятии. В рекомендациях для себя отметила:

использовать и другие методы и приемы для повышения работоспособности, активности ребят на уроке. Все рекомендации взяты мною на «вооружение» и в дальнейшем , в процессе обучения, я продолжу использовать методический прием «Фишбоун», также

буду прибегать к другим формам и методам работы с данным графическим организатором, которые продемонстрировали учителя казахского и русского языка.

Общие выводы по всем категориям учащихся:

1. Разный уровень освоения материала у учащихся:

1.1 Ученик А в большинстве предметов демонстрирует высокий уровень -анализ учебного материала.

1.2. Ученик В показывает частичный анализ или применение знаний, но с некоторыми затруднениями.

1.3. Ученик С в основном достигает уровня применения знаний, что свидетельствует о меньшей самостоятельности в аналитической деятельности.

2. Различия в освоении в зависимости от предмета

1.История Казахстана: Ученик А и В достигли уровня анализа, но ученик категории В формулирует выводы не всегда четко. Ученик С - на уровне применения.

.Русский язык : Все учащиеся достигли уровня применения знаний, Ученик А - достиг уровня анализа, ученик В- формулирует выводы, но без глубокого анализа.

3. Казахский язык и литература: Ученик А анализирует материал.

Ученик В улучшил результаты до уровня А к 4-му уроку, ученик С достиг уровня ученика В на 3-4 уроках.

3.Динамика роста .

Наблюдается положительная динамика : ученики категории В и С показывают прогресс к последним урокам.

Кроме того есть некоторые особенности:

Ученик категории С показал лучшие результаты в устной форме работы над учебным материалом. Но при оформлении работы в письменном виде, данный ученик имеет большие затруднения.

2. Также есть различия в освоении материала в зависимости от самого предмета.

Методические рекомендации

1.Использовать методический прием «Фишбоун» регулярно на уроках.

2.Начинать с простых заданий и постепенно переходить к более сложным заданиям.

3.Использовать разнообразные тексты и источники информации.

4.Организовывать работу в группах и парах.

5.Поощрять учащихся к активному обсуждению и аргументации своих ответов.

6.Применять «Фишбоун» не только на уроках гуманитарного цикла, но и на уроках естественных наук.

7.Использовать «Фишбоун» в проектной деятельности учащихся.

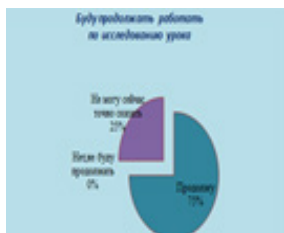
Отношение к исследованию урока:

-Учителя, принявшие участие в исследовании серии последовательных уроков выразили готовность продолжить работу по исследованию.

- Большинство считают своё участие положительным опытом, что подтверждает значимость и эффективность метода, из них 25 % указали на дополнительную нагрузку при проведении исследования.

- Никто из учителей не считает участие бесполезной тратой времени, что свидетельствует о его ценности для каждого.

Выводы

Применение стратегии «Фишбоун» для формирования навыков критического чтения и анализа текста представляет собой важный инструмент для совершенствования образовательного процесса. Основываясь на модели Lesson Study, исследование позволило выявить ключевые направления улучшения практики преподавания и повышения уровня функциональной грамотности обучающихся.

Проведенное анкетирование показало положительное отношение педагогов к исследовательской деятельности в рамках LS, а также значимость разработанных методических рекомендаций.

Анализ результатов подтвердил эффективность стратегии «Фишбоун» в развитии у учащихся читательских навыков, поиска информации и установления причинно-следственных связей. В то же время выявлены отдельные сложности, связанные с восприятием дополнительной нагрузки, что требует дальнейшей работы по оптимизации внедрения методики. Графический органайзер «Фишбоун» является эффективным инструментом для формирования навыков критического чтения и анализа текста. Его использование способствует развитию у учащихся навыков анализа, синтеза, критического мышления и умения устанавливать причинно-следственные связи. Однако, для успешного применения данного метода необходимо учитывать уровень подготовки учащихся и обеспечивать тщательную подготовку к уроку.

Список литературы

1. Каримова Б.Т. Об использовании графических органайзеров на уроках. АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» ИПК филиал Павлодарской области. 2017 г., 2 с.
2. <http://dar-uchitelya.ru/?p=2370>. Казахстанский интернет-журнал. Дар учителя.
3. Исанова Г.К. Эффективное использование инновационных технологий на уроках истории и общественных дисциплин как фактор развития субъектной позиции учащихся.
3. Руководство для учителя. Третье издание. АОО. Назарбаев интеллектуальные школы. 2012., с.212
4. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения педагогических исследований <https://search.rsl.ru/ru/record/01001099175>, 25.12.23.17.00
5. Lesson Study: руководство Пит Дадли

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НЕГІЗІНДЕ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ МЕКТЕП БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІН ДАМУДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ

Налибаева Г.А.,

Алматы қаласы, «№167 жалпы білім беретін мектеп» КММ директоры

Қазіргі уақытта білім беру жүйесінің жаңаруы мен дамуында ақпараттық технологиялардың қолданылуы ерекше маңызға ие. Әсіресе, жасанды интеллект (ЖИ) технологиялары білім берудің тиімділігін арттыруда, оқыту және басқару процестерін жетілдіруде кеңінен қолданыс табуда. Сонымен қатар, ұлттық құндылықтарды сақтау мен дамыту мәселесі де білім беру саласындағы басты бағыттардың бірі болып табылады. Бұл зерттеуде мен ЖИ технологияларын ұлттық құндылықтарды ескере отырып білім беру және мектеп басқару жүйесінде қалай қолдануға болатындығын қарастырамын. Жасанды интеллект және оның білім беру жүйесіндегі орны. Жасанды интеллект (ЖИ) – адамның ойлау қабілетіне ұқсас әрекеттерді орындауға арналған компьютерлік жүйелерді жасауға бағытталған ғылым саласы. ЖИ жүйелері ақпаратты өңдеу, пайымдау жасау, шешім қабылдау және болжау қабілеттеріне ие. Білім беру саласында ЖИ қолдану оқу процесін басқаруға, білім сапасын бақылауға, оқушылардың жеке қабілеттерін анықтауға және оқу материалдарын тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

ЖИ технологияларының негізгі бағыттары:

1. Деректерді өңдеу және талдау: ЖИ оқушылардың оқу нәтижелерін, олардың оқу деңгейлерін, қателіктерін анықтап, тиісті түзетулер мен ұсыныстар бере алады. Мұндай жүйелер жеке оқушының даму динамикасын бақылап, оның әлеуетін арттыру үшін ұсыныстар ұсынады.

2. Оқытуды бейімдеу: ЖИ оқушының жеке қабілеттерін ескеріп, әр түрлі деңгейдегі оқу бағдарламаларын құра алады. Бұл оқушылардың өздерінің қарқыны бойынша білім алуына мүмкіндік береді.

3. Автоматтандырылған тестілеу және бағалау жүйелері: ЖИ жүйелері оқушылардың білімін тексеріп, автоматты түрде баға қою процесін жүзеге асыра алады. Бұл мұғалімдерге уақыт үнемдеуге, ал оқушыларға тез арада кері байланыс алуға мүмкіндік береді.

4. Білім беру материалдарын жасауда көмек көрсету: ЖИ оқытушыларға жаңа оқулықтар, интерактивті тапсырмалар, оқу ресурстарын жасауда көмек көрсетеді. ЖИ технологиялары мәтіндер, бейнемазмұн, жаттығулар мен тапсырмаларды жылдам әрі тиімді түрде дайындауға мүмкіндік береді.

Ұлттық құндылықтар мен ЖИ технологияларын үйлестіру

Ұлттық құндылықтар – халықтың мәдениетінің негізі, халықтың рухани байлығы, оның тарихы мен дәстүрлерін сақтай отырып, білім беру процесін ұйымдастыру маңызды. Қазақстанда, мәдени мұра, тіл, дәстүр мен ұлттық тәрбиені оқу жүйесіне енгізу, жасанды интеллект арқылы мүмкін болады.

Ұлттық тәрбие мен рухани құндылықтар

Білім беру жүйесінде ұлттық тәрбиені енгізу маңызды аспектілердің бірі болып табылады. ЖИ технологиялары арқылы оқу материалдары, тренингтер және вирту-

алды сабақтар ұйымдастырып, жастарды ұлттық құндылықтарға тәрбиелеу бойынша бағдарламалар жасауға болады. Бұл бағдарламалар жастардың бойында ұлттық сана-сезімді оятуға, дәстүр мен мәдениетті құрметтеуге, жауапкершілік пен қоғамдық сананы дамытуға бағытталған.

Білім беру жүйесінде ЖИ технологияларын қолданудың практикалық мысалдары. Жасанды интеллект білім беру жүйесінде түрлі мақсаттарда қолданылып, оқу мен басқару процесін жеңілдетуге мүмкіндік береді.

Оқушылардың жеке қабілеттерін анықтау және дамыту. ЖИ жүйелері оқушылардың оқу нәтижелерін сараптап, олардың жеке қызығушылықтары мен әлсіз тұстарын анықтай алады. Мысалы, оқу платформалары әрбір оқушының қажеттіліктерін ескере отырып, нақты оқыту жоспарын ұсына алады. Бұл оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын арттырады.

Мұғалімдерге көмек көрсету. Жасанды интеллект мұғалімдерге оқу бағдарламаларын ұйымдастыруда, тапсырмалар құрастыруда, оқушылардың деңгейін бағалауда және олардың қажеттіліктерін анықтауда көмек көрсетеді. Бұл, әсіресе, үлкен кластарда жұмыс істейтін мұғалімдер үшін тиімді болады, себебі олар барлық оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, тиісті әдістерді қолдана алады.

Мектеп басқару жүйесін оңтайландыру. Жасанды интеллект мектеп әкімшілігіне оқу процесін басқаруды жеңілдету, мұғалімдер мен оқушылардың жұмысын тиімді ұйымдастыру үшін қажетті ақпаратты талдауға көмектеседі. Мысалы, ЖИ көмегімен мектеп әкімшілігі оқушылардың оқу үлгерімін, қатысқан іс-шаралар мен әлеуметтік қызметтерін бақылап, жоспарлауды оңтайландыруға мүмкіндік алады. Сонымен қатар, мектептің ішкі басқару жүйесінде жұмысты автоматтандыру арқылы ресурстарды үнемдеу және уақытты тиімді пайдалану мүмкіндігі туады.

Ұлттық құндылықтар негізінде мектеп басқару жүйесін дамыту. Мектеп басқару жүйесін ұлттық құндылықтарды ескере отырып дамыту үшін, алдымен ЖИ жүйелерін тиімді енгізу қажет. Мұнда басты назар ұлттық тәрбиені жүйелі түрде енгізу, оқушылар мен мұғалімдердің ұлттық сана-сезімін арттыру, сондай-ақ мектептің әлеуметтік және мәдени өмірін жандандыруға бағытталған жобаларға аударылуы тиіс.

Тәрбиелік бағдарламаларды дамыту. Жасанды интеллект мектептерде тәрбиелік жұмыстарды ұйымдастыруда маңызды рөл атқара алады. Жиі ұйымдастырылатын ұлттық мерекелер, салт-дәстүрлерге арналған іс-шаралар ЖИ көмегімен жоспарлануы мүмкін. Сонымен қатар, оқушылардың бойында ұлттық сана-сезім қалыптастыру үшін арнайы бағдарламалар жасалып, ЖИ арқылы балалардың жауапкершілігін арттыруға, елінің тарихы мен мәдениетін түсінуге көмек көрсетіледі.

Қорыта айтқанда, жасанды интеллект білім беру жүйесінде тиімділікті арттырудың, мектеп басқару жүйесін жетілдірудің және ұлттық құндылықтарды сақтаудың қуатты құралы болып табылады. Қазіргі уақытта ЖИ технологияларын қолдану оқушыларға жеке тұлға ретінде дамуға мүмкіндік беріп, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Осылайша, ЖИ технологиялары ұлттық құндылықтар мен мәдениетті сақтауға көмектесіп, Қазақстанның білім беру жүйесінің тиімділігін арттыруға септігін тигізеді.

Жалпы алғанда, жасанды интеллекттің әлеуетін білім беру мен мектеп басқару жүйесінде пайдалану арқылы ұлттық құндылықтарды сақтап, оқу процесін одан әрі жетілдіруге мүмкіндігі зор.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Асанбаева Р.К., Мектеп басқарудағы ұлттық құндылықтардың маңызы, А., 2012
2. Браун Л., ЖИ негізіндегі оқыту қолданбалары: ағымдағы тенденцияларға шолу, А., 2018
3. Рысгельдиева К.У., Мектеп басқару жүйесін дамытуда жасанды интеллект технологияларын қолдану, А., 2013
4. Смит Дж., Жасанды интеллекттің білімге әсері, білім беру технологиясы журналы, №25/3, 2020
5. Ұлттық білім беру зерттеулері орталығы, «Оқытудың болашағы: ЖИ және білім», А., 2015

ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫНДА ГРАФИКТІК МӘТІННІҢ МАҢЫЗЫ МЕН ТҮІМДІЛІГІ

Жаксылыкова Гаухар Алибекқызы
Қазақ тілі мен әдебиетінің мұғалімі
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
“Арқалық қаласы білім бөлімінің А. Макаренко
атындағы жалпы білім беретін мектебі” КММ

Аңдатпа. Бұл мақалада оқу сауаттылығын дамытудағы графиктік мәтіндердің маңызы қарастырылады. Ақпараттық қоғам жағдайында оқушылардың мәтіндік және графиктік ақпаратты түсініп, оны талдау және интерпретациялау дағдыларын қалыптастыру қажеттілігі ерекше атап өтіледі. Графиктік мәтіндер арқылы оқушылардың сыни ойлау қабілеті дамып, оқу үдерісі жеңілдейді. Сонымен қатар, бұл дағдылар PISA халықаралық зерттеулері мен ұлттық бірыңғай тестілеуге дайындық барысында маңызды рөл атқарады.

Кілт сөздер: оқу сауаттылығы, графиктік мәтін, сыни ойлау, интерпретация, инфографика, диаграмма, кесте, оқу стратегиялары, мәтіндік талдау, ақпаратты өңдеу. Бүгінгі таңда оқу сауаттылығы қазіргі қоғамдағы өмірге дайындықтың маңызды параметрлерінің бірі болып саналады. Сондықтан қазіргі ақпараттық қоғамда баланы оқыта отырып, оның ойлау мәдениеті мен дербестігін қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдау мен сыни ойлау дағдыларын дамыту маңызды, себебі оларды әлемдік кеңістікте ақпаратпен жұмыс істей алатын, өз пікірін дәлелді жеткізе алатын тұлға ретінде қалыптастыру керек.

Қазақ тілін оқытуда түрлі жанрлық ерекшелігін ажырату, стильдік ерекшеліктерін тану, графиктік мәтінді оқи білу, әртүрлі оқылым стратегияларын дұрыс қолдану сияқты негізгі оқу мақсаттары қамтылған. Оқушылар мәтіндік және графиктік ақпаратты тек оқып қана қоймай, оларды түсініп және интерпретациялауға, мәтінге арналған рефлексия мен ұғымды өмірлік мақсаттарға пайдалана білуді үйренеді. Бұл өзгерістер оқушылардың мәтінді толыққанды түсініп, өз көзқарастарын еркін және дәлелді жеткізу қабілеттерін дамыту қажеттілігіне негізделген.

Оқу сауаттылығында графиктік мәтіннің өзектілігі де берілген тапсырмаларда болып отыр. Графиктік ақпаратты интерпретациялап, тұтас мәтін түрінде оқып,

графикалық суретті ақпаратпен толықтырып қолдануға үйретеді. Оқушылар мәтіндегі ақпаратты оқылым стратегияларын қолдана отырып, ақпараттық тіл байлығы жетіледі, өз көзқарасын талдау мен дәлелдеу түрінде қорғауды үйренеді. Себебі, оқушы өзі дәлелдеген, ізденуімен жасаған жұмысын ұмытпайды, өмірде қолдануға да, басқаға үйретуге де бейім болады. Бұл білім алушыны сыни тұрғыдан ойланып, әрекет етуіне, функционалдық сауаттылығының қалыптасуына зор ықпалын тигізеді. Бұл сын тұрғысынан ойлау дағдылары 8-сыныптағы IQANAT олимпиадасында келетін тапсырмаларға ұқсас графиктік мәтіндер арқылы еліміздің ауылдық жалпы білім беретін мектептерінің оқушыларының зияткерлік әлеуетін қалыптастыруға, кәсіптік бағдарлау үшін оңтайлы жағдай жасауға жәрдемдесу болып табылады. Оқушының меңгерген білімі мен дағдылары PISA зерттеуінде тиімді қолдануына, өз қабілетін анықтауға тікелей ықпал етеді. Сонымен қатар, бұл дағдылар 9 және 11-сыныптарда мемлекеттік бақылау сынақтарында (ұлттық бірыңғай тестілеу) қажет болатын мәтін талдауы мен мазмұнын түсінуге тікелей ықпал етеді.

Қазіргі кезеңде білім берудің сапасын жақсарту, әдістемелік негізін өзгерту заман талабына туындап отырған қажеттілік. Ф.Оразбаева еңбегінде: «Оқылым – графикалық таңбалар арқылы қағаз бетіне түскен сөздер мен тіркестердің мағынасы мен мазмұнын ой мен сананың нәтижесінде қабылдай отырып, сауатты, дұрыс, мәнерлеп, ұғынықты оқу және одан қажетті деректі түсініп, сұрыптап алу», - деген анықтама берілген. Сондықтан оқушылардың мәтінді ғана емес, графиктік ақпараттарды да дұрыс түсініп, оларды талдай білу дағдысы ақпараттық қоғамда үлкен рөл атқарады. Графиктік мәтін (ақпарат) – мәліметтерді визуалды көрсету әдісі болып табылады. Оған диаграммалар, кестелер, графиктер, карталар, схемалар және инфографикалар жатады. Мұндай мәтін түрлері білім алушылардың күрделі сандық немесе мәтіндік деректерді жеңіл қабылдауына және түсінуге көмектеседі.

Графикалық мәтіннің оқу сауаттылығындағы маңызы:

1. Көрнекілік-ақпарат визуалды түрде ұсынылады, бұл оны тез әрі оңай түсінуге көмектеседі.
2. Құрылымдық-мәтін диаграммалар, сызбалар немесе суреттер арқылы бөлшектерге бөлініп ұсынылады.
3. Түсінуге жеңілдік-күрделі ақпаратты ықшамдап, маңызды мәліметтерді бөліп көрсетуге мүмкіндік береді.
4. Ақпаратты тиімді жеткізу-оқушыға қажетті негізгі ақпаратты жылдам түсінуге жағдай жасайды.
5. Салыстыру мүмкіндігі-диаграммалар мен кестелер арқылы бірнеше көрсеткішті қатар салыстырып, олардың арасындағы айырмашылықтарды анықтау жеңілдейді.
6. Деректерді интерпретациялау- сандық мәліметтерді дұрыс оқу арқылы олардың мағынасын түсіну және соған сәйкес қорытынды жасау мүмкіндігі артады.
7. Сыни ойлау- жауапкершілікпен қатар өзіне сыни көзбен қарап, жан-жақты ойлауына, нәтижелі жұмыс жасауына ықпал етеді.

Қазіргі ақпараттық қоғамда оқу сауаттылығы тек мәтінді түсініп оқумен шектелмейді. Ақпаратты қабылдау мен өңдеуде графиктік мәтіндердің рөлі артып келеді. Кітаптарда, ғылыми еңбектерде, оқулықтарда, жарнамаларда, ресми құжаттарда және интернет ресурстарында ақпарат көбіне диаграммалар, сызбалар, инфографикалар арқылы беріледі. Сондықтан оқу сауаттылығының бір бөлігі ретінде графиктік мәтінді дұрыс оқу

және түсіну тиімді болып отыр.

Графиктік мәтіннің тиімділігі:

- инфографикалар-мәліметтерді жинақтап, негізгі ойды анық көрсетеді.
- диаграммалар мен кестелер-сандар мен статистикалық мәліметтерді түсінуді жеңілдетеді.
- суреттер мен сызбалар-сөзбен жеткізу қиын болатын ақпаратты бейнелі түрде көрсетеді.
- карталар мен схемалар-орындар мен оқиғалар арасындағы байланыстарды түсінуге көмектеседі.

Қорыта келе айтарым, оқу сауаттылығында графиктік мәтіннің рөлі зор. Ол оқушылардың ақпаратты тез әрі тиімді меңгеруіне ықпал етеді. Сондықтан білім беру жүйесінде мәтіндік ақпаратпен қатар графикалық элементтерді пайдалану маңызды. Бұл оқушылардың танымдық және сыни ойлау дағдыларын дамытуға және оқу үдерісін жеңілдетуге көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі. (2019). Оқу сауаттылығы: әдістемелік нұсқаулықтар. – Нұр-Сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА.
 2. Ф.Оразбаева «Тілдік қатынас». Алматы «Сөздік-Словарь», 2005 ж.
- Оқу сауаттылығында графиктік мәтіндердің рөлі зор.
3. Назарбаев Зияткерлік мектептері. (2020). Графиктік мәтіндермен жұмыс істеу әдістемесі. – Нұр-Сұлтан: НЗМ ДББҰ.
 4. Сейтқазиева, А. (2017). Оқулықтардағы графиктік мәтіндердің тиімділігі. – Педагогика ғылымдарының журналы, №3, 45-52 б.
 5. Дүйсенова, Г. (2021). Оқу сауаттылығы және визуалды ақпаратты қабылдау ерекшеліктері. – Білім және инновация, №5, 28-33 б.

«АЛҒАШҚЫ ӘСКЕРИ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ДАЙЫНДЫҚ» ПӘНІНІҢ «САПТЫҚ ДАЙЫНДЫҚ» ТАРАУЫН ОҚЫП-ҮЙРЕНУДІ ЖЕТІЛДІРУГЕ АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

Автор: А.К. Акбанов. «Диджитал Колледж»

Аннотация:

Бұл мақалада «Алғашқы әскери және технологиялық дайындық» пәнінің «Саптық дайындық» тарауындағы бірнеше саптық әдістерді оқып-үйрену бойынша әдістемелік нұсқаулар мен ұсыныстар келтірілген. Әдістердің орындалу техникасы, үлгілі көрсету, жаттықтыру ерекшеліктері, жіберілетін қателіктер жайында толық мәліметтер берілген және әдістерді оқып-үйренуді жетілдіру бойынша ұсыныстар жасалынған.

Данная статья содержит методические указания и рекомендации по изучению нескольких строевых приемов по разделу «Строевая подготовка» предмета «Начальная военная и технологическая подготовка». Приведены техника выполнения строевых приемов, образцовый показ, особенности тренировки и характерные ошибки допускаемые при исполнении строевых приемов в полном объеме, даны методические указания и рекомендации по совершенствованию изучения строевых приемов.

Түйін сөздер: Саптық дайындық, Оң-ҒА, Сол-ҒА, Кері-БҰРЫЛ, ТОҚТАТ.

Ключевые слова: строевой Устав, Напра-ВО, Нале-ВО, Кру-ГОМ, ОТСАВИТЬ.

Саптық дайындық – әскери дайындық пен тәрбиенің маңызды пәндерінің бірі. Ол студенттерді тәртіптілікке баулиды, оларда үлгілі саптық дағдыларды қалыптастырады, саптық әдістерді тез және дәл орындау, өз денесін басқару қабілетін жақсартады, дамытады, дәлдікке, ептілікке және төзімділікке баулиды. [1]

Әрбір әдісті немесе әрекетті келесі ретті сақтай отырып, бірнеше рет қайталап орындау керек:

- әдісті (іс-әрекетті) атау және оның орындалатын командасын беру;
- әдістің (іс-әрекеттің) орындалу ережелері мен тәртібін бір мезгілде қысқаша түсіндіре отырып, әдістің (іс-әрекеттің) үлгілі орындалуын көрсету;
- студенттерге әуелі бөліп, кейін тұтастай әдісті (әрекетті) орындау техникасын үйрету;
- студенттерды әдістерді (іс-әрекеттерді), епті, жылдам және нақты орындауға жаттықтыру. [4]

Саптық дайындық сабақтары саптық плацта немесе арнайы жабдықталған алаңда өткізіледі. Оқытушы сабақтан бір күн бұрын өзінің көмекшілері ретінде бөлімше командирлерін дайындап алуы қажет.

Сабақтарды келесі ретпен өткізу ұсынылады: оқу взводын сапқа тұрғызу, түгелдеу және олардың сырт келбетін тексеру, қажет болған жағдайда ескертулер жасау және кемшіліктерді жоюды ұсыну. Взвод екі қатарлы жазылған сапқа тұрғызылады. мұнда әрбір студент өз орнын білуі керек. Одан кейін сабақтың тақырыбын, мақсатын және қаралатын сұрақтарды хабарлау. Осыдан кейін бұрын үйренген кейбір саптық әдістердің орындалуын тексеру.

Сабақтың негізгі бөлімінде мұғалім жалпы және элементтер бойынша оқытылатын әдісті (іс-әрекетті) орындалу техникасын көрсетеді, содан кейін оның бұйрығы бойынша студенттер көрсетілген әдісті (әрекетті) орындайды. Жаттығуды жұппен өткізуге болады: әр жұпта студенттер кезекпен бір-біріне бұйрық береді. Мұғалім студенттердың іс-әрекетін қадағалап, қателерін түзетіп, саптық тәсілдердің дұрыс орындалуына ерекше көңіл бөледі. Әрбір сабақ студенттердың орындаған әрекеттері мен тәсілдерін қысқаша талдаумен аяқталуы керек.

«САПҚА ТҰР»және «ТІК ТҰР» командаларын орындау бойынша әдістемелік нұсқаулар

Сабақ жетекшісі саптық қалыпты қалай дұрыс қабылдау керектігін үлгілі түрде көрсетіп, оның «САПҚА ТҰР», «ТІК ТҰР» командалармен орындалатынын және ол кез-келген саптық әдісті дұрыс және әдемі орындау үшін бастапқы ұстаным екенін атап өтуі қажет.

Бұл ретте студенттер жазылған сапта және мұғалімді алдынан және жанынан көретіндей сапқа тұрулары керек, Түсіндіруден кейін саптық қалыпты қабылдау бойынша практикалық жаттығуларға кіріседі.

Жаттығуды дайындық жаттығуынан – аяқтың ұштарын дұрыс орналыстыруды үйренуден бастау керек. Бұл жаттығуды орындау үшін «аяқтың ұштары бірге, жаса - бір», «аяқтың ұштары алшақ, жаса -екі» командаларі беріледі.. Жаттығу бес-алты рет қайталанады. Мұғалім әдістің дұрыс орындалуын қадағалайды.

Осыдан кейін студенттерді пәрменді тұтас орындауға жаттықтырады, ол үшін «Взвод, тарал!», «Взвод, бір қатарға сапқа тұр!» командаларі беріледі және олардың орындалуының

дұрыстығы тексеріледі.

Студенттер тік тұрады, өкшелері бірге, ал аяқтың ұштары алшақ, аяқ ұшының еніндей қашықтықта сап фронты сызығының бойында, аяқ тік, тізеде бүгілмеген, кеуде көтеріңкі, дене сәл ғана алға қарай еңкейген, іш тартылған, иықтар жазылған, қол тігістің бойымен төмен түсірілген қалыпта, саусақтар бүгулі, алақан ішке қаратылған және балтырға тиіп тұрады, бас тік және жоғары қалыпта, иек аса жоғары көтерілмеген, студенттер тура қарап кез-келген команданы орындауға дайын қалыпта тұрады.

Студенттердың саптық әдісті дұрыс орындағанын тексеру үшін «ТІК ТҰР», содан кейін: «Аяқтың ұшына көтеріліңдер» командасын беру керек, саптық қалыпты дұрыс қабылдағандар бұл команданы алға иілмей, оңай орындаулары керек. Бұл әдісті орындау кезінде студенттер мынадай қателер жіберуі мүмкін: аяқтың ұшын өте алшақ немесе тым жақын ұстайды, қолдарын шынтақта бүгеді, іштері шығыңқы және бастарын төмен ұстайды.

Әрі қарай студенттерға «ТҮЗЕЛ», «ТІК ТҰР», «ЕРКІН ТҰР», «ТОҚТАТ» командаларының үлгілі орындалу ретін көрсету, және осы командалар бойынша жаттықтыру қажет. [2]

Орнында бұрылуларды орындау бойынша әдістемелік нұсқаулар

Орнында бұрылуларды үйрету саптық қалыпты қабылдауды үйренгеннен кейін басталады, өйткені ол басқа саптық әдістерді үйрену үшін негіз болып табылады. Алдымен оңға, солға (1/4 шеңбер) және кері бұрылу (1/2 шеңбер) бұрылуды, содан кейін жарты айналым оңға, жарты айналым солға (шеңбердің 1/8) үйретуден бастайды.

Орнында бұрылуларды үйрету үшін мұғалім оқу взводын саптық алаңының периметрі бойынша сапқа (төрт қадам аралықпен бір сызықтың бойымен) тұрғызады. Саптың алдына шығып бұрылыстың орынадалуын толық, жарғы қарқынына сәйкес көрсетеді.

Әдісті бөліп көрсету кезінде, солға және кері бұрылу сол қол жаққа сол аяқтың өкшесімен және оң аяқтың ұшымен, ал оңға бұрылу оң қол жаққа оң аяқтың өкшесімен және сол аяқтың ұшумен орындалатынын түсіндіреді

Барлық бұрылыстар бөліп орындалғанда екі есеппен орындалады: бірінші есеп бойынша дененің дұрыс қалпын сақтай отырып бұрылу керек, аяқты тізіде бүкпестен дененің салмағын алдында тұрған аяққа көшіру, екінші есеп бойынша басқа аяқты ең қысқа жолмен алып келіп қою керек. Әдістің дәл және әдемі орындалуы үшін дененің салмағын бұрылыс орындалатын жақтағы аяққа көшіре отырып, екінші аяқтың ұшына күш сала отырып денені көрсетілген жаққа бұру керек.

Мұғалім әдісті баяу қарқынмен, алдын ала берілетін және орындалатын командалармен түсіндіреді және көрсетеді. Сосын мұғалім «Оңға, бөліп орында – жаса - БІР, жаса - ЕКІ» деп бұйрық береді. [2]

Мұғалім студенттердің бірінші есеп бойынша оң қол жаққа оң аяқтың өкшесімен және сол аяқтың ұшымен бұрылғандарын, саптық қалыптағы сияқты дененің қалпы сақталғанын, тізенің бүгілмегендігін, дене салмағының алдында тұрған аяққа көшірілгендігін қадағалайды.

Артта тұрған аяқтың өкшесі мен алдында тұрған аяқтың ұшы, бұрылып болғаннан кейін, аяқтың ұштары бір аяқтың ұшының еніндей алшақтықта орналасатындай қалыпта болуы керек. Кол саптық қалыпты қабылдаған күйдегідей болуы қажет.

«Жаса – БІР» есебі бойынша әдіс нақты және дұрыс орындалмаса, «ТОҚТАТ» командасы беріледі.

«Жаса – ЕКІ» командасы бойынша сол аяқты тізеде бүкпестен ең қысқа жолмен

алып келіп қояды. [2]

Оңға бұрылу әдісін бөліп орындап үйреніп болғаннан кейін, мұғалім оның толық орындалуын жаттықтыруға кіріседі. Ол үшін «Оң-ҒА» командасын береді және орындалу кезінде «БІР, ЕКІ» деп санайды.

Әдісті үйренуді студенттердің өздері санау арқылы немесе барабанның дүрсілімен де үйретуге болады.

Оңға бұрылу әдісін үйретіп болғаннан кейін мұғалім солға бұрылу әдісін алдымен тұтас, сосын бөліп орындалуын көрсетеді.

Сосын мұғалім «Солға, бөліп орында – жаса - БІР, жаса - ЕКІ» деп бұйрық береді. [2]

Осы бұйрық бойынша студенттер сол аяқтың өкшесімен, оң аяқтың ұшымен, дененің салмағын сол аяққа көшіріп, тізені бүкпестен және бұрылыс кезінде қолын сермеместен бұрылады. «Жаса - ЕКІ» есебі бойынша оң аяғын ең қысқа жолмен сол аяқтың қасына, өкшелер бірге ал аяқтардың ұшы бір аяқтың ұшының еніндей қашықтықта орналасындай етіп көшірулері қажет.

Солға бұрылу әдісін бөліп орындап үйренгеннен кейін, осы әдісті тұтас орындау бойынша жаттығулар жасалынады.

Солға бұрылу әдісін орындауды үйреніп болғаннан кейін, мұғалім кері бұрылу әдісін үйретуді бастайды. Алдымен әдісті тұтас, сосын бөліп, бір,екі есебімен көрсетеді. Кері бұрылу әдісі солға бұрылу әдісі сияқты орындалатындығын, тек бұрылғанда 180 градусқа бұрылу керектігін атап өтеді.

«Кері бұрылу, бөліп орында, жаса-БІР» командасы бойынша тізені бүкпестен, сол аяқтың өкшесімен оң аяқтың ұшымен бұрылу керек, денені кішкене алға беріп, салмақты сол аяққа көшіру керек.

«Жаса-ЕКІ» есебі бойынша ең қысқа жолмен оң аяқты сол аяқтың қасына алып келгенде, өкшелер бірге, аяқтардың ұштары бір аяқтың ұшының еніндей қашықтықта орналасуы қажет.

Әдістің бөліп орындалуын дұрыс орындалып жатқанына көз жеткізгеннен кейін, әдісті тұтас орындауды жаттықтыруға кірісу керек.

Осы әдісті орындау кезінде мұғалім, студенттер артта тұрған аяғын уақытынан бұрын жылжитпауына, бұрылу кезінде қолдарын сермемеуіне және денесінің теңселмеуіне аса назар аударуы қажет.

Оңға, солға және кері бұрылу әдістері өз бетімен, жұп болып, бөлімше құрамында толығымен меңгергенге дейін жаттықтырылады.

Егер студент бұрылысты тұтас немесе оның элементін дұрыс орындамай жатса, мұғалім «ТОҚТАТ» деген команда береді және қатесін көрсетіп, жаттығуды қайталауды талап етеді. [2]

Егер студент жіберген қателігін тағы да қайталай бастаса, онда мұғалім оны саптан шығарып алып, жіберіп жатқан қателіктерін көрсетіп, командалар беру арқылы, жаттықтырып қателерін түзетеді.

Қалған студенттер бұл уақытта, бөлімше құрамында, бөлімше командирінің командасымен әдістерді меңгеруді әрі қарай жалғастыра береді. Мұғалім қателіктер жіберген студентті үйретіп болғаннан кейін оған сапқа тұруға бұйрық береді және келесі қателік жіберіп жатқан студентті саптан шығарып алып осы студентпен шұғылданады.

Орында бұрылу әдісін орындау кезінде орын алатын қателіктер:

алдын ала берілетін команда бойынша денені бұру, тізені бүту, бұрылыс кезінде қолды сермеу, басты төмен ұстау, дененің артқа ауытқуы, өкшемен емес тұтас аяқта бұрылу.

Одан басқа, толық бұрылмау, екінші аяқты ең қысқа жолмен алып келмеу, дененің теңселуі.

Сабақ барысында мұғалім өзінің саптық тәжірибесін жетілдіруі қажет, сондықтан ол студенттерге бұйрық бере отырып, өзі әдістерді үлгілі дәрежеде орындап отыруы қажет.

Сонымен қатар сабақ барысында, студенттердің командирлік және әдістемелік тәжірибиелерін қалыптастыру мақсатында оларды кезек-кезек командир етіп тағайындап отыруы қажет.

Жоғарыда көрсетілген әдістерді қолданып өткен сабақтарымның нәтижесі бұрынғы өткізген сабақтарымның нәтижелерінен 15-20% жоғары және студенттердің әдістерді меңгеруге жіберген уақыттары әлдеқайда аз екендігіне бірнеше рет көзімді жеткіздім.

Әрбір өткізілген саптық дайындық сабағы, студенттердің саптық дайындық бойынша білімдерін тереңдетудегі және тәжірибелерін арттырудың келесі сатысы болуы қажет. Ол үшін саптық дайындық сабағында қолданылатын әдістер мен жаттығулар дұрыс таңдалып алынған болуы қажет. Сонымен қатар студенттердің өздері де саптық әдістерді үйрену үшін бар күш-жігерлерін салып, жоғары саналықпен тырысулары қажет. Саптық әдістерді оқып-үйрену күнделікті сабақтарда, ашық сабақтарда, сапқа тұрғанда, бөлім болып қозғалғанда, күнделікті өмірде Саптық жарғының талаптарына қатаң түрде сәйкес орындалуы қажет.

Бұл мақалада, саптық дайындықтың бірнеше әдістерін орындау бойынша әдістемелік нұсқаулар келтірілді. Саптық дайындықтың басқа әдістерін де осы әдістемеліктің кейбір әдементтерін қолдана отырып және өзіңіздің қолданып жүрген, басқа да әріптестеріміздің әдістерін саралай келіп өткізуге болады.

Саптық дайындықты әскерилер мен студенттер арасында өткізудің ерекшелігі әрине өте көп. Әскерилер, арнайы дәрігерлік сараптамадан өткен, әскерге келгеннен кейін әскери ант қабылдаған, Отан алдындағы борышын өтеп жүрген жауынгерлер. Олар үшін саптық дайындық әскери істі оқып-үйренудің бір бөлігі.

Ал енді студенттер, психологиялық және физикалық тұрғыдан алып қарағанда, әртүрлі, әлі кәмелетке толмаған ұлдар мен қыздар. Сабақты өткізу барысында олардың жас ерекшеліктерін, дене құрылысын, саналығын, ынталарын, координациялары қалай жетілгендігін ескере отырып өткізу қажет. Бір сөзбен айтқанда әрқайсысымен жеке шұғылдану қажет. Ол үшін бөлімше командирлерін алдын-ала дайындап алу қажет. Сабақтың барысында бөлімше командирлері өз бөлімшелерін жаттықтырса, сіз көп назарды талап ететін студенттермен шұғылданасыз.

«Саптық дайындық» тарауын оқып-үйрену кашан болса да маңызды болып қала береді. Өйткені:

Тәртіп және жауапкершілік: Саптық дайындық әскери тәртіпті нығайтады. Оқушылар бұйрықтарға дәл және уақытында жауап беру, өз әрекеттеріне жауапкершілікпен қарау дағдыларын игереді. Бұл дағдылар кейінгі өмірде, әсіресе, қызмет барысында пайдалы болады.

Командалық жұмыс: Саптық дайындық кезеңінде жасөспірімдер командада жұмыс істеу қабілетін дамытуға үйренеді. Бірігіп әрекет ету, командалық рух пен ұйымшылдықты нығайту, адамдармен тиімді коммуникация орнату дағдылары қалыптасады.

Физикалық шынығу: Саптық дайындық жастардың физикалық дайындығын арттыруға ықпал етеді. Жаттығулар, марш, және басқа белсенділіктер дене шынықтыруын

күшейтеді, шыдамдылық пен күшті дамытады.

Патриотизм: Саптық дайындық арқылы жасөспірімдер өз елімізді құрметтеу, оның тарихы мен мәдениетін түсіну, ұлттық құндылықтарды бағалай білу дағдыларын алады. Бұл патриотизмді қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

Көшбасшылық қасиеттері: Саптық дайындық барысында жастар көшбасшылық қасиеттерін дамытуға мүмкіндік алады. Олар өз бетімен шешім қабылдау, жағдайды бағалау, жауапкершілікті өз мойнына алу сияқты қабілеттерді жетілдіреді.

Тәртіптілікті дамыту: Саптық дайындық жеке тәртіптілікті дамытуға көмектеседі. Оқушылар тек әскери міндеттерде ғана емес, сонымен қатар күнделікті өмірде тәртіпті болуды үйренеді.

Саптық дайындық — бұл тек әскери кәсіби білім емес, сонымен қатар болашақ ұрпақтың мінез-құлқын, өмірлік дағдыларын және қоғамдағы рөлдерін қалыптастыру құралы. Сондықтан, жастардың саптық дайындықты терең меңгеруі — қоғамымыз үшін маңызды міндет болып табылады.

Шеберліктің шегі жоқ демекші, саптық дайындық сабақтарын сапалы, жоғары деңгейде өткізу үшін әрбір өткізген сабағымызды саралап, талдап, дұрыс шешімдер қабылдап, ұдайы жетілдіріп отыруымыз қажет. Таңдап алған әдістеріміз қысқа мерзім ішінде әдістерді үйретіп, жақсы нәтижелерге кол жеткізуге мүмкіндік беретіндей болулары қажет.

Мақаланың мақсаты, саптық дайындық сабағын ұйымдастыру, өткізу және саптық әдістерді үйрету бойынша жинаған тәжірибиелерімізмен бөлісу. Егер әріптестерім менің ұсынған әдістемелік нұсқауларды сабақтарында қолданып жатса, еңбегімнің еш кетпегені деп санаймын.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігінің бұйрығы. «Алғашқы әскери және технологиялық дайындық» пәнінің үлгілі бағдарламасы. Астана «Әділет», 2022 ж.

2. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының жалпыәскери жарғылары. Астана «Әділет», 2007 ж.

3. А.Н.Рыспаев, Е.Б.Адельбаев, Н.Т.Асипов, А.И.Рихтер, А.М.Ерекешев, А.С.Усербаев, Ж.А.Саткулов, С.К.Куптилеуова. , Алғашқы әскери және технологиялық дайындық- 1 бөлім, 10 сыныптарға арналған оқулық. Кокшетау «Келешек-2030», 2019 ж.

4. А.М.Ерекешев. Методика преподавания занятий по строевой подготовке (для преподавателей военных кафедр и школ). Интернет ресурсы.

« КАК ДОБИТЬСЯ УСПЕХА В ВОЕННО-СПОРТИВНОЙ СПАРТАКИАДЕ «НАМЫС» СРЕДИ УЧАЩИХСЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ? »

Кокушев Биболат Ермуканович педагог-организатор НВиТП.
КГУ «Общеобразовательная школа №2 села Зеренда»

Аннотация

Статья посвящена вопросу достижения успеха в военно-спортивной спартакиаде «Намыс», проводимой среди учащихся общеобразовательных школ. В ней рассматриваются ключевые факторы, влияющие на подготовку участников, такие как физическая подготовка, психологическая устойчивость и командный дух. Описаны методики тренировок, а также важность комплексного подхода, включающего как спортивные дисциплины, так и элементы военной подготовки. Особое внимание уделяется мотивации учащихся, организации тренировочного процесса и роли наставников в подготовке к соревнованиям. Статья может быть полезна педагогам, тренерам и организаторам спортивных мероприятий, а также родителям, стремящимся поддержать детей в достижении высоких результатов.

Ключевые слова: спартакиада, физическая подготовка, командный дух, дисциплина

Военно-спортивные игры и спартакиады играют важную роль в воспитании патриотизма, физической подготовки и командного духа у молодёжи. Одним из ярких примеров такого мероприятия является военно-спортивная спартакиада «Намыс», проводимая среди учащихся общеобразовательных школ Казахстана. Эта спартакиада не только способствует укреплению здоровья школьников, но и формирует у них такие важные качества, как дисциплина, ответственность, способность работать в команде и преодолевать трудности.

Актуальность выбранной темы заключается в необходимости выявления факторов, способствующих успеху в таких мероприятиях, как «Намыс». В условиях динамичных изменений в образовательной системе и активного внедрения программ физического воспитания важно понимать, как подготовить учащихся к подобным соревнованиям, чтобы они не только показывали высокие спортивные результаты, но и становились лидерами в командных и индивидуальных дисциплинах.

Целью статьи является анализ факторов, влияющих на успех участников военно-спортивной спартакиады «Намыс» среди учащихся общеобразовательных школ Казахстана, а также разработка рекомендаций по улучшению подготовки школьников к таким мероприятиям.

Задачи статьи включают:

1. Оценку роли военно-спортивных мероприятий в воспитании молодёжи.
2. Выявление ключевых факторов успеха в спартакиаде «Намыс».
3. Разработку рекомендаций для образовательных учреждений по подготовке учащихся к участию в спартакиаде.
4. Анализ существующих методов физической подготовки школьников и их применение в контексте данной спартакиады.
5. Эта работа позволит не только повысить эффективность участия школьников в военно-спортивной спартакиаде «Намыс», но и в целом улучшить систему физического воспитания в школах Казахстана.

Для достижения поставленных целей были использованы несколько методов исследования.

Во-первых, был проведён опрос среди участников спартакиады, педагогов-организаторов НВиТП и других заинтересованных лиц, что позволит собрать информацию о различных аспектах подготовки школьников и организации мероприятий. Анкеты содержали вопросы, касающиеся уровня физической подготовки участников, восприятия соревнований учащимися, фактов успешной подготовки к спартакиаде.

Во-вторых, для сбора более подробной информации были проведены интервью с педагогами-организаторами НВиТП и успешными участниками спартакиады. Это позволило выявить конкретные стратегии подготовки, которые были эффективными для достижения успеха, а также затронуть такие темы, как психологическая мотивация, эмоциональная подготовка и командная работа.

В-третьих, в ходе исследования был использован метод наблюдения, что позволило изучить взаимодействие школьников друг с другом и с педагогами-организаторами НВиТП.

Чтобы добиться успеха в военно-спортивной спартакиаде «Намыс» среди учащихся общеобразовательных школ, важно учесть несколько ключевых аспектов, которые могут подготовиться и проявить себя на высоком уровне:

Физическая подготовка:

Регулярные тренировки, направленные на развитие общей физической подготовки, выносливости, силы и ловкости. Важно уделить внимание таким упражнениям, как бег на длинные дистанции, подтягивания, отжимания, упражнения на пресс и другие виды физической активности, которые могут быть частью соревнований. Тренировки должны быть разнообразными, включая как аэробные (на выносливость), так и силовые нагрузки, поскольку соревнования могут включать разные дисциплины.

Навыки в военно-спортивных дисциплинах:

Освоение базовых навыков военно-спортивных состязаний, таких как стрельба, метание гранаты, сборка-разборка оружия, ориентирование на местности и другие элементы, которые могут быть частью программы спартакиады. Практические занятия с тренерами или инструкторами, которые помогут развить необходимые навыки и уверенность в себе.

Мотивация и психологическая подготовка:

Важно иметь сильную мотивацию и настрой на победу. Психологическая устойчивость и способность справляться с давлением в стрессовых ситуациях играют важную роль. Развивайте умение работать в команде, так как многие дисциплины могут быть командными. Важно поддерживать коллег, помогать друг другу и быть готовым к коллективным действиям.

Стратегия и тактика:

На соревнованиях важно не только обладать хорошей физической подготовкой, но и уметь стратегически подходить к каждой дисциплине. Для этого полезно проводить тренировки, имитирующие реальные условия соревнований, и отрабатывать действия в разных ситуациях.

Знание правил и требований:

Ознакомьтесь с правилами спартакиады «Намыс», чтобы знать, какие дисциплины входят в программу, какие требования предъявляются к участникам и что необходимо для выполнения каждого задания. Это также поможет избежать ошибок во время соревнований и продемонстрировать высокий уровень подготовки.

Правильное питание и восстановление:

Соблюдение режима питания и правильное восстановление после тренировок и соревнований крайне важны. Питание должно быть сбалансированным и включать все необходимые макро- и микроэлементы, которые обеспечат организму силы для тренировок и соревнований. Также важно уделять внимание сну и восстановлению, чтобы не перенапрягаться и быть готовым к следующему этапу соревнований.

Работа с тренерами и наставниками:

Постоянное взаимодействие с тренером поможет скорректировать технику выполнения упражнений, правильно выбрать тактику для разных дисциплин и следить за улучшением физической формы. Участие в тренировках с профессиональными наставниками позволит избежать ошибок и повысить общий уровень подготовки.

Частые тренировки и участие в соревнованиях:

Регулярное участие в соревнованиях и тренировках помогает не только улучшить физическую форму, но и привыкнуть к условиям соревнований, что снижает уровень стресса и помогает быстрее адаптироваться. Набор этих элементов и их гармоничное сочетание создадут прочную основу для успешного участия в военно-спортивной спартакиаде «Намыс».

По итогам проведённого исследования можно сделать несколько ключевых выводов. Успех участников военно-спортивной спартакиады «Намыс» среди учащихся общеобразовательных школ во многом зависит от сочетания различных факторов, таких как физическая подготовка, психологическая устойчивость, мотивация, а также эффективная организация тренировочного процесса. Важным аспектом является роль наставников и тренеров, которые должны не только обеспечивать физическую подготовку, но и поддерживать эмоциональное состояние участников, мотивировать их на достижение высоких результатов. Результативность соревнований также зависит от уровня командной работы, дисциплины и взаимопонимания между участниками. Наблюдения и анализ предыдущих соревнований показали, что успешные команды обладают лучшей координацией действий и четким распределением ролей.

Исследование также выявило необходимость улучшения ряда организационных аспектов, таких как более систематическое и индивидуальное планирование тренировок, а также уделение большего внимания психоэмоциональной подготовке участников. Рекомендуется проводить дополнительные мероприятия, направленные на формирование командного духа и улучшение взаимодействия между участниками.

Таким образом, для достижения успеха в военно-спортивной спартакиаде «Намыс» важно учитывать комплексный подход, включающий физическую подготовку, психологическое сопровождение и правильную организацию тренировочного процесса, что позволит создать более подготовленных и мотивированных участников.

Список использованных источников:

1. Баймухаметов, Н. Т. (2020). Развитие военно-спортивных игр в образовательных учреждениях Казахстана. Алматы: Издательство «Мектеп». — с. 60–75.
2. Доскараев Б.М., Сыздыкова С.Ж., Исакова А.Д.- Сравнительный анализ развития физического воспитания в школах Казахстана и зарубежных государств.
3. Садыкова, Г. Ш. (2017). Традиции и современные подходы в физическом воспитании школьников Казахстана. Астана: Издательство «Жібек жолы». — с. 120–135

НАЦИОНАЛЬНЫЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КОД: ФОРМИРОВАНИЕ КАЗАХСКОЙ МУЗЫКАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ У ДЕТЕЙ 3-5 ЛЕТ

Г.А. Есмаханова

ГККП ясли-сад №7 ГУ «Отдел образования по городу Талдыкорган»
Управления образования области Жетісу
г.Талдыкорган, Республика Казахстан

Аннотация:

Рассматривается формирование казахской музыкальной идентичности у детей 3–5 лет через совместную музыкальную деятельность. Выделена роль народных песен, игр и танцев в развитии патриотизма и культурного самосознания. Приведены результаты апробации методики и рекомендации для внедрения в дошкольную практику.

Ключевые слова:

Казахская идентичность, дошкольный возраст, народная музыка, музыкальная деятельность.

Аннотация:

3–5 жастағы балаларда қазақ музыкалық бірегейлігін қалыптастыру жолдары қарастырылады. Халық әндері, ойындары мен билері арқылы патриотизм мен мәдени өзіндік сананы дамыту жолдары сипатталады. Әдістеменің сынақ нәтижелері мен балабақша тәжірибесіне енгізу ұсыныстары берілген.

Түйінді сөздер:

Қазақ бірегейлігі, мектепке дейінгі жас, халық музыкасы, музыкалық іс-әрекет.

Введение

В современном мире, характеризующемся глобализацией и культурной интеграцией, особую актуальность приобретает вопрос сохранения и развития национальной идентичности. Одним из важнейших инструментов формирования этой идентичности является музыкальное искусство, которое передает культурные ценности, традиции и историческую память народа[1]. В контексте казахстанского общества, где проживают представители различных этносов, формирование казахской музыкальной идентичности у подрастающего поколения становится важной задачей, способствующей укреплению единства и согласия в стране[2].

Особую роль в формировании музыкальной идентичности играет дошкольный возраст (3-5 лет), когда у детей закладываются основы музыкального вкуса, формируется эмоциональное отношение к музыке и развивается интерес к национальному музыкальному наследию[3].

Считаю обоснованным утверждение, что предложенная методика формирования казахской музыкальной идентичности может быть успешно реализована в условиях казахстанских ДОУ/

Целью данной работы является апробация методики формирования казахской музыкальной идентичности у детей 3-5 лет через организацию совместной музыкальной деятельности.

Задачи исследования:

Проанализировать теоретические основы формирования национальной идентичности и роль музыки в этом процессе.

Выявить особенности восприятия казахской народной музыки детьми дошколь-

ного возраста.

Разработать методику формирования казахской музыкальной идентичности у детей 3-5 лет, основанную на использовании казахских народных песен, игр и танцев.

Апробировать разработанную методику в условиях ДООУ.

Оценить эффективность разработанной методики и разработать практические рекомендации по ее внедрению в образовательный процесс.

Методология исследования

Исследование проводилось в несколько этапов:

Теоретический анализ: Изучение научной литературы по вопросам формирования национальной идентичности, роли музыки в этом процессе, особенностей восприятия музыки детьми дошкольного возраста, а также анализ существующих программ и методик музыкального воспитания детей дошкольного возраста в Казахстане.

Разработка методики: На основе теоретического анализа и с учетом возрастных особенностей детей 3-5 лет была разработана методика формирования казахской музыкальной идентичности, включающая в себя:

Подбор казахских народных песен, игр и танцев.

Разработку конспектов музыкальных занятий, направленных на ознакомление детей с казахской народной музыкой, развитие их музыкальных способностей и формирование интереса к национальному музыкальному наследию.

Создание дидактических материалов и пособий, способствующих активизации познавательной деятельности детей и закреплению полученных знаний.

Апробация методики: Методика была апробирована в течение учебного года в средней и старшей группах ГККП ясли-сада №7 ГУ «Отдел образования по городу Талдыкорган» Управления образования области Жетісу г.Талдыкорган.

. В исследовании приняли участие 20 детей в возрасте 3-5 лет.

Сбор и анализ данных: Для оценки эффективности разработанной методики использовались следующие методы:

Наблюдение: Наблюдение за детьми в процессе музыкальных занятий и в свободной деятельности, активности в исполнении песен и танцев, а также проявления чувства гордости за свою национальную культуру.

Беседа: Проведение индивидуальных бесед с детьми и их родителями по теме исследования.

Анкетирование: Проведение анкетирования среди воспитателей и музыкальных руководителей с целью оценки эффективности разработанной методики и выявления ее сильных и слабых сторон.

Диагностические задания: Проведение диагностических заданий, направленных на оценку уровня развития музыкальных способностей детей (слух, ритм, память) и их знаний о казахской народной музыке.

Исследовательская часть

В ходе исследования были получены следующие результаты.

Повышение интереса к казахской народной музыке:

После проведения занятий по разработанной методике у детей значительно повысился интерес к казахской народной музыке. Они стали чаще просить включать казахские народные песни, с удовольствием подпевали и танцевали под них.

Развитие музыкальных способностей:

Занятия способствовали развитию музыкальных способностей детей, таких как

слух, ритм и память. Дети стали лучше различать музыкальные инструменты, запоминать мелодии и ритмы казахских народных песен, а также более точно воспроизводить их.

Формирование чувства национальной гордости:

У детей сформировалось чувство национальной гордости за свою культуру и традиции. Они стали с интересом рассказывать о казахских народных песнях, играх и танцах, а также проявлять уважение к старшим и к своей национальной культуре.

Таблица 1

Показатели	До занятий (%)	После занятий (%)
Интерес к казахской народной музыке	30	75
Развитие музыкальных способностей	40	80
Формирование чувства национальной гордости	25	85
Положительная оценка со стороны родителей и педагогов	35	90

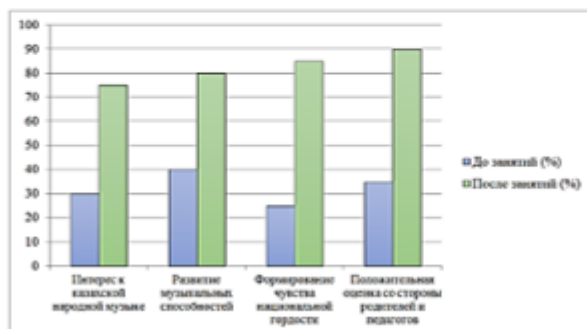

Рисунок 1. Визуализация результатов исследования

Практическое применение

Разработанная методика может быть успешно применена в дошкольных образовательных учреждениях Казахстана для формирования казахской музыкальной идентичности у детей 3-5 лет.

Она включает в себя:

1. Музыкальные занятия: Регулярные музыкальные занятия, посвященные казахской народной музыке. На этих занятиях дети знакомятся с казахскими народными песнями, играми, танцами, музыкальными инструментами и традициями. Важно использовать наглядные материалы, а также привлекать к занятиям родителей и представителей казахской культуры.

2. Игровая деятельность: Использование казахских народных игр в образовательном процессе. Игры не только развивают физические и умственные способности детей, но и знакомят их с казахской культурой и традициями. Важно адаптировать игры к возрасту детей и использовать их в различных формах деятельности.

3. Театрализованная деятельность: Организация театрализованных представлений и концертов, посвященных казахской народной музыке. Дети могут исполнять казахские народные песни, танцы и играть на музыкальных инструментах. Важно привлекать к подготовке и проведению мероприятий родителей и представителей казахской

культуры.

4. Создание музыкальной среды: Создание в детском саду музыкальной среды, способствующей формированию интереса к казахской народной музыке. В группе должны быть казахские народные музыкальные инструменты, диски с казахской народной музыкой, книги и иллюстрации, посвященные казахской культуре. Важно, чтобы дети имели возможность самостоятельно слушать казахскую народную музыку, играть на музыкальных инструментах и рассматривать иллюстрации.

Анализ результатов исследования показал, что разработанная методика является эффективным инструментом формирования казахской музыкальной идентичности у детей 3-5 лет. Дети стали проявлять больший интерес к казахской народной музыке, лучше понимать ее особенности и с удовольствием исполнять казахские народные песни и танцы.

Оценка эффективности методики на практике проводилась путем сравнения результатов, полученных до и после внедрения методики. Было отмечено значительное увеличение уровня знаний детей о казахской народной музыке, улучшение их музыкальных способностей и повышение интереса к казахской культуре.

Рекомендации

На основе проведенного исследования были разработаны следующие практические рекомендации по успешному внедрению методики в учебный процесс:

Подготовка педагогов: Необходимо провести обучение педагогов, работающих с детьми 3-5 лет, по вопросам формирования казахской музыкальной идентичности.

Разработка учебно-методических материалов: Необходимо разработать учебно-методические материалы, включающие в себя конспекты музыкальных занятий, сценарии праздников и развлечений, дидактические игры и пособия, а также аудио- и видеоматериалы.

Взаимодействие с родителями: Необходимо активно привлекать родителей к процессу формирования казахской музыкальной идентичности у детей: участие в музыкальных занятиях, помощь в подготовке к праздникам и развлечениям.

Использование современных технологий: Необходимо использовать современные технологии, такие как интерактивные доски, мультимедийные проекторы и компьютеры, для создания более интересной и увлекательной образовательной среды.

Адаптация к различным учебным группам и контекстам: Методика должна быть адаптирована к различным учебным группам и контекстам. Необходимо учитывать возрастные особенности детей, их индивидуальные потребности и интересы, а также культурные особенности региона.

Оценка результатов: Необходимо регулярно проводить оценку результатов внедрения методики с целью выявления ее сильных и слабых сторон и внесения необходимых корректировок. Оценка может проводиться с использованием различных методов, таких как наблюдение, беседа, анкетирование и диагностические задания.

Заключение

Проведенное исследование показало, что формирование казахской музыкальной идентичности у детей 3-5 лет является важной задачей, способствующей укреплению единства и согласия в казахстанском обществе. Разработанная методика, основанная на использовании казахских народных песен, игр и танцев, является эффективным инструментом для достижения этой цели.

Важность исследования заключается в том, что оно предлагает конкретные практические рекомендации по внедрению методики в образовательный процесс дошкольных учреждений. Эти рекомендации могут быть использованы педагогами и музыкальными руководителями для создания более эффективной и увлекательной образовательной среды, способствующей формированию у детей чувства национальной гордости и уважения к своей культуре.

Возможности для дальнейших исследований в данной области включают в себя:

Изучение влияния различных факторов на формирование музыкальной идентичности.

Разработку и внедрение инновационных технологий в процесс формирования музыкальной идентичности.

Сравнительный анализ эффективности различных методик формирования музыкальной идентичности.

Перечень использованных источников

1. Беркимбаева, Ш.Р. Этнопедагогика: учебное пособие / Ш.Р. Беркимбаева. - Алматы: КазНПУ им. Абая, 2002. - 168 с.

2. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III.

3. Калиева, Г.К. Казахская народная музыка в системе музыкального воспитания детей дошкольного возраста: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук / Г.К. Калиева. - Алматы, 2000. - 24 с.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ДЕТЕЙ В НАРОДНОЙ СТУДИИ ТАНЦА «КУАНАМЫН»

**Ушакова Алина Валерьевна,
педагог дополнительного образования, художественный
руководитель Народной студии танца «Куанамын»**

Аннотация

В данной работе рассматривается процесс развития творческого потенциала детей в Народной студии танца «Куанамын». Студия представляет собой уникальную платформу, где дети могут не только обучаться танцевальным навыкам, но и развивать свои творческие способности через искусство.

Работа подчеркивает важность интеграции танца в образовательный процесс как средства развития не только физической активности, но и творческого мышления, что в свою очередь способствует гармоничному развитию личности ребенка.

Аннотация

Бұл жұмыста «Куанамын» халық би студиясында балалардың шығармашылық әлеуетін дамыту процесі қарастырылады. Студия-бұл балалар би дағдыларын үйреніп қана қоймай, сонымен қатар өнер арқылы шығармашылық қабілеттерін дамыта алатын бірегей платформа.

Жұмыс биді оқу процесіне тек физикалық белсенділікті ғана емес, сонымен бірге шығармашылық ойлауды дамыту құралы ретінде біріктірудің маңыздылығын көрсетеді, бұл өз кезегінде баланың жеке басының үйлесімді дамуына ықпал етеді.

Введение.

В современном мире, где творчество и самовыражение играют важную роль, Народная студия танца «Куанамын» становится уникальной площадкой для развития творческого потенциала детей. Студия предлагает разнообразные программы, которые помогают детям не только освоить танцевальные навыки, но и развить уверенность в себе, креативность и командный дух.

Основные направления работы студии

Народная студия танца «Куанамын» предлагает различные направления, включая народные, современные и классические танцы. Каждое направление способствует развитию различных аспектов творческого потенциала:

- Народные танцы: знакомят детей с культурным наследием, развивают чувство ритма и координацию.
- Современные танцы: позволяют детям экспериментировать с движениями, развивать индивидуальный стиль и креативность.
- Классические танцы: формируют дисциплину, внимание к деталям и физическую подготовку.

Важность творческого самовыражения

Танец — это не только физическая активность, но и способ самовыражения. В студии «Куанамын» дети учатся передавать свои эмоции и чувства через движения, что способствует развитию их эмоционального интеллекта. Участие в танцевальных постановках помогает детям преодолевать страхи и стеснительность, развивая уверенность в себе.

Танцевальные занятия в студии способствуют формированию командного духа. Дети учатся работать в группе, поддерживать друг друга и достигать общих целей. Это не только развивает их социальные навыки, но и создает дружескую атмосферу, где каждый чувствует себя частью коллектива.

Участие в конкурсах и фестивалях

Студия танца «Куанамын» активно участвует в различных конкурсах и фестивалях, что дает детям возможность продемонстрировать свои достижения и получить признание. Воспитанники студии являются победителями международных, республиканских, областных конкурсов: «Огни Байтерека», «Таланты Казахстана», «Гүлденген қызғалдақтар», «Dance Mania». Участие в таких мероприятиях вдохновляет детей на дальнейшее развитие и совершенствование своих навыков.

Заключение

Народная студия танца «Куанамын» играет важную роль в развитии творческого потенциала детей. Через танец дети не только осваивают новые навыки, но и учатся выражать себя, работать в команде и преодолевать трудности. Это делает студию уникальным местом, где каждый ребенок может раскрыть свои таланты и стать увереннее в себе.

Перечень использованных источников:

1. Л. Суркова – Детская психология
2. И. Дешкова – Загадки терпсихоры